

รายงานการวิจัย

รูปแบบการจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ภาษาบาลี

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา

EDUCATIONAL MANAGEMENT MODEL TO PROMOTE PALI LANGUAGE
LEARNING AT MAHAMAKUT BUDDHIST UNIVERSITY; LANNA CAMPUS

พระมหาวิเศษ ปณณาวชิโร

พระครูสมุทรธนโชติ จิรธมโม

เบญจวรรณ ชัยยะ

นารีรัตน์ เครื่องง้าว

รายงานการวิจัยนี้ได้รับทุนอุดหนุนจาก
สถาบันวิจัยญาณสังวร มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2564

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่องนี้ มีวัตถุประสงค์ 1. เพื่อศึกษารูปแบบการจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ภาษาบาลี มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยวิทยาเขตล้านนา และ 2. เพื่อศึกษาผลของการใช้รูปแบบการจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ภาษาบาลี มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา โดยการศึกษาจากเอกสารที่เกี่ยวข้อง และการเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก กลุ่มเป้าหมายที่ศึกษา คือ 1. อาจารย์ประจำหลักสูตร จำนวน 8 รูป/คน 2. อาจารย์ผู้รับผิดชอบรายวิชา จำนวน 3 รูป/คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง การวิเคราะห์ข้อมูลใช้การวิเคราะห์เนื้อหาเชิงพรรณนา

ผลการวิจัยพบว่า 1. รูปแบบการจัดการศึกษาในมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา เป็นการดำเนินการจัดการศึกษาเป็นไปตามแผนการสอนของรายวิชา เพื่อขยายความของขอบข่ายเนื้อหาของรายวิชาทำให้ผู้สอนจะได้จัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้ครบครอบคลุมเนื้อหาทั้งหมด และ 2. ผลของการใช้รูปแบบการจัดการศึกษา โดยนักศึกษามีผลการเรียนอยู่ในระดับ B มากที่สุด และมีความพึงพอใจต่อการเรียนการสอนอยู่ในระดับมาก มีส่วนสำคัญที่ทำให้ผู้สอนรู้จุดเด่นและจุดด้อยในการสอน แล้วนำมาปรับปรุงรูปแบบการเรียนการสอนของอาจารย์

คำสำคัญ 1. รูปแบบการจัดการศึกษา 2. การเรียนรู้ 3. ภาษาบาลี

ABSTRACT

This research was aimed at 1. investigating the educational management model to promote Pali language learning at Mahamakut Buddhist University; Lanna Campus, and 2) investigating the results of using this educational management model. Relevant documents were examined, and data were collected from in-depth interviews. Target groups included 1. eight full-time course instructors and 2. three subject instructors. The tool used for data collection was a structured interview form, and data were analyzed using descriptive content analysis.

The results of the study were as follows: 1. The educational management model to promote Pali language learning at Mahamakut Buddhist University; Lanna Campus was implemented in accordance with the subject's teaching plan to expand the framework of teaching content, enabling instructors to organize their teaching activities to cover all contents; and 2. The results of using this educational management model indicated that students got the "B" grade at the highest level and their satisfaction with teaching was at a high level. This played an important role in allowing instructors to know and improve their teaching strengths and weaknesses.

Keywords: 1. Educational management model, 2. Learning, 3. Pali language

กิตติกรรมประกาศ

รายงานผลการวิจัยเรื่องนี้ที่สำเร็จด้วยดี เพราะได้รับความอนุเคราะห์และช่วยเหลือจากหลายฝ่ายดังเช่น สถาบันวิจัยญาณสังวร ที่จัดสรรทุนในการทำวิจัย พระมหาบุญนา ฐานวิโร, ผศ.ดร. และ รศ.ดร.ปราณีต ม่วงนวล ผู้เชี่ยวชาญ อ่านตรวจ ช่วยชี้แนวทางในการเขียนงานวิจัย ซึ่งมี ผศ.ดร. โผน นามณี คอยแนะนำแก้ไขในการแก้ไขแก่คณะผู้วิจัยด้วยดีตลอดมา

ขอขอบคุณคณาจารย์ประจำหลักสูตร และคณาจารย์ผู้รับผิดชอบรายวิชาที่เกี่ยวข้องกับภาษาบาลี ที่ให้ความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัย

ขอขอบคุณคณาจารย์ เจ้าหน้าที่ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา ที่ช่วยเหลือด้านเอกสาร และการพิสูจน์อักษร

คณะผู้วิจัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่า รายงานผลการวิจัยเรื่องนี้คงจะมีประโยชน์แก่ผู้บริหาร และคณาจารย์ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาในการส่งเสริมการเรียนรู้เรียนภาษาบาลี เพื่อเป็นประโยชน์แก่นักศึกษา และประชาชนทั่วไปที่มีความสนใจในการศึกษา คำนคว่าต่อไป

พระมหาวิเศษ ปณฺณาวชิโร, รศ.ดร.

หัวหน้าโครงการวิจัยและคณะ

11 กันยายน 2565

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ก
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	ข
กิตติกรรมประกาศ	ค
สารบัญ	ง
สารบัญตาราง	ฉ
บทที่	
1 บทนำ	1
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
1.2 ปัญหาวิจัย	3
1.3 วัตถุประสงค์การวิจัย	3
1.4 ขอบเขตของการวิจัย	3
1.5 นิยามศัพท์เฉพาะในการวิจัย	4
1.6 ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย	5
2 แนวคิด ทฤษฎีและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	6
2.1 แนวคิดที่ว่าด้วย รูปแบบการจัดการศึกษา	6
2.2 แนวคิดที่ว่าด้วย การส่งเสริมการเรียนรู้	10
2.3 แนวคิดที่ว่าด้วย ภาษาบาลี	29
2.4 มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา	37
2.5 ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	44
2.6 สรุปกรอบแนวความคิด	50
3 วิธีดำเนินการวิจัย	51
3.1 กลุ่มเป้าหมาย	51
3.2 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล	51
3.3 การวิเคราะห์ข้อมูล	53
3.4 การนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล	53

	หน้า
4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	55
4.1 รูปแบบการจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ภาษาบาลี มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา	55
4.2 ผลของการใช้รูปแบบการจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ภาษาบาลี มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา	70
5 สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	95
5.1 สรุปผลการวิจัย	95
5.2 อภิปรายผลการวิจัย	97
5.3 ข้อเสนอแนะ	100
บรรณานุกรม	102
ภาคผนวก	107
ภาคผนวก ก เครื่องมือการวิจัย	108
ภาคผนวก ข หนังสือ ขอเชิญเป็นผู้เชี่ยวชาญ	113
ภาคผนวก ค หนังสือ ขออนุญาตเก็บรวบรวมข้อมูล	117
ภาคผนวก ง ใบรับรองจริยธรรมของข้อเสนอการวิจัย	119
ภาคผนวก จ บทความนำเสนอระดับนานาชาติ	122
ประวัตินักวิจัย	128

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
4.1	จุดมุ่งหมายมีความสำคัญต่อการจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตามรูปแบบการจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ภาษาบาลี มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา	57
4.2	วิธีการศึกษามีความสำคัญต่อการจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตามรูปแบบการจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ภาษาบาลี มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา	59
4.3	เนื้อหารายวิชามีความสำคัญต่อการจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตามรูปแบบการจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ภาษาบาลี มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา	63
4.4	ระยะเวลาของการศึกษามีผลต่อการจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตามรูปแบบการจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ภาษาบาลี มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา	65
4.5	การกระจายของระดับคะแนน การวัดและการประเมินผลการศึกษาในระดับปริญญาตรี	67
4.6	การกระจายของระดับคะแนน การวัดและการประเมินผลการศึกษาในระดับบัณฑิตศึกษา	68
4.7	การวัดและการประเมินผลมีความสำคัญต่อการจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตามรูปแบบการจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ภาษาบาลี ของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา	68
4.8	ผลของการใช้รูปแบบการจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ภาษาบาลี ประจำปีการศึกษา 2564	70
4.9	ผลการศึกษาที่มีความสำคัญต่อการจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ภาษาบาลี มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา	71
4.10	ผลการประเมินการจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ภาษาบาลีจากการสอนของอาจารย์โดยนักศึกษา คณะศาสนาและปรัชญา หลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสตร์เพื่อการพัฒนา	73
4.11	ผลการประเมินการจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ภาษาบาลีจากการสอนของอาจารย์โดยนักศึกษา คณะมนุษยศาสตร์ หลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาภาษาอังกฤษ	75

4.12	ผลการประเมินการจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ภาษาบาลีจากการสอนของ อาจารย์โดยนักศึกษา คณะสังคมศาสตร์ หลักสูตรรัฐศาสตรบัณฑิต สาขาวิชา การ ปกครอง	78
4.13	ผลการประเมินการจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ภาษาบาลีจากการสอนของ อาจารย์โดยนักศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ หลักสูตรศึกษาศาสตรบัณฑิต สาขาวิชา การสอนภาษาอังกฤษ	80
4.14	ผลการประเมินการจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ภาษาบาลีจากการสอนของ อาจารย์โดยนักศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ หลักสูตรศึกษาศาสตรบัณฑิต สาขาวิชา การสอนภาษาไทย	82
4.15	ผลการประเมินการจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ภาษาบาลีจากการสอนของ อาจารย์โดยนักศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ หลักสูตรศึกษาศาสตรบัณฑิต สาขาวิชา การสอนสังคมศึกษา	86
4.16	ผลการประเมินการจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ภาษาบาลีจากการสอนของ อาจารย์โดยนักศึกษา คณะศาสนาและปรัชญา หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชา พุทธศาสนาและปรัชญา	89
4.17	ผลการประเมินการจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ภาษาบาลีจากการสอนของ อาจารย์โดยนักศึกษา คณะศาสนาและปรัชญา หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชา พุทธศาสนาและปรัชญา	91
4.18	ผลการประเมินการเรียนการสอนมีความสำคัญต่อการจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริม การเรียนรู้ตามรูปแบบการจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ภาษาบาลี มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา	92

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2552 กำหนดให้สถาบันอุดมศึกษาจัดการศึกษาที่มุ่งเน้นมาตรฐานผลการเรียนรู้ (Learning Outcomes) ของผู้เรียน และใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาหรือปรับปรุงหลักสูตรการจัดการเรียนการสอนและพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาให้สามารถผลิตบัณฑิตที่มีคุณภาพและได้มาตรฐานที่เทียบเคียงกันได้ทั้งในระดับชาติและระดับสากลเพื่อให้เกิดแนวทางการบริหารจัดการที่มุ่งเป้าหมายไปสู่มาตรฐานผลการเรียนรู้ดังกล่าวและนำไปสู่การปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรมกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติจึงได้กำหนดองค์ประกอบและสิ่งที่ควรคำนึงถึงในการจัดการศึกษา (สำนักมาตรฐานและประเมินผลอุดมศึกษา, 2558, หน้า 3)

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย เป็นสถาบันการศึกษาที่มุ่งความเป็นเลิศทางวิชาการตามแนวพระพุทธศาสนา เพื่อผลิตบัณฑิตให้มีความรู้คู่คุณธรรม มีความสามารถและประสบการณ์ในวิชาชีพ มีความพร้อมสำหรับการสอน มีความคิดสร้างสรรค์ ส่งเสริมให้เรียนรู้ตลอดชีวิตให้เป็นผู้เชี่ยวชาญ ที่สามารถชี้นำสังคม และบริการวิชาการด้วยการวิจัยเพื่อพัฒนาองค์ความรู้แก่ชุมชน อนุรักษ์และสืบสานศิลปวัฒนธรรมของท้องถิ่นทุกระดับ วิจัยวิทยาการจัดการเรียนรู้ การเรียนการสอนในหลักสูตรมุ่งเน้นการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์นวัตกรรมใหม่ๆ และสอดแทรกจริยธรรมและคุณธรรม ความรู้ ทักษะทางปัญญา ทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและความรับผิดชอบ ทักษะการวิเคราะห์เชิงตัวเลข การสื่อสาร และการใช้เทคโนโลยี และวิทยาการจัดการเรียนรู้ เพื่อให้ได้บัณฑิตที่มีคุณภาพ มีความสามารถในการประกอบอาชีพ (มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย, 2563, หน้า 11) ซึ่งเป็นไปตามคุณลักษณะบัณฑิตที่พึงประสงค์ให้บัณฑิตมีหลักธรรมในการดำเนินชีวิต สามารถประยุกต์ใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาแก้ปัญหาและดำเนินชีวิต มีจรรยาบรรณในวิชาชีพ และสามารถเป็นแบบอย่างที่ดีต่อสังคมได้ และมีความรู้ความเข้าใจในหลักภาษาอังกฤษและภาษาไทย รู้จักกฎเกณฑ์ทางสังคม เคารพกฎหมาย มีความรู้เท่าทันเทคโนโลยีและใช้ให้เกิดประโยชน์ ตระหนักถึงคุณค่าความเป็นไทยและศิลปวัฒนธรรมไทย รวมทั้งมีทักษะในการออกแบบการจัดการเรียนรู้ ฉลาดรู้ที่จะแสวงหาแนวทางการทำงานและดำรงชีวิตได้อย่างเป็นสุขและสร้างสรรค์ (มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย, 2563, หน้า 12)

คำสอนของพระพุทธเจ้า ได้รับการรักษาและสืบทอดกันมาในรูปแบบภาษาบาลี ประเทศต่างๆ ได้ศึกษาและแปลเป็นภาษาท้องถิ่นของตนบางครั้งก็อาจมีการแปลผิดพลาดได้ ความหมาย

อาจจะแปรเปลี่ยนไปและไม่ตรงกับความเป็นจริง เป็นภาษาที่บันทึกรักษาคำสอนของพระพุทธเจ้าจึง เป็นหน้าที่ที่จะต้องเรียนรู้ภาษาบาลีให้เข้าใจและนำมาปฏิบัติให้ได้พร้อมๆ กันนั้น เปรียบเหมือนเลือด ในร่างกาย เลือดของพุทธศาสนาคือภาษาบาลี ถ้าร่างกายขาดเลือด เลือดมีปัญหา หรือกระแสเลือด ติดเชื้อร้าย ก็ยากที่ร่างกายนี้จะอยู่ได้เป็นปกติ ถ้าพุทธศาสนาขาดภาษาบาลีหรือไม่รู้ภาษาบาลี ก็ยาก ที่พระพุทธศาสนาจะอยู่ได้ จึงต้องควรได้เรียนภาษาบาลี เรียนไปตลอดชีวิต เรียนโดยไม่ท้อแท้ ไม่ เหนื่อยหน่าย เรียนให้ตรงต่อจุดมุ่งหมายของพุทธศาสนา และสามารถศึกษาและเข้าถึงประโยชน์ที่ ตนเองพึงได้รับจากพุทธศาสนาด้วยการปฏิบัติด้วยตนเองได้ทุกคน (ธัญเดชา ลิภา, 2559, หน้า 4) ซึ่งสอดคล้องกับการจัดการการเรียนสอนของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยที่ได้กำหนดหลักสูตร ให้มีรายวิชาที่เกี่ยวข้องกับภาษาบาลี เฉกเช่น ศาสนศาสตร์บัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสตร์ (2559) ภาษาบาลีอยู่ในรายวิชา ภาษาบาลีเพื่อการศึกษา ค้นคว้าพระพุทธศาสนา หมวดวิชาเฉพาะ กลุ่มวิชา พระพุทธศาสนา โดยมีคำอธิบายรายวิชาว่า ศึกษาหลักไวยากรณ์ การอ่าน การแปลภาษาบาลี เบื้องต้นการใช้ภาษาบาลีและการใช้คำภาษาบาลีในภาษาไทยภาษาบาลีกับพระพุทธศาสนา คัมภีร์ พระพุทธศาสนาฉบับภาษาบาลีฝึกทดลองศึกษาค้นคว้าเนื้อหาพระพุทธศาสนาสั้นๆหรือโดยย่อจาก เอกสารภาษาบาลี (มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย, 2559, หน้า 29)

เมื่อมีการปรับปรุงหลักสูตรศึกษาศาสตรบัณฑิต (2563) ภาษาบาลีจัดอยู่ในรายวิชาภาษา บาลีและสันสกฤตเพื่อการค้นคว้าพระพุทธศาสนา หมวดวิชาเฉพาะกลุ่มวิชาพระพุทธศาสนา ให้มีการ เรียนการสอนทุกคณะ ทุกสาขาวิชา โดยมีคำอธิบายรายวิชาศึกษาไวยากรณ์ภาษาบาลีและสันสกฤต หลักการอ่านและแปลภาษาบาลีและสันสกฤต ศัพท์บาลีและสันสกฤตในภาษาไทย คัมภีร์ภาษาบาลี และสันสกฤตที่สำคัญของพระพุทธศาสนา และฝึกวิเคราะห์เนื้อหาย่อ ๆ เกี่ยวกับพระพุทธศาสนาจาก เอกสารภาษาบาลีและสันสกฤต (มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย, 2563, หน้า 64) ซึ่งได้กำหนด แนวทางการพัฒนาผลการเรียนรู้ให้นักศึกษามีวินัย ซื่อสัตย์ และรับผิดชอบต่อตนเองและสังคม มี ความรู้ความเข้าใจในหลักการและทฤษฎีสำคัญทางพระพุทธศาสนา กลยุทธ์การสอนโดยสอดแทรก กิจกรรมคุณธรรมและจริยธรรมในบางรายวิชาที่มีการเรียนการสอน จัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรเพื่อ พัฒนาคุณธรรมและจริยธรรม และ การสอนหลายรูปแบบในรายวิชาตามหลักสูตร ได้แก่ การบรรยาย อภิปราย การนำเสนอ การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ การศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง การเขียนรายงาน ตลอดจนถึงการฝึกปฏิบัติ การฝึกงาน การได้ฝึกการทำงานเดี่ยวและเป็นกลุ่ม (มหาวิทยาลัยมหามกุฏ ราชวิทยาลัย, 2563, หน้า 109-112)

จากเหตุผลดังกล่าวมาคณะผู้วิจัยเห็นว่า ภาษาบาลีมีอิทธิพลต่อภาษาไทยอย่างยิ่ง โดยเฉพาะภาษาไทยรับเอาคำภาษานี้มาใช้เป็นจำนวนมาก การจะศึกษาภาษาไทยให้ได้ดีนั้น จำเป็น จะต้องศึกษา การเข้าใจอย่างดีจนสิ้นข้อเคลือบแคลงสงสัย ย่อมเป็นประโยชน์ต่อการศึกษาภาษาไทย อย่างมาก การศึกษาภาษาบาลีโดยตรงก็ยังใช้ศึกษาสำหรับพระภิกษุสามเณรในประเทศที่นับถือ

พระพุทธศาสนา หรือแม้แต่ในมหาวิทยาลัยชั้นนำก็ยังมีวิชาเอกว่าภาษาบาลีโดยเฉพาะ ดังนั้นกุลบุตร ผู้ศึกษาภาษาบาลีจึงควรภาคภูมิใจว่าเราได้ศึกษาภาษาของพระพุทธองค์ และเป็นภาษาที่บันทึกคำสอนของพระพุทธศาสนา ซึ่งสอดคล้องกับมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยที่ได้มีการจัดการศึกษาภาษาบาลีของโดยกำหนดจุดมุ่งหมาย วิธีการศึกษา เนื้อหารายวิชา ระยะเวลาของการศึกษา การวัดและประเมินผล มีรูปแบบการจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมผลการเรียนรู้ด้านคุณธรรม จริยธรรม ความรู้ ทักษะทางปัญญา ทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและความรับผิดชอบ และทักษะในการวิเคราะห์เชิงตัวเลข การสื่อสารและเทคโนโลยีสารสนเทศ รวมทั้งสถานการณ์การจัดการศึกษาภาษาบาลี มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา และผลการใช้รูปแบบการจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ภาษาบาลี เป็นอย่างไร จึงได้ทำวิจัยครั้งนี้

1.2 ปัญหาวิจัย

1.2.1 รูปแบบการจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ภาษาบาลี มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยวิทยาเขตล้านนา เป็นอย่างไร

1.2.2 ผลของการใช้รูปแบบการจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ภาษาบาลี มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยวิทยาเขตล้านนา ควรพัฒนาอย่างไร

1.3 วัตถุประสงค์การวิจัย

1.3.1 เพื่อศึกษารูปแบบการจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ภาษาบาลี มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา

1.3.2 เพื่อศึกษาผลของการใช้รูปแบบการจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ภาษาบาลี มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยวิทยาเขตล้านนา

1.4 ขอบเขตของการวิจัย

ในการทำวิจัยเรื่องนี้ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตการวิจัยไว้ 3 ด้าน คือ

1.4.1 ขอบเขตด้านเนื้อหา ได้แก่ รูปแบบการจัดการศึกษารายวิชาที่เกี่ยวข้องกับภาษาบาลี 5ด้าน คือ จุดมุ่งหมาย วิธีการศึกษา เนื้อหารายวิชา ระยะเวลาของการศึกษา การวัดและประเมินผล เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ภาษาบาลี มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา อำเภอเมืองเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่

1.4.2 ขอบเขตด้านประชากร ได้แก่ ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับรูปแบบการจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ภาษาบาลีมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยวิทยาเขตล้านนา อำเภอเมืองเชียงใหม่

จังหวัดเชียงใหม่ ประกอบด้วย 1. อาจารย์ประจำหลักสูตรระดับปริญญาตรี จำนวน 6 คน 2. อาจารย์ประจำหลักสูตรระดับปริญญาโท จำนวน 1 คน 3. อาจารย์ประจำหลักสูตรระดับปริญญาเอก จำนวน 1 คน 4. คณาจารย์ผู้รับผิดชอบรายวิชาที่เกี่ยวข้องกับภาษาบาลี จำนวน 3 คน

1.4.3 ขอบเขตด้านพื้นที่ ได้แก่ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยวิทยาเขตล้านนา อำเภอเมืองเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่

1.5 นิยามศัพท์เฉพาะในการวิจัย

1.5.1 รูปแบบการจัดการศึกษา หมายถึง หลักการในการศึกษาที่ระบบแบบแผน วัตถุประสงค์ หลักสูตร กระบวนการจัดการเรียนการสอน ตลอดจนการที่แน่นอนโดยมีจุดประสงค์หลักที่จะพัฒนาเด็ก และเยาวชนให้มีความรู้ความสามารถการศึกษาในระบบจะมีโครงสร้างเป็นลำดับขั้น แบ่งระดับการศึกษา ตามอายุของผู้เรียน มีสถานที่เรียน หลักสูตรและเวลาเรียนที่แน่นอน มีการวัดผลและประเมินผลไปตามเงื่อนไขการสำเร็จการศึกษา มีการจัดการศึกษาในสถาบันต่างๆ ได้แก่ โรงเรียน วิทยาลัย มหาวิทยาลัย การศึกษาในระบบ มี 2 ระดับ คือ การศึกษาขั้นพื้นฐานและการศึกษาระดับอุดมศึกษา ในที่นี้ หมายถึง รูปแบบการจัดการศึกษาภาษาบาลีของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยวิทยาเขตล้านนา อันประกอบด้วยจุดมุ่งหมาย วิธีการศึกษา เนื้อหารายวิชา ระยะเวลาของการศึกษา และการวัดและประเมินผล

1.5.2 ส่งเสริมการเรียนรู้ หมายถึง การจัดประสบการณ์ให้ผู้เรียน โดยยึดหลักการมีส่วนร่วมและการมีปฏิสัมพันธ์ของผู้เรียนมากที่สุด เป็นกิจกรรมที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้วางแผนการเรียน การทำงานตามความสนใจ มีการบันทึกการเรียนรู้ มีการประเมินการเรียนรู้และการทำงานของตนเอง กิจกรรมเน้นกระบวนการปฏิบัติและส่งเสริม การคิดและสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองในบรรยากาศของการเรียนการสอนที่เป็นมิตร และการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ ในที่นี้ หมายถึง การส่งเสริมผลการเรียนรู้จากการเรียนรู้ภาษาบาลีในมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยวิทยาเขตล้านนา 5 ด้าน คือ ด้านคุณธรรม จริยธรรม ความรู้ ทักษะทางปัญญา ทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและความรับผิดชอบ และทักษะในการวิเคราะห์เชิงตัวเลข การสื่อสารและเทคโนโลยีสารสนเทศ

1.5.3 ภาษาบาลี หมายถึง ภาษา ใช้ถ่ายทอดเผยแผ่และบันทึกพุทธพจน์ จนกลายเป็นภาษาที่ใช้เป็นหลักในพระพุทธศาสนานิกายเถรวาท มีพระไตรปิฎก เป็นต้น ในการเขียนภาษาบาลีไม่มีอักษรชนิดใด สำหรับใช้เขียนโดยเฉพาะ แต่สามารถประยุกต์ใช้กับภาษาของประเทศนั้นๆ ที่พุทธศาสนาเผยแผ่ถึง เช่น พระพุทธศาสนาเผยแผ่ถึงประเทศไทยก็ใช้อักษรไทย ซึ่งในที่นี้ หมายถึง รายวิชาที่มีความเกี่ยวข้องกับภาษาบาลี ที่มีการจัดการศึกษาในมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยวิทยาเขตล้านนา

1.6 ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

1.6.1 ทำให้ทราบถึงการจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ภาษาบาลี มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

1.6.2 ทำให้ทราบถึงรูปแบบการจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ภาษาบาลี มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา

1.6.3 ทำให้ทราบถึงผลของการใช้รูปแบบการจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ภาษาบาลี มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา

บทที่ 2

แนวคิด ทฤษฎีและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยเรื่องนี้ ได้ศึกษา ค้นคว้า แนวคิด ทฤษฎี จากตำรา คู่มือหลักสูตร บทความ รวมทั้ง ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบการจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ภาษาบาลี มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย เพื่อนำมาใช้เป็นยุทธวิธีแนวทางในการดำเนินการวิจัย ซึ่งสรุปเป็นประเด็นดังต่อไปนี้

- 2.1 แนวคิดที่ว่าด้วย รูปแบบการจัดการศึกษา
- 2.2 แนวคิดที่ว่าด้วย การส่งเสริมการเรียนรู้
- 2.3 แนวคิดที่ว่าด้วย ภาษาบาลี
- 2.4 มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา
- 2.5 ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
- 2.6 สรุปกรอบแนวความคิด

2.1 แนวคิดที่ว่าด้วย รูปแบบการจัดการศึกษา

การศึกษา (Education) ในมาตรา 4 ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 นิยามความหมายของการศึกษา มีความหมายว่า “กระบวนการเรียนรู้เพื่อความเจริญงอกงามของบุคคลและสังคมโดยการถ่ายทอดความรู้ การฝึก การอบรม การสืบสานทางวัฒนธรรมการสร้างสรรค์จรโลง ความก้าวหน้าทางวิชาการ การสร้างองค์ความรู้อันเกิดจากการจัดสภาพแวดล้อม สังคมการเรียนรู้ และปัจจัยเกื้อหนุนให้บุคคลเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต” และมาตรา 15 ได้กำหนดระบบการศึกษา ในการจัดการศึกษามีสามรูปแบบ คือ การศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย

1. การศึกษาในระบบ (Formal Education) เป็นการศึกษาที่ระบบแบบแผน วัตถุประสงค์ หลักสูตร กระบวนการจัดการเรียนการสอน ตลอดจนงานที่แน่นอนโดยมีจุดประสงค์หลักที่จะพัฒนาเด็ก และเยาวชนให้มีความรู้ความสามารถ

การศึกษาในระบบจะมีโครงสร้างเป็นลำดับขั้น แบ่งระดับการศึกษาตามอายุของผู้เรียน มีสถานที่เรียน หลักสูตรและเวลาเรียนที่แน่นอน มีการวัดผลและประเมินผลไปตามเงื่อนไขการสำเร็จการศึกษา มีการจัดการศึกษาในสถาบันต่างๆ ได้แก่ โรงเรียน วิทยาลัย มหาวิทยาลัย การศึกษาในระบบ มี 2 ระดับ คือ การศึกษาขั้นพื้นฐานและการศึกษาระดับอุดมศึกษา

วัตถุประสงค์ของการศึกษาในระบบ

1. ถ่ายทอดหรือปลูกฝัง เนื้อหา ความรู้ ความเข้าใจที่เหมาะสมให้ผู้ได้รับการศึกษาวางตัวได้เหมาะสมในสังคม และสามารถประกอบอาชีพตามความถนัด ความสนใจ หรือตามโอกาสของแต่ละบุคคล

2. เตรียมเด็กก่อนวัยเรียน ให้มีความพร้อมในการเรียนรู้และจัดให้เด็กในวัยเรียน ได้รับการศึกษาเพื่อเรียนรู้ และพัฒนาตนเองต่อเนื่องเพื่อให้มีพัฒนาการทั้งทางร่างกาย เซาว์ปัญญา ความสนใจที่เหมาะสมมีความพร้อมในการศึกษาระดับสูงขึ้นไป

3. เพื่อพัฒนาเด็กในวัยเรียนทุกระดับให้ได้รับการศึกษา เพื่อประโยชน์สำหรับการเตรียมตัวระดับพื้นฐาน และเพื่อมีความรู้ ความสามารถในการประกอบอาชีพการงานต่อไป

4. ตอบสนองความต้องการทางการศึกษาระดับสูงในเชิงคุณภาพ มุ่งส่งเสริมให้ประชาชนมีโอกาสได้พัฒนาความรู้ความสามารถเฉพาะด้าน เพื่อประโยชน์ในการประกอบอาชีพ ซึ่งอาจดำเนินการโดยสถาบันอุดมศึกษา ที่เน้นการวิเคราะห์ วิจัยระดับสูง มุ่งคิดค้นเนื้อหาสาระที่แปลกใหม่จากเดิม นอกจากนี้ยังรวมถึงการฝึกอบรมเฉพาะทางเช่น ด้านการเกษตร การอุตสาหกรรม วิทยาศาสตร์สุขภาพ เป็นต้น

5. พัฒนาศักยภาพของบุคคลเต็มความสามารถและตอบสนองวิสัยทัศน์ในการพัฒนาประเทศ เน้นพัฒนากลุ่มเป้าหมายในลักษณะบูรณาการ คือ มีความสมบูรณ์ครบถ้วนทุกด้าน ทั้งทางร่างกาย สติปัญญาคุณธรรม ความคิด ความสำนึก ความรับผิดชอบ ฯลฯ ซึ่งตามปกติเป็นหน้าที่ของสถานศึกษา และอาจจัดเสริมเติมในลักษณะฝึกอบรมเฉพาะหรือแทรกในกิจกรรมการเรียนการสอนปกติ

2. การศึกษานอกระบบ (Non – Formal education) เป็นการศึกษาที่จัดขึ้น โดยมีวัตถุประสงค์ที่จะพัฒนาความรู้ ความสามารถของคนให้สามารถพัฒนาตนเอง รวมถึง พัฒนาคอร์ปครัว ชุมชน สังคม โดยจะมีการจัดรูปแบบวิธีการเรียนการสอน การวัดประเมินผลที่สอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการของกลุ่มเป้าหมาย วิธีการจัดการจึงมีความยืดหยุ่น ปรับให้เหมาะสมกับผู้เรียน

การศึกษานอกระบบเป็นการศึกษาที่เปิดโอกาสให้กับผู้ที่สนใจจะเรียนหนังสือ หาความรู้แต่พลาดโอกาสทางการศึกษา (ในระบบโรงเรียนไม่ว่าจะระดับชั้นไหนก็ตาม) ซึ่งการศึกษานอกระบบจะช่วยพัฒนาความรู้ ทักษะ รวมถึงสิ่งจำเป็นต่างๆ ในการใช้ชีวิต หรือนำไปต่อยอดการทำงาน ไม่มีสิ้นสุด ไม่จำกัดอายุ เรียกได้ว่าสามารถเรียนได้ตลอดชีวิต โดยการศึกษาอกระบบ แบ่งออกเป็นหลายประเภท ได้แก่

1. การศึกษาต่อเนื่อง เป็นการศึกษาที่ผู้เรียนเรียนจบไม่ว่าจะระดับชั้นใดก็ตาม แต่อยากหาความรู้เพิ่มเติมจากสิ่งที่ได้เรียนมา (ทั้งจากโรงเรียน หรือมหาลัย) จึงเลือกศึกษานอกระบบประเภทนี้ โดยในบางสถานศึกษาอาจมีการออกไปรับรองจบ หรือประกาศนียบัตรให้ด้วย ซึ่งการศึกษาต่อเนื่องแบ่งออกเป็น 6 รูปแบบคือ

- ศึกษาเพื่อเทียบโอน
- ศึกษาเพื่อส่งเสริมความสนใจส่วนบุคคล
- ศึกษาเพื่อการมีรายได้
- ศึกษาเพื่อสอดคล้องกับอนาคต
- เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต
- ศึกษาหลังจากรู้หนังสือแล้ว

2. การศึกษาทางไกล สำหรับการศึกษาระบบนี้เป็นการศึกษานอกระบบสำหรับผู้ที่มีสนใจอยากเรียนหนังสือ หากความรู้แต่ไม่สามารถเดินทางมาเรียนยังสถานศึกษานั้นๆ ได้ ก็จะใช้ประเภทนี้ที่ผู้สอนกับผู้เรียนอยู่คนละทิศทาง ท่างไกล แต่สามารถเรียนรู้ผ่านวิดีโอคอนเฟอเรนซ์ ทั้งแบบระบุเวลา และไม่ระบุเวลา ผู้เรียนก็จะได้รับความรู้ในเรื่องที่สนใจได้

3. การศึกษาผู้ใหญ่ เป็นการศึกษาสำหรับผู้เรียนที่มีทุกช่วงอายุไม่จำกัด ซึ่งอาจเป็นผู้ที่ยากจน ไม่มีโอกาสทางการศึกษา ไม่มีเวลาต้องทำหน้าที่อย่างอื่นด้วย ฯลฯ โดยสามารถเลือกวัน เวลาเรียนได้ ไม่ต้องมาเรียนทุกวัน ทั้งวัน โดยจะมุ่งเน้นให้ผู้เรียนได้รับความรู้ในทุกแขนงไม่ว่าจะคณิตศาสตร์ ภาษาอังกฤษ สังคม ไปจนถึงวิชาศิลปะ คหกรรม ฯลฯ

4. การศึกษาชุมชน เป็นการศึกษาอกระบบอีกประเภทที่ให้ผู้เรียนได้เข้าไปศึกษาชุมชนนั้นๆ เรียนรู้ทางชีวภาพ กายภาพ ระบบความคิด เศรษฐกิจ สังคม การเมือง ปรากฏการณ์ต่างๆ ฯลฯ ซึ่งจะวิธีสังเกต สอบถาม เรียนรู้ไปพร้อมๆ กับนักพัฒนาและชุมชนผู้เชี่ยวชาญ ตามความสนใจ การนำไปใช้ของผู้เรียน

การศึกษานอกระบบเป็นกระบวนการเรียนรู้สิ่งใหม่ๆ สำหรับผู้เรียนที่พลาดโอกาสทางการศึกษา ด้วยเหตุผลหลากหลาย ซึ่งจะสังเกตได้ว่าแต่ละประเภทแม้จะสอน จะเรียน ด้วยวิธีที่ต่างกัน แต่จุดประสงค์ไม่ต่างกันคือมุ่งให้ผู้เรียนได้มีความรู้ เพิ่มทักษะ ศักยภาพให้มากขึ้น นำไปสู่ความสำเร็จภายภาคหน้า เป็นคนเก่งของประเทศชาติต่อไป

2.1.3 การศึกษาตามอัธยาศัย (Informal Education)

การศึกษาตามอัธยาศัย เป็นกระบวนการศึกษาตลอดชีวิต ที่เกิดจาก การฝึกฝน ทักษะ ทักษะ ทศนคติ และเป็นการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นเองจากประสบการณ์ในชีวิตประจำวัน โดยมีรูปแบบและวิธีการที่หลากหลาย

การศึกษาตามอัธยาศัย เป็นกิจกรรมการเรียนรู้ในวิถีชีวิตประจำวันของบุคคล ซึ่งบุคคลสามารถเลือกที่จะเรียนรู้ได้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต ตามความสนใจ ความต้องการ โอกาส ความพร้อม และศักยภาพในการเรียนรู้ของแต่ละบุคคล เช่น การประกอบอาชีพต่างๆที่ต้องใช้เวลาสะสมจนเกิดความรู้และความชำนาญในด้านอาชีพนั้นๆ หลักการของการศึกษาตามอัธยาศัยอยู่บนพื้นฐานแนวคิดดังนี้

1. การเข้าถึงแหล่งการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับความสนใจและวิถีชีวิตของผู้เรียนทุกกลุ่มเป้าหมาย
2. การพัฒนาแหล่งเรียนรู้ให้มีความหลากหลายทั้งส่วนที่เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่น และส่วนที่นำเทคโนโลยีมาใช้เพื่อการศึกษา
3. การจัดกรอบหรือแนวทางการเรียนรู้ที่เป็นคุณประโยชน์ต่อผู้เรียน
4. ผู้เรียนได้รับความรู้และทักษะพื้นฐานในการแสวงหาความรู้ที่จะเอื้อต่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต
5. ผู้เรียนได้เรียนรู้สาระที่สอดคล้องกับความสนใจและความจำเป็นในการยกระดับคุณภาพชีวิต ทั้งในด้านการเมือง เศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม

6. ผู้เรียนสามารถนำความรู้ที่ได้รับไปใช้ประโยชน์และเทียบโอนผลการเรียนกับการศึกษาในระบบและการศึกษานอกระบบ

2.1.4 บทบาทของสถานศึกษาในการจัดการศึกษา

บทบาทของสถานศึกษาในการจัดการศึกษามีบทบาทสำคัญโดยทั่วไปของสถานศึกษาในการจัดการศึกษาคือการวางแผนจัดทำหลักสูตรและจัดกิจกรรมการเรียนการสอนรวมทั้งกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการเรียนรู้ของนักเรียนจัดและบริหารชั้นเรียนจัดและดูแลรักษาอุปกรณ์ตลอดจนอาคารสถานที่บริหารงานวิชาการการเงินบริหารงานบุคคลดูแลสุขภาพอนามัยของผู้เรียนสร้างความสัมพันธ์กับชุมชนซึ่งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ซึ่งเป็นกฎหมายที่ได้กำหนดบทบาทสำคัญไว้ (ปรัชญา เวสารัชช์, 2554, หน้า 27-28) ดังนี้

1. จัดการเรียนการสอนโดยจัดเนื้อหาสาระและกิจกรรมในการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับความสนใจและความถนัดของผู้เรียนหมายความว่าผู้สอนต้องถือว่าผู้เรียนเป็นคนที่สำคัญที่สุดเนื่องจากผู้เรียนแต่ละคนมีความแตกต่างกันการจัดการเรียนการสอนก็ต้องคำนึงถึงความแตกต่างดังกล่าวเช่นจัดให้คนเรียนช้าทำกิจกรรมที่ช่วยเน้นให้เข้าใจอย่างค่อยเป็นค่อยไปส่วนคนเรียนเร็วที่เข้าใจแล้วได้รับกิจกรรมเสริมอย่างอื่นแต่อย่างน้อยผู้เรียนที่แตกต่างกันก็ควรได้รับความรู้ความเข้าใจเนื้อหาวิชาใกล้เคียงกัน

2. ฝึกทักษะและวิธีคิดสถานศึกษามีหน้าที่ฝึกฝนผู้เรียนให้รู้จักคิดเพิ่มพูนทักษะในการจัดการฝึกฝนการเผชิญสถานการณ์และปัญหาต่างๆและสามารถประยุกต์ความรู้มาใช้เพื่อป้องกันและแก้ปัญหาหมายความว่าการเรียนการสอนที่ดีไม่ใช่เน้นที่การท่องจำสาระในหนังสืออย่างเดียวแต่ต้องเตรียมตัวผู้เรียนให้รู้จักคิดรู้จักแก้ปัญหาเช่นอาจสมมติสถานการณ์ให้คิดแก้ปัญหาและถามเหตุผลข้อดีข้อเสียเพื่อให้ผู้เรียนมีความพร้อมในการเผชิญชีวิตได้

3. จัดให้เรียนรู้จากประสบการณ์การเรียนรู้อันดีต้องมาจากการฝึกฝนปฏิบัติจริงของผู้เรียน โดยครูและสถานศึกษาควรเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้เยี่ยมชมสถานที่และเรียนรู้จากประสบการณ์ในชีวิตจริงเช่นพาชมโรงงานเย็บหม่บ้านหัตถกรรมและจัดกิจกรรมฝึกปฏิบัติให้สามารถทำได้จริง (ฝึกทอผ้า ฝึกเขียนภาพ ดินเหนียว ฯลฯ) ฝึกให้รู้จักคิดเป็น และส่งเสริมบรรยากาศให้ผู้เรียนรักการอ่านเพื่อจะได้สนใจใฝ่รู้อย่างต่อเนื่องเนื้อหาสาระที่สถานศึกษาจัดให้นั้นไม่ควรทุ่มเน้นด้านใดด้านหนึ่งโดยเฉพาะ แต่สถานศึกษาต้องจัดให้มีสัดส่วนผสมผสานอย่างเหมาะสมทั้งในเรื่องเนื้อหาสาระและวิธีการเรียนรู้ ทั้งในเรื่องความรู้ความเข้าใจการประพฤติปฏิบัติ การมีคุณธรรมค่านิยมที่ดี การมีสัมพันธ์ที่ดีกับผู้อื่น โดยอาจแทรกสาระกิจกรรมการฝึกฝนปฏิบัติการศึกษาการปลูกฝังค่านิยมไว้ในทุกวิชา

นอกจากนี้สถานศึกษายังมีหน้าที่ส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้สอนสามารถจัดบรรยากาศ สภาพแวดล้อมสื่อการเรียนและส่งเสริมการเรียนรู้ในลักษณะต่างๆและขณะเดียวกันสถานศึกษาก็ควรส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ในทุกเวลาทุกสถานที่โดยร่วมมือกับทุกฝ่ายคือบิดามารดาผู้ปกครองและคนในชุมชนเพื่อส่งเสริมให้มีการพัฒนาผู้เรียนได้อย่างเต็มที่ในทุกโอกาส

จะเห็นได้ว่า ระบบการศึกษาที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) 2545 การจัดการศึกษามีสามรูปแบบ คือ

1. การศึกษาในระบบ เป็นการศึกษาที่กำหนดจุดมุ่งหมาย วิธีการศึกษา หลักสูตร ระยะเวลาของการศึกษา การวัดและการประเมินผล ซึ่งเป็นเงื่อนไขของการสำเร็จการศึกษาที่แน่นอน

2. การศึกษานอกระบบ เป็นการศึกษาที่มีความยืดหยุ่นในการกำหนดจุดมุ่งหมาย รูปแบบวิธีการจัดการศึกษา ระยะเวลาของการศึกษา การวัดและประเมินผล ซึ่งเป็นเงื่อนไขสำคัญของการสำเร็จการศึกษา โดยเนื้อหาและหลักสูตรจะต้องมีความเหมาะสมสอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการของบุคคลแต่ละกลุ่ม

3. การศึกษาตามอัธยาศัย เป็นการศึกษาที่ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ด้วยตนเองตามความสนใจ คักยภาพ ความพร้อมและโอกาส โดยศึกษาจากบุคคล ประสบการณ์ สังคม สภาพแวดล้อม หรือแหล่งความรู้อื่นๆ

จากรูปแบบการจัดการศึกษาดังกล่าวมา สามารถสรุปได้ว่า เป็นกระบวนการเรียนรู้เพื่อความเจริญงอกงามของบุคคลและสังคมโดยการถ่ายทอดความรู้ การฝึก การอบรม การสืบสานทางวัฒนธรรม การสร้างสรรค์จรรโลงความก้าวหน้าทางวิชาการ ทั้งเป็นระบบแบบแผนที่แน่นอนโดยมีจุดประสงค์หลักที่จะพัฒนาเด็กและเยาวชนให้มีความรู้ความสามารถ นอกจากนี้ยังมีกระบวนการเรียนรู้ใหม่ๆ สำหรับผู้เรียนที่พลาดโอกาสทางการศึกษาด้วยเหตุผลแตกต่างกัน สถานศึกษามีบทบาทสำคัญโดยทั่วไปในการจัดการศึกษาคือการวางแผนจัดทำหลักสูตรและจัดกิจกรรมการเรียนการสอนรวมทั้งกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับความสนใจและความถนัดของผู้เรียน ต้องจัดให้มีสัดส่วนผสมผสานอย่างเหมาะสมทั้งในเรื่องเนื้อหาสาระและวิธีการเรียนรู้ทั้งในเรื่องความรู้ความเข้าใจการประพฤติปฏิบัติ

2.2 แนวคิดที่ว่าด้วย การส่งเสริมการเรียนรู้

การจัดประสบการณ์ให้ผู้เรียน โดยยึดหลักการมีส่วนร่วมและการมีปฏิสัมพันธ์ของผู้เรียนมากที่สุด เป็นกิจกรรมที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้วางแผนการเรียน การทำงานตามความสนใจ มีการบันทึกการเรียนรู้ มีการประเมินการเรียนรู้และการทำงานของตนเอง กิจกรรมเน้นกระบวนการปฏิบัติและส่งเสริม การคิดและสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองในบรรยากาศของการเรียน การสอนที่เป็นมิตร และการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ (รุ่งฟ้า กิติญาณสุนต์, 2552, หน้า 149) ซึ่งบรรยากาศในการเรียนรู้ เป็นสภาพแวดล้อมทางกายภาพ สังคม และจิตใจที่มีอิทธิพล ต่อการเรียนรู้ของบุคคล (ราชบัณฑิตยสถาน, 2555, หน้า 324) การสร้างบรรยากาศส่งเสริมการเรียนรู้ นั้น ควรคำนึงถึงผู้เรียนและสภาพแวดล้อมทางสังคมของผู้เรียน แนวคิดที่ช่วยให้เข้าใจการสร้าง บรรยากาศที่ส่งเสริมการเรียนรู้ ได้แก่ แนวคิดทางจิตวิทยาและแนวคิดทางสังคม ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

2.2.1 แนวคิดทางจิตวิทยาในการส่งเสริมการเรียนรู้

การส่งเสริมการเรียนรู้ตามแนวคิดทางจิตวิทยาที่นำมาใช้อธิบายพฤติกรรมของผู้เรียนที่เกิดขึ้นในห้องเรียน ได้แก่

1. การจูงใจ (Motivation) หมายถึง กระบวนการกระตุ้นความคิด ความรู้สึก ความพยายาม ด้วยวิธีการต่างๆ ให้บุคคลแสดงพฤติกรรมเพื่อไปสู่เป้าหมาย (ราชบัณฑิตยสถาน, 2555, หน้า 362) ทางจิตวิทยาได้แบ่งการจูงใจออกเป็น 2 ประเภท ได้แก่ พฤติกรรมที่เกิดขึ้นจากปัจจัยภายในของบุคคล เช่น ความสนใจ ความพอใจ ความอยากรู้อยากเห็น เป็นต้น เรียกปัจจัยภายในนี้ว่า แรงจูงใจภายใน (Intrinsic motivation) และพฤติกรรมที่เกิดขึ้นจากปัจจัยจากภายนอกเป็นตัวกระตุ้นให้แสดงพฤติกรรม เช่น รางวัล การลงโทษและแรงกดดันทางสังคม เป็นต้น เรียกปัจจัยภายนอกนี้ว่า แรงจูงใจภายนอก (Extrinsic motivation) ทั้งแรงจูงใจภายในและแรงจูงใจภายนอกมีความสำคัญต่อการแสดงพฤติกรรมของผู้เรียนในห้องเรียน

การส่งเสริมให้ผู้เรียนแสดงพฤติกรรมทางบวกนิยมใช้แนวคิดของทฤษฎีกลุ่ม พฤติกรรมนิยมในเรื่องการเสริมแรง (Reinforcement) โดยใช้แนวคิดการเสริมแรงทางบวก (Positive reinforcement) คือ การให้รางวัล เช่น คะแนน คำชมเชย การแสดงท่าทียอมรับของครูที่มีต่อนักเรียน ซึ่งแสดงพฤติกรรมที่น่าพึงพอใจ ทำให้ผู้เรียนแสดงพฤติกรรมนั้นซ้ำอีก

การเสริมแรงอีกลักษณะหนึ่งคือ การเสริมแรงทางลบ (Negative reinforcement) หมายถึง การที่ผู้เรียนแสดงพฤติกรรมที่น่าพึงพอใจ เพื่อหลีกเลี่ยงสิ่งที่ไม่ชอบ เช่น การที่นักเรียนหลีกเลี่ยงการเป็นคนสุดท้ายที่ได้ออกจากห้องเรียนไปรับประทานอาหารกลางวันทำให้ผู้เรียนรีบทำงานตามที่ครูมอบให้เสร็จก่อนเวลา เป็นต้น การลงโทษ (Punishment) เป็นอีกวิธีหนึ่งที่นำมาใช้ในการปรับพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ของผู้เรียน การลงโทษเป็นการหยุดยั้งมิให้ ผู้เรียนแสดงพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ การลงโทษเป็นวิธีที่หยุดพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ได้ทันที แต่ได้ผล ไม่ถาวรและอาจทำให้ผู้เรียนมีเจตคติที่ไม่ดี การลงโทษ เช่น การตำหนิ ดู ว่า ตี ให้ทำงานเพิ่มขึ้น เป็นต้น

2. ทฤษฎีความต้องการของมาสโลว์ (Maslow's needs theory) ทฤษฎีนี้อธิบายว่ามนุษย์มีความต้องการพื้นฐานตามธรรมชาติเป็นลำดับขั้น ดังนี้

ชั้นความต้องการทางกาย (Physiological needs)

ชั้นความต้องการความปลอดภัย (Safety needs)

ชั้นความต้องการความรัก (Need for belonging and love)

ชั้นความต้องการได้รับการยอมรับจากผู้อื่น (need to know and understand)

ชั้นสูงสุดคือชั้นความต้องการที่จะพัฒนาศักยภาพของตนเองอย่างเต็มที่ (Self-actualization needs)

หากมนุษย์ได้รับการตอบสนองความต้องการพื้นฐานอย่างเพียงพอในแต่ละชั้น มนุษย์จะพร้อมในการพัฒนาตนไปสู่ขั้นที่สูงขึ้น

การส่งเสริมให้ผู้เรียนพร้อมที่จะเรียนรู้จึงต้องทำให้ผู้เรียนได้รับการตอบสนอง ในขั้นพื้นฐานที่เป็นความต้องการทางกายภาพก่อน คืออาหารและความปลอดภัย ถัดจากขั้นนี้คือการ ได้รับความรักและได้รับการยอมรับจากครูและเพื่อน หากไม่ได้รับการตอบสนองความต้องการดังกล่าว ผู้เรียนจะพยายามแสวงหาการยอมรับจึงยังไม่พร้อมที่จะเรียน

เมื่อความต้องการในขั้นนี้ได้รับการ ตอบสนองแล้ว ผู้เรียนจึงพร้อมที่จะเรียนรู้ การพัฒนาตนเองของผู้เรียนนั้นมีความมุ่งหวัง 3 ด้าน ได้แก่ ด้านผลสัมฤทธิ์ในการเรียน ด้านความผูกพันหรือ การได้รับการยอมรับเป็นสมาชิกของกลุ่ม และด้านการ มีอิทธิพลหรือมีความสำคัญต่อผู้อื่น

3. ทฤษฎีคุณลักษณะของผู้เรียนที่มีต่อความสำเร็จและความล้มเหลวของไวเนอร์เนอร์ (Weiner's attribution theory) ทฤษฎีนี้อธิบายว่า ผู้เรียนที่มีผลสัมฤทธิ์การเรียนสูงมีแนวโน้มที่จะเห็นว่า ความสำเร็จมาจากความสามารถ ความล้มเหลวมาจากการขาดความพยายาม ส่วนผู้เรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ การเรียนต่ำมีความเห็นว่าความล้มเหลวมาจากการขาดความสามารถ ส่วนความสำเร็จนั้น มาจากโชค

ดังนั้นครูต้องพยายามเปลี่ยนมุมมองของผู้เรียนใหม่ให้เห็นว่าความสำเร็จมาจากปัจจัย ภายในตัวเอง มากกว่าปัจจัยภายนอก คือมาจากความพยายามมากกว่าโชค

4. ทฤษฎีการเรียนรู้สังคมของแบนดูรา (Bandura's social learning theory) ทฤษฎีนี้ อธิบายว่า การให้คุณค่ากับเป้าหมายและความคาดหวังที่มีต่อความสำเร็จสูงเป็นปัจจัยที่สำคัญของ การจูงใจ ในการทำงานและการเอาชนะอุปสรรคในการทำงาน ทำให้ประสบความสำเร็จสูง หากการ ให้คุณค่ากับเป้าหมายและความคาดหวังที่มีต่อความสำเร็จต่ำก็จะส่งผลต่อการประสบความสำเร็จต่ำ ด้วย ความรู้ ความเข้าใจปัจจัยที่ส่งผลหรือมีอิทธิพลต่อการแสดงพฤติกรรมของผู้เรียนจะช่วยให้ครู นำมาปรับใช้ในการจัดสภาพสิ่งแวดล้อมที่ส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียนได้ โดยเน้นที่ปัจจัยภายใน มากกว่า ปัจจัยภายนอก

2.2.2 แนวคิดทางสังคมในการส่งเสริมการเรียนรู้

อาเรนด์ (Arends, 2001, pp. 86-92) กล่าวถึงห้องเรียนแต่ละห้องว่ามีลักษณะเฉพาะตัวที่ ทำให้เกิดความแตกต่าง หลากหลายของสภาพแวดล้อมและปัจจัยที่ส่งเสริมการเรียนรู้ การสร้างบรรยากาศ การเรียนรู้ให้เกิดขึ้นในห้องเรียนได้นั้นต้องเข้าใจลักษณะสำคัญที่เป็นลักษณะเฉพาะของ ห้องเรียนในฐานะ ที่เป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ในด้านต่างๆ ดังต่อไปนี้

1. ลักษณะของห้องเรียน (Classroom Properties) ห้องเรียนแต่ละห้องเปรียบได้กับระบบนิเวศน์ (Ecological system) หนึ่ง ซึ่งมีผู้อยู่อาศัย (Inhabitants) คือครูและนักเรียน บุคคลสองกลุ่มนี้ มีปฏิสัมพันธ์ซึ่งกันและกันในสภาพแวดล้อม โดยต่างฝ่ายต่างมีภารกิจและงานที่ต้อง

ดำเนินการร่วมกัน เป้าหมายของบุคคลทั้งสองกลุ่มนี้ คือผลการเรียนรู้ ซึ่งว่าสภาพของห้องเรียนและเหตุการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นในห้องเรียนนั้นมีลักษณะสำคัญ 6 ประการ คือ

1.1 เป็นพหุลักษณะ (Multidimensionality) หมายถึง นักเรียนที่อยู่ในห้องเรียน มีความแตกต่าง หลากหลายของพื้นฐานด้านสังคม ฐานะทางเศรษฐกิจ ความสามารถ ความถนัดและความสนใจ ครูผู้สอนแต่ละท่านก็มีความเชี่ยวชาญในสาขาวิชาที่แตกต่างกัน มีความเชื่อและเจตคติในวิชาชีพที่แตกต่างกัน ต่างมีบทบาทหน้าที่ที่มีความสัมพันธ์และข้องเกี่ยวกัน โดยบทบาทของครูคือวางแผนการเรียนการสอน จัดการเรียนการสอน อธิบาย ให้คำปรึกษา มอบหมายงาน ประเมินผล ผู้เรียน จัดการปัญหาความขัดแย้งที่เกิดขึ้นในห้องเรียน เป็นต้น ส่วนนักเรียนมีหน้าที่ฟัง อ่าน เขียน แสดงความคิดเห็น ปฏิบัติงานที่ครูมอบหมาย ร่วมมือกับเพื่อนนักเรียนเพื่อปฏิบัติภารกิจต่างๆ ที่ต้องรับผิดชอบร่วมกันทั้งในการทำงานและการอยู่ร่วมกัน ครูจำเป็นต้องมีความรู้ความเข้าใจสภาพความสัมพันธ์ของ บุคคลทั้งสองกลุ่มในห้องเรียน

1.2 มีลักษณะต่อเนื่อง (Simultaneity) เหตุการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นในห้องเรียนเป็นไปอย่างต่อเนื่อง ครูต้องสามารถควบคุมกำกับเหตุการณ์ต่างๆ ให้ดำเนินไปอย่างราบรื่นและจัดการให้อยู่ในกรอบของเวลา เช่น ในการนำเสนอความรู้ให้กับนักเรียน ครูจะต้องทำอย่างชัดเจน ตรงประเด็น ไม่อ้อมค้อมเสียเวลา ในระหว่างดำเนินกิจกรรมก็ต้องคอยสังเกตสีหน้าท่าทางของนักเรียนว่าเข้าใจสิ่งที่ได้นำเสนอหรือไม่ ในสมองก็ต้องคิดหาคำถามที่ใช้ในการตรวจสอบว่านักเรียนเข้าใจหรือไม่ ซึ่งไม่ใช่เพียง คำถามเดียวอาจต้องคิดหลายคำถามในการสำรวจให้ลึกซึ้งว่านักเรียนมีความเข้าใจจริงหรือไม่ เพื่อหาทาง ชี้ช่องให้นักเรียนเข้าใจอย่างชัดเจน ในขณะที่เดียวกันครูก็อาจต้องแก้ปัญหาข้อขัดแย้งต่างๆ ที่เกิดขึ้น ในระหว่างดำเนินกิจกรรมการเรียนการสอน สภาพเช่นนี้เป็นภารกิจที่ครูต้องรับมือให้ได้ เพราะเป็นปัจจัย ที่ส่งผลต่อบรรยากาศของการเรียนรู้

1.3 มีลักษณะเกิดขึ้นอย่างฉับพลัน (Immediacy) การดำเนินชีวิตประจำวันในห้องเรียนนั้น จะพบเหตุการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นอย่างฉับพลันทันใดโดยไม่ได้วางแผนล่วงหน้ามาชัดเจนอยู่เสมอ เช่น การประกาศแจ้งข่าวของฝ่ายบริหาร มีผู้มาเยี่ยมห้องเรียนโดยไม่แจ้งล่วงหน้า หรือแม้แต่ปฏิสัมพันธ์ ระหว่างครูและนักเรียนก็เป็นเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นอย่างทันที่ทันใดโดยครูมีเวลาในการคิดใคร่ครวญน้อย ก่อนแสดงพฤติกรรมตอบสนอง

1.4 ไม่สามารถทำนายได้ (Unpredictability) เหตุการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นในห้องเรียน นอกจากจะเกิดขึ้นอย่างฉับพลันแล้ว บางเหตุการณ์แม้ว่าจะมีการเตรียมการหรือวางแผนแต่ผลที่ได้ ก็ไม่เป็นที่คาดหมาย เช่น บทเรียนที่เตรียมมาอาจไม่สามารถดำเนินการได้ตามแผนที่กำหนดไว้ ด้วยสาเหตุต่างๆ บทเรียนที่ใช้ได้ดีในปีที่แล้วอาจใช้ไม่ได้ผลดีในปีนี้ บทเรียนที่ใช้ได้ดีในภาคเช้า แต่พอใช้ในภาคบ่ายอาจให้ผลตรงกันข้าม เป็นต้น

1.5 เป็นที่สาธารณะ (Publiness) ห้องเรียนเป็นสถานปฏิบัติงานของครูและนักเรียนที่มีลักษณะเป็นที่สาธารณะ เปิดเผยและต้องพร้อมที่จะให้ผู้อื่นเข้าสังเกตการณ์ได้ ซึ่งแตกต่างจากการปฏิบัติงาน ของวิชาชีพอื่น เช่น แพทย์กับคนไข้ หรือทนายความกับลูกความ เป็นต้น ซึ่งลักษณะของการทำงาน มีความเป็นส่วนตัวมากกว่า แต่งานของครูไม่มีความเป็นส่วนตัว ในห้องเรียนทุกคนต่างจับจ้องมองดูกัน พฤติกรรมของครูอยู่ในสายตาของนักเรียนตลอดเวลา ตลอดจนผู้บริหารและผู้ปกครองที่เฝ้าติดตาม ดังนั้นครูจึงได้รับการคาดหวังของสังคมที่จะต้องเป็นแม่พิมพ์หรือตัวแบบพฤติกรรมที่ดีของนักเรียน

1.6 มีประวัติศาสตร์ (History) ห้องเรียนแต่ละห้องเปรียบเสมือนลายนิ้วมือ คือมีเอกลักษณ์ เฉพาะตัว ได้แก่ โครงสร้างความสัมพันธ์ของสมาชิกในห้องเรียน ลักษณะทางกายภาพของห้องเรียน ค่านิยม ความเชื่อ ตลอดจนเรื่องราวต่างๆ มากมายที่เกิดขึ้น ซึ่งสร้างความผูกพันให้กับผู้ที่อยู่อาศัย ซึ่งกล่าวได้ว่าแต่ละห้องเรียนก็มีประวัติศาสตร์ของตนเอง ที่ทำให้ห้องเรียนแต่ละห้องมีความแตกต่างกัน จะเห็นว่าลักษณะต่างๆ ดังกล่าวเป็นคุณสมบัติเฉพาะตัวของห้องเรียนแต่ละห้องที่มีผลกระทบต่อบรรยากาศของการเรียนรู้และส่งผลต่อพฤติกรรมของนักเรียน ครูจึงจำเป็นต้องมีความเป็น ผู้นำและสามารถจัดการกับการใช้ชีวิตร่วมกันของผู้อยู่อาศัยในห้องเรียน

2. กระบวนการของห้องเรียน (Classroom Process) หมายถึง ปฏิสัมพันธ์ระหว่าง บุคคลที่อยู่ร่วมกันในห้องเรียน ซึ่งเกี่ยวข้องกับ ความคาดหวัง ภาวะผู้นำ ปทัสถาน การสื่อสารและความร่วมมือของสมาชิกในกลุ่ม ทั้งหมดนี้นับเป็นองค์ประกอบที่สำคัญในการพัฒนาห้องเรียนให้เป็นชุมชนแห่ง การเรียนรู้ที่มีคุณภาพหรือไม่

ชมัคและชมัค (Schmuck & Schmuck, 1997) ได้กล่าวถึงความสำคัญของ ปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและกระบวนการกลุ่มในห้องเรียน โดยเชื่อว่าครูเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการ สร้างชุมชนการเรียนรู้ทางบวกให้เกิดแก่ห้องเรียน โดยครูต้องจัดการเรียนการสอนที่ให้นักเรียนเห็นความสำคัญของการปฏิสัมพันธ์ระหว่างกันและมีทักษะกระบวนการกลุ่ม องค์ประกอบที่สำคัญที่ทำให้ห้องเรียนเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ที่มีคุณภาพ มี 6 ประการ ได้แก่

2.1 ความคาดหวัง (Expectations) ของสมาชิกในห้องเรียน ปกติคนจะมีความคาดหวังซึ่งกันและกันและมีความคาดหวังต่อตนเองด้วย ครูควรใช้ความคาดหวังนี้ในการสร้างบรรยากาศการเรียนรู้

2.2 ความเป็นผู้นำ (Leadership) ภาวะผู้นำเป็นกระบวนการภายในของบุคคลไม่ใช่ลักษณะภายนอกของบุคคล ภาวะผู้นำเป็นสิ่งที่พัฒนาได้และนักเรียนควรได้รับการพัฒนาโดยครูส่งเสริมให้นักเรียนผลัดกันเป็นผู้นำของกลุ่ม

2.3 ความดึงดูดซึ่งกันและกัน (Attraction) หมายถึง สภาวะของการเคารพซึ่งกันและกัน ของสมาชิกในห้อง ครูเป็นผู้ที่ช่วยสร้างสิ่งแวดล้อมการเรียนรู้ในห้องเรียนได้ โดยจัดการไม่ให้มี

นักเรียนคนใด ในห้องที่ทำตัวเป็นผู้มีอิทธิพลเหนือคนอื่น และไม่ให้นักเรียนคนใดถูกเพื่อนกีดกันออกจากกลุ่ม โดยการสร้าง กลุ่มเพื่อนเรียนที่เป็นอิสระ ไม่ให้เกิดกลุ่มก๊วนในห้อง

2.4 ปทัสถาน (Norms) หมายถึง แบบแผนพฤติกรรมที่คาดหวังให้นักเรียนในห้อง ปฏิบัติตามวิธีที่ส่งเสริมให้เกิดปทัสถานที่ทุกคนยอมรับร่วมกันนี้เกิดขึ้นได้โดยให้สมาชิกทุกคนมีส่วนร่วม ในการแลกเปลี่ยนความคาดหวังที่มีต่อกัน การส่งเสริมปฏิสัมพันธ์ทางบวกและการกำหนดเป้าหมาย ร่วมกัน

2.5 การสื่อสาร (Communication) หมายถึง การปฏิสัมพันธ์ซึ่งกันและกันทั้งโดยคำพูด ที่ เรียกว่า วจนภาษา และการแสดงสีหน้า ท่าทาง ที่เรียกว่า อวจนภาษา กระบวนการสื่อสารใน ห้องเรียน ควรเปิดเผยและให้ทุกคนมีส่วนร่วม

2.6 ความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน (Cohesiveness) หมายถึง ความรู้สึกและความ ผูกพัน ของครูและนักเรียนที่ร่วมกันเป็นหนึ่งเดียวทั้งห้อง เป็นสิ่งที่ควรได้รับการสนับสนุนให้เกิดขึ้นทั้ง ในด้านวิชาการ และการอยู่ร่วมกัน ครูสามารถใช้องค์ประกอบทั้ง 6 ประการนี้ ในการสร้าง บรรยากาศการเรียนรู้ให้เกิดขึ้น ในห้องเรียน

3. โครงสร้างของห้องเรียน (Classroom Structure) หมายถึง การจัดรูปแบบการใช้สอย พื้นที่ของห้องเรียนและการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในห้องเรียนซึ่งส่งผลต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน การจัด วาง รูปแบบพื้นที่ใช้สอยในห้องเรียนให้มีความเหมาะสมกับลักษณะของกิจกรรมการเรียนรู้และภาระ งาน ที่มอบหมายให้นักเรียนช่วยทำให้เกิดความสะดวกและคล่องตัวในการทำงานของนักเรียนมาก ยิ่งขึ้นและส่งผลต่อการเรียนรู้ของนักเรียน

การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในห้องเรียน ควรคำนึงถึงลักษณะและ โครงสร้างของ องค์ประกอบ (สราวุธ ชัยยานุกร, 2563, ออนไลน์) ดังต่อไปนี้

3.1. โครงสร้างของภาระงานและกิจกรรม หมายถึง รูปแบบของการจัดภาระงาน/ กิจกรรมที่ให้นักเรียนปฏิบัติเพื่อให้เกิดการเรียนรู้ เช่น งานที่นักเรียนทำโดยลำพัง งานที่ทำเป็นกลุ่มเล็ก และงานทำร่วมกันทั้งห้อง โครงสร้างของกิจกรรมเหล่านี้ควรพิจารณาให้เหมาะสมกับจุดประสงค์ การ เรียนรู้เพื่อให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมและเกี่ยวข้องกับการเรียนรู้ให้มากที่สุด

3.2 เป้าหมายการเรียนรู้และโครงสร้างของรางวัล เป้าหมายการเรียนรู้คือข้อความ ที่ ระบุถึงผลการเรียนรู้ที่ครูคาดหวังให้เกิดขึ้นกับผู้เรียน การทำให้เป้าหมายนั้นประสบความสำเร็จ มี ความสัมพันธ์กับการกำหนดโครงสร้างของการให้รางวัลกับผลที่เกิดขึ้น

ตามแนวคิดของจอห์นสันและ จอห์นสัน (Johnson & Johnson, 1994) และสลาวิน (Slavin, 1995) นั้น ความร่วมมือระหว่างสมาชิก ในกลุ่มและความสัมพันธ์ของสมาชิกแต่ละคนกับ กลุ่มนั้นมีผลต่อเป้าหมายการเรียนรู้ ความสัมพันธ์ของกลุ่ม แบ่งได้เป็น 3 ลักษณะ ได้แก่

3.2.1 เป้าหมายที่เกิดจากความสัมพันธ์แบบร่วมมือ (Cooperative goal Structures) หมายถึง การที่ผู้เรียนรับรู้ว่าการที่พวกเขาจะบรรลุเป้าหมายได้ก็ต่อเมื่อคนอื่นที่พวกเขาทำงานร่วมด้วย ต้องบรรลุเป้าหมายเช่นกัน

3.2.2 เป้าหมายที่เกิดจากความสัมพันธ์แบบแข่งขัน (Competitive goal Structures) หมายถึง การที่ผู้เรียนรับรู้ว่าการที่พวกเขาจะบรรลุเป้าหมายได้ต่อเมื่อนักเรียนคนอื่นๆ ไม่สามารถบรรลุเป้าหมาย

3.2.3 เป้าหมายที่เกิดจากความสำเร็จรายบุคคล (Individualistic goal Structures) หมายถึง การที่ผู้เรียนรับรู้ว่าการบรรลุเป้าหมายของเขานั้นไม่สัมพันธ์กับการบรรลุเป้าหมายของคนอื่น เป้าหมายของความสำเร็จจะเป็นแบบใดขึ้นอยู่กับรางวัลกับโครงสร้างของการ ทำงานตามลักษณะ เป้าหมายของความสำเร็จต่างๆ ที่กล่าวมาข้างต้น การกำหนดเป้าหมายของ ความสำเร็จและการให้ รางวัลจึงมีผลต่อพฤติกรรมของผู้เรียน

3, โครงสร้างของการมีส่วนร่วม (Classroom participation Structure) นอกจาก การเรียนการสอนจะมีผลต่อการมีส่วนร่วมของผู้เรียนแล้ว การมีส่วนร่วมยังขึ้นอยู่กับกิจกรรมและ บทบาทของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในกิจกรรม การมีส่วนร่วมของผู้เรียนขึ้นอยู่กับรูปแบบของกิจกรรม ได้แก่ กิจกรรมแบบกลุ่มใหญ่ที่บทบาทหลักอยู่ที่ครู เช่น ครูเป็นฝ่ายบรรยาย บอก เล่า ถามคำถาม บทบาท ของนักเรียนเป็นฝ่ายฟัง จดบันทึก ตอบคำถามและร่วมแสดงความคิดเห็น กิจกรรมแบบกลุ่มย่อยซึ่งเปิด โอกาสให้นักเรียนมีส่วนร่วมได้มากขึ้น เช่น การอภิปราย การแลกเปลี่ยนความคิดเห็น การวางแผนและ ทำงานร่วมกับสมาชิกในกลุ่มมากขึ้น

การสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ตามแนวคิดของทฤษฎีการสร้างความรู้ เชื่อว่าห้องเรียนแบบ ดั้งเดิมเป็นสถานที่ซึ่งออกแบบสำหรับการเรียนรู้อย่างเป็นทางการ ในอนาคตการเรียนรู้ควรมีลักษณะ ไม่ เป็นทางการมากขึ้นและเป็นการเรียนรู้ตามสภาพจริงคือการเรียนรู้จากสิ่งที่เกิดขึ้นจริงในสังคม เป็นการ เรียนรู้ซึ่งผู้เรียนมีบทบาทสำคัญในการกำหนดเป้าหมายการเรียนรู้ ผู้เรียนใช้กระบวนการ สืบเสาะซึ่งเป็น กระบวนการเรียนรู้เชิงรุกในการสร้างความรู้ ความรู้ที่แต่ละคนสร้างขึ้นเกิดจากการ ตีความหมายโดยอาศัย ความรู้และประสบการณ์เดิมที่มีอยู่ของตนเอง กระบวนการนี้เกิดขึ้นแทน วิธีการเรียนรู้แบบดั้งเดิม ซึ่งเน้นการรับการถ่ายทอดความรู้จากครู ดังนั้นการเรียนรู้จึงไม่ได้เกิดเฉพาะ ในห้องเรียนแต่สามารถ เกิดขึ้นได้ทุกแห่ง ทุกสถานที่ การสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้สร้างขึ้นได้โดยใช้ สภาพจริงของสังคม

2.2.3 แนวทางในการจัดการเรียนรู้

แนวทางในการจัดการเรียนรู้ที่จะส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดความเจริญงอกงามในทุกๆ ด้านซึ่ง สามารถสรุปเป็นหลักการจัดการเรียนรู้พื้นฐานเพื่อให้ประสบผลสำเร็จตามความมุ่งหมายที่วางไว้ (อุษา คงทอง และคณะ, 2553, หน้า 6-7) ดังนี้

1. สอนจากสิ่งที่อยู่ใกล้ตัวออกไปหาสิ่งที่อยู่ไกลตัวตามปกติผู้เรียนมักจะสนใจและคุ้นเคยกับสิ่งที่อยู่ใกล้ตัวบทเรียนที่ผู้สอนจะนำมาสอนนั้นควรเลือกสิ่งที่อยู่รอบตัวหรือใกล้ตัวก่อนแล้วค่อยสอนสิ่งที่อยู่ห่างจากตัวออกไปเรื่อยๆ
2. สอนจากสิ่งที่ย้ำไปหาสิ่งที่ยากการจัดการเรียนรู้ถ้าจะทำให้เกิดการเรียนรู้ที่ดีผู้สอนจะต้องพิจารณาเลือกหัวข้อเรื่องจากง่ายไปหายากอยู่แล้วเพราะสิ่งง่ายๆ นั้น ผู้เรียนจะเข้าใจได้ดีและเป็นพื้นฐานในการเรียนสิ่งยากต่อไป
3. สอนจากตัวอย่างไปหากฎเกณฑ์ในการจัดการเรียนรู้บทเรียนใดๆก็ตามผู้สอนควรให้ตัวอย่างหลายๆ ตัวอย่างหรืออาจจะให้ผู้เรียนช่วยหาตัวอย่างให้แล้วช่วยกันสรุปตั้งกฎเกณฑ์ขึ้นมา
4. สอนจากสิ่งที่รู้ไปหาสิ่งที่ไม่รู้ทั้งนี้เป็นเพราะว่าประสบการณ์ใหม่นั้นย่อมต้องอาศัยบทเรียนเก่าหรือประสบการณ์เดิมเป็นพื้นฐานจึงจะเรียนบทเรียนใหม่ได้เข้าใจดี
5. สอนจากรูปธรรมไปหานามธรรมในการจัดการเรียนรู้บทเรียนใดๆก็ตามผู้สอนควรพยายามใช้สื่อการเรียนประกอบการจัดการเรียนรู้จะช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจบทเรียนได้ง่ายขึ้นเพื่อเป็นวิธีการทำให้บทเรียนเป็นรูปธรรมซึ่งจะง่ายแก่การเข้าใจของผู้เรียน
6. สอนจากการทดลองไปหาการสรุปตั้งกฎเกณฑ์บทเรียนใดที่สามารถให้ผู้เรียนทดลองปฏิบัติจริงได้ผู้สอนก็ควรให้ผู้เรียนทดลองปฏิบัติหรือลงมือกระทำด้วยตนเองเมื่อทดลองเสร็จแล้วผู้สอนจึงซักถามและให้ผู้เรียนคิดสรุปเป็นกฎเกณฑ์ขึ้นมา
7. สอนโดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคลธรรมชาติของผู้เรียนในวัยต่างๆ นั้นจะมีความแตกต่างกันทั้งในด้านความสนใจความถนัดพิเศษและความสามารถผู้สอนจะต้องเข้าใจในหลักพัฒนาการของผู้เรียนในวัยต่างๆ ด้วยเพื่อที่จะได้จัดเตรียมบทเรียนและกิจกรรมไว้หลายๆ อย่างให้ผู้เรียนได้เลือกทำกิจกรรมตามความถนัดและความสนใจซึ่งจะเกิดผลดีต่อการเรียนของผู้เรียนด้วย
8. สอนโดยคำนึงถึงหลักจิตวิทยาที่ผู้สอนต้องนำมาใช้ในการจัดการเรียนรู้มากที่สุดคือจิตวิทยาพัฒนาการและจิตวิทยาการศึกษา เป็นต้น
9. สอนโดยยึดจุดหมายของการจัดการศึกษาจุดหมายของการจัดการศึกษาจะเป็นเป้าหมายหลักตามแนวนโยบายในการจัดดำเนินการศึกษาของชาติในระดับต่างๆ
10. สอนโดยยึดความมุ่งหมายของหลักสูตรและบทเรียนเป็นหลักในการจัดการเรียนรู้นั้นผู้สอนจะต้องจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยยึดความมุ่งหมายหรือผลการเรียนรู้ที่คาดหวังของหลักสูตรที่กำหนดไว้เป็นหลักและอีกทั้งผู้สอนยังต้องกำหนดผลการเรียนรู้ที่คาดหวังเฉพาะของแต่ละสาระหรือหน่วยการเรียนรู้ขึ้นด้วยและในขณะที่สอนผู้สอนต้องพยายามจัดสถานการณ์สภาพการณ์และกิจกรรมต่างๆ เพื่อให้การจัดการเรียนรู้บรรลุตามความมุ่งหมายเฉพาะสาระหรือหน่วยการเรียนรู้นั้นเพื่อให้ผู้เรียนเกิดความรู้ความเข้าใจและมีทักษะในการเรียนที่ดี

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา ได้นำรูปแบบการเรียนรู้ของครูต้นแบบมาวิจัยและพัฒนา เพื่อให้ได้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่มีความชัดเจนเหมาะสมกับบริบทของสถานศึกษาโดยได้คัดเลือกรูปแบบการเรียนรู้ จำนวน 9 รูปแบบ ซึ่งมีความสอดคล้องกับมาตรา 22 การจัดการศึกษา ต้องยึดหลักผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ และถือว่าผู้เรียนที่มีความสำคัญที่สุด กระบวนการจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาจากธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ และมาตรา 24 (2) และ (3) แห่งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และฉบับแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2545 หมวด 4 แนวการจัดการศึกษา ให้เน้นการฝึกทักษะกระบวนการคิด การฝึกทักษะการแสวงหาความรู้ด้วยตนเองจากแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย การฝึกปฏิบัติจริง และการประยุกต์ใช้ความรู้เพื่อการป้องกันและแก้ปัญหา แนวทางการจัดการเรียนรู้ทั้ง 9 แนวทางสามารถใช้ได้ผลดี ผลการเรียนรู้ของนักเรียนสูงขึ้น มิใช่เป็นแนวทางที่ตายตัว ผู้สอนสามารถปรับประยุกต์ใช้ได้ตามความเหมาะสมกับบริบทของตน ขั้นตอนการจัดการเรียนรู้รวมทั้งกิจกรรมการเรียนรู้นี้เป็นเพียงตัวอย่างให้ผู้สอนพิจารณาเพื่อพัฒนาตามความถนัดและความสนใจ แต่ละแนวทางการจัดการเรียนรู้สามารถผสมผสานให้สอดคล้องกับบริบทของสาระการเรียนรู้ หรือสถานการณ์ในชั้นเรียนได้ แนวทางการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญทั้ง 9 แนวทาง (หน่วยส่งเสริมและพัฒนาวิชาการงานบริการการศึกษา, 2551) คือ

1. การจัดการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้

การใช้แหล่งเรียนรู้มีความสำคัญในกระบวนการจัดการเรียนรู้สำหรับผู้เรียนเพราะผู้เรียนสามารถเรียนรู้จากสภาพจริงการจัดการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้จะเกี่ยวข้องกับบุคคล สถานที่ ธรรมชาติ หน่วยงาน องค์กร สถานประกอบการ ชุมชน และสิ่งแวดล้อมอื่นๆ ซึ่งผู้เรียน ผู้สอนสามารถศึกษาค้นคว้าหาความรู้หรือเรื่องที่สนใจได้จากแหล่งเรียนรู้ทั้งที่เป็นธรรมชาติและที่มนุษย์สร้างขึ้น ชุมชนและธรรมชาติเป็นชุมชนทรัพยากรมหาศาลที่เราสามารถค้นพบความรู้ได้ไม่จบ ทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง ลักษณะเด่นของการจัดการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้มีดังนี้

1.1 ผู้เรียนได้ปฏิบัติจริง ค้นคว้าหาความรู้ด้วยตนเอง

1.2 ผู้เรียนได้ฝึกทำงานเป็นกลุ่ม ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมแก้ไขปัญหาต่างๆ ซึ่งจะช่วยให้เกิดการเรียนรู้ และทักษะกระบวนการต่างๆ

1.3 ผู้เรียนได้ฝึกทักษะการสังเกตการณ์เก็บข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูล การตีความและการสรุปความ คิดแก้ปัญหาอย่างเป็นระบบ

1.4 ผู้เรียนได้ประเมินผลการทำงานด้วยตนเอง

1.5 ผู้เรียนสามารถนำความรู้ที่ได้ไปประยุกต์ใช้และเผยแพร่ความรู้ได้

1.6 ผู้สอนเป็นที่ปรึกษา ให้ความรู้ ให้คำแนะนำ ให้การสนับสนุน

2. การจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการพหุปัญญา มีลักษณะเด่นดังนี้

การจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการสู่พหุปัญญา เป็นการพัฒนาระบบการเรียนการสอนในลักษณะเชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างสาระการเรียนรู้และความสามารถทางการเรียนรู้ที่มีอยู่ในตัวผู้เรียนตามทฤษฎีพหุปัญญาของโฮวาร์ด การ์ดเนอร์ (Howard Gardner) ซึ่งจำแนกไว้ 8 ด้าน ได้แก่ ด้านวาจา / ภาษา / ด้านดนตรี / จังหวะ ด้านตรรกะ / คณิตศาสตร์ ด้านทัศนสัมพันธ์ / มิติสัมพันธ์ ด้านร่างกาย / การเคลื่อนไหว ด้านธรรมชาติ ด้านการรู้จักตนเอง และด้านความสัมพันธ์กับผู้อื่น โดยมุ่งเน้นให้ผู้เรียนแต่ละคนได้พัฒนาศักยภาพและความสามารถในการแก้ปัญหา รวมถึงการสร้างผลงาน และเกิดผลลัพธ์การเรียนรู้อย่างมีความสุขและยั่งยืน

3. การจัดการเรียนรู้แบบประสบการณ์และที่เน้นการปฏิบัติ มีลักษณะเด่นดังนี้

3.1 ผู้เรียนได้มีโอกาสรับประสบการณ์ แล้วได้รับการกระตุ้นให้สะท้อนสิ่งต่างๆ ที่ได้ จากประสบการณ์ออกมาเพื่อพัฒนาทักษะใหม่ๆ เจตคติใหม่ๆ หรือวิธีการใหม่ๆ

3.2 ใช้ทรัพยากรทั้ง 4 ด้าน คือ เวลา สถานที่ ภูมิปัญญาท้องถิ่นและสื่อการสอน เป็น ตัวเชื่อมโยงให้ผู้เรียนก้าวสู่การเรียนรู้โลกรอบตัว

3.3 ผู้เรียนได้ประยุกต์ใช้ความคิด ประสบการณ์ ความสามารถและทักษะต่างๆ ใน เวลาเดียวกัน จนสามารถสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง

3.4 ผู้เรียนได้แลกเปลี่ยนความรู้ ความคิดและประสบการณ์ระหว่างผู้เรียนด้วยกัน

4. การจัดการเรียนรู้แบบโครงงาน มีลักษณะเด่นดังนี้

การเรียนรู้แบบโครงงานเป็นกระบวนการแสวงหาความรู้ หรือการค้นคว้าหาคำตอบในสิ่งที่ ผู้เรียนอยากรู้หรือสงสัยด้วยวิธีการต่างๆ เป็นวิธีการเรียนรู้ที่ผู้เรียนได้เลือกศึกษาตามความสนใจขอ ตนเองหรือของกลุ่มเป็นการตัดสินใจร่วมกัน จนได้ชิ้นงานที่สามารถนำผลการศึกษาไปใช้ได้ในชีวิตจริง การเรียนรู้แบบโครงงานเป็นการเรียนรู้ที่ใช้เทคนิคหลากหลายรูปแบบนำมาผสมผสานกัน ได้แก่ กระบวนการกลุ่ม การฝึกคิด การแก้ปัญหา การเน้นกระบวนการ การสอนแบบปริศนาความคิด และ การสอนแบบร่วมกันคิด ทั้งนี้ มุ่งหวังให้ผู้เรียนรู้เรื่องใดเรื่องหนึ่งจากความสนใจอยากรู้อยากเรียนของ ผู้เรียนเองโดยใช้กระบวนการและวิธีการทางวิทยาศาสตร์ ผู้เรียนจะเป็น ผู้ลงมือปฏิบัติกิจกรรมต่างๆ เพื่อค้นหาคำตอบด้วยตนเอง เป็นการเรียนรู้ที่มุ่งเน้นให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์ตรงกับแหล่ง เรียนรู้เบื้องต้น ผู้เรียนสามารถสรุปความรู้ได้ด้วยตนเอง ซึ่งความรู้ที่ผู้เรียนได้มาไม่จำเป็นต้องตรงกับ ตำรา แต่ผู้สอนจะสนับสนุนให้ผู้เรียนได้ศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติม จากแหล่งเรียนรู้ และปรับปรุงความรู้ที่ ได้ให้สมบูรณ์

5. การเรียนรู้แบบส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ มีลักษณะเด่นดังนี้

5.1 ผู้เรียนมีความคิดที่อิสระ

5.2 ไม่มีรูปแบบตายตัว

5.3 ใช้ได้ทุกโอกาสทุกเวลา

- 5.4 ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติจริง
- 5.5 มีการบูรณาการในตัวเอง
- 5.6 มีความยืดหยุ่นคล่องตัวสูง
- 5.7 เปิดทางเลือกให้ผู้เรียนหาคำตอบที่หลากหลาย
- 5.8 ชื่อรูปแบบมีนัยเชิงบวก ท้าทาย กระตือรือร้น
- 5.9 ส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม ในการคิดที่สันติสุข
- 5.10 ผู้เรียนสร้างชิ้นงานผลงานสิ่งประดิษฐ์แปลกใหม่ที่เป็นรูปธรรม
- 5.11 เชื่อมโยงความคิดที่เป็นระบบอย่างมีขั้นตอนจากง่ายไปยากและใกล้ตัวไปไกลตัว
- 5.12 นำไปจัดการเรียนรู้ได้กับทุกกลุ่มสาระและสามารถเชื่อมโยงได้กับรูปแบบการเรียนรู้อื่นๆ

6. การจัดการเรียนรู้แบบสร้างองค์ความรู้ มีลักษณะเด่นดังนี้

การจัดการเรียนรู้แบบสร้างองค์ความรู้มีลักษณะเด่นคือ การให้ความสำคัญของกระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียนและความสำคัญของความรู้ ผู้สอนเปิดโอกาสให้ผู้เรียนเป็นผู้แสดงความรู้ สร้างความรู้ด้วยตนเอง ผู้เรียนสังเกตสิ่งที่ตนอยากเรียนรู้ แล้วค้นคว้าแสวงหาความรู้เพิ่ม เชื่อมโยงกับความรู้เดิม ประสบการณ์เดิม ผนวกกับความรู้ใหม่ จนสร้างสรรค์เกิดเป็นองค์ความรู้ใหม่ กล่าวโดยสรุปเป็นการเรียนรู้โดยให้ผู้เรียนลงมือปฏิบัติจริง ค้นหาความรู้ด้วยตัวเอง จนค้นพบความรู้และรู้จักสิ่งที่ค้นพบ เรียนรู้วิเคราะห์ต่อจนรู้จริง รู้ลึกซึ่งว่าสิ่งนั้นคืออะไรมีความสำคัญมากน้อยเพียงไร การเรียนรู้แบบนี้ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้พัฒนาความสามารถในการคิด พร้อมทั้งฝึกทักษะทางสังคมที่ดี ได้ร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างผู้เรียนกับผู้สอน

7. การจัดการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน มีลักษณะเด่นดังนี้

การจัดการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐานเป็นกระบวนการจัดการเรียนรู้ที่เริ่มต้นจากปัญหาที่เกิดขึ้นโดยสร้างความรู้จากกระบวนการทำงานกลุ่ม เพื่อแก้ปัญหาหรือสถานการณ์เกี่ยวกับชีวิตประจำวัน และมีความสำคัญต่อผู้เรียนตัวปัญหาจะเป็นตัวตั้งต้นของกระบวนการเรียนรู้และเป็นตัวกระตุ้นการพัฒนาทักษะการแก้ปัญหาด้วยเหตุผลและการสืบค้นหาข้อมูลเพื่อเข้าใจกลไกของตัวปัญหาของตัวปัญหา รวมทั้งวิธีการแก้ปัญหา การเรียนรู้แบบนี้ มุ่งเน้นพัฒนาผู้เรียนในด้านทักษะและกระบวนการเรียนรู้และพัฒนาผู้เรียนให้สามารถเรียนรู้โดยการชี้นำตนเอง ซึ่งผู้เรียนจะได้ฝึกฝนการสร้างองค์ความรู้โดยผ่านกระบวนการคิดด้วยการแก้ปัญหาอย่างมีความหมายต่อผู้เรียน

8. การจัดการเรียนรู้แบบกระบวนการแก้ปัญหา มีลักษณะเด่นดังนี้

การจัดการเรียนรู้แบบกระบวนการแก้ปัญหา มีลักษณะเด่นคือผู้เรียนเป็นผู้ปฏิบัติกิจกรรม มีชิ้นงานที่เป็นรูปธรรม ผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์กับผู้สอนและเพื่อน ได้พัฒนาทักษะการคิดแก้ปัญหา และตระหนักไว้ในปัญหาที่อาจเกิดขึ้น สามารถใช้ทักษะการคิดแก้ปัญหาที่พบ การจัดการเรียนรู้แบบ

กระบวนการแก้ปัญหาที่มีความสำคัญต่อการเรียนรู้เป็นอย่างมาก เพราะเป็นการเรียนรู้จากปัญหาของชีวิตและมีความหมายต่อผู้เรียน ผู้เรียนได้ฝึกคิดด้วยตนเอง จากสถานการณ์หรือปัญหาที่น่าสนใจท้าทายให้คิดกระบวนการเรียนรู้ช่วยพัฒนาทักษะการคิดของผู้เรียนอย่างเป็นลำดับขั้นตอน โดยผ่านการวิเคราะห์อย่างเป็นระบบตามกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ การจัดการเรียนรู้ใช้วิธีการที่หลากหลาย เช่น บทบาทสมมติ โครงการการสืบสวน สอบสวน การศึกษาออกสถานที่ การเรียนรู้รูปแบบนี้จะกระตุ้นความสนใจของผู้เรียนให้ตั้งใจเรียนมากขึ้น พร้อมกับการเห็นประโยชน์ของการเรียนรู้ สร้างนิสัยใฝ่รู้รักการค้นคว้าหาความรู้และฝึกนิสัยให้เป็นคนมีเหตุผล และมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์

9. การจัดการเรียนรู้แบบพัฒนากระบวนการคิดด้วยการใช้คำถาม หมวกความคิด 6 ใบ มีลักษณะเด่น ดังนี้

การจัดการเรียนรู้ด้วยการใช้คำถาม เป็นวิธีการจัดการเรียนรู้ที่มุ่งพัฒนาการคิดของผู้เรียนให้มีความสามารถด้านทักษะการคิดอย่างเป็นระบบ จุดเน้นคือการกระตุ้นผู้เรียนให้สามารถคิดและตั้งคำถามกระตุ้นให้เกิดความสนใจใฝ่รู้ และคิดหาคำตอบที่ถูกต้อง คำถามมีส่วนสำคัญที่จะจุดประกายให้ผู้เรียนฉุกละเอิบ เกิดข้อสงสัย ใคร่รู้เพื่อแสวงหาคำตอบ และความรู้ต่อไปอย่างไม่มีที่สิ้นสุด การใช้คำถามจึงเป็นการกระตุ้นให้ผู้เรียนคิดเป็น คิดได้ การใช้คำถามเพื่อให้เกิดกระบวนการคิดมีหลากหลาย ในที่นี้จะนำเสนอการจัดการจัดกระบวนการเรียนรู้แบบพัฒนากระบวนการคิดด้วยการใช้คำถาม หมวกความคิด 6 ใบ (Six Thinking Hats)

ลักษณะเด่นของการใช้คำถามหมวกความคิด 6 ใบ คือ การใช้ “สีหมวก” ได้แก่ หมวกสีขาว หมวกสีแดง หมวกสีเหลือง หมวกสีดำ หมวกสีเขียวและหมวกสีฟ้า เป็นกรอบแนวทางในการตั้งคำถามเพื่อค้นหาคำตอบ ผู้เรียนสามารถค้นหาคำตอบจากเรื่องใดเรื่องหนึ่งได้อย่างรอบด้าน และได้แสดงบทบาทการคิดในแง่บวกตามสีของหมวก สีของหมวกแต่ละใบจะมีความหมายที่บอกให้ทราบว่าผู้สอนต้องการให้ผู้เรียนคิดไปทางใด ซึ่งเป็นแนวทางการจัดการเรียนรู้ที่ช่วยเพิ่มพูนทักษะการคิดของผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2.2.4 การจัดกระบวนการเรียนรู้

การจัดบรรยากาศในชั้นเรียนเป็นการจัดสภาพแวดล้อมในชั้นเรียนให้เอื้อต่อการเรียนการสอน เพื่อช่วยส่งเสริมให้กระบวนการเรียนการสอนดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ และช่วยสร้างความสนใจ ใฝ่รู้ ใฝ่ศึกษา ตลอดจนช่วยสร้างเสริมความมีระเบียบวินัยให้แก่ผู้เรียน (จำนงค์ หอมแยม, 2554) องค์ประกอบสำคัญมีหลายประการ เป็นต้นว่า

คุณลักษณะของการเรียนรู้

1. การเรียนรู้ คือ การพัฒนา เมื่อผู้เรียนได้รับความรู้จะมีโอกาสเติบโตไปในทางที่ดีตามวุฒิภาวะความพร้อมและประสบการณ์เดิมที่มี

2. การเรียนรู้เป็นปฏิสัมพันธ์ ผู้เรียนจะมีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อม แตกต่างกันไปและมีการแสดงออกต่อสภาพแวดล้อมที่แตกต่างกันไป

3. การเรียนรู้เป็นสิ่งพื้นฐาน ที่ช่วยตอบสนองต่อความต้องการต่อสิ่งเร้าในการใฝ่รู้ใฝ่เรียน ด้วยการให้ทำแบบฝึกหัด เสริมแรงกระตุ้นให้ผู้เรียนสนใจเรียน

หลักการเรียนรู้

1. ผู้เรียนต้องมีเป้าหมายชัดเจน ครูสอนให้นักเรียนได้บรรลุวัตถุประสงค์ตามที่ตั้งเป้าหมายไว้
2. ผู้เรียนต้องมีความพร้อมทั้งร่างกาย และจิตใจ สภาพร่างกายของผู้เรียนต้องแข็งแรง ไม่มีโรคแทรกซ้อน หรือเจ็บป่วย รวมทั้งมีสุขภาพจิตที่ดี พอใจที่จะเรียนรู้สิ่งใหม่ๆ ร่วมมือทำกิจกรรมทางการเรียน
3. ผู้เรียนต้องมีความตั้งใจเรียน มีแรงจูงใจในการเรียนโดยมุ่งผลสัมฤทธิ์และเข้าใจสาระที่จะเรียนรู้อย่างลึกซึ้ง ชัดเจน ตั้งใจศึกษาหาความรู้
4. ผู้เรียนต้องมีความคิดเชิงบวกต่อการเรียน เห็นความสำคัญของเรื่องที่เรียน เข้าใจคุณค่าประโยชน์ที่จะได้รับจากการเรียนรู้
5. ผู้เรียนต้องฝึกฝนซ้ำๆ เพื่อจะได้จำ หากมีการลงมือปฏิบัติ ใช้ทักษะทางการเรียนอย่างสม่ำเสมอ มีการฝึกฝนซ้ำหลายๆ ครั้งก็จะเกิดการจำได้เป็นอย่างดี
6. ผู้เรียนต้องมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมการเรียนการสอน และเห็นคุณค่าในสิ่งที่เรียน ว่ามีความจำเป็นต่อวิถีชีวิตของผู้เรียนในอนาคต
7. ผู้เรียนต้องรู้จักการนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ ในสถานการณ์ต่างๆ ซึ่งอาจมีการเปลี่ยนแปลงได้ตลอดเวลา ผู้เรียนควรนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในบริบททางสังคมที่แตกต่างกัน
8. ผู้เรียนต้องตอบสนองต่อการสอน เมื่อครูให้ความรู้ ผู้เรียนต้องร่วมมือให้การตอบสนองตอบคำถาม ปฏิบัติตามขั้นตอน กระบวนการต่างๆ ตามคำแนะนำของครู
9. ผู้เรียนต้องนำความรู้ไปแก้ไขปัญหาได้ ตามความสามารถของแต่ละบุคคลและตามสภาพของตัวปัญหา โดยสามารถนำความรู้ไปใช้แก้ปัญหาได้อย่างเหมาะสม

วิธีการสอน

วิธีการสอนเป็นการจัดกิจกรรมให้กับผู้เรียนเพื่อให้เกิดการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการจัดการศึกษา หลักการเลือกวิธีสอน ต้องคำนึงถึงสิ่งเหล่านี้

1. วิธีสอนขึ้นอยู่กับความมุ่งหมายของเรื่องที่เรียน
2. วิธีสอนขึ้นอยู่กับลักษณะของเรื่องที่เรียน
3. วิธีสอนขึ้นอยู่กับธรรมชาติการเรียนรู้ของผู้เรียน
4. วิธีสอนขึ้นอยู่กับสภาพแวดล้อมทางสังคม

5. วิธีสอนขึ้นอยู่กับครูในการหาวิธีสอนนักเรียน
6. วิธีสอนขึ้นอยู่กับธรรมชาติของเรื่องที่สอน
7. วิธีสอนขึ้นอยู่กับความพร้อมของสื่อ
8. วิธีสอนขึ้นอยู่กับธรรมชาติของผู้เรียน

วิธีสอนแบบบรรยาย

วิธีการสอนแบบบรรยาย เป็นวิธีการสอนที่อาศัยความสามารถของผู้สอนในการถ่ายทอดเนื้อหาสาระที่น่าสนใจ เป็นกระบวนการสอนที่ช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตามวัตถุประสงค์ที่กำหนด โดยการพูด บอกเล่า อธิบาย สิ่งที่ต้องการสอนแก่ผู้เรียน ให้ผู้เรียนซักถามและประเมินการเรียนรู้ของผู้เรียนด้วยวิธีใดวิธีหนึ่ง

วิธีการสอนแบบอภิปรายกลุ่มย่อย

วิธีการสอนแบบอภิปรายกลุ่มย่อย เป็นวิธีการสอนที่มุ่งให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้อย่างทั่วถึง มีโอกาสแสดงความคิดเห็นและแลกเปลี่ยนประสบการณ์ อันจะช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ในเรื่องที่เรียนกว้างขึ้น โดยการจัดผู้เรียนเป็นกลุ่ม กลุ่มละประมาณ 4 - 8 คน แล้วให้ผู้เรียนในกลุ่มพูดคุยแลกเปลี่ยนข้อมูลความคิดเห็น และประสบการณ์ในประเด็นที่กำหนดและสรุปผลการอภิปรายออกมาเป็นข้อสรุปของกลุ่ม

วิธีการสอนแบบสาธิต

วิธีการสอนแบบสาธิต เป็นวิธีการสอนที่ช่วยให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์ตรง เห็นสิ่งที่เรียนรู้ อย่างเป็นธรรมชาติ ทำให้เกิดความเข้าใจและจดจำในเรื่องที่สาธิตได้ดีและนาน เป็นกระบวนการที่ผู้สอนช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตามวัตถุประสงค์ที่กำหนด โดยการแสดงหรือทำสิ่งที่ต้องการให้ผู้เรียนซักถาม อภิปราย และสรุปการเรียนรู้ ได้จากการสังเกต การสาธิต

วิธีการสอนแบบใช้กรณีตัวอย่าง

วิธีการสอนแบบใช้กรณีตัวอย่าง การสอนแบบใช้กรณีตัวอย่างนี้ มิได้มุ่งที่คำตอบใดคำตอบหนึ่ง แต่ต้องการให้ผู้เรียนเห็นคำตอบและเหตุผลที่หลากหลาย อันจะช่วยให้การตัดสินใจมีความรอบคอบขึ้น โดยให้ผู้เรียนศึกษาเรื่องที่สมมติขึ้นจากความเป็นจริงและตอบประเด็นคำถามเกี่ยวกับเรื่องนั้น แล้วนำคำตอบและเหตุผลที่มาจากคำตอบนั้นมาใช้เป็นข้อมูลในการอภิปรายเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตามวัตถุประสงค์

วิธีการสอนแบบใช้เกม

วิธีการสอนแบบใช้เกม จุดเน้นของเกมอยู่ที่การเรียนรู้ยุทธวิธีต่างๆ ที่เอาชนะอุปสรรคเพื่อจะไปให้ถึงเป้าหมาย ผู้สอนจำเป็นต้องเข้าใจจุดเน้นของการใช้เกมสื่ในการสอน เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตามวัตถุประสงค์ โดยให้ผู้เรียนเล่นเกมตามกติกา เนื้อหาและข้อมูลของเกม จากนั้นนำพฤติกรรมการเล่น วิธีการเล่น และผลการเล่นเกมของผู้เรียนมาใช้ในการอภิปรายเพื่อสรุปผลการเรียนรู้

วิธีการสอบแบบศูนย์การเรียนรู้

วิธีการสอนแบบศูนย์การเรียนรู้ เป็นวิธีการสอนที่ช่วยให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง และทราบผลการเรียนรู้ด้วยตนเองทันที ที่เรียนจบ ช่วยให้ผู้เรียนเกิดการกระตือรือร้นในการเรียนรู้ โดยให้ผู้เรียนศึกษาหาความรู้ด้วยตนเองจากศูนย์การเรียนรู้ หรือมุมความรู้ ซึ่งผู้สอนได้จัดเตรียมเนื้อหาสาระและ กิจกรรมที่ใช้สื่อการสอนหลายๆ อย่าง ผสมกันเอาไว้ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ด้วยตนเอง ผู้เรียนจะหมุนเวียน เรียนรู้ตามศูนย์ต่างๆ

วิธีการสอนแบบใช้บทเรียนแบบโปรแกรม

วิธีการสอนแบบใช้บทเรียนแบบโปรแกรม เป็นการสอนโดยนำบทเรียนแบบโปรแกรมซึ่งเป็น บทเรียนที่ผู้เรียนสามารถศึกษาเรียนรู้ได้ด้วยตนเองตามความสามารถและตรวจสอบผลการเรียนรู้ได้ทันทีด้วยตนเอง โดยให้ผู้เรียนศึกษาจากบทเรียนสำเร็จรูปด้วยตนเอง ซึ่งมีลักษณะพิเศษที่แตกต่างไป จากบทเรียนปกติ กล่าวคือเป็นบทเรียนที่นำเนื้อหาสาระที่จะให้ผู้เรียนได้เรียนรู้มาแตกเป็นหน่วยย่อย เพื่อง่ายแก่ผู้เรียนในการเรียนรู้ และนำเสนอแก่ผู้เรียนในลักษณะให้ผู้เรียนสามารถตอบสนองต่อสิ่งที่ เรียน และตรวจสอบการเรียนรู้ของตนเองได้ทันที ว่าถูกหรือผิด ผู้เรียนสามารถใช้เวลาในการเรียนมาก น้อยตามความสามารถและตรวจสอบการเข้าศูนย์ต่างๆ จนครบทุกศูนย์ โดยมีศูนย์สำรองไว้สำหรับ ผู้เรียนที่เรียนรู้ได้เร็วและทำกิจกรรมเสร็จก่อนคนอื่น ๆ ผู้สอนทำหน้าที่เป็นผู้จัดเตรียมศูนย์การเรียนรู้ ให้ คำแนะนำ ช่วยอำนวยความสะดวกในการเรียนรู้แก่ผู้เรียนและประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียน

วิธีการสอนแบบอุปนัย

วิธีการสอนแบบอุปนัย เป็นวิธีการสอนสืบค้น โดยวิธียกตัวอย่างหลายๆ กรณี ข้อเท็จจริง หลักการ ความจริง เพื่อสรุปเป็นกฎเกณฑ์

วิธีการสอนแบบนิรนัย

วิธีการสอนแบบนิรนัย การสอนแบบนิรนัยเริ่มด้วยการสรุปเป็นกฎเกณฑ์ ไปสู่กรณีตัวอย่าง การสอนแบบนิรนัยเป็นกระบวนการของการให้เหตุผลจากสิ่งทั่วไปจากสิ่งเฉพาะ ระเบียบแบบแผนของวิธี สอนแบบนิรนัย เริ่มจากกฎที่นำไปใช้กับกรณีตัวอย่างจำเพาะเพื่อวัตถุประสงค์ของการทดสอบกฎ อธิบาย หรือพัฒนากฎ หรือแก้ปัญหาที่น่ากฏนั้นไปใช้

วิธีการสอนแบบ E - Learning

วิธีการสอนแบบ E - Learning เป็นการศึกษาที่เรียนผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ ซึ่งใช้การนำเสนอ เนื้อหาทางคอมพิวเตอร์ในรูปของสื่อมัลติมีเดีย ได้แก่ ข้อความ ภาพนิ่ง ภาพกราฟฟิก วีดิทัศน์ ภาพเคลื่อนไหว ภาพสามมิติ เป็นต้น โดยผู้เรียนจะเรียนรู้ด้วยตนเอง การเรียนรู้จะเป็นไปตามปัจจัย ภายใต้อุปกรณ์แห่งการเรียนรู้ 2 ประการ คือ เรียนรู้ตามความรู้ความสามารถของผู้เรียนเอง และการ ตอบสนองตามความแตกต่างระหว่างบุคคล

วิธีการสอนแบบแก้ปัญหา

วิธีการสอนแบบแก้ปัญหา การแก้ปัญหาเป็นกิจกรรมที่มีวัตถุประสงค์ที่จะกำจัดความยากลำบากหรือความยุ่งยาก โดยผ่านกระบวนการให้เหตุผล การคิดแบบสะท้อนในการแก้ปัญหา ซึ่งประกอบด้วยข้อความของความยุ่งยากหรือความยากลำบากซึ่งทำให้ต้องมีการคิด และดำเนินการค้นคว้าหรือสืบสวนเพื่อหาหนทางที่จะแก้ความยุ่งยาก การแก้ปัญหาเป็นระเบียบแบบแผนทั้งการเรียนรู้และการสอน วิธีการสอนแบบแก้ปัญหามีคุณค่าเป็นอย่างมากสำหรับเด็ก เพราะชีวิตเต็มไปด้วยปัญหา ถ้าเด็กรู้เทคนิคของการแก้ปัญหา เขาก็จะสามารถกำจัดความยากลำบากที่เขาจะประสบได้

กิจกรรมการเรียนการสอน

กิจกรรมการเรียนการสอน หมายถึง สภาพการณ์ของการจัดประสบการณ์ และการกระทำที่จัดขึ้นจากความร่วมมือระหว่างผู้สอนกับผู้เรียน เพื่อให้การเรียนการสอนดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ น่าสนใจ ผู้เรียนเกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมตามจุดมุ่งหมาย

ความสำคัญของกิจกรรมการเรียนการสอนที่มีต่อการเรียนรู้ มีดังนี้

1. กิจกรรมช่วยสร้างความสนใจให้นักเรียน
2. กิจกรรมเปิดโอกาสให้นักเรียนประสบความสำเร็จ
3. กิจกรรมช่วยปลูกฝังความเป็นประชาธิปไตย
4. กิจกรรมช่วยปลูกฝังความรับผิดชอบ
5. กิจกรรมช่วยปลูกฝังและส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์
6. กิจกรรมช่วยให้นักเรียนมีความเคลื่อนไหว
7. กิจกรรมช่วยให้นักเรียนสนุกสนาน
8. กิจกรรมช่วยให้เห็นความแตกต่างระหว่างบุคคล
9. กิจกรรมช่วยขยายความรู้และประสบการณ์ของเด็กให้กว้างขวาง
10. กิจกรรมช่วยส่งเสริมความงอกงามและพัฒนาการของเด็ก
11. กิจกรรมช่วยส่งเสริมทักษะ
12. กิจกรรมช่วยปลูกฝังเจตคติที่ดี
13. กิจกรรมช่วยส่งเสริมให้เด็กรู้จักทำงานเป็นหมู่
14. กิจกรรมช่วยให้เด็กเกิดความเข้าใจในบทเรียน
15. กิจกรรมช่วยส่งเสริมให้เด็กเกิดความทราบซึ้ง ความงามในเรื่องต่างๆ

หลักการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน

การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ควรคำนึงถึงหลักการ ดังนี้

1. จัดกิจกรรมให้สอดคล้องกับเจตนารมณ์ของหลักสูตร
2. จัดกิจกรรมให้สอดคล้องกับจุดประสงค์การสอน

3. จัดกิจกรรมให้เหมาะสมกับวัย ความสามารถและความสนใจของผู้เรียน
4. จัดกิจกรรมให้สอดคล้องกับเนื้อหาวิชา
5. จัดกิจกรรมอย่างเป็นขั้นตอน
6. จัดกิจกรรมโดยใช้สื่อการสอนที่เหมาะสม
7. จัดกิจกรรมโดยให้ผู้เรียนลงมือปฏิบัติ
8. จัดกิจกรรมโดยที่ก่อให้เกิดความท้าทายความสามารถของผู้เรียน
9. จัดกิจกรรมด้วยวิธีการสอนที่หลากหลาย
10. จัดกิจกรรมให้เกิดความสนุกสนานมีบรรยากาศเชิงสร้างสรรค์
11. จัดกิจกรรมเสริม และมีการประเมินผลการทำกิจกรรม

ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ไม่ว่าจะใช้รูปแบบหรือวิธีการใด ครูผู้สอนควรมีความพร้อมก่อนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในเรื่องต่อไปนี้

1. การเตรียมความพร้อมสำหรับผู้สอน

1.1 ศึกษาบทเรียนให้เข้าใจอย่างลึกซึ้ง ครูต้องมีความรอบรู้ รู้กว้าง รู้ลึกในเรื่องที่จะสอน หากครูมีความรู้เท่าในหนังสือ บทเรียน ครูจะเป็นแบบอย่างของความเป็นผู้ใฝ่รู้ไม่ได้

1.2 ศึกษาขั้นตอนของการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้ถูกต้อง เพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้

1.3 เตรียมความพร้อมด้านสื่อการเรียนรู้ต่างๆ ให้สามารถใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

1.4 รู้จักผู้เรียนให้มากที่สุด ทั้งชื่อ ประวัติการเรียน ลักษณะเด่น ลักษณะด้อย ด้านการเรียนและพฤติกรรม ตลอดจนประวัติส่วนตัวเพื่อครูสามารถส่งเสริม พัฒนา ช่วยเหลือ หรือแนะแนวได้ สอดคล้องเหมาะสมกับผู้เรียนให้ได้มากที่สุด และเป็นข้อมูลในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้อันเหมาะสมกับผู้เรียนแต่ละแบบ นอกจากนี้ คำพูดของครูควรเป็นการให้กำลังใจ หรือเสริมแรงผู้เรียน มากกว่าการบั่นทอนความรู้สึกรู้สึกหรือกำลังใจ โดยเฉพาะผู้เรียนที่มาจากครอบครัวที่มีปัญหา

1.5 เตรียมความพร้อมด้านการประเมินผลการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับกิจกรรมการเรียนรู้

2. การเตรียมความพร้อมให้กับผู้เรียน

2.1 ตรวจจำนวนผู้เรียนก่อนจัดกิจกรรม

2.2 มีการจัดกิจกรรมการนำเข้าสู่บทเรียน เพื่อให้ผู้เรียนมีความพร้อมก่อนเรียน และเป็น การสำรวจความรู้เดิมของผู้เรียน

3. ระหว่างการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ครูควรสังเกตผู้เรียนอย่างทั่วถึงให้ผู้เรียนทุกคนร่วมกิจกรรม ครูมีบทบาทในการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรมให้กับผู้เรียน ไม่ว่าจะจัดกิจกรรมการเรียนการสอน สาระใดหรือหน่วยการเรียนรู้ใด ควรแทรกแนวคิดหรือแนวปฏิบัติที่ปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมด้วย

4. เน้นบทเรียนและกิจกรรมที่เรียนรู้จากชีวิตจริงจากธรรมชาติผู้เรียนจนสามารถนำไปประยุกต์ใช้กับชีวิตประจำวันได้

สิ่งที่ช่วยส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ที่ดี

ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ที่ดี จำเป็นต้องมีสิ่งที่จะช่วยให้เกิดการเรียนรู้ ซึ่งประกอบไปด้วยสิ่งต่างๆ ดังนี้

1. ผู้เรียนจะเรียนรู้ได้ดีเมื่อสิ่งที่ยเรียนมีความหมายต่อเขา
2. ผู้เรียนจะเรียนรู้ได้ดีเมื่อสิ่งที่ยเรียนมีความท้าทายและสามารถบรรลุตามที่ต้องการ
3. ผู้เรียนจะเรียนรู้ได้ดีเมื่อสิ่งที่ยเรียนสอดคล้องกับระดับพัฒนาการของเขา
4. ผู้เรียนจะเรียนรู้ได้ดีเมื่อผู้เรียนเป็นผู้เลือก กำหนด วางแผน และการตัดสินใจเอง
5. ผู้เรียนจะเรียนรู้ได้ดีเมื่อเขาเป็นผู้สร้างความรู้
6. ผู้เรียนจะเรียนรู้ได้ดีเมื่อเขาได้ฝึกฝนเรียนรู้เกี่ยวกับวิธีการเรียน
7. ผู้เรียนจะเรียนรู้ได้ดีเมื่อได้รับการแจ้งผลและข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนา
8. ผู้เรียนจะเรียนรู้ได้ดีเมื่อมีการอภิปรายแลกเปลี่ยนข้อมูลซึ่งกันและกัน
9. ผู้เรียนจะเรียนรู้ได้ดีเมื่ออยู่ในบรรยากาศการเรียนรู้ที่สร้างสรรค์
10. ผู้เรียนจะเรียนรู้ได้ดีเมื่ออยู่ในสภาพแวดล้อมที่สนับสนุนให้เกิดการเรียนรู้ได้ดี

การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

หลักการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญควรคำนึงถึงหลักการดังนี้

1. สมรรถนะของมนุษย์มีศักยภาพในการเรียนรู้สูงสุด
  2. ความหลากหลายของสติปัญญา
  3. การเรียนรู้เกิดจากประสบการณ์ตรง มีแนวทางการจัดกระบวนการเรียนรู้ดังนี้
    - 3.1 จัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับความแตกต่างระหว่างบุคคล ให้ผู้เรียนได้พัฒนาเต็มตามความสามารถ ทั้งความรู้ จิตใจ อารมณ์และทักษะต่างๆ
    - 3.2 ลดการถ่ายทอดเนื้อหาวิชาลง ผู้เรียนและผู้สอนมีบทบาทร่วมกันใช้กระบวนการทางวิทยาศาสตร์ในการแสวงหาความรู้ ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากสถานการณ์จริงที่เป็นประโยชน์และสัมพันธ์กับชีวิตจริงเรียนรู้ความจริงในตัวเองและความจริงในสิ่งแวดล้อมจากแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย
    - 3.3 กระตุ้นให้ผู้เรียนได้เรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพโดยการทดลองปฏิบัติด้วยตนเอง
- ครูทำหน้าที่เตรียมการ จัดสิ่งเร้า ให้คำปรึกษา วางแนวกิจกรรมและประเมินผล

เป้าหมายของการจัดการศึกษา

การจัดการศึกษามีเป้าหมายที่จะพัฒนาผู้เรียนให้เป็นคนดี คนเก่ง และมีความสุข สามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลาได้

ดี หมายถึง การมีวินัยและการมีค่านิยมประชาธิปไตย อันได้แก่

1. วินัย ประกอบด้วย สนใจ ใฝ่รู้ มีสติควบคุมตนเอง รับผิดชอบ มีเหตุผล ซื่อสัตย์ ขยัน
 2. ค่านิยมประชาธิปไตย ประกอบด้วย เห็นคุณค่าตนเองและผู้อื่น ทำหน้าที่ของตนเองอย่างสมบูรณ์ ยอมรับความคิดเห็นผู้อื่น เคารพกติกาสังคม ทำงานร่วมกับผู้อื่นเป็น มีเหตุผลและเสียสละ
เก่ง หมายถึง การมีคุณสมบัติดังต่อไปนี้

1. มีความสามารถในการใช้ภาษา ทั้งการฟัง พูด อ่าน เขียน
 2. มีตรรกะทางคณิตศาสตร์และวิทยาศาสตร์ ที่ช่วยให้เกิดการสังเกต ประมวล จัดกลุ่ม เชื่อมโยง ตั้งสมมติฐาน และทดลอง

3. มีทักษะทางดนตรี และจังหวะการเคลื่อนไหว
4. สื่อสารสัมพันธ์ระหว่างบุคคลได้
5. มีความลึกซึ้งภายในจิตใจ และเอื้ออาทรต่อสิ่งแวดล้อม

ความสุข หมายถึง คุณสมบัตินี้

1. มีความรัก และการแบ่งปัน
2. เข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างความจริง ความงาม และความเป็นธรรม
3. ประพฤติชอบ มีความสงบสุข สันติ และไม่เบียดเบียนกัน
4. บริโภคสิ่งต่างๆ ด้วยปัญญา ไม่ตกอยู่ใต้อิทธิพลของกระแส

ตัวบ่งชี้การจัดการเรียนการสอนของครู

1. เตรียมการสอนทั้งเนื้อหาและวิธีการ
2. จัดสิ่งแวดล้อมและบรรยากาศที่ปลูกเร้า จูงใจ และเสริมแรงให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้
3. เอาใจใส่ผู้เรียนเป็นรายบุคคล และแสดงความเมตตาต่อผู้เรียนอย่างทั่วถึง
4. จัดกิจกรรมและสถานการณ์ให้ผู้เรียนได้แสดงออกและคิดอย่างสร้างสรรค์
5. ส่งเสริมให้ผู้เรียนฝึกคิด ฝึกทำ และฝึกปรับปรุงตนเอง
6. ส่งเสริมกิจกรรมแรกเปลี่ยนเรียนรู้จากกลุ่ม พร้อมทั้งสังเกตส่วนเด่นและปรับปรุงส่วน

ด้อยของผู้เรียน

7. ใช้สื่อการสอนเพื่อฝึกการคิด การแก้ปัญหาและการค้นพบความรู้
9. ฝึกฝนกิริยามารยาทและวินัยตามวิถีวัฒนธรรมไทย
10. สังเกตและประเมินพัฒนาการของผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง

ตัวบ่งชี้การเรียนของผู้เรียน

1. มีประสบการณ์ตรง สัมพันธ์กับธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
2. ฝึกฝนจนค้นพบความถนัดและวิธีการของตนเอง
3. ทำกิจกรรมการแลกเปลี่ยนการเรียนรู้จากกลุ่ม
4. ฝึกคิดอย่างหลากหลายและสร้างสรรค์ จินตนาการ แสดงออกอย่างมีเหตุผล

5. ได้รับการเสริมแรงให้แก้ปัญหาด้วยตนเองและร่วมกับกลุ่ม
6. ได้ฝึกค้น รวบรวมข้อมูลและสร้างสรรค์ความรู้ด้วยตนเอง
7. เลือกทำกิจกรรมตามความสามารถ ความถนัดและความสนใจของตนเองอย่างมีความสุข
8. ฝึกตนเองให้มีวินัยและรับผิดชอบในการทำงาน
9. ฝึกประเมิน ปรับปรุงตนเองและยอมรับผู้อื่น ตลอดจนสนใจใฝ่หาความรู้อย่างต่อเนื่อง

จากแนวคิดที่ว่าด้วยการส่งเสริมการเรียนรู้ ดังกล่าวมาสามารถสรุปได้ว่า หลักการมีส่วนร่วมและการมีปฏิสัมพันธ์ของผู้เรียนมากที่สุด เป็นกิจกรรมที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญที่ส่งเสริมการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียน พัฒนาองค์ความรู้ พัฒนาระบวนการคิดวิเคราะห์ ทักษะการคิดขั้นสูง ทักษะการสื่อสาร พัฒนาสมรรถนะคุณลักษณะอันพึงประสงค์ และการจัดการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับพัฒนาการของผู้เรียน โดยคำนึงถึงผู้เรียนและสภาพแวดล้อมทางสังคมของผู้เรียน แนวคิดที่ช่วยให้เข้าใจการสร้างบรรยากาศที่ส่งเสริมการเรียนรู้ สภาพแวดล้อมในชั้นเรียนเอื้อต่อการเรียนการสอน เพื่อช่วยส่งเสริมให้กระบวนการเรียนการสอนดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ และช่วยสร้างความสนใจ ใฝ่รู้ ใฝ่ศึกษา ตลอดจนช่วยสร้างเสริมความมีระเบียบวินัยให้แก่ผู้เรียน อันเป็นแนวทางจัดการเรียนรู้ที่จะส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิด ความเจริญงอกงามในทุกๆ ด้าน ซึ่งสอดคล้องกับมาตรา 22 การจัดการศึกษาต้องยึดหลักผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ และถือว่าผู้เรียนที่มีความสำคัญที่สุด กระบวนการจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาจากธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ

2.3 แนวคิดที่ว่าด้วย ภาษาบาลี

2.3.1 ประวัติความเป็นมาและพัฒนาการของภาษาบาลี (Buddhafaacts, ออนไลน์)

คำว่า บาลี มาจากคำว่า ปาลี (Pali) “ปาลี” สำเร็จรูปมาจากศัพท์ว่า “पाल” ธาตุ แปลว่า “รักษา” ลง ณี ปัจจัยในนามกิตก์ ปัจจัยที่เนื่องด้วย ณ ให้ลบ ณ ทั้งเสีย เมื่อประกอบกันจึงมีรูปเป็น “ปาลี” หรือคำไทย เรียกว่า “บาลี” หมายถึง ภาษาที่รักษาพระพุทธพจน์เอาไว้ ซึ่งมีรูปวิเคราะห์ว่า “พุทธวจนฺ ปาเลตีติ ปาลี” แปลว่า “ภาษาใด ย่อมรักษาไว้ ซึ่งพระพุทธพจน์ เหตุฉะนั้น ภาษานั้นชื่อว่า ปาลี”

ภาษาบาลี เป็นภาษาที่เก่าแก่ภาษาหนึ่งในตระกูลอินเดีย-ยุโรป (อินโด-ยูโรเปียน) ในสาขาย่อยอินเดีย-อิหร่าน (อินโด-อิเรเนียน) ซึ่งจัดเป็นภาษาปรากฏภาษาหนึ่ง เป็นที่รู้จักกันดีในฐานะเป็นภาษาที่ใช้บันทึกคัมภีร์ในพระพุทธศาสนา นิกายเถรวาท เช่น พระไตรปิฎก เป็นต้น โดยมีลักษณะทางไวยากรณ์ และ คำศัพท์ที่คล้ายคลึงกับภาษาสันสกฤต ไม่มีอักษรชนิดใดสำหรับใช้เขียนภาษาบาลีโดยเฉพาะ มีหลักฐานจารึกภาษาบาลีด้วยอักษรต่างๆ มากมายในตระกูลอักษรอินเดีย เช่น อักษรพราหมี อักษรเทวนาครี จนถึง อักษรล้านนา อักษรขอม อักษรไทย อักษรมอญ แม้กระทั่งอักษรโรมัน (โดยมีการเพิ่มเครื่องหมายเล็กน้อย) ก็สามารถเขียนภาษาบาลีได้

ภาษาบาลีมีลักษณะเฉพาะตัวคือ คำทุกคำ (ยกเว้นจำพวกอพยยศัพท์) ไม่ว่าจะเป็นคำนามหรือคำกริยา ล้วนแต่มีรากศัพท์ หรือผ่านการประกอบรูปศัพท์ทั้งสิ้น ไม่ใช่จะสำเร็จเป็นคำศัพท์เลยทีเดียว และเมื่อจะนำไปใช้จะต้องมีการแจกรูปเสียก่อน เพื่อทำหน้าที่ต่างๆ ในประโยคเช่น เป็นประธาน เป็นกรรม เป็นต้น

พระพุทธศาสนาอุบัติขึ้นในประเทศอินเดีย ท่ามกลางเจ้าลัทธิทั้งหลาย ในสมัยนั้น ภาษาที่ประชาชนใช้เป็นสื่อในการสื่อสารในสมัยนั้นก็มียาก พระองค์ทรงเลือกภาษาที่ประชาชนส่วนมากใช้ในการประกาศพระพุทธศาสนา มีหลายคนตั้งข้อสังเกตว่า พระพุทธเจ้าทรงใช้ภาษาอะไรกันแน่ในการประกาศพระพุทธศาสนา ในหมู่ชาวพุทธบางส่วนให้ทัศนะว่าภาษาบาลีมีถิ่นกำเนิดจากแคว้นมคธ ในชมพูทวีป (ประเทศอินเดีย) และเรียกว่า ภาษามคธ หรือ ภาษามาคธี นักภาษาศาสตร์บางท่านมีความเห็นว่า ภาษาบาลี (มาคธี) เป็นภาษาทางภาคใต้ของอินเดีย บางท่านเห็นว่า เป็นภาษาทางตะวันตกของอินเดีย และเป็นคนละภาษากับภาษาจารีกของพระเจ้าอโศกมหาราช ส่วน Mr. T.W. Rhys Davids ประธานสมาคมบาลีปกรณ์ให้ทัศนะว่าภาษาบาลีน่าจะมีรากฐานมาจากภาษาของชาวโกศล โดยให้เหตุผลว่า สถานที่ประสูติของพระพุทธเจ้าอยู่ที่แคว้นโกศล ภาษาแม่ของพระพุทธเจ้าก็คือภาษาของชาวโกศล

จึงสรุปได้ว่าภาษาบาลี ไม่ปรากฏที่มาที่ชัดเจน และเป็นที่ยกเถียงเรื่อยมาโดยไม่มีข้อสรุป พระพุทธโฆสจารย์พระอรหันตเถรผู้มีชีวิตอยู่ในพุทธศตวรรษที่ 10 อธิบายว่าภาษาบาลีเป็น “สภานิรุตติ” คือภาษาที่พระพุทธเจ้าตรัส พระพุทธเจ้าทรงแสดงธรรมด้วยภาษาบาลี เพราะในสมัยนั้น ประเทศอินเดียมีภาษาหลักอยู่ 2 ตระกูล คือ ภาษาปรากฤต และ ภาษาสันสกฤต

ภาษาปรากฤตแบ่งย่อยออกเป็น 6 ภาษา (กลุ่มหนังสือตัวเขียนและจารึก, 2563, หน้า 1) คือ

ภาษามาคธี ภาษาที่ใช้พูดกันอยู่ในแคว้นมคธ

ภาษามหาราษฎร์ ภาษาที่ใช้พูดกันอยู่ในแคว้นมหาราษฎร์

ภาษาอรธมาคธี ภาษาแกมมาคธี เรียกอีกอย่างหนึ่งว่า ภาษาอารขปรากฤต

ภาษาเศารณี ภาษาที่ใช้พูดกันอยู่ในแคว้นเศารเสน

ภาษาไปศาจี ภาษิปิตาจ หรือภาษาชั้นต่ำ

ภาษาอปริงศ์ ภาษาปรากฤตรุ่นหลังที่ไวยากรณ์ได้เปลี่ยนไปเกือบหมดแล้ว

ภาษาบาลี ใช้ถ่ายทอดเผยแผ่และบันทึกพุทธพจน์เรื่อยมา จนกลายเป็นภาษาที่ใช้เป็นหลัก ในพระพุทธศาสนานิกายเถรวาท มีพระไตรปิฎกเป็นต้น ในการเขียนภาษาบาลีไม่มีอักษรชนิดใด สำหรับใช้เขียนโดยเฉพาะสันนิษฐานว่า น่าจะเป็นอักษรมาคธี แต่สามารถประยุกต์ใช้กับภาษาของประเทศอื่นๆ ที่พระพุทธศาสนาเผยแผ่ถึง เช่น พระพุทธศาสนาเผยแผ่ถึงประเทศไทย ก็ใช้อักษรไทย เป็นต้น

2.3.2 พัฒนาการของภาษาบาลี

สำหรับ ภาษาบาลี มีวิวัฒนาการมายาวนาน มีการใช้ภาษาบาลีเพื่อบันทึกคัมภีร์ในพระพุทธศาสนานิกายเถรวาทเป็นจำนวนมาก Wilhem Geiger นักปราชญ์บาลีชาวเยอรมัน ได้เขียน

หนังสือในสมัยศตวรรษที่ 19 คือ Pali Literatur โดยแบ่งวิวัฒนาการรูปลักษณะภาษาบาลีไว้ 4 ยุค (กลุ่มหนังสือตัวเขียนและจารึก, 2563, หน้า 4) คือ

ยุคคาถา (Gatha Language) บาลีที่ใช้ในยุคนี้ ได้แก่ ภาษาที่ท่านประพันธ์เป็นคาถา หรือร้อยกรอง คำศัพท์มีลักษณะเหมือนภาษาอินเดียโบราณ เพราะการใช้คำยังเกี่ยวข้องกับภาษาไวทิกะที่ใช้บันทึกคัมภีร์พระเวท

ยุคร้อยแก้ว (Prose Language) ได้แก่ ภาษาร้อยแก้ว ที่มีในพระไตรปิฎกตั้งที่ทราบกันแล้วว่า พระธรรมเทศนาของพระพุทธเจ้า ส่วนมากเป็นประเภทร้อยกรองและคติพจน์สั้นๆ ซึ่งเป็นลักษณะของร้อยกรอง นักปราชญ์ส่วนมากมีความเห็นว่า บทร้อยแก้วในพระไตรปิฎกนั้นเดิมเข้ามาในภายหลัง เพราะรูปแบบเป็นภาษาอินโดอารยันสมัยกลาง แตกต่างจากสันสกฤตแบบพระเวทอย่างสิ้นเชิง ด้วยเหตุนี้ ภาษาในพระไตรปิฎกจึงเขียนในยุคนี้

ยุคร้อยแก้วระยะหลัง (Post-canonical Prose Language) เรียกชื่ออีกอย่างว่า “ร้อยแก้วรุ่นอรรถกถา” ได้แก่ บทร้อยแก้วที่แต่งขึ้นทีหลัง โดยพระอรรถกถาจารย์ต่างๆ นับว่าเป็นช่วงระยะเวลาหลังพระไตรปิฎก ราวศตวรรษที่ 5 เป็นต้นไป ดังตัวอย่างในคัมภีร์ เนตติปกรณ์ มิลินทปัญหา วิมุตติมรรค และวิสุทธิมรรค เป็นต้น

ยุคร้อยกรองประดิษฐ์ (Artificial Poetry) ภาษาที่ใช้ในยุคนี้เป็นการผสม ผสานระหว่างภาษาเก่า และภาษาใหม่ กล่าวคือคนแต่งสร้างคำใหม่ๆ ขึ้นใช้เพื่อให้ไพเราะดูและสวยงามและเหมาะสมกับการเวลาในช่วงนั้นๆ

ภาษามาคธี หรือ ภาษามคธ เป็นภาษาที่พระพุทธเจ้าทรงใช้สั่งสอนประชาชน ครั้นต่อมาพระพุทธศาสนาได้มาเจริญแพร่หลายที่ประเทศศรีลังกา ภาษามาคธีได้ถูกนักปราชญ์แก้ไขดัดแปลงรูปแบบ ไวยากรณ์ให้กระชับรัดกุมยิ่งขึ้น จึงมีชื่อใหม่ว่า “ปาลี” หรือ ภาษาบาลี เป็นภาษาจารึกพระไตรปิฎกตั้งที่เราเห็นอยู่ในปัจจุบัน

ภาษามีวิวัฒนาการไปตามกาลเวลา ทำให้ภาษาเกิดการเปลี่ยนแปลง ภาษาบาลีก็เป็นเช่นเดียวกัน มีการวิเคราะห้ถึงสาเหตุที่ “ภาษามาคธี” กลายชื่อเป็น “ภาษาบาลี” ไว้ดังนี้

1. ด้วยระยะเวลาที่ผ่านมานานถึง 2,500 ปี หลักภาษาและถ้อยคำสำนวนของภาษามาคธีหรือภาษาของชาวมคธสมัยพุทธกาล ก็ได้เปลี่ยนแปลงไปตามกาลเวลากลายเป็นภาษามาคธีในยุคใหม่ ทำให้ภาษามาคธีที่ใช้ในวัฒนธรรมบาลีกลายเป็นภาษาโบราณไป การจะถือว่าบาลีใช้ภาษามาคธีก็ไม่ถูกต้องนัก จึงเรียกเสียใหม่ว่า “ภาษาบาลี” เพื่อตัดปัญหาความเข้าใจผิดที่จะนำภาษาบาลีไปเปรียบเทียบกับภาษามาคธีสมัยใหม่

2. เนื่องด้วยพระพุทธเจ้าทรงใช้ภาษาสุทรมาคธีเป็นหลักในการประกาศพระพุทธศาสนา ให้เข้าถึงชนทุกชั้นวรรณะ ได้ทรงปรับปรุงแก้ไขภาษาสุทรมาคธี ซึ่งชั้นเดิมเป็นภาษาปรากฏให้ดีขึ้น เมื่อเป็น

ภาษามาครีที่ตีและไพเราะขึ้นด้วยอนุภาพของพระพุทธเจ้าแล้ว ภาษามาครีก็มีชื่อเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า “บาลี” ซึ่งแปลว่า “แบบแผน”

ภาษานั้นชื่อว่า บาลี แปลโดยอรรถว่า ภาษาที่รักษาไว้ซึ่งพระพุทธวจนะ

คำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าท่านจารึกไว้ในคัมภีร์ต่างๆ ด้วยภาษาบาลีซึ่งสามารถแบ่งลำดับชั้นของคัมภีร์ต่างๆ ได้ดังนี้

พระไตรปิฎก เป็นหลักฐานชั้นหนึ่ง เรียกว่า บาลี

คำอธิบายพระไตรปิฎกเป็นหลักฐานชั้นสอง เรียกว่า อรรถกถา หรือ วัณณา

คำอธิบายอรรถกถา เป็นหลักฐานชั้นสาม เรียกว่า ฎีกา

คำอธิบายฎีกา เป็นหลักฐานชั้นสี่ เรียกว่า อนุฎีกา

นอกจากนี้ ยังมีหนังสือที่แต่งขึ้นภายหลังเป็นทำนองอธิบายเรื่องใดเรื่องหนึ่งที่มีในคัมภีร์พระพุทธศาสนาโดยเฉพาะ หนังสือประเภทนี้ เรียกว่า “ทีปนี” หรือ “ทีปิกา” หรือ “ปทีปิกา” และหนังสือที่อธิบายเรื่องปลีกย่อยต่างๆ ที่มีในคัมภีร์ทางพระพุทธศาสนา หนังสือประเภทนี้ เรียกว่า “โยชนา” หนังสือทั้งสองประเภทนี้จัดเป็นคัมภีร์อรรถกถา

จะเห็นได้ว่า คำสอนที่อยู่ในคัมภีร์เหล่านี้ คำสอนที่อยู่ในพระไตรปิฎกเป็นหลักฐานสำคัญที่สุด เพราะเป็นหลักฐานชั้นแรกสุด คำสอนที่อยู่ในพระไตรปิฎกนั้นมีถึง 84,000 พระธรรมขันธ์ โดยจัดแบ่งเป็น 3 หมวด (วัดพระธรรมกาย, ออนไลน์) คือ

หมวดที่หนึ่ง พระวินัย ว่าด้วยเรื่อง ระเบียบ กฎ ข้อบังคับควบคุมกิริยา มารยาท ของภิกษุสงฆ์ มีทั้งข้อห้ามและขออนุญาต ทั้งนี้เพื่อความเป็นระเบียบเรียบร้อยในหมู่สงฆ์ มี 21,000 พระธรรมขันธ์

หมวดที่สอง พระสูตร ว่าด้วยเรื่องราว นิทาน ประวัติศาสตร์ ที่พระพุทธองค์ทรงสั่งสอนและทรงสนทนากับบุคคลทั้งหลายอันเกี่ยวกับชาติต่างๆ ที่ทรงสอนเปรียบเทียบเป็นอุปมาอุปไมย เป็นต้น มี 21,000 พระธรรมขันธ์

หมวดที่สาม พระอภิธรรมว่าด้วยธรรมชั้นสูง คือ ว่าด้วยเรื่องเฉพาะคำสอนที่เป็นแก่น เป็นปรมัตถ์ ในรูปปรัชญาล้วนๆ มี 42,000 พระธรรมขันธ์

คำสอนทั้ง 84,000 พระธรรมขันธ์นั้น เรียกว่า “ธรรมวินัย” ธรรมวินัยเป็นสิ่งสำคัญมากที่สุดของชาวพุทธ เพราะถือเป็นสิ่งแทนองค์พระศาสดา ดังพุทธพจน์ที่ตรัสกับพระอานนท์ก่อนจะเสด็จดับขันธปรินิพพานว่า “ดูก่อนอานนท์ ธรรมวินัยอันใดที่เราบัญญัติไว้แล้ว แสดงแล้ว แก่เธอทั้งหลาย ธรรมะและวินัยนั้นจักเป็นศาสดาของพวกเธอเมื่อเราล่วงลับไปแล้ว” ดังนั้น กล่าวได้ว่า พระไตรปิฎกเป็นคัมภีร์ที่สำคัญมากที่สุดของชาวพุทธ

พระไตรปิฎกแต่เดิมเป็นภาษาบาลีซึ่งเป็นภาษาที่มีในชมพูทวีปประเทศที่เรียกว่า แคว้นมคธ ในครั้งพุทธกาล ต่อมาพุทธศาสนาแพร่หลายไปในนานาประเทศที่ใช้ภาษาอื่น ประเทศต่างๆ เหล่านั้น มีอิเบตและเงินเป็นต้นได้แปลพระไตรปิฎกจากภาษาบาลีเป็นภาษาของตน เพื่อประสงค์ที่จะให้เรียนรู้ได้ง่าย จะได้

มีคนเลื่อมใสศรัทธามาก ครั้นไม่มีใครเล่าเรียนพระไตรปิฎก ต่อมาก็ค่อยๆ สูญสิ้นไป สิ้นหลักฐานที่จะสอบสวนพระธรรมวินัยให้ถ่องแท้ได้ ลัทธิศาสนาในประเทศฝ่ายเหนือเหล่านั้นก็แปรผันวิปลาสไป แต่ส่วนประเทศฝ่ายใต้มี ลังกา พม่า ไทย ลาว และ เขมร ประเทศเหล่านี้คิดเห็นมาแต่เดิมว่า ถ้าแปลพระไตรปิฎกเป็นภาษาอื่นโดยทิ้งของเดิมเสียแล้ว พระธรรมวินัยก็คงคลาดเคลื่อน จึงรักษาพระไตรปิฎกไว้เป็นภาษาบาลี การเล่าเรียนคัมภีร์ก็ต้องเรียนภาษาบาลีให้เข้าใจเสียขั้นหนึ่งก่อนแล้วจึงเรียนพระธรรมวินัยในพระไตรปิฎกต่อไป ด้วยเหตุนี้เองประเทศฝ่ายใต้จึงสามารถรักษาลัทธิศาสนาตามหลักธรรมวินัยยั่งยืนมาได้ การศึกษาเล่าเรียนพระปริยัติธรรมทั้งแผนกธรรมและบาลี นอกจากจะเป็นการศึกษาหลักธรรมคำสั่งสอนแล้วยังได้ชื่อว่า เป็นการสืบต่ออายุพระพุทธศาสนาไว้อีกด้วย โดยเฉพาะการศึกษาภาษาบาลี เพราะถ้าไม่รู้ภาษาบาลีแล้ว ก็จะไม่มีความรู้และเข้าใจพระพุทธรวจนะในพระไตรปิฎก ถ้าขาดความรู้เรื่องพระไตรปิฎกแล้ว พระพุทธศาสนาก็จะต้องเสื่อมสูญไปด้วย

2.3.3 การจัดการศึกษาภาษาบาลีของคณะสงฆ์ไทย

การเล่าเรียนศึกษาพระปริยัติธรรมนั้นเป็นสิ่งสำคัญที่รัฐให้ความสำคัญมาตลอด ดังที่สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ ทรงสรวไว้ใน อธิบายเรื่องการสอบพระปริยัติธรรม ว่า “การสอบพระปริยัติธรรมของพระภิกษุสามเณร นับเป็นราชการแผ่นดินอย่างหนึ่ง ด้วยอยู่ในพระราชกิจของพระเจ้าแผ่นดินผู้เป็นพุทธศาสนูปถัมภก” ในปัจจุบันมีการจัดการศึกษาบาลีอย่างเป็นระบบ โดยสำนักงานแม่กองบาลีสนามหลวงรับผิดชอบดูแลโดยภายใต้การกำกับของมหาเถรสมาคม ในความอุปถัมภ์ของรัฐบาลไทย โดยมีการกำหนดหลักสูตร (กองบาลีสนามหลวง, 2548, หน้า 117-118) ดังนี้

หลักสูตรเปรียญธรรมประโยค 1-2 ประโยค

1. วิชาบาลีไวยากรณ์หลักสูตรใช้หนังสือบาลีไวยากรณ์ประเภทสอบถามความจำประโยค
2. วิชาแปลมคธเป็นไทยโดยพยัญชนะและอรรถหลักสูตรใช้หนังสือมมปทฎฐกถาภาค 1-4

หลักสูตรเปรียญธรรมประโยค 3

1. วิชาแปลมคธเป็นไทยโดยพยัญชนะและโดยอรรถหลักสูตรใช้หนังสือมมปทฎฐกถาภาค 5-8
2. วิชาสัมพันธไทยหลักสูตรใช้หนังสือมมปทฎฐกถาภาค 5-8
3. วิชาบาลีไวยากรณ์หลักสูตรใช้หนังสือบาลีไวยากรณ์ประเภทสอบถามความจำและความเข้าใจประกอบกัน

4. วิชาบูรพภาคข้อเขียนภาษาไทยโดยแก้ไขให้ถูกต้องตามระเบียบลักษณะวรรคตอนตัวอักษรตามสมัยนิยมหลักสูตรใช้หนังสือที่ควรรู้เช่นจดหมายทางราชการ เป็นต้น

หลักสูตรเปรียญธรรมประโยค 4

1. วิชาแปลไทยเป็นมคธหลักสูตรใช้หนังสือมัจฉลตที่ปนีแปลเล่ม 1-2
2. วิชาแปลมคธเป็นไทยหลักสูตรใช้หนังสือมัจฉลตที่ปนีภาค 1

หลักสูตรปริญญาธรรมประโยค 5

1. วิชาแปลไทยเป็นมคธหลักสูตรใช้หนังสือมั่งคั่งถกที่ปีนแปลเล่ม 3-5
2. วิชาแปลมคธเป็นไทยหลักสูตรใช้หนังสือมั่งคั่งถกที่ปีนภาค 2

หลักสูตรปริญญาธรรมประโยค 6

1. วิชาแปลไทยเป็นมคธหลักสูตรใช้หนังสือตติย-จตุตถ-ปัญจสมันตปาสาทิกา
2. วิชาแปลมคธเป็นไทยหลักสูตรใช้หนังสือตติย-จตุตถ-ปัญจสมันตปาสาทิกาทิภาหยาเหตุแต่ในการสอบกรรมการจะแปลประโยคที่ออกสอบเป็นความไทยโดยสันทัดหรืออาจตัดแปลงสาณวนและท้องเรื่องหรือตัดตอนที่ต่างๆ มาเรียงติดต่อกันเป็นประโยคสอบไล่ก็ได้

หลักสูตรปริญญาธรรมประโยค 7

1. วิชาแปลไทยเป็นมคธหลักสูตรใช้หนังสือปฐมสมันตปาสาทิกาแปล ทุตติยสมันตปาสาทิกาแปล
2. วิชาแปลมคธเป็นไทยหลักสูตรใช้หนังสือปฐม-ทุตติยสมันตปาสาทิกา

หลักสูตรปริญญาธรรมประโยค 8

1. วิชาแต่งฉันทมคธแต่งฉันทเป็นภาษามคธ 3 ฉันทในจำนวน 6 ฉันท คือ
  - 1.1 ปุฎยาวัตร
  - 1.2 อินทรวีเชียร
  - 1.3 อุเปนทรวีเชียร
  - 1.4 อินทรวงศ์
  - 1.5 วังสัฎฐะ
  - 1.6 วสันตติลภ หมายเหตุข้อความแล้วแต่กรรมการจะกำหนดให้
2. วิชาแปลไทยเป็นมคธหลักสูตรใช้หนังสือปฐมสมันตปาสาทิกาและวิสุทธีมรรคแปล
3. วิชาแปลมคธเป็นไทยหลักสูตรใช้หนังสือวิสุทธีมคค

หลักสูตรปริญญาธรรมประโยค 9

1. วิชาแต่งไทยเป็นมคธแต่งมคธจากภาษาไทยล้วนข้อความแล้วแต่กรรมการจะกำหนดให้
2. วิชาแปลไทยเป็นมคธหลักสูตรใช้หนังสืออภิมมัตถสังคหบาลีและอภิมมัตถวิภาวินีฎีกา
3. วิชาแปลมคธเป็นไทยหลักสูตรใช้หนังสืออภิมมัตถวิภาวินี

บาลีไวยากรณ์วจิวภาค อักษรวิธีนามสมัญญาภิธานอัพพยศัพท์สนธิอาชยาตกิตก์สมาส ตัทธิต วจิวภาค ส่วนแห่งคาพูด 6 อย่างอักษรวิธี อักษรในภาษาบาลี (เรียนในหลักสูตรปริญญาธรรม ประโยค 1-2) วากยสัมพันธ์ว่าด้วยการสัมพันธ์คำพูดในประโยค (เรียนในหลักสูตรปริญญาธรรม ประโยค 3) ฉันทลักษณะว่าด้วยการแต่งฉันท (เรียนในหลักสูตรปริญญาธรรมประโยค 8)

2.3.4 ภาษาบาลีในภาษาไทย

ภาษาไทย แม้จะเป็นภาษาคนละตระกูลกับภาษาบาลี แต่ก็รับเอาคำบาลีมาใช้ในภาษาไทยไม่น้อย อาจกล่าวได้ว่ามากกว่าภาษาอื่นๆ ที่นำมาใช้ในภาษาไทยในปัจจุบัน เช่น ภาษาอังกฤษ แต่เมื่อนำมาใช้ในภาษาไทยแล้ว ก็มีการเปลี่ยนรูป เปลี่ยนเสียง เปลี่ยนความหมาย หรือที่เรียกว่าการกลายรูป กลายเสียง กลายความหมาย นั่นเอง (ฐานะ ตาคำ และ กิตติพงษ์ ทรงศาตรี, ออนไลน์)

ประโยชน์ในการศึกษาภาษาบาลี (ต่อ) ประโยชน์ทางด้านภาษาทำให้เข้าใจความหมายของคำต่างๆ เช่น คำราชาศัพท์ ชื่อสถานที่ต่างๆ ชื่อวัด ชื่อคน ชื่อเดือน คำในบทร้อยกรองต่างๆ และคำในวรรณคดีได้เป็นอย่างดี ใช้คำหรือประกอบคำภาษาบาลีได้อย่างถูกต้อง เช่น คำว่าอานิสงส์ (มาจากภาษาบาลีคืออานิสส) หากไม่เข้าใจอาจใช้ผิดไปเป็นอานิสงส์ ช่วยให้เรียนภาษาไทยหรือไวยากรณ์ไทยได้ง่าย ช่วยให้สามารถใช้คำภาษาบาลีได้อย่างไพเราะ สละสลวยทั้งในบทร้อยกรองและร้อยแก้ว ช่วยในการบัญญัติศัพท์วิทยาการสมัยใหม่แขนงต่างๆ ซึ่งสามารถสังเกตภาษาบาลีในภาษาไทย (บ้านจอมยุทธ, ออนไลน์) ได้ดังนี้

1. สังเกตจากพยัญชนะตัวสะกดและตัวตาม

- ตัวสะกด คือ พยัญชนะที่ประกอบอยู่ข้างท้ายสระประสมกับสระและพยัญชนะ

ต้น เช่น ทุกข์ = ตัวสะกด

- ตัวตาม คือ ตัวที่ตามหลังตัวสะกด เช่น สัตย สัจจ ทุกข เป็นต้น คำในภาษาบาลี

จะต้องมีสะกดและตัวตามเสมอ โดยดูจากพยัญชนะบาลี มี 33 ตัว แบ่งออกเป็นวรรคดังนี้

แถวที่	1	2	3	4	5
วรรค กะ	ก	ข	ค	ฌ	ง
วรรค จะ	จ	ฉ	ช	ฌ	ญ
วรรค ฎะ	ฎ	ฐ	ฑ	ฒ	ณ
วรรค ตะ	ต	ถ	ท	ธ	น
วรรค ปะ	ป	ฝ	พ	ภ	ม
เศขวรรค (อวรรค)	ย ร ล ว ส ห พ อ (อัง)				

มีหลักสังเกตดังนี้

ก. พยัญชนะตัวที่ 1 , 3 , 5 เป็นตัวสะกดได้เท่านั้น (ต้องอยู่ในวรรคเดียวกัน)

ข. ถ้าพยัญชนะตัวที่ 1 สะกด ตัวที่ 1 หรือตัวที่ 2 เป็นตัวตามได้ เช่น สักกะ ทุกข สัจจ ปัจฉิม สัตต หัตถ บุปผา เป็นต้น

ค. ถ้าพยัญชนะตัวที่ 3 สะกด ตัวที่ 3 หรือ 4 เป็นตัวตามได้ในวรรคเดียวกัน เช่น อคคี พยัคฆ์ วิชา อชฌา พุทธ คัพภ (ครรรภ)

ง. ถ้าพยัญชนะตัวที่ 5 สะกด ทุกตัวในวรรคเดียวกันตามได้ เช่น องค์ สังข์ องค์ สงฆ์ สัมปทาน สัมผัส สัมพันธ์ สมภาร เป็นต้น

จ. พยัญชนะบาลี ตัวสะกดตัวตามจะอยู่ในวรรคเดียวกันเท่านั้นจะข้ามไปวรรคอื่นไม่ได้

2. สังเกตจากพยัญชนะ “พ” จะมีใช้ในภาษาบาลีในไทยเท่านั้น เช่น จุฬา ครุฑ อาสาฬห วิหาร โหฬาร พาฬ เป็นต้น

3. สังเกตจากอักษรบางตัวไม่นิยมใช้ในภาษาไทย จะมาเป็นตัวสะกดในภาษาไทยโดยเฉพาะ วรรค ฎ และวรรคอื่นๆ บางตัว จะตัดตัวสะกดออกเหลือแต่ตัวตามเมื่อนำมาใช้ในภาษาไทย เช่น

บาลี	ไทย	บาลี	ไทย
รัฐ	รัฐ	อัฐิ	อัฐิ
ทิวติ	ทิวติ	วัตตนะ	วัตตนะ
บุญญ	บุญญ	วิชา	วิชา
สัตต	สัตต	เวชช	เวชช
กิจจ	กิจจ	เขตต	เขตต
นิสสิต	นิสสิต	นิสสัย	นิสสัย

ยกเว้นคำโบราณที่นำมาใช้แล้วไม่ตัดรูปคำซ้ำออก เช่น ศัพท์ทางศาสนา ได้แก่ วิปัสสนา จิตตวิสุทธิ กิจจลักษณะ เป็นต้น

4. สังเกตจากคำที่มี “ปฏิ” อยู่ข้างหน้ามักจะเป็นภาษาบาลี เช่น ปฏิบัติ ปฏิวัติ ปฏิรูป ปฏิสนธิ ปฏิภาณ ปฏิมา ยกเว้นบางคำที่ไม่ใช่ภาษาบาลีแต่เป็นการบัญญัติศัพท์ของผู้รู้ เช่น ปฏิคม ปฏิชีวนะ ปฏิญาณ

จากแนวคิดดังกล่าวมา สามารถสรุปได้ว่าภาษาบาลีเป็นที่รู้จักกันดีในฐานะเป็นภาษาที่ใช้บันทึกคัมภีร์ในพระพุทธศาสนา นิกายเถรวาท แต่เดิมเป็นภาษาบาลีซึ่งเป็นภาษาที่มีในมณฑลประเทศที่เรียกว่า แคว้นมคธ ในครั้งพุทธกาล ต่อมาพุทธศาสนาแพร่หลายไปในนานาประเทศที่ใช้ภาษาอื่น ประเทศต่างๆ เหล่านั้น มิติเบตและจีนเป็นต้นได้แปลพระไตรปิฎกจากภาษาบาลีเป็นภาษาของตน เพื่อประสงค์ที่จะให้เรียนรู้ได้ง่าย มีวิวัฒนาการไปตามกาลเวลา ทำให้ภาษามีการเปลี่ยนแปลง ปัจจุบันคณะสงฆ์ไทยได้มีการจัดการศึกษาบาลีอย่างเป็นระบบ โดยสำนักงานแม่กองบาลีสนามหลวง รับผิดชอบดูแลโดยภายใต้การกำกับของมหาเถรสมาคม ในความอุปถัมภ์ของรัฐบาล การใช้ภาษาไทย แม้จะเป็นภาษาคนละตระกูลกับภาษาบาลี แต่ก็รับเอาคำบาลีมาใช้ไม่น้อย อาจกล่าวได้ว่ามากกว่า

ภาษาอื่นๆ ที่นำมาใช้ในภาษาไทยในปัจจุบัน เช่น ภาษาอังกฤษ แต่เมื่อนำมาใช้ในภาษาไทยแล้ว ก็มีการเปลี่ยนรูป เปลี่ยนเสียง เปลี่ยนความหมาย หรือที่เรียกว่าการกลายรูป กลายเสียง กลายความหมาย มีส่วนช่วยให้สามารถใช้คำภาษาบาลีได้อย่างไพเราะ สละสลวยทั้งในบทร้อยกรองและร้อยแก้ว ช่วยในการบัญญัติศัพท์วิทยาการสมัยใหม่แขนงต่างๆ

2.4 มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา

2.4.1 ความเป็นมาของมหาวิทยาลัย มหามกุฏราชวิทยาลัย

พ.ศ. 2436 พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานพระบรมราชานุญาตให้ตั้งวิทยาลัยขึ้นในบริเวณ วัดบวรนิเวศวิหาร พระราชทานนามว่า “มหามกุฏราชวิทยาลัย” เพื่อเป็นที่ศึกษาเล่าเรียนของพระภิกษุสามเณร ทรงอุทิศพระราชทรัพย์บำรุงประจำปีและก่อสร้าง สถานศึกษาของวิทยาลัยแห่งนี้

วันที่ 1 ตุลาคม พ.ศ. 2436 พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวได้เสด็จมาเปิดมหามกุฏราชวิทยาลัย พระองค์ทรงอุปถัมภ์ด้วยการพระราชทาน พระราชทรัพย์บำรุงประจำปี อาศัยพระราชประสงค์ดังกล่าวนั้น สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรสจึงทรงตั้งพระวัตถุประสงค์เพื่อดำเนินกิจการของ มหามกุฏราชวิทยาลัยขึ้น 3 ประการ ดังนี้

1. เพื่อเป็นสถานศึกษาของพระภิกษุสามเณร
2. เพื่อเป็นสถานศึกษาวิทยาการอันเป็นของชาติภูมิและของต่างประเทศ
3. เพื่อเป็นสถานที่เผยแผ่พระพุทธศาสนา

เมื่อกิจการของมหามกุฏราชวิทยาลัยได้ดำเนินการแล้ว ปรากฏว่าพระวัตถุประสงค์ทั้ง 3 ประการนั้นได้รับผลเป็นที่น่าพอใจตลอดมา เพื่อที่จะให้พระวัตถุประสงค์ เหล่านี้ได้ผลดียิ่งขึ้น ครั้นเมื่อวันที่ 30 ธันวาคม พ.ศ. 2488 สมเด็จพระสังฆราชเจ้า กรมหลวงวชิรญาณวงศ์ในฐานะนายกกรรมการมหามกุฏราชวิทยาลัยพร้อมด้วย พระเถรานุเถระ ได้ทรงประกาศตั้งสถาบันการศึกษาชั้นสูงในรูปมหาวิทยาลัยพระพุทธศาสนาขึ้น โดยใช้ชื่อว่า “สภาการศึกษามหามกุฏราชวิทยาลัย” มีจุดมุ่งหมายคือ

1. เพื่อให้เป็นสถานศึกษาพระปริยัติธรรม
2. เพื่อให้เป็นสถานศึกษาวิชาทั้งของชาติ และของต่างชาติ
3. เพื่อให้เป็นสถานเผยแผ่พระพุทธศาสนาทั้งในและนอกประเทศ
4. เพื่อให้ภิกษุสามเณร มีความรู้และความสามารถในการบำเพ็ญประโยชน์แก่ประชาชนได้ดียิ่งขึ้น
5. เพื่อให้ภิกษุสามเณรมีความรู้ความสามารถในการค้นคว้าโต้ตอบหรืออภิปรายธรรมได้อย่างกว้างขวางแก่ชาวไทยและชาวต่างประเทศ

6. เพื่อให้ภิกษุสามเณรได้เป็นกำลังสำคัญในการจรรโลงพระพุทธศาสนาและเป็นศาสนทายาทที่เหมาะสมแก่กาลสมัย

7. เพื่อความเจริญก้าวหน้าและคงอยู่ตลอดกาลนาน ของพระพุทธศาสนา

พ.ศ. 2489 สมเด็จพระสังฆราชเจ้า กรมหลวงวชิรญาณวงศ์ ทรงประกาศใช้ระเบียบและหลักสูตรปริญญาศาสตรบัณฑิตไว้ 4 ปี และได้เปิดเรียนระดับ อุดมศึกษาเป็นรุ่นแรก ตั้งแต่นั้นมาสภาการศึกษาก็ได้ผลิตบัณฑิตจนถึงปัจจุบันเป็นรุ่นที่ 47 สถานภาพของสภาการศึกษามหามกุฏราชวิทยาลัยยังคงผลิตบัณฑิตที่ไม่มี การรับรองวิทยฐานะ จนกระทั่งปีพุทธศักราช 2527 สภานิติบัญญัติแห่งชาติจึงได้ตราพระราชบัญญัติกำหนดวิทยฐานะผู้สำเร็จการศึกษาเป็น “ปริญญาศาสตรบัณฑิต” วันที่ 1 ตุลาคม 2540 จึงได้มีพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยประกาศในราชกิจจานุเบกษาฉบับกฤษฎีกา เล่มที่ 114 ตอนที่ 51 ก โดยมีเหตุผลในการประกาศใช้พระราชบัญญัติความว่า “เนื่องจากในปัจจุบันสภาการศึกษามหามกุฏราชวิทยาลัยในพระบรมราชูปถัมภ์ ซึ่งได้รับการ สถาปนาขึ้นเป็นสถาบันการศึกษา วิชาการพระพุทธศาสนา สำหรับพระภิกษุสามเณร มีขอบเขตในการให้การศึกษาอย่างจำกัด และยังมีระเบียบการบริหารงาน ที่ชัดเจนและเหมาะสม ทำให้ไม่สอดคล้องกับการพัฒนา และส่งเสริมการศึกษาและผลิตบุคลากร ทางศาสนาของประเทศ สมควรขยายขอบเขตการให้การศึกษาของ สถาบันการศึกษาดังกล่าวให้กว้างขวางยิ่งขึ้น และจัดการบริหารงาน ให้ชัดเจนและเหมาะสม โดยจัดตั้งสถาบันการศึกษาดังกล่าวขึ้นเป็น มหาวิทยาลัย” การดำเนินการ เพื่อตราพระราชบัญญัติเพื่อรับรองสถานภาพความเป็นนิติบุคคลของมหามกุฏราชวิทยาลัยนั้น ได้ริเริ่มดำเนินการตั้งแต่ปี พ.ศ. 2500 ในสมัยรัฐบาลของจอมพล ป. พิบูลสงคราม โดยรัฐบาลได้ร่างพระราชบัญญัติขึ้นเพื่อเสนอต่อสภาผู้แทนราษฎร แต่เกิดการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองเสียก่อน

พ.ศ. 2515 สมัยคณะปฏิวัติจอมพลถนอม กิตติขจร คณะอนุกรรมการฝ่ายอำนวยการศึกษาและสาธารณสุขของคณะปฏิวัติ ได้ร่างประกาศคณะปฏิวัติขึ้น มีสาระสำคัญเพื่อรับรองฐานะและปริญญาของมหาวิทยาลัยสงฆ์ทั้งสองแห่ง แต่คณะปฏิวัติได้สิ้นสุดลง เพราะมีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญเสียก่อน

วันที่ 17 กันยายน 2516 มหาเถรสมาคมได้มีมติเพื่อให้สภานิติบัญญัติออกพระราชบัญญัติมีใจความว่า “หากรัฐบาลจะรับรองมหาวิทยาลัยสงฆ์ทั้งสองแห่ง ก็เป็นการสมควร” คณะรัฐมนตรีเห็นชอบในหลักการ แต่เกิดกรณี 14 ตุลาคม 2516 เสียก่อน เรื่องจึงหยุดชะงักอีกครั้ง

วันที่ 30 มกราคม 2517 สมัยรัฐบาลนายสัญญา ธรรมศักดิ์ กระทรวงศึกษาธิการได้ตั้งคณะกรรมการขึ้นชุดหนึ่ง เพื่อร่างพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยสงฆ์ คณะกรรมการได้แยกร่างพระราชบัญญัติออกเป็น 2 ฉบับสำหรับมหามกุฏราชวิทยาลัย และมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เมื่อร่างเสร็จได้นำเสนอ

คณะรัฐมนตรีลงมติเห็นชอบ และส่งให้สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกาตรวจพิจารณาแต่ถึงระยะเปลี่ยนแปลงรัฐบาลก่อน

วันที่ 22 สิงหาคม 2518 สมัยรัฐบาล ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรลงมติรับหลักการ แต่ในระหว่างการพิจารณาของคณะกรรมการ ก็ได้มีพระราชกฤษฎีกายกสภาผู้แทนราษฎร ร่างพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยสงฆ์ตั้งไป

วันที่ 27 กันยายน 2527 สมัยรัฐบาลของพลเอกเปรม ติณสูลานนท์ ได้มีการตราพระราชบัญญัติ กำหนดวิทยฐานะผู้สำเร็จวิชาการพระพุทธศาสนาตามหลักสูตร ปริยญาศาสนศาสตร์บัณฑิต ปริยญาพุทธศาสตร์บัณฑิต และเปรียญธรรม 9 ประโยคให้สูงเท่ากับปริญญาตรีของฝ่ายราชอาณาจักรและยังมีผลบังคับใช้สำหรับผู้ สำเร็จก่อนวันที่ประกาศใช้พระราชบัญญัติด้วย (ราชกิจจานุเบกษาเล่มที่ 101 ตอนที่ 140)

พ.ศ. 2537 ในสมัยรัฐบาลนายบรรหาร ศิลปอาชา เป็นนายกรัฐมนตรี ได้มีการเสนอร่างพระราชบัญญัติอีกครั้ง คณะกรรมการวิสามัญของ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรได้พิจารณาเห็นชอบให้บรรจุวาระจนผ่านวาระที่ 3 แต่ก็ยังมีพระราชกฤษฎีกายกสภาเสียก่อน

วันที่ 8 สิงหาคม 2540 รัฐบาลพลเอกชวลิต ยงใจยุทธ คณะกรรมการได้เสนอร่างพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัย ต่อประธานสภาผู้แทนราษฎรและได้ผ่านการ พิจารณา โดยรัฐสภามีมติเห็นชอบให้เรียกสภาการศึกษาหมามกุฏราชวิทยาลัย ในพระบรมราชูปถัมภ์ว่า “มหาวิทยาลัยหมามกุฏราชวิทยาลัย” และ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช ทรงลงพระปรมาภิไธย เมื่อวันที่ 21 กันยายน 2540 ประกาศในพระราชกฤษฎีกา เล่มที่ 114 ตอนที่ 51 ก ลงวันที่ “1 ตุลาคม 2540”

เป็นอันว่าความพยายามที่จะให้รัฐบาลตราพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยหมามกุฏราชวิทยาลัยที่ได้เดินทางผ่านกาลเวลา ตั้งแต่ปีพุทธศักราช 2500 ก็เป็นอันถึงจุดปลายทาง มหาวิทยาลัยหมามกุฏราชวิทยาลัยเป็นนิติบุคคล (มาตรา 6) โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้การศึกษา วิจัยส่งเสริมและให้บริการทางวิชาการ พระพุทธศาสนาแก่พระภิกษุสามเณรและคฤหัสถ์ รวมทั้งการทะนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม (มาตรา 6) และเป็นมหาวิทยาลัยของรัฐในส่วนของภารกิจกับดูแลนั้น “รัฐมนตรี (กระทรวงศึกษาธิการ) มีอำนาจและหน้าที่กำกับดูแลโดยทั่วไปซึ่งกิจการของมหาวิทยาลัย ให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดใน มาตรา 6 และให้สอดคล้องกับ นโยบายรัฐบาล (มาตรา 48)”

สาระของพระราชบัญญัติฉบับนี้กำหนดไว้ชัดเจนว่ารัฐมนตรีกระทรวงศึกษาธิการเป็นผู้กำกับดูแล ซึ่งแตกต่างจากมหาวิทยาลัยของรัฐแห่งอื่นที่อยู่ในสังกัดของ ทบวงมหาวิทยาลัย ดังนั้นการดำเนินงานเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ตามพระราชบัญญัติจึงเป็นสิ่งที่ผู้บริหาร มหาวิทยาลัยกำลังดำเนินการมหาวิทยาลัยเกิดในยุคข้าวยาก หมากแพงหรือยุคที่เศรษฐกิจไม่เอื้ออำนวย การที่รัฐบาลจะจัดสรร เงินงบประมาณเพื่อให้เพียงพอแก่การดำเนินงานจึงเป็นเหมือนกับการเพิ่มภาระแก่ประเทศชาติ อย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้แต่หมามกุฏราชวิทยาลัยได้เปิดดำเนินการในรูปแบบของเงิน

อุดหนุนจากกรมการศาสนา ซึ่งไม่เพียงพอกับการจัดการ ดังนั้นทางเลือกที่เคยปฏิบัติ จึงอาศัยเงินจากการบริจาคที่ผู้มีจิตศรัทธาสับสนุน การดำเนินการจึงผ่านวิกฤติมาได้

ความเป็นนิติบุคคล และคำวามหาวิทยาลัยของรัฐ จะเป็นพลังผลักดันให้มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยมีโอกาสผลิตบัณฑิตที่มีคุณธรรมและจริยธรรมออก ไปรับใช้พระศาสนาและประเทศชาติต่อไป

2.4.2 ความเป็นมาของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา

วิทยาเขตล้านนาเป็นวิทยาเขตลำดับที่ 5 ของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย จัดตั้งขึ้นโดยพระธรรมดิลก (จันทร์ กุสโล) เจ้าคณะภาค 4-5-6-7 (ธ) ซึ่งขณะนั้นดำรงสมณศักดิ์ที่พระเทพเวที โดยความเห็นชอบร่วมกันของคณะสงฆ์จังหวัดเชียงใหม่ และคณะศิษย์เก่า มหามกุฏราชวิทยาลัย ทั้งนี้พระธรรมดิลก (ขันตี ขนฺติโก) เจ้าอาวาสวัดเจติยหลวงวรวิหารในขณะนั้น ได้อนุญาตและอำนวยความสะดวกให้วัดเจติยหลวงวรวิหารเป็นสถานที่ตั้งและดำเนินกิจการ การเปิดดำเนินการ เริ่มตั้งแต่ปีการศึกษา 2534 โดยได้รับความอุปถัมภ์เงินค่าใช้จ่ายเบื้องต้นจากมูลนิธิมหามกุฏราชวิทยาลัย ในพระบรมราชูปถัมภ์

วัตถุประสงค์

1. เพื่อขยายการศึกษาของสภาการศึกษามหามกุฏราชวิทยาลัยออกสู่ส่วนภูมิภาค
2. เพื่อจัดการศึกษาให้สนองนโยบายคณะสงฆ์และรัฐบาลไทย
3. เพื่อบริการการศึกษาและสร้างสรรค์กิจกรรมทางพระพุทธศาสนา ให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของสภาการศึกษามหามกุฏราชวิทยาลัย
4. เพื่อเป็นศูนย์ศึกษาวิจัย และแหล่งข้อมูลวิชาการทางพระพุทธศาสนาในภาคเหนือ
5. เพื่อเป็นแหล่งรวมสร้างสรรค์งานวิชาการทางพระพุทธศาสนา ระหว่างผู้รู้ทั้งในและนอกประเทศ รวมทั้งให้บริการวิชาการพระพุทธศาสนาแก่ชุมชน

6. เพื่อทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม และขนบธรรมเนียมประเพณีอันดีงามของประเทศ

สถานที่ตั้ง

เลขที่ 103 วัดเจติยหลวง ถนนพระปกเกล้า ตำบลพระสิงห์ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่

ปรัชญา (Philosophy)

“ความเป็นเลิศทางวิชาการ ตามแนวพระพุทธศาสนา”

“Academic Excellence based on Buddhism”

ปณิธาน (Aspiration)

มุ่งมั่นผลิตบัณฑิตทางพระพุทธศาสนาให้มีความรู้คู่คุณธรรม มีความสามารถในการคิด เป็น พุทฺธเป็น ทำเป็น และคิดดี พุทฺธดี ทำดี ตามแนวทางแห่งพระพุทธศาสนา

วิสัยทัศน์ (Vision Statements)

1. เป็นสถาบันการศึกษาที่มีความเป็นเลิศทางวิชาการตามแนวพระพุทธศาสนาในระดับนานาชาติ
2. เป็นสถาบันการเรียนรู้ตลอดชีวิตของมวลชนที่ผลิตบัณฑิตตามแนวพระพุทธศาสนา และบุคลากรด้านต่างๆ ที่มีความรู้ความสามารถ มีศีลธรรมในการดำรงชีวิตแบบพุทธ
3. เป็นศูนย์กลางแห่งภูมิปัญญาทางพระพุทธศาสนาของโลกที่สามารถชี้นำและยุติความขัดแย้งในสังคมโดยใช้หลักพุทธธรรม
4. เป็นสถาบันที่เน้นทำวิจัยพัฒนาตามกรอบแห่งศีลธรรม ส่งเสริมงานวิจัยเชิงลึกด้านพระพุทธศาสนาและนำผลการวิจัยไปพัฒนาสังคมและคณะสงฆ์ ทั้งในระดับชาติและนานาชาติ

พันธกิจ (Mission)

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย มีพันธกิจที่จะต้องดำเนินการให้สอดคล้องกับวิสัยทัศน์ ดังนี้

1. ผลิตบัณฑิตทางด้านพระพุทธศาสนา ให้มีคุณสมบัติตามปรัชญาของมหาวิทยาลัยและกระจายโอกาสให้พระภิกษุสามเณร คฤหัสถ์ และผู้สนใจมีโอกาสศึกษามากขึ้น
2. วิจัยและพัฒนางานวิชาการ เพื่อสร้างองค์ความรู้ทางด้านวิชาการพระพุทธศาสนาใหม่ๆ ให้สอดคล้องกับสภาพเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ และเผยแพร่องค์ความรู้ในระบบเครือข่ายการเรียนรู้ที่ทันสมัย
3. สร้างเสริมให้บริการวิชาการแก่สังคม ชุมชนและท้องถิ่น โดยเฉพาะวิชาการทางพระพุทธศาสนา เพื่อนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน และสร้างสันติสุขให้เกิดในสังคม ชุมชนและท้องถิ่น สามารถชี้นำสังคม และยุติข้อขัดแย้งในหลักวิชาการพระพุทธศาสนา และจริยธรรม
4. รวบรวมและจัดเก็บข้อมูล ด้านศาสนาและศิลปวัฒนธรรมเพื่อให้มหาวิทยาลัย เป็นแหล่งค้นคว้า ทำนุบำรุงรักษาภูมิปัญญาไทยและท้องถิ่น รวมทั้งสร้างชุมชนที่เข้มแข็งเพื่อให้มีภูมิคุ้มกันวัฒนธรรมที่ไม่เหมาะสม
5. ปรับปรุงระบบบริหารจัดการมหาวิทยาลัยให้ได้มาตรฐานสากล

วัตถุประสงค์หลัก (Objective)

1. ผลิตบัณฑิตให้มีคุณภาพ ทั้งด้านความรู้และความประพฤติ
2. สร้างสังคมไทยให้เป็นสังคมที่มีภูมิคุ้มกัน และมีคุณภาพ
3. สร้างสังคมไทยให้เป็นสังคมแห่งภูมิปัญญาและการเรียนรู้
4. สร้างสังคมไทยให้เป็นสังคมแห่งสมานฉันท์และเอื้ออาทรต่อกัน
5. สร้างระบบการบริหารองค์การให้เป็นองค์การที่มีมาตรฐานสากล

นโยบาย (Policy)

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย มีนโยบายในด้านดำเนินงานให้สอดคล้องกับ วิสัยทัศน์ และพันธกิจ ดังนี้

1. ผลิตบัณฑิตทางด้านวิชาการพระพุทธศาสนา ที่มีคุณภาพและมีมาตรฐาน ทั้งด้านความรู้ความประพฤติ มีพรหมวิหารธรรม
2. แสวงหาคณะความรู้ใหม่ๆ ด้านวิชาการพระพุทธศาสนา สังคมและด้านศิลปวัฒนธรรม
3. บริการวิชาการพระพุทธศาสนาแก่ชุมชนอย่างกว้างขวาง เป็นศูนย์กลางแห่งการแสวงหาความรู้วิชาการพระพุทธศาสนา
4. ทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมของชาติ สร้างภูมิคุ้มกันวัฒนธรรมที่ไม่เหมาะสม ดำรงความเป็นชาติไทยตามวิถีประเพณี และวัฒนธรรมทางพระพุทธศาสนา
5. บริหารจัดการมหาวิทยาลัย ให้ทันสมัย มีความโปร่งใสเป็นธรรม เน้นประสิทธิผล มีระบบ สวัสดิการที่ดี สอดคล้องกับการเรียนรู้ตามอัธยาศัย และการเรียนรู้ตลอดชีวิต

การจัดการเรียนการสอนรายวิชาที่เกี่ยวข้องกับภาษาบาลี

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ได้มีการจัดการเรียนการสอนภาษาบาลีมาเป็นลำดับทั้งหลักสูตรระดับปริญญาตรี ระดับปริญญาโท และระดับปริญญาเอก

1. การจัดการเรียนการสอนระดับปริญญาตรี

การจัดการเรียนการสอนระดับปริญญาตรี รายวิชาที่เกี่ยวข้องกับภาษาบาลีนั้นจัดอยู่กลุ่มวิชาเฉพาะทางพระพุทธศาสนา โดยได้กำหนดให้มีการเรียนการสอนทุกคณะและทุกสาขาวิชา เฉกเช่น

หลักสูตรศาสตรบัณฑิตสาขาวิชาพุทธศาสตร์ (หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ.2563) มีรายวิชาที่เกี่ยวข้องกับภาษาบาลี 1 รายวิชา คือ

BU 5006 ภาษาบาลีเพื่อการศึกษา ค้นคว้าพระพุทธศาสนา Pali and Buddhist Studies มี 3 หน่วยกิต (3-0-6) ซึ่งนักศึกษาต้องเรียนกลุ่มวิชาเฉพาะทางพระพุทธศาสนา โดยกำหนดส่งเขปรายวิชาไว้ว่า

“ศึกษาหลักไวยากรณ์ การอ่าน การแปลภาษาบาลีเบื้องต้น การใช้ภาษาบาลีและการใช้คำภาษาบาลี ในภาษาไทย ภาษาบาลีกับพระพุทธศาสนา คัมภีร์พระพุทธศาสนาฉบับภาษาบาลี ฝึกทดลองศึกษาค้นคว้าเนื้อหาพระพุทธศาสนาสั้นๆ หรือโดยย่อจากเอกสารภาษาบาลี”

“to Study grammar, reading, translation of basic Pali, usage of Pali words in Thai language, Pali and Buddhism, Buddhist Scriptures in Pali, Practice and testing, to find out short content of Buddhism, or a brief from summarized Pali documents”

ความเชื่อมโยงของผลการเรียนรู้ของหลักสูตรและของรายวิชา เป็นความรับผิดชอบหลักด้านคุณธรรมจริยธรรม ให้นักศึกษามีวินัย ซื่อสัตย์ และรับผิดชอบต่อตนเองและสังคม

หลักสูตรศึกษาศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการสอนภาษาอังกฤษ (4 ปี) (หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ. 2562) มีรายวิชาที่เกี่ยวข้องกับภาษาบาลี 1 รายวิชา

BU 5003 ภาษาบาลีและสันสกฤตเพื่อการค้นคว้าพระพุทธศาสนา Pali and Sanskrit for Buddhist Research มี 3 หน่วยกิต (3-0-6) ซึ่งนักศึกษาต้องเรียนกลุ่มวิชาเฉพาะทางพระพุทธศาสนา โดยได้กำหนดสังเขปรายวิชาไว้ว่า

“หลักไวยากรณ์เบื้องต้น หลักการอ่าน และการแปลภาษาบาลีและสันสกฤต ศัพท์บาลีและสันสกฤตในภาษาไทย คัมภีร์ภาษาบาลีและสันสกฤตที่สำคัญของพระพุทธศาสนา และฝึกวิเคราะห์เนื้อหาย่อๆ เกี่ยวกับพุทธศาสนาจากเอกสารภาษาบาลีและสันสกฤต”

“ to Study basic grammar Principles of reading and translation of Pali and Sanskrit, Pali and Sanskrit vocabulary in Thai, Pali and Sanskrit scriptures of Buddhism, and practice analyzing short content about Buddhism from Pali and Sanskrit documents”

ความเชื่อมโยงของผลการเรียนรู้ของหลักสูตรและของรายวิชา เป็นความรับผิดชอบหลักด้านคุณธรรมจริยธรรม ให้นักศึกษามีวินัย ซื่อสัตย์ และรับผิดชอบต่อตนเองและสังคม

2. การจัดการเรียนการสอนระดับปริญญาโท

การจัดการเรียนการสอนระดับปริญญาโท รายวิชาที่เกี่ยวข้องกับภาษาบาลีนั้นจัดอยู่กลุ่มรายวิชาเสริมพื้นฐานที่ไม่นับหน่วยกิต โดยได้กำหนดให้นักศึกษาที่ไม่ได้จบปริญญาตรีทางด้านพุทธศาสนาและปรัชญาต้องศึกษารายวิชาเสริมพื้นฐานที่ไม่นับหน่วยกิต แยกเช่น

หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิตสาขาวิชาพุทธศาสนาและปรัชญา (หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ. 2559) มีรายวิชาที่เกี่ยวข้องกับภาษาบาลี 1 รายวิชา คือ

GS42203 ภาษาบาลีเพื่อการวิจัย Pali for Research มี 3 หน่วยกิต (3-0-6) ซึ่งนักศึกษาต้องเรียนรายวิชาบังคับพื้นฐานไม่นับหน่วยกิต โดยได้กำหนดสังเขปรายวิชาไว้ว่า

“ศึกษาภาษาบาลีไวยากรณ์ อักษรวิธี วจวิภาค การอ่านและการแปลพระสูตรต่างๆ ในพระไตรปิฎก เพื่อประยุกต์ใช้ในการวิจัย”

“ Study of Pali grammar, Pali alphabets, Pali phonology, Pali reading and Pali translation of sutras in Tripitaka for applies Research purpose”

ความเชื่อมโยงของผลการเรียนรู้ของหลักสูตรและของรายวิชา เป็นความรับผิดชอบหลักด้านคุณธรรมจริยธรรม ให้นักศึกษาสามารถวางรากฐานของวัฒนธรรมไทยให้ตั้งอยู่บนรากฐานอันดีงาม และให้รู้จักคุณธรรมจริยธรรมที่แท้จริงและประโยชน์ที่เกิดจากการเรียนรู้

หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิตสาขาวิชาพุทธศาสนาและปรัชญา (หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ. 2563) มีรายวิชาที่เกี่ยวข้องกับภาษาบาลี 1 รายวิชา คือ

GS42203 ภาษาบาลีเพื่อการศึกษาพุทธศาสนาและปรัชญา Pali for Buddhist and Philosophical Studies มี 3 หน่วยกิต (3-0-6) ซึ่งนักศึกษาต้องเรียนรายวิชาบังคับพื้นฐานไม่นับหน่วยกิต โดยได้กำหนดสังเขปรายวิชาไว้ว่า

“ศึกษาหลักภาษาบาลีเพื่อการศึกษาค้นคว้าพระพุทธศาสนาและวิเคราะห์ทางปรัชญา”

“A study of Pali language principles for Buddhist research and philosophical analysis”

ความเชื่อมโยงของผลการเรียนรู้ของหลักสูตรและของรายวิชา เป็นความรับผิดชอบหลักด้านคุณธรรมจริยธรรม ให้นักศึกษาสามารถสร้างบุคลากรที่มีคุณภาพทางด้านคุณธรรมจริยธรรม ให้บริการแก่สังคมในทุกสาขาอาชีพด้วยหลักธรรมทางพุทธศาสนาและปรัชญา

3. การจัดการเรียนการสอนระดับปริญญาเอก

การจัดการเรียนการสอนระดับปริญญาเอก รายวิชาที่เกี่ยวข้องกับภาษาบาลีนั้นจัดอยู่กลุ่มวิชาบังคับพื้นฐานไม่นับหน่วยกิต โดยได้กำหนดให้นักศึกษาจะต้องเรียนวิชาบังคับพื้นฐานไม่นับหน่วยกิต เพิ่มเติม ซึ่งรวมเป็นส่วนหนึ่งของหลักสูตร

หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสนาและปรัชญา (หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ. 2563) มีรายวิชาที่เกี่ยวข้องกับภาษาบาลี 1 รายวิชา คือ

GS 62103 ภาษาบาลีและภาษาอังกฤษเพื่อการศึกษาพุทธศาสนาและปรัชญา Pali and English for Buddhist and Philosophical Study มี 3 หน่วยกิต (3-0-6) ซึ่งนักศึกษาต้องเรียนรายวิชาบังคับพื้นฐานไม่นับหน่วยกิต โดยได้กำหนดสังเขปรายวิชาไว้ว่า

“ศึกษาทักษะการอ่านและทำความเข้าใจตำราและบทความภาษาบาลีและภาษาอังกฤษในด้านพุทธศาสนาและปรัชญา สามารถสรุปเรื่องที่อ่าน อธิบายความและนำเสนอผลการวิจัยเกี่ยวกับพุทธศาสนาและปรัชญาได้”

“Reading skills and interpretation in contexts of texts and articles in Pali and English languages in Buddhism and philosophy, ability in summarizing, explaining and presenting the reading contents and research results concerning Buddhism and Philosophy”

ความเชื่อมโยงของผลการเรียนรู้ของหลักสูตรและรายวิชา เป็นความรับผิดชอบหลักด้านคุณธรรมจริยธรรม ใ้รู้คุณค่าที่แท้จริงของคุณธรรมจริยธรรมและประโยชน์ที่เกิดขึ้นจากการเรียนรู้

2.5 ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

มนตรี วิชยวงษ์ (2562) ได้ศึกษาถึงปัญหาการเรียนการสอนวิชาภาษาบาลีเพื่อการค้นคว้าพระพุทธศาสนา : กรณีศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา ผลการวิจัยพบว่า

1. อาจารย์และนักศึกษามีความเห็นต่อปัญหาการเรียนการสอนวิชาภาษาบาลีเพื่อการค้นคว้าพระพุทธศาสนา ของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน เมื่อเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ย ดังนี้ ด้านเนื้อหา ด้านการเรียนการสอน ด้านสื่อการเรียนการสอน ด้านการวัดผลประเมินผล ด้านกิจกรรม และด้านสภาพแวดล้อม

2. ความคิดเห็นต่อปัญหาการเรียนการสอนวิชาภาษาบาลีเพื่อการค้นคว้าพระพุทธศาสนา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา โดยรวมทั้ง 6 ด้าน และในแต่ละด้าน จำแนกตามสถานภาพ เพศ และอายุ ไม่แตกต่างกันที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .05

3. ข้อเสนอแนะในการแก้ไข ประกอบด้วย ควรมีการบูรณาการเนื้อหาวิชาภาษาบาลีกับศาสตร์สมัยใหม่ควรนำเอาเทคโนโลยีสมัยใหม่มาประยุกต์ใช้ในการสอนวิชาภาษาบาลี ควรจัดกิจกรรมทิววัดทำบุญ ศึกษาศาสนสถานในพระพุทธศาสนา ควรประยุกต์สื่อสมัยใหม่เพื่อใช้กับวิชาภาษาบาลี ควรจำลองห้องให้มีโต๊ะหมู่บูชา พระประธาน ภาพพุทธประวัตินิทานธรรมชาดกเพื่อใช้ในการเรียนการสอนวิชาภาษาบาลี และควรจัดให้มีการสอบวัดผลความรู้เฉพาะวิชาภาษาบาลี

วิโรจน์ คุ้มครอง พระมหาวิริษณ์ วรินโท (2561) ได้ทำการศึกษาการวิเคราะห์ภาษาบาลีในภาษาไทย สรุปผลการวิจัยได้ว่า การใช้ภาษาบาลีในภาษาไทยมีทั้งทางวิชาการและในชีวิตประจำวัน โดยเฉพาะการสื่อสารโดยการพูดและการเขียนซึ่งมีคำภาษาบาลีปรากฏอยู่เป็นจำนวนมาก เพราะคนไทยได้รับอิทธิพลทางภาษามาจากภาษาบาลีที่เข้ามาปะปนอยู่ในภาษาไทย สาเหตุจากการยอมรับนับถือศาสนาพุทธของคนไทยเป็นสำคัญ อีกทั้งคนไทยยังนิยมใช้ภาษาบาลีในการตั้งชื่อซึ่งเป็นสิ่งสมมติขึ้น แต่ถ้าตั้งชื่อให้เหมาะสมกับจริตและอุปนิสัยของบุคคลนั้น ชื่อก็จะกลายเป็นสิ่งสำคัญและเป็นอัตลักษณ์ของผู้นั้น และสามารถนำประโยชน์สุขมาให้ทั้งทางตรงและทางอ้อม ส่วนการวิเคราะห์คำบาลีที่ใช้ในภาษาไทยปัจจุบัน ซึ่งมีประโยชน์อย่างยิ่งสำหรับผู้ใช้ภาษาไทยในการ พูด สนทนา และการสื่อสารให้เป็นภาษาไทยในการใช้ชีวิตประจำวันได้อย่างถูกต้อง และมั่นใจได้ เช่น คำ กาย เป็นต้น ดังนั้น การเรียนรู้ภาษาบาลีกับภาษาไทยอย่างรู้ลึก รู้รากศัพท์ และรู้ความหมายที่ถูกต้องจึงมีคุณค่าแก่การศึกษาอย่างแท้จริง

อุทัย สติมั่น และคณะ (2560) ได้ทำการศึกษาภาษาบาลี : ภาษารักษาพระพุทธพจน์ ได้สรุปไว้ว่า ภาษาบาลี หมายถึง ภาษาที่รักษาพระพุทธพจน์ เป็นภาษาที่มีมาตั้งแต่อดีตกาลประมาณ 2500 ปีมาแล้ว เป็นภาษาถิ่นภาษาหนึ่งที่ใช้พูดกันในแถบแคว้นมคธ เรียกว่า มาคธภาษา ตามชื่อแคว้น เมื่อพระพุทธเจ้าทรงอุบัติขึ้น พระองค์ได้ทรงใช้ภาษาบาลีเป็นภาษาในการประกาศพระพุทธศาสนา ส่วนการบันทึกคำสอนของพระพุทธเจ้าในรูปของภาษาบาลีแบ่งออกเป็น

1. ยุคธรรมวินัย เริ่มตั้งแต่พระพุทธเจ้าตรัสรู้ แสดงปฐมเทศนา จนถึงปรินิพพานรวมเวลา 45 ปีพระพุทธองค์ทรงแสดงธรรมวินัยด้วยมุขปาฐะ กล่าวคือทรงแสดงธรรมด้วยปากเปล่า พระสาวกก็ทรงจำด้วยมุขปาฐะ

2. ยุคพระไตรปิฎก เริ่มตั้งแต่หลังพุทธปรินิพพาน จนถึงการทำสังคายนาครั้งที่ 3 ประมาณ พ.ศ. 235 รวมถึงผลของสังคายนาครั้งที่ 3 ด้วย ยุคนี้ยังใช้วิธีมุขปาฐะอยู่

3. ยุคหลังพระไตรปิฎก พระเถระทั้งหลายได้แต่งคัมภีร์อธิบายความหมายในพระไตรปิฎก ให้เข้าใจง่ายขึ้นแบ่งได้ 6 ยุคเช่น ยุคอรธกถา และยุคฎีกา เป็นต้น ฉะนั้น ภาษาบาลีมีความสำคัญอย่างยิ่งในการประกาศพระพุทธศาสนา เป็นภาษาที่ไม่เสื่อมไปตามกาลเวลา เป็นภาษาที่รักษาพระพุทธศาสนา เป็นภาษาที่แสดงธรรมของพระพุทธเจ้าที่อยู่ในรูปของพระไตรปิฎก อรรถกถา ฎีกา เป็นต้นนั่นเอง

พระครูปลัดสุวัฒนโพธิคุณ (สมชาย ฐานวุฑฺโฒ) (2017) ได้ทำการศึกษาถึง ถิ่นกำเนิดภาษาบาลี สรุปผลการวิจัยไว้ว่า ชาวพุทธเถรวาทมีความเชื่อถือตามจารีตว่า ภาษาบาลีคือภาษามคธที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าใช้ในการเทศนาสั่งสอนประชาชน จุดเริ่มต้นของการถกเถียงว่า ภาษาบาลีคือภาษามคธจริงหรือไม่ เกิดจากเหตุผลสำคัญ 2 ประการ คือ ชาวพุทธเถรวาทมีความเชื่อถือตามจารีตว่า ภาษาบาลีคือภาษามคธที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าใช้ในการเทศนาสั่งสอนประชาชน จุดเริ่มต้นของการถกเถียงว่า ภาษาบาลีคือภาษามคธจริงหรือไม่ เกิดจากเหตุผลสำคัญ 2 ประการ คือ

1. ภาษามคธ (ยุคหลัง) มีลักษณะพิเศษ 3 ประการที่แตกต่างจากภาษาบาลี
2. จารึกของพระเจ้าอโศกที่พบในดินแดนต่างๆ ของอินเดีย ไม่มีที่ใดที่จารึกด้วยภาษาบาลี

เลย แต่มีจารึกที่เมือง Girnār ซึ่งอยู่ทางอินเดียตะวันตกมีความคล้ายภาษาบาลีมากจึงเริ่มเกิดการวิเคราะห์ถกเถียงกันขนานใหญ่ในหมู่นักวิชาการมากกว่า 100 ปี ว่า ภาษาบาลีมีถิ่นกำเนิดที่ใดกันแน่ ทำไมจึงกลายเป็นภาษาคัมภีร์ของชาวพุทธเถรวาท มีทฤษฎีต่างๆ เกิดขึ้นจำนวนมาก ปัจจุบันทฤษฎีที่ได้รับการยอมรับมากที่สุดมี 2 ทฤษฎีคือ

1. ภาษาบาลีเป็นภาษาของทางอินเดียตะวันตก (แคว้นมคธอยู่ทางอินเดียตะวันออก)
2. ภาษาบาลีเป็นภาษาของแคว้นมคธที่พระพุทธเจ้าทรงใช้ในการสอน

บทวิจัยนี้ได้ทำการตรวจสอบเหตุผลและหลักฐานทั้งที่สนับสนุนและแย้งทฤษฎีทั้ง 2 และได้บทสรุปอย่างชัดเจนว่า ภาษาบาลีคือภาษาของแคว้นมคธที่พระพุทธเจ้าทรงใช้ในการสั่งสอนประชาชน

สารโจน บัวพันธุ์งาม (2559) ได้ศึกษาถึงอิทธิพลของคำยืมภาษาบาลีและสันสกฤตต่อภาษาไทย สรุปผลการวิจัยไว้ว่า ภาษาบาลีและสันสกฤตมีอิทธิพลต่อภาษาไทยมานานนับพันปีแล้ว ปรากฏการณ์ที่ทั้งสองภาษานี้ มีอิทธิพลต่อภาษาไทยเป็นผลสืบเนื่องมาจากการสัมผัสภาษา หลักฐานหนึ่งที่แสดงว่ามีการสัมผัสภาษาระหว่างภาษาไทยกับภาษาบาลีและสันสกฤตคือ การยืมคำ คำยืม ในภาษาไทยกว่าครึ่งหนึ่งเป็นคำที่ยืมมาจากภาษาบาลีและสันสกฤต คำยืมเหล่านี้ส่งผลต่อ การเปลี่ยนแปลงบางประการของลักษณะภาษาไทยทั้งด้านเสียง อักษรวิธี คลังศัพท์ การสร้างคำ การสร้างประโยค และสำนวนภาษา

พระมหาวิเศษ เสาะพบดี และคณะ (2562) ได้ทำการศึกษาถึงสภาพแวดล้อมการเรียนการสอนภาษาบาลี สำนักศาสนศึกษา ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ ผลการวิจัยพบว่า

1. สภาพแวดล้อมการเรียนการสอนภาษาบาลีมีการปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้สอนกับผู้เรียนมีความเป็นกันเอง ปัจจัยที่จะทำให้ส่งเสริมการเรียนการสอนได้ดีขึ้นต้องกระตุ้นจากตัวผู้เรียนเอง

2. สภาพแวดล้อมที่เป็นปัญหาในการเรียนการสอนภาษาบาลีเป็นต้น ว่า อาคารเรียนมีการทรุดโทรมไปตามกาลเวลา สำนักศาสนศึกษาบางแห่งมีเสียงรถจักรยานยนต์รบกวนทำให้ไม่มีสมาธิในการเรียนการสอน

3. แนวทางพัฒนาสภาพแวดล้อมการเรียนการสอนภาษาบาลี ควรพัฒนาห้องเรียนให้ทันสมัย ควรสอนให้นักเรียนรู้ถึงประโยชน์ในการเรียนบาลีจากรุ่นพี่ที่ประสบความสำเร็จในการดำเนินชีวิต

พระมหาบัณฑิต ปณฺธิตเสวี (2556) ได้วิจัยเรื่องการศึกษาความคิดเห็นของพระภิกษุสามเณรต่อการเรียนพระปริยัติธรรมแผนกธรรม-บาลี ในจังหวัดอุบลราชธานี ผลการวิจัยพบว่า

1. ความพึงพอใจของพระภิกษุสามเณรเรียนพระปริยัติธรรมแผนกธรรม-บาลี ในจังหวัดอุบลราชธานี โดยรวมทั้ง 3 ด้าน อยู่ในระดับน้อย แต่เมื่อแยกเป็นรายด้านพบว่าด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ด้านการบริหารจัดการของสำนักเรียน

2. ความพึงพอใจของพระภิกษุสามเณรเรียนพระปริยัติธรรมแผนกธรรม-บาลี ในจังหวัดอุบลราชธานี ได้เสนอแนะเกี่ยวกับปัญหา และอุปสรรค ต่อการเรียนพระปริยัติธรรมแผนกธรรม-บาลี ในจังหวัดอุบลราชธานี สามารถแยกออกเป็นรายข้อได้ดังนี้ 1) อยากให้โรงเรียนปริยัติธรรมทุกสำนักเรียนได้มีการสอนบาลี และอยากมีครูสอนบาลีด้วย 2) เสริมการเรียนการสอนนอกสถานที่ให้เต็มทีมากกว่าเดิมยิ่งขึ้นไป 3) อยากจะให้มีส่วนการเรียนการสอนโดยใช้เทคโนโลยี โดยใช้โปรแกรมเกี่ยวกับการเรียนการสอนภาษาบาลี เพื่อความเข้าใจในการท่องจำ พระภิกษุ สามเณร ผู้เรียน 4) การจัดการเรียนการสอนสำหรับครูคฤหัสถ์ ที่สอนตามโรงเรียนปริยัติธรรมควรปฏิบัติตนต่อพระภิกษุสามเณร เช่น ไม่ควรตีตัวเสมอท่าน และไม่ควรแสดงกิริยาต่างๆ ที่ไม่เหมาะสมออกมา ให้รู้จักเคารพต่อเพศพระภิกษุ และสามเณร ซึ่งเป็นสัญลักษณ์ แห่งพระพุทธศาสนา

พระมหาอุทัย สายหยุด (2552) ได้วิจัยเรื่องการสร้างชุดการสอนแบบศูนย์การเรียนวิชาบาลี ไวยากรณ์ เรื่อง สมាสนสำหรับชั้นเปรียญตรี (ประโยค 1-2 และ ประโยค ป.ธ. 3) ผลการวิจัยพบว่า

1. ชุดการสอนแบบศูนย์การเรียนวิชาบาลีไวยากรณ์ เรื่องสมาส สำหรับชั้นเปรียญตรี (ประโยค 1-2 และ ประโยค ป.ธ. 3) มีประสิทธิภาพ 80.31/65.83 เป็นไปตามเกณฑ์มาตรฐาน 65/65

2. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาบาลีไวยากรณ์หลังการทดลอง สูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3. เจตคติต่อวิชาบาลีไวยากรณ์หลังการทดลอง สูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

Srikanthan, G. and Dalrymple, J. (2004) ได้ทำการสังเคราะห์รูปแบบการจัดการคุณภาพการศึกษาในมหาวิทยาลัย สรุปไว้ว่า การสังเคราะห์คุณลักษณะของรูปแบบสำหรับการจัดการคุณภาพการศึกษาตามแนวทางที่สะกดออกมาเป็นวิธีการที่ชัดเจนสี่ประการสำหรับการปฏิบัติเพื่อคุณภาพในระดับอุดมศึกษา วิธีการแต่ละอย่างก่อให้เกิดมุมมองที่แตกต่างกันของการศึกษาจากมุมมองของผู้เรียนและของสถาบัน ซึ่งเป็นองค์ประกอบสำหรับรูปแบบ แรงผลักดันของโมเดลเป็นแนวทาง "การเปลี่ยนแปลง" เพื่อนำมาซึ่งการเปลี่ยนแปลงพื้นฐานในความเข้าใจของนักเรียน ในความเห็นของผู้เขียน แนวทางทั้งสี่นั้นถูกรวมเข้าด้วยกันเพื่อสร้างองค์ประกอบของแบบจำลอง ซึ่งสร้างพื้นฐานสำหรับคุณภาพการศึกษาในมหาวิทยาลัย สิ่งนี้ให้ความถูกต้องเบื้องต้นสำหรับการสังเคราะห์แบบจำลอง ข้อกำหนดเฉพาะที่ครอบคลุมมากขึ้นสำหรับแบบจำลองสำหรับคุณภาพสามารถพัฒนาได้โดยอาศัยการศึกษาวิจัยด้านการศึกษาอย่างกว้างขวาง

Benson, C., Brown, K.D. and Goodman, B. (2021) ได้ทำการศึกษาถึงปัญหาภาษาเบื้องต้นในการวิจัยเปรียบเทียบและการศึกษาระหว่างประเทศในปัจจุบัน ได้สรุปไว้ว่า การทบทวนและสังเคราะห์งานวิจัยล่าสุดสามกลุ่มหลัก ควบคู่ไปกับการออกแบบการวิจัยเฉพาะสาขาวิชา จากนักวิชาการด้านปัญหาภาษาในการศึกษาเปรียบเทียบและการศึกษานานาชาติ สารแรกคือการวิจัยแบบผสมผสานเกี่ยวกับนโยบายและแนวปฏิบัติของโปรแกรมการศึกษาหลายภาษาบนฐานของ L1 และการมีส่วนร่วมของพวกเขาในการยกระดับคุณภาพการศึกษาและจัดการกับความเสมอภาคและความเท่าเทียมทั่วโลก สารที่สองคือการวิจัยเชิงคุณภาพโดยชุมชนของโปรแกรมการศึกษาที่มีเป้าหมายในการฟื้นฟูภาษาชนกลุ่มน้อย ภาษาพื้นเมือง และ/หรือภาษาที่ใกล้สูญพันธุ์ สารที่สามคือการวิจัยเชิงประจักษ์และเชิงทฤษฎีที่พยายามจัดทำเอกสาร โต้แย้ง และปรับแนวคิดใหม่เกี่ยวกับพลวัตระหว่างภาษาที่เด่นและไม่เด่นภายในและระหว่างบริบทระหว่างประเทศ ผู้เขียนสำรวจจุดที่ทำงานร่วมกันระหว่างการศึกษา ตรวจสอบสิ่งตีพิมพ์ในสาขานี้จากมุมมองเมตา และแนะนำทิศทางที่สนับสนุนการวิจัยในอนาคต ในขณะที่เน้นคุณค่าของภาษาที่ไม่ถนัดในฐานะทรัพยากรสำหรับการศึกษาและชีวิต

Uys, P. (2002) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การจัดการศึกษาแบบเครือข่าย: พลิกโฉมการจัดการศึกษาแบบสถาบันเครือข่าย ได้สรุปไว้ว่า การจัดการด้านวิชาการ นักเรียน และการบริหารเป็นองค์ประกอบสำคัญในการทำให้สถาบันการศึกษานอนอินเทอร์เน็ต/อินทราเน็ต (เครือข่าย) เป็นสถาบันในระดับอุดมศึกษา ลักษณะการกระจายของการศึกษาแบบเครือข่ายต้องการรูปแบบการกระจายของการจัดการด้านวิชาการ นักเรียน และการบริหาร บางคนแย้งว่าการศึกษาแบบเครือข่ายโดยพื้นฐานแล้วเป็นรูปแบบการจัดส่งทางเลือก ดังนั้นการจัดการจึงไม่แตกต่างจากรูปแบบอื่นๆ คนอื่น ๆ กล่าว

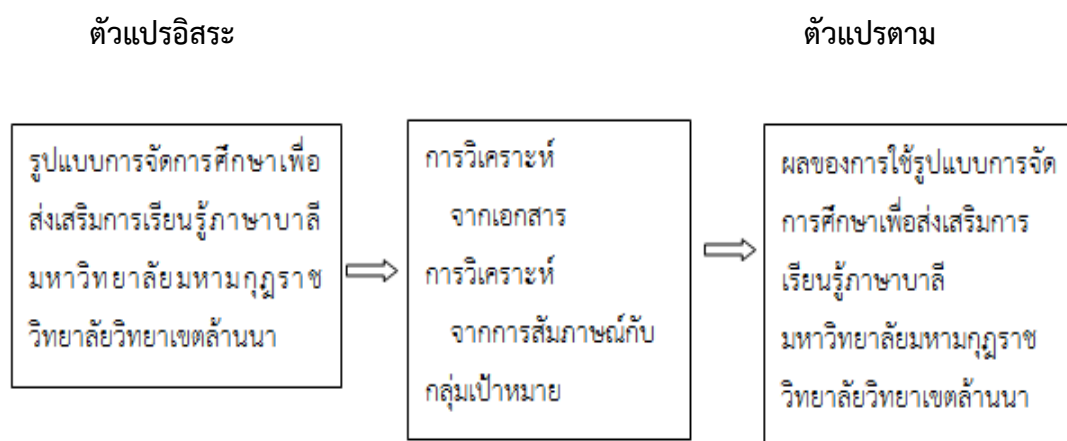

ว่าการศึกษาเครือข่ายเป็นกระบวนการศึกษาใหม่และตอบสนองต่อความต้องการด้านการศึกษาของสังคมสารสนเทศที่เกิดขึ้นใหม่ในลักษณะเดียวกับที่ชั้นเรียนแบบดั้งเดิมคือการตอบสนองความต้องการด้านการศึกษาของสังคมอุตสาหกรรม การจัดการศึกษาแบบเครือข่ายจึงมีความแตกต่างโดยพื้นฐานจากการจัดการศึกษาแบบเดิมๆ และสัมพันธ์กับการจัดการองค์กรเอกชนรูปแบบใหม่ รวมถึงการจัดการองค์กรแห่งการเรียนรู้ องค์กรฐานข้อมูล และองค์กรเครือข่าย เสนอรูปแบบการจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษารูปแบบใหม่สำหรับการดำเนินงานการศึกษาแบบเครือข่าย: การจัดการศึกษาแบบเครือข่าย กล่าวถึงมิติต่างๆ ของการจัดการศึกษาแบบเครือข่ายดังต่อไปนี้ ลักษณะการกระจาย การจัดการการบรรจบกัน ความสามารถในการปรับตัว และลักษณะชั่วคราว

จากเอกสารและงานวิจัยดังกล่าวมา สามารถสรุปได้ว่า กระบวนการเรียนรู้เพื่อความเจริญงอกงามของบุคคลและสังคมโดยการถ่ายทอดความรู้ การฝึก การอบรม การสืบสานทางวัฒนธรรม การสร้างสรรค์จรรโลงความก้าวหน้าทางวิชาการ การสร้างองค์ความรู้อันเกิดจากการจัดสภาพแวดล้อม สังคมการเรียนรู้ และปัจจัยเกื้อหนุนให้บุคคลเรียนรู้ ซึ่งมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ได้จัดการศึกษาที่ระบบแบบแผน วัตถุประสงค์ หลักสูตร กระบวนการจัดการเรียนการสอน ตลอดจนการที่แน่นอนโดยมีจุดประสงค์หลักที่จะพัฒนาเด็กและเยาวชนให้มีความรู้ความสามารถ อันเป็นสิ่งสำคัญในการส่งเสริมให้ผู้เรียนพร้อมที่จะเรียนรู้จึงต้องทำให้ผู้เรียนได้รับการตอบสนอง ในขั้นพื้นฐานที่เป็นความต้องการทางกายภาพก่อน คืออาหารและความปลอดภัย ถัดจากขั้นนี้คือการ ได้รับความรักและได้รับการยอมรับจากครูและเพื่อน หากไม่ได้รับการตอบสนองความต้องการดังกล่าว ผู้เรียนจะพยายามแสวงหาการยอมรับจึงยังไม่พร้อมที่จะเรียน โดยการให้ความสำคัญของกระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียนและความสำคัญของความรู้ ผู้สอนเปิดโอกาสให้ผู้เรียนเป็นผู้แสดงความรู้ สร้างความรู้ด้วยตนเอง ผู้เรียนสังเกตสิ่งที่ตนอยากเรียนรู้ แล้วค้นคว้าแสวงหาความรู้เพิ่มเติมเชื่อมโยงกับความรู้เดิม โดยการจัดบรรยากาศในชั้นเรียนเป็นการจัดสภาพแวดล้อมในชั้นเรียนให้อื้อต่อการเรียนการสอน เพื่อช่วยส่งเสริมให้กระบวนการเรียนการสอนดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ และช่วยสร้างความสนใจ ใฝ่รู้ ใฝ่ศึกษา ตลอดจนช่วยสร้างเสริมความมีระเบียบวินัยให้แก่ผู้เรียน อันภาษาบาลีมีลักษณะเฉพาะตัวไม่ว่าจะเป็นคำนามหรือคำกริยา ล้วนแต่มีรากศัพท์ หรือผ่านการประกอบรูปศัพท์ทั้งสิ้น ไม่ใช่จะสำเร็จเป็นคำศัพท์เลยทีเดียว และเมื่อจะนำไปใช้จะต้องมีการแจกรูปเสียก่อน เพื่อทำหน้าที่ต่างๆ ในประโยคเช่น เป็นประธาน เป็นกรรม เป็นต้น ซึ่งความเชื่อมโยงของผลการเรียนรู้ของหลักสูตรและของรายวิชา เป็นความรับผิดชอบหลักด้านคุณธรรมจริยธรรม ให้ นักศึกษารู้คุณค่าที่แท้จริงของคุณธรรมจริยธรรมและประโยชน์ที่เกิดขึ้นจากการเรียนรู้ ดังที่กล่าวมามีส่วนสำคัญในการนำไปใช้วิเคราะห์ สังเคราะห์ ประมวลผลและอภิปรายผลในการวิจัยครั้งนี้

2.6 สรุปกรอบแนวความคิด

คณะผู้วิจัย ได้รวบรวมเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบการจัดการศึกษาภาษาบาลีที่ได้กำหนดไว้เป็นไปตามหลักสูตร และที่คณาจารย์ได้กำหนดไว้ในแผนการสอนรายวิชา อันประกอบด้วยจุดมุ่งหมาย วิธีการศึกษา เนื้อหารายวิชา ระยะเวลาของการศึกษา การวัดและประเมินผล ซึ่งมีผลของการใช้รูปแบบการจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ภาษาบาลี สามารถสรุปเป็นกรอบแนวคิดดังนี้

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ในรูปแบบการจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ภาษาบาลีมหาวิทาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยวิทยาเขตล้านนา โดยการศึกษาจากเอกสารที่เกี่ยวข้อง (Documentary Research) และการเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) จากบุคคลที่มีส่วนเกี่ยวข้องในกรอบของรูปแบบและผลของการใช้รูปแบบการจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ภาษาบาลีมหาวิทาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยวิทยาเขตล้านนา ซึ่งมีรายละเอียดของการวิธีดำเนินการวิจัยดังนี้

3.1 กลุ่มเป้าหมาย

กลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ เป็นผู้ที่มีส่วนเกี่ยวกับรูปแบบการจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ภาษาบาลี มหาวิทาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา ประกอบด้วย :

1. อาจารย์ประจำหลักสูตรระดับปริญญาตรี จำนวน 6 คน
2. อาจารย์ประจำหลักสูตรระดับปริญญาโท จำนวน 1 คน
3. อาจารย์ประจำหลักสูตรระดับปริญญาเอก จำนวน 1 คน
4. คณาจารย์ผู้รับผิดชอบรายวิชาที่เกี่ยวข้องกับภาษาบาลี จำนวน 3 คน

กลุ่มเป้าหมายทั้งหมด จำนวน 11 คน โดยการเลือกเฉพาะเจาะจง

3.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

3.2.1 เครื่องมือแบบสัมภาษณ์

เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูลเป็นเครื่องมือแบบสัมภาษณ์ โดยคณะผู้วิจัยได้สร้างขึ้นโดยอาศัยกรอบแนวคิด ทฤษฎีและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องตามปัญหาวิจัย วัตถุประสงค์ของการวิจัย ขอบเขตการวิจัยและการนิยามศัพท์ปฏิบัติการ ขั้นตอนในการสร้างและหาคุณภาพของเครื่องมือโดยศึกษาเอกสารและงานวิจัยเพื่อที่เกี่ยวข้อง เพื่อใช้เป็นแนวทางในการสร้างเครื่องมือแบบสัมภาษณ์ แล้วร่างเครื่องมือแบบสัมภาษณ์เพื่อให้ครอบคลุมและสามารถตอบวัตถุประสงค์ได้ โดยแบ่งออกเป็น 3 ตอน คือ

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มเป้าหมาย

ตอนที่ 2 รูปแบบการจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ภาษาบาลีมหาวิทาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยวิทยาเขตล้านนา

ตอนที่ 3 ผลการใช้รูปแบบการจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ภาษาบาลี มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยวิทยาเขตล้านนา

แล้วให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความถูกต้องตามเนื้อหาและวัตถุประสงค์ จำนวน 3 ท่าน คือ

1. พระครูวิทิศาสนทร, ผศ.ดร. อาจารย์ประจำหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา

2. พระครูสมุห์ธนโชติ จิระธมโม, ดร. อาจารย์ประจำหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชา พุทธศาสนาและปรัชญา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา

3. ผศ.ดร.อุเทน ลาพิงค์ อาจารย์ประจำหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสนาและปรัชญา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา

เมื่อพิจารณาความสอดคล้องและความครอบคลุมเนื้อหา ความกะทัดรัดชัดเจนของคำ สัมภาษณ์กับกรอบแนวคิดและวัตถุประสงค์ของการวิจัย แล้วนำมาหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Consistency) โดยใช้เกณฑ์พิจารณาตัดสิน ดังนี้

1. ค่าดัชนีความสอดคล้องมากกว่าหรือเท่ากับ 0.5 แสดงว่า คำสัมภาษณ์วัดตรงตาม เนื้อหา

2. ค่าดัชนีความสอดคล้องต่ำกว่า 0.5 แสดงว่า ข้อคำสัมภาษณ์นั้นวัดไม่ตรงตามเนื้อหา

3. ถ้าคำสัมภาษณ์นั้นวัดไม่ตรงตามเนื้อหา ได้ขอคำแนะนำจากผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบ เครื่องมือ แล้วนำมาแก้ไขให้คำสัมภาษณ์นั้นๆ มีความสอดคล้องตามเนื้อหา

นำร่างเครื่องมือแบบสัมภาษณ์ ที่ผู้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบและเสนอแนะไปแก้ไขให้ถูกต้อง ตามเนื้อหาและวัตถุประสงค์ของการวิจัยที่ตั้งไว้ แล้วเสนอต่อที่ปรึกษาในการใช้สำนวนภาษา ตลอดจน พิจารณาถึงความเหมาะสมทั่วไปของเครื่องมือแบบสัมภาษณ์ โดยให้ครอบคลุมถึงรายละเอียดของ เนื้อหา เพื่อปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่อง แล้วใช้เก็บข้อมูลจริงกับคณาจารย์ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวกับรูปแบบการ จัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ภาษาบาลี โดยคณะผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง

3.2.1 เครื่องมือแบบสอบถาม

เครื่องมือที่เป็นแบบสอบถามนั้นเป็นแบบประเมินอาจารย์สอนโดยนักศึกษา ภาค การศึกษาที่มีการเรียนการสอนที่รายงานที่เกี่ยวข้องการภาษาบาลี ซึ่งมีอาจารย์รับผิดชอบรายวิชา นั้นๆ เป็นผู้บรรยาย มีวิธีการเข้าประเมินโดยใช้แอปพลิเคชัน สแกน QR CODE ซึ่งต้องเชื่อมต่อกับ อินเทอร์เน็ต โปรแกรมจะทำการเชื่อมต่อไปยังเว็บไซต์ในมือถือโดยอัตโนมัติโดยกด Open Browser จะนำเข้าสู่หน้าเว็บสำหรับการประเมิน หรือ เข้าเว็บไซต์ http://e-port.mbu.ac.th/qa_as แล้วใช้ Code : 1678202538934 เข้าระบบเพื่อทำแบบประเมิน โดยแบ่งออกเป็น 3 ตอน คือ

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับนักศึกษา

ตอนที่ 2 ความพึงพอใจของนักศึกษาที่มีต่ออาจารย์ผู้สอน

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะอื่นๆ

3.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล

3.3.1 การเก็บรวบรวมข้อมูลปฐมภูมิ (Primary data) เป็นการเก็บข้อมูลโดยจากกลุ่มเป้าหมายที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับรูปแบบการจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ภาษาบาลี ในระหว่างเดือนกรกฎาคม ถึง มกราคม 2565 โดยใช้เครื่องมือแบบสัมภาษณ์เชิงลึก ที่เกี่ยวกับรูปแบบและผลของการใช้รูปแบบการจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ภาษาบาลี ซึ่งคณะผู้วิจัยได้วางแผนปฏิบัติไว้ดังนี้

1. มีหนังสือขออนุญาตเก็บรวบรวมข้อมูลพร้อมแนบเอกสารที่เป็นเครื่องมือสัมภาษณ์เชิงลึกแบบมีโครงสร้างไปยังกลุ่มเป้าหมายเพื่อให้เตรียมตัวและกำหนดเวลาในการให้สัมภาษณ์
2. คณะผู้วิจัยนำเครื่องมือไปเก็บข้อมูลตามวันและเวลาที่กำหนดไว้ พร้อมเตรียมอุปกรณ์ในการสัมภาษณ์ เช่น เทปบันทึกเสียง สมุดจดบันทึก

เมื่อได้ข้อมูลจากการสัมภาษณ์แล้ว ทำการถอดเทปบันทึกเสียง แล้วนำมาวิเคราะห์ประมวลผล ตามกรอบแนวคิดที่กำหนดในการวิจัยและสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย ในกรณีที่มีข้อมูลไม่สมบูรณ์ผู้วิจัยได้เก็บเพิ่มเติมในภายหลังจากกลุ่มเป้าหมาย

3.3.2 การเก็บรวบรวมข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary data) เป็นการศึกษาเอกสาร งานวิจัย รายงานการวิจัย หนังสือวิชาการ บทความวิชาการ กฎหมาย ระเบียบ ตำรา สิ่งพิมพ์ต่างๆ รวมทั้งการค้นคว้าจากฐานข้อมูลวิทยานิพนธ์อิเล็กทรอนิกส์

3.4 การวิเคราะห์ข้อมูล

คณะผู้วิจัยได้ใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึกกับกลุ่มเป้าหมาย คือ หัวหน้าฝ่ายการจัดการศึกษา อาจารย์ประจำหลักสูตรระดับปริญญาตรี อาจารย์ประจำหลักสูตรระดับปริญญาโท-เอก และคณาจารย์ผู้รับผิดชอบรายวิชาที่เกี่ยวข้องกับภาษาบาลี แล้วนำข้อมูลมาวิเคราะห์เชิงพรรณนา (Descriptive Analysis) โดยเชื่อมโยงให้เห็นความสัมพันธ์ในแง่ต่างๆ ตามความเป็นจริงซึ่งเป็นการวิเคราะห์ออกมาในรูปเชิงพรรณนา และได้จัดหมวดหมู่ในประเด็นตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยที่ตั้งไว้ ดังต่อไปนี้

1. รูปแบบการจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ภาษาบาลี มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยวิทยาเขตล้านนา
2. ผลของการใช้รูปแบบการจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ภาษาบาลีมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยวิทยาเขตล้านนา

เมื่อเก็บข้อมูลแล้วนำมาวิเคราะห์เชิงพรรณนาให้เชื่อมโยงความสัมพันธ์ในแง่ต่างๆ อันเป็นการวิเคราะห์ออกมาในรูปเชิงพรรณนา ตามหมวดหมู่ในประเด็นตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยที่ตั้งไว้ แล้วนำเสนอรายงานวิจัย โดยแบ่งออกเป็น 5 บท คือ

บทที่ 1 บทนำ

บทที่ 2 แนวคิด ทฤษฎี และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย

บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

บทที่ 5 สรุป อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

การนำเสนอบทความวิชาการ เป็นการนำเสนอผลการวิจัยอย่างเป็นระบบในวารสารระดับนานาชาติ โดยมีความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา วัตถุประสงค์ วิธีการดำเนินการวิจัย ผลการวิจัย อภิปรายผลการวิจัย และข้อเสนอแนะ ตามที่วารสารกำหนดไว้

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การศึกษา เรื่อง “รูปแบบการจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ภาษาบาลี มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยวิทยาเขตล้านนา” โดยการศึกษาจากเอกสารที่เกี่ยวข้อง (Documentary research) และการเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) จากบุคคลผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับรูปแบบการจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ภาษาบาลี มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยวิทยาเขตล้านนา อำเภอเมืองเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่ ประกอบด้วย 1. อาจารย์ประจำหลักสูตรระดับปริญญาตรี จำนวน 6 คน 2. อาจารย์ประจำหลักสูตรระดับปริญญาโท จำนวน 1 คน 3. อาจารย์ประจำหลักสูตรระดับปริญญาเอก จำนวน 1 คน 4. คณาจารย์ผู้รับผิดชอบรายวิชาที่เกี่ยวข้องกับภาษาบาลี จำนวน 3 คน รวมทั้งหมดจำนวน 11 คน โดยการเลือกเฉพาะเจาะจง ซึ่งเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยเครื่องมือคือ แบบสัมภาษณ์มีโครงสร้าง แล้วนำมาวิเคราะห์และประมวลผลข้อมูล พร้อมทั้งนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลได้ดังนี้

4.1 รูปแบบการจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ภาษาบาลี มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยวิทยาเขตล้านนา

4.2 ผลของการใช้รูปแบบการจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ภาษาบาลี มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา

4.1 รูปแบบการจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ภาษาบาลี มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา

การนำเสนอข้อมูล โดยคณะผู้วิจัยได้แยกประเด็นหลักๆ ที่ได้จากการวิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสารที่เกี่ยวข้อง (Documentary research) และการเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ที่เกี่ยวกับรูปแบบการจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ภาษาบาลี มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา มีอยู่ 5 ประการ เพื่อความชัดเจนในการรวบรวมข้อมูลในการวิเคราะห์ดังนี้

1. รูปแบบการจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ภาษาบาลี มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา ด้านจุดมุ่งหมาย

2. รูปแบบการจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ภาษาบาลี มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา ด้านวิธีการศึกษา

3. รูปแบบการจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ภาษาบาลี มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา ด้านเนื้อหารายวิชา

4. รูปแบบการจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ภาษาบาลี มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา ด้านระยะเวลาของการศึกษา

5. รูปแบบการจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ภาษาบาลี มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา ด้านการวัดและประเมินผล

4.1.1 รูปแบบการจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ภาษาบาลี มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา ด้านจุดมุ่งหมาย

ระดับปริญญาตรี หลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต และหลักสูตรรัฐศาสตรบัณฑิต ได้กำหนดจุดมุ่งหมายของรายวิชาไว้ว่า เมื่อศึกษารายวิชาแล้วนักศึกษามีความรู้และสามารถอธิบายหลักไวยากรณ์บาลีขั้นพื้นฐาน เขียนและอ่านภาษาบาลีโดยใช้อักษรไทย อ่านคัมภีร์พระพุทธศาสนาฉบับภาษาบาลีเบื้องต้นได้ และแปลประโยคบาลีเป็นไทยในเบื้องต้น รวมทั้งสามารถบอกลักษณะภาษาบาลีในภาษาไทยได้และประยุกต์ใช้

ระดับปริญญาตรี หลักสูตรศึกษาศาสตรบัณฑิต ได้กำหนดจุดมุ่งหมายของรายวิชาไว้ว่า เมื่อศึกษารายวิชาแล้วนักศึกษามีความรู้และสามารถอธิบายความเป็นมาของภาษาสันสกฤตได้ เมื่อศึกษาอักษรวิธีสันสกฤต สามารถเขียน อ่านได้ เมื่อศึกษาวจีวิภาคสันสกฤต สามารถจำแนกและอธิบายได้ เมื่อศึกษาวากยสัมพันธ์สันสกฤต สามารถแต่งประโยคง่ายๆ ได้ และเมื่อศึกษาอิทธิพลภาษาภาษาสันสกฤตในภาษาไทย และพระพุทธศาสนาหายาน

ระดับปริญญาโท หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต ได้กำหนดจุดมุ่งหมายของรายวิชาไว้ว่า เมื่อศึกษารายวิชาแล้วนักศึกษามีความรู้และสามารถอธิบายถึงความสำคัญของบาลีไวยากรณ์ได้ มีความรู้และสามารถอธิบายถึงหลักการของบาลีไวยากรณ์ได้ มีความรู้และเข้าใจถึงหลักการแปลเบื้องต้น และสามารถแปลและอธิบายประโยคบาลีง่ายๆ ในธรรมบทได้

ระดับปริญญาเอก หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต ได้กำหนดจุดมุ่งหมายของรายวิชาไว้ว่า เมื่อนักศึกษาได้ศึกษาภาษาบาลีและภาษาอังกฤษเพื่อการศึกษาพุทธศาสนาและปรัชญาแล้วสามารถเข้าใจและอธิบายถึงแนวคิดหลักของภาษาบาลีและภาษาอังกฤษเพื่อการศึกษาพุทธศาสนาและปรัชญา สามารถคิด วิเคราะห์ อภิปรายในเรื่องกระบวนการทัศน์ทางภาษาบาลีและภาษาอังกฤษ รวมสามารถสรุปสาระสำคัญ คุณค่า ประโยชน์ของภาษาบาลีและภาษาอังกฤษเพื่อการศึกษาพุทธศาสนาและปรัชญาได้

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลการสัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมาย ถึงจุดมุ่งหมายมีความสำคัญต่อการจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตามรูปแบบการจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ภาษาบาลี มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา ดังที่ปรากฏในตารางที่ 4.1

ตารางที่ 4.1 จุดมุ่งหมายมีความสำคัญต่อการจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตามรูปแบบการจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ภาษาบาลี มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา

ประเด็น	ข้อมูลจากการสัมภาษณ์
จุดมุ่งหมายมีความสำคัญต่อการจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้	<p>“เพื่อให้ นักศึกษามีความรู้ด้านไวยากรณ์พื้นฐานของภาษาบาลี เป็นการเตรียมความรู้ความเข้าใจเพื่อก้าวขึ้นไปสู่ระดับสูงและเป็นฐานการเรียนรู้ในรายวิชาอื่นที่เกี่ยวข้อง สามารถบูรณาการกับศาสตร์ต่างๆมีทักษะการใช้ภาษาบาลีให้สอดคล้องกับการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศตามยุคสมัย” (ผู้ให้ข้อมูล 10, 29 สิงหาคม 2565)</p> <p>“การจัดการศึกษาทำให้เราสามารถสอนไปสู่จุดมุ่งหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพ” (ผู้ให้ข้อมูล 2, 30 สิงหาคม 2565)</p> <p>“สำคัญในเนื้อหาของรายวิชาที่มีประโยชน์ต่อผู้สอนและผู้เรียนในการวางแผนการสอนการเรียน” (ผู้ให้ข้อมูล 11, 31 สิงหาคม 2565)</p> <p>“การจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้โดยมีจุดมุ่งหมายที่ชัดเจนตรงประเด็นและการนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน” (ผู้ให้ข้อมูล 3, 30 สิงหาคม 2565)</p> <p>“จุดมุ่งหมายในการจัดการศึกษามีความสำคัญและประโยชน์เหมือนกับเข็มทิศในการเดินทางว่าจะทำการสอนไปในทิศทางไหน” (ผู้ให้ข้อมูล 1, 26 สิงหาคม 2565)</p> <p>“การจัดการศึกษาตามมคอ. 3 เป็นตัวขยายความของขอบข่ายเนื้อหาของรายวิชาทำให้ผู้สอนจะได้จัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้ครอบคลุมเนื้อหาทั้งหมดซึ่งทำให้บรรลุวัตถุประสงค์ของรายวิชา (ผู้ให้ข้อมูล 6, 29 สิงหาคม 2565)</p> <p>“การจัดการศึกษาตามจุดมุ่งหมายรายวิชาที่มีความเป็นเอกภาพชัดเจนบรรลุตามวัตถุประสงค์” (ผู้ให้ข้อมูล 8, 26 สิงหาคม 2565)</p> <p>“การจัดการศึกษาตามมคอ. 3 ทำให้ได้รับความรู้ครบตามจุดมุ่งหมายของรายวิชา” (ผู้ให้ข้อมูล 7, 28 สิงหาคม 2565)</p>

ตารางที่ 4.1 (ต่อ)

ประเด็น	ข้อมูลจากการสัมภาษณ์
จุดมุ่งหมายมีความสำคัญต่อการจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้	<p>“จุดมุ่งหมายมีความสำคัญต่อการจัดการศึกษาโดยผ่านกิจกรรมกลไกของการศึกษา” (ผู้ให้ข้อมูล 5, 31 สิงหาคม 2565)</p> <p>“การจัดการศึกษา ตามมคอ. 3 ทำให้จุดมุ่งหมายรายวิชาละเอียดเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตรงสอดคล้องกับสังเขปรายวิชา” (ผู้ให้ข้อมูล 4, 27 สิงหาคม 2565)</p>

จากข้อมูลของกลุ่มเป้าหมาย ที่ได้ให้สัมภาษณ์ถึงจุดมุ่งหมายมีความสำคัญต่อการจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตามรูปแบบการจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ภาษาบาลี มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา สามารถสรุปเป็นประเด็นได้ดังต่อไปนี้

1. การจัดการศึกษาทำให้สามารถสอนไปสู่จุดมุ่งหมายได้อย่างมีเป้าหมายตามการวางแผนการสอนการเรียนรู้เพื่อให้นักศึกษามีความรู้ด้านไวยากรณ์พื้นฐานของภาษาบาลี เป็นการเตรียมความรู้ความเข้าใจเพื่ก้าวขึ้นไปสู่ระดับสูงและเป็นฐานการเรียนรู้ในรายวิชาอื่นที่เกี่ยวข้อง สามารถบูรณาการกับศาสตร์ต่างๆ มีทักษะการใช้ภาษาบาลีให้สอดคล้องกับการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศตามยุคสมัย

2. การจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้โดยมีจุดมุ่งหมายที่ชัดเจนตรงประเด็นเหมือนกับเข็มทิศในการเดินทางว่าจะทำการสอนไปในทิศทางไหนและการนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน

3. การจัดการศึกษาตามมคอ.3 เป็นตัวขยายความของขอบข่ายเนื้อหาของรายวิชาทำให้ผู้สอนจะได้จัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้ครอบคลุมเนื้อหาทั้งหมดซึ่งทำให้บรรลุวัตถุประสงค์ของรายวิชา ตามจุดมุ่งหมายรายวิชาที่มีความเป็นเอกภาพชัดเจนบรรลุตามวัตถุประสงค์ ทำให้ได้รับความรู้ครบตามจุดมุ่งหมายของรายวิชา

4. จุดมุ่งหมายมีความสำคัญต่อการจัดการศึกษาโดยผ่านกิจกรรมกลไกของการศึกษาทำให้จุดมุ่งหมายรายวิชาละเอียดขึ้นเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตรงสอดคล้องกับสังเขปรายวิชา

4.1.2 รูปแบบการจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ภาษาบาลี มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา ด้านวิธีการศึกษา

ระดับปริญญาตรี หลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต และหลักสูตรรัฐศาสตรบัณฑิต ได้กำหนดกิจกรรมการเรียนการสอน เนื่องจากวิกฤติการณ์การแพร่ระบาดเชื้อโรคไวรัสโคโรนา (COVID-19) จึงนำระบบการเรียนการสอนแบบออนไลน์มาประยุกต์ใช้ช่วยสอนบรรยาย/ซักถาม โดยมีการใช้สื่อประกอบ เช่น การใช้โปรแกรม Zoom/Google Classroom และ การใช้ Line เพื่อใช้ช่วยสอน การ

ใช้สื่ออื่นประกอบการสอน เช่น สื่อเพาเวอร์พอย และสื่อออนไลน์ Youtube มอบ/แนะนำให้นักศึกษา ค้นคว้า ตำรา ผลงานทางวิชาการ และงานวิจัย

ระดับปริญญาตรี หลักสูตรศึกษาศาสตรบัณฑิต ได้กำหนดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยทดสอบก่อนเรียน (Pre-test) บรรยาย แนะนำการเรียนการสอนนำเสนอโดยโปรแกรม Power Point แนะนำตำรา เอกสารประกอบการสอน ฝึกปฏิบัติในชั้นเรียน ทบทวนด้วยปากเปล่า รายบุคคลหรือรายกลุ่ม ทดสอบเป็นรายบุคคลหรือกลุ่ม แนะนำด้วยโปรแกรม Power Point รวมทดสอบในชั้นเรียน และสอบในห้องสอบตามตารางที่กำหนด

ระดับปริญญาโท หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต ได้กำหนดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยการบรรยาย การยกตัวอย่าง ชักถาม ทำแบบฝึกหัด มอบหมายงานในแบบฝึกหัด และสื่อที่ใช้ เอกสารประกอบการสอนและนำเสนอโดยโปรแกรม Power Point รวมจัดเวทีแสดงความคิดเห็นทางวิชา การทั้งการนำเสนอแบบอภิปราย เสวนา และที่เป็นเอกสาร

ระดับปริญญาเอก หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต ได้กำหนดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยการบรรยาย/อภิปรายเนื้อหา ชักถามในประเด็นที่เกี่ยวข้อง.เปิดโอกาสให้แสดงความคิดเห็นในชั้นเรียน รวมทั้งมอบหมายงาน สื่อที่ใช้ประกอบด้วยเอกสารประกอบการสอน โน้ตบุ๊ก โปรเจคเตอร์ Power point สื่อวีดิทัศน์ อินเทอร์เน็ต และเครื่องขยายเสียง

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลการสัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมาย ถึงรู้วิธีการศึกษามีความสำคัญต่อการจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้รูปแบบการจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ภาษาบาลี มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา ด้านวิธีการศึกษา ดังที่ปรากฏในตารางที่ 4.2

ตารางที่ 4.2 วิธีการศึกษามีความสำคัญต่อการจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตามรูปแบบการจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ภาษาบาลี มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา

ประเด็น	ข้อมูลจากการสัมภาษณ์
วิธีการศึกษามีความสำคัญต่อการจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้	<p>“วิธีการศึกษามีความสำคัญให้นักศึกษามีภาวะผู้นำ รู้จักการใช้เหตุผลวางตนได้อย่างถูกต้องตามกาลเทศะ มีความเสียสละ บำเพ็ญประโยชน์ต่อส่วนรวม และมีการสอดส่อง และป้องกันไม่ให้เกิดการประพฤติมิชอบในองค์กรและสังคม” (ผู้ให้ข้อมูล 10, 29 สิงหาคม 2565)</p> <p>“เป็นกรอบในการจัดการเรียนการสอนของอาจารย์” (ผู้ให้ข้อมูล 2, 30 สิงหาคม 2565)</p> <p>“สำคัญตรงที่สอนตามกรอบกำหนดและได้ประโยชน์ตามจุดที่กำหนดไว้” (ผู้ให้ข้อมูล 11, 31 สิงหาคม 2565)</p>

ตารางที่ 4.2 (ต่อ)

ประเด็น	ข้อมูลจากการสัมภาษณ์
<p>วิธีการศึกษามีความสำคัญต่อการจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้</p>	<p>“มคอ. 3 นับว่าเป็นหัวใจสำคัญต่อการจัดการเรียนรู้ภาษาบาลี” (ผู้ให้ข้อมูล 3, 30 สิงหาคม 2565)</p> <p>“ช่วยให้ง่ายในกระบวนการวิชาเข้าถึงแหล่งข้อมูลได้ดีสามารถเข้าถึงจุดมุ่งหมายในการเรียนได้รวดเร็วทันใจ” (ผู้ให้ข้อมูล 1, 26 สิงหาคม 2565)</p> <p>“มคอ. 3 จะมีการบ่งบอกถึงวิธีการศึกษาวิธีการสอนอย่างละเอียดซึ่งเป็นประโยชน์ต่อผู้สอน” (ผู้ให้ข้อมูล 6, 29 สิงหาคม 2565)</p> <p>“วิธีการศึกษามีหลายรูปแบบแต่กรอบของ สกว. ทำให้เกิดขอบเขตชัดเจน” (ผู้ให้ข้อมูล 8, 26 สิงหาคม 2565)</p> <p>“ทำให้ผู้สอนเตรียมวิธีการสอนไว้หลากหลายเพื่อให้ผู้เรียนได้รับองค์ความรู้ตามจุดมุ่งหมายอย่างครบถ้วนและมีกลวิธีศึกษาด้วยตนเอง” (ผู้ให้ข้อมูล 7, 28 สิงหาคม 2565)</p> <p>“สร้างประโยชน์ในการฝึกกิจกรรม สามารถพัฒนาสื่อและเทคโนโลยีในทางการใช้ภาษาที่ถูกต้องตามหลักไวยากรณ์” (ผู้ให้ข้อมูล 5, 31 สิงหาคม 2565)</p> <p>“จุด มคอ.3 จะระบุวิธีการศึกษาชัดเจน จึงมีความสำคัญต่อการจัดการศึกษา” (ผู้ให้ข้อมูล 4, 27 สิงหาคม 2565)</p>

จากข้อมูลของกลุ่มเป้าหมาย ที่ได้ให้สัมภาษณ์ถึงวิธีการศึกษามีความสำคัญต่อการจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตามรูปแบบการจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ภาษาบาลี มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา สามารถสรุปเป็นประเด็นได้ดังต่อไปนี้

1. วิธีการศึกษามีความสำคัญต่อการจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ให้นักศึกษามีภาวะผู้นำ รู้จักการใช้เหตุผลวางตนได้อย่างถูกต้องตามกาลเทศะ มีความเสียสละ บำเพ็ญประโยชน์ต่อส่วนรวม มีการสอดส่อง และป้องกันไม่ให้เกิดการประพฤติมิชอบในองค์กรและสังคม”

2. วิธีการศึกษาเป็นกรอบในการจัดการเรียนการสอนของอาจารย์ สำคัญตรงที่สอนตามกรอบกำหนดและได้ประโยชน์ตามจุดที่กำหนดไว้

3. ตามมคอ.3 จะมีการบ่งบอกถึงวิธีการศึกษาวิธีการสอนอย่างละเอียดซึ่งเป็นประโยชน์ต่อผู้สอน ช่วยให้ง่ายในกระบวนการวิชาเข้าถึงแหล่งข้อมูลได้ดีสามารถเข้าถึงจุดมุ่งหมายในการเรียนได้รวดเร็วทันใจ

4. วิธีการศึกษามีหลายรูปแบบตามกรอบของ สกว. ทำให้เกิดขอบเขตชัดเจน นับว่าเป็นหัวใจสำคัญต่อการจัดการเรียนรู้ภาษาบาลี สร้างประโยชน์ในการฝึกกิจกรรม สามารถพัฒนาสื่อและเทคโนโลยีในทางการใช้ภาษาที่ถูกต้องตามหลักไวยากรณ์

5. จุด มคอ.3 จะระบุวิธีการศึกษาชัดเจนจึงมีความสำคัญต่อการจัดการศึกษา ทำให้ผู้สอนเตรียมวิธีการสอนไว้หลากหลายเพื่อให้ผู้เรียนได้รับองค์ความรู้ตามจุดมุ่งหมายอย่างครบถ้วนและมีกลวิธีศึกษด้วยตนเอง

4.1.3 รูปแบบการจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ภาษาบาลี มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา ด้านเนื้อหารายวิชา

ระดับปริญญาตรี หลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต และหลักสูตรรัฐศาสตรบัณฑิต ได้กำหนดแนวทางการเรียนการสอนตามสังเขปรายวิชา รวมถึงการวัดผลและประเมินผลเนื้อหาสาระสำคัญอันประกอบด้วย ประวัติความเป็นมาของภาษาบาลี ภาษาบาลีกับพระพุทธศาสนา ความหมายและความสำคัญของอักษรวิธี วจีวิภาค วายกสัมพันธ์ ฉันทลักษณ์ การอ่านออกเสียงภาษาบาลี การใช้ตัวสะกดแบบอักษรไทยและโรมัน การใช้นามศัพท์ การใช้กริยา วิภัติถิ อายตนิบาท การแปลบาลีเบื้องต้นจากพุทธภษิตและไวยากรณ์ บทสวดมนต์ต่างๆ เช่น มงคลสูตร พร้อมทั้งคำแปลและความหมาย ภาษาบาลีในชีวิตประจำวัน

ระดับปริญญาตรี หลักสูตรศึกษาศาสตรบัณฑิต ได้กำหนดแนวทางการเรียนการสอนตามสังเขปรายวิชา รวมถึงการวัดผลและประเมินผลเนื้อหาสาระสำคัญอันประกอบด้วยความเป็นมาและความสำคัญของภาษาสันสกฤต อักษรวิธี:สระ/พยัญชนะ/ฐานกรณ์ สันสกฤต เขียนด้วยอักษรไทย อักษรวิธี : สระ/พยัญชนะ/ฐานกรณ์ สันสกฤต เขียนเต็มตัวและครึ่งตัว ด้วยอักษรเทวนาครี และอักษรโรมัน อักษรวิธี: สระลอย/สระจม/พยัญชนะซ้อน/การประสมสระและพยัญชนะ/สนธิ วจีวิภาค และวิภักตินาม นามศัพท์ อพยยะศัพท์ आयत् अत् समासत्थित(เน้นนามอาชยัต) แจกวิภักตินาม ใน 3 ลิงค์ คำคุณศัพท์ และสรรพนาม กริยาบท และการแจกวิภักติกริยา สันสกฤต วากยสัมพันธ์ สันสกฤต:ประโยคและการแปล อิทธิพลภาษาสันสกฤต ในภาษาไทยและพระพุทธศาสนา มหายาน

ระดับปริญญาโท หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต ได้กำหนดแนวทางการเรียนการสอนตามสังเขปรายวิชา รวมถึงการวัดผลและประเมินผล เนื้อหาสาระสำคัญอันประกอบด้วยความสำคัญของภาษาบาลี หลักการของไวยากรณ์ อักษรวิธี วจีวิภาค นามศัพท์ อาชยัต समास ตัทธิธิต หลักการแปลเบื้องต้น และการแปลธรรมบทประโยคง่ายๆ ตลอดถึงพุทธภษิตที่ปรากฏในขุททกนิกาย ธรรมบทคาถา

ระดับปริญญาเอก หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต ได้กำหนดแนวทางการเรียนการสอนตามสังเขปรายวิชา รวมถึงการวัดผลและประเมินผล เนื้อหาสาระสำคัญอันประกอบด้วย

General introduction to English Language : 1. Word functions: grammatical principles of English word construction in general and prefix and suffix addition for meaning modification 2. General similarity and difference between English and Pali sentence

structures. 3. Presentation of each English sentence structure through 3 tense pattern analysis for academic usage in basic meaning understanding. 4. Fundamental single and compound sentence forms in hermeneutic interpretation and transformation for contextually objective understanding

Hermeneutical principles and practices for proper meaning: 1. Understanding in both English and Pali lingual context 2. Argumentative formats analysis in general of both basic Pali and English contexts for appropriate understanding

Buddhist keyword understanding in hermeneutical activities of English language on the following significant topics: 1. Buddhism 2. The Buddha 3. Gotama Buddha 4. The enlightened one

5. The Bodhisattawa 6. The Arahanta

Buddhist keyword understanding in hermeneutical activities of English language on the following significant topics: 1. Dhamma, Tathata 2. Samsara 3. The 5 aggregates (5 Khandhas) 4. Kamma 5. Paṭṭiccasamuppāda 6. The 4 Noble Truths 7. The Eightfold Noble Paths 8. Nibbana

Buddhist keyword understanding in hermeneutical activities of English language on the following significant topics: 1. The Middle Path 2. The 5 Precepts 3. The 5 Dhammic Practices

Analysis on English contexts in Buddhist philosophical articles: 1. An analysis of the Pali canon 2. A historical look at Pali studies in Thailand

Practical analysis on English contexts in Buddhist philosophical article by student: 1. An effective eethod of the contemplation on the body (Kāyānupassanā) based on daily basis in contemporary society 2. Civara : The robe of the Dhammayut sect is for political purposes. 3. Buddhism and brain: beyond the limitation of human brainwaves by Buddhist autogenic meditation 4. The Buddha image in Northern Thailand 5. Religion in a multi-religious society 6. Right livelihood: A vital factor of moral purity for Lay Buddhist disciples 7. Potential development of volunteer monks to heal patient's minds by Dharmas 8. The roles of the Buddha in Thai myths: reflection on the attempt to integrate Buddhism into Thai local beliefs

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลการสัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมาย ถึงเนื้อหารายวิชาที่มีความสำคัญต่อการจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตามรูปแบบการจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ภาษาบาลี มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา ดังที่ปรากฏในตารางที่ 4.3

ตารางที่ 4.3 เนื้อหารายวิชาที่มีความสำคัญต่อการจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตามรูปแบบการจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ภาษาบาลี มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา

ประเด็น	ข้อมูลจากการสัมภาษณ์
<p>เนื้อหาวิชาที่มีความสำคัญต่อการจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้</p>	<p>“ทำให้รู้ในหลักไวยากรณ์บาลีขั้นพื้นฐาน สามารถเขียนและอ่าน ภาษาบาลีโดยใช้อักษรไทย สามารถอ่านคัมภีร์พระพุทธศาสนาแบบ ภาษาบาลีเบื้องต้นได้ สามารถแปลประโยคบาลีเป็นไทยในเบื้องต้นได้” (ผู้ให้ข้อมูล 10, 29 สิงหาคม 2565)</p> <p>“เราสามารถกำหนดเนื้อหาวิชาในการเรียนการสอนที่เหมาะสม” (ผู้ให้ข้อมูล 2, 30 สิงหาคม 2565)</p> <p>“เนื้อหาคือสิ่งที่ต้องการให้ผู้ศึกษาเรียนรู้ถ้ารู้และปฏิบัติได้ตาม เนื้อหาถือว่าผู้เรียนได้ประโยชน์” (ผู้ให้ข้อมูล 11, 31 สิงหาคม 2565)</p> <p>“มคอ. 3 มีประโยชน์ต่อเนื้อหาวิชาเป็นอันมากในการศึกษา ภาษาบาลี” (ผู้ให้ข้อมูล 3, 30 สิงหาคม 2565)</p> <p>“ช่วยให้สามารถกำหนดทิศทางการศึกษาได้ และช่วยให้สามารถเข้าใจ เนื้อหาของรายวิชาได้” (ผู้ให้ข้อมูล 1, 26 สิงหาคม 2565)</p> <p>“จะระบุเนื้อหาวิชาอย่างละเอียดทำให้ผู้สอนไม่หลงประเด็น เวลาสอนจริง” (ผู้ให้ข้อมูล 6, 29 สิงหาคม 2565)</p> <p>“มีความสำคัญในการตรวจสอบกระบวนการเรียนการสอนที่มีแผน ชัดเจน” (ผู้ให้ข้อมูล 8, 26 สิงหาคม 2565)</p> <p>“ทำให้วางลำดับเนื้อหาขอบเขตระยะเวลาได้ ถ่ายทอดองค์ความรู้ที่ ระบุไว้ในเนื้อหาได้ครบถ้วนมีขั้นตอน” (ผู้ให้ข้อมูล 7, 28 สิงหาคม 2565)</p> <p>“เป็นแนวทางทำความเข้าใจและการรับรู้ในการจัดกิจกรรมทาง ภาษาและเข้าใจวัฒนธรรมของชาวพุทธได้ถูกต้องตามหลักการ” (ผู้ให้ ข้อมูล 5, 31 สิงหาคม 2565)</p> <p>“เนื้อหาวิชาในมคอ 3 ไม่ได้แตกต่างจากมคอ. 2 จึงไม่เห็นการ เกิดประโยชน์มากนัก” (ผู้ให้ข้อมูล 4, 27 สิงหาคม 2565)</p>

จากข้อมูลของกลุ่มเป้าหมาย ที่ได้ให้สัมภาษณ์ถึงเนื้อหารายวิชาที่มีความสำคัญต่อการจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตามรูปแบบการจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ภาษาบาลี มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา สามารถสรุปเป็นประเด็นได้ดังต่อไปนี้

1. การกำหนดเนื้อหารายวิชาทำให้รู้ในหลักไวยากรณ์บาลีขั้นพื้นฐาน สามารถเขียนและอ่านภาษาบาลีโดยใช้อักษรไทย อ่านคัมภีร์พระพุทธศาสนาฉบับภาษาบาลีเบื้องต้นและแปลประโยคบาลีเป็นไทยในเบื้องต้นได้

2. เนื้อหาคือสิ่งที่ต้องการให้ผู้ศึกษาเรียนรู้ ถ้ารู้และปฏิบัติได้ตามเนื้อหาถือว่าผู้เรียนได้ประโยชน์ สามารถกำหนดเนื้อหารายวิชาในการเรียนการสอนที่เหมาะสม

3. มคอ. 3 มีประโยชน์ต่อเนื้อหาวิชาเป็นอันมากในการศึกษาภาษาบาลี ช่วยให้สามารถกำหนดทิศทางการศึกษาได้ และช่วยให้สามารถเข้าใจเนื้อหาของรายวิชาได้ เป็นแนวทางทำความเข้าใจและการรับรู้ในการจัดกิจกรรมทางภาษาและเข้าใจวัฒนธรรมของชาวพุทธได้ถูกต้องตามหลักการ

4. มีความสำคัญในการตรวจสอบกระบวนการเรียนการสอนที่มีแผนชัดเจน จะระบุเนื้อหาวิชาอย่างละเอียดทำให้ผู้สอนไม่หลงประเด็นเวลาสอนจริง จะได้วางลำดับเนื้อหาขอบเขตระยะเวลาได้ 15 สัปดาห์ ถ่ายทอดองค์ความรู้ที่ระบุไว้ในเนื้อหาได้ครบถ้วนมีขั้นตอน

4.1.4 รูปแบบการจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ภาษาบาลี มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา ด้านระยะเวลาของการศึกษา

ระดับปริญญาตรี หลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต และหลักสูตรรัฐศาสตรบัณฑิต ได้กำหนดระยะเวลาของการศึกษาได้การจัดการเรียนการสอนหนึ่งภาคการศึกษา ในปีที่ 2 ภาคการศึกษาที่ 1 กำหนดหน่วยกิตไว้ 3 หน่วยกิต มีการบรรยายในการเรียนสอนสัปดาห์ละ 3 ชั่วโมง ไม่มีภาคปฏิบัติ และให้นักศึกษาศึกษาด้วยตนเอง 6 ชั่วโมง

ระดับปริญญาตรี หลักสูตรศึกษาศาสตรบัณฑิต ได้กำหนดระยะเวลาของการศึกษาได้การจัดการเรียนการสอนหนึ่งภาคการศึกษา ในปีที่ 2 ภาคการศึกษาที่ 2 กำหนดหน่วยกิตไว้ 3 หน่วยกิต มีการบรรยายในการเรียนสอนสัปดาห์ละ 3 ชั่วโมง ไม่มีภาคปฏิบัติ และให้นักศึกษาศึกษาด้วยตนเอง 6 ชั่วโมง

ระดับปริญญาโท หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต ได้กำหนดระยะเวลาของการศึกษาได้การจัดการเรียนการสอนหนึ่งภาคการศึกษา ในปีที่ 1 ภาคการศึกษาที่ 1 โดยไม่นับหน่วยกิต มีการบรรยายในการเรียนสอนสัปดาห์ละ 3 ชั่วโมง ไม่มีภาคปฏิบัติ และให้นักศึกษา ศึกษาด้วยตนเอง 6 ชั่วโมง

ระดับปริญญาเอก หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต ได้กำหนดระยะเวลาของการศึกษาได้การจัดการเรียนการสอนหนึ่งภาคการศึกษา ในปีที่ 1 ภาคการศึกษาที่ 2 โดยไม่นับหน่วยกิต มีการบรรยายในการเรียนสอนสัปดาห์ละ 3 ชั่วโมง ไม่มีภาคปฏิบัติ และให้นักศึกษา ศึกษาด้วยตนเอง 6 ชั่วโมง

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลการสัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมาย ถึงระยะเวลาของการศึกษา มีผลต่อการจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตามรูปแบบการจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ภาษาบาลี มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา ดังที่ปรากฏในตารางที่ 4.4

ตารางที่ 4.4 ระยะเวลาของการศึกษามีผลต่อการจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตามรูปแบบการจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ภาษาบาลี มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา

ประเด็น	ข้อมูลจากการสัมภาษณ์
<p>ระยะเวลาของการศึกษา มีผลต่อการจัดการศึกษา เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้</p>	<p>“ มีความรู้ความเข้าใจในหลักการและทฤษฎีสำคัญ ทาง พระพุทธศาสนา สามารถค้นหา ดีความ และประเมินสารสนเทศ เพื่อใช้ ในการพัฒนาความรู้และการ แก้ปัญหาทางวิชาการได้อย่างสร้างสรรค์” (ผู้ให้ข้อมูล 10, 29 สิงหาคม 2565)</p> <p>“ สามารถจัดการเรียนการสอนได้ตามระยะเวลาที่กำหนดไว้” (ผู้ให้ ข้อมูล 2, 30 สิงหาคม 2565)</p> <p>“ ระยะเวลาคือข้อกำหนดในการเรียนรู้ตามมคอ.3 ในแต่ละเทอมไม่ น้อยไม่มากเกินไปผู้สอนจำเป็นต้องกำหนดให้พอเหมาะ แต่ส่วนใหญ่แล้ว มักจะสอนไม่ครบเนื้อหา” (ผู้ให้ข้อมูล 11, 31 สิงหาคม 2565)</p> <p>“ มคอ.3 มีประโยชน์ต่อระยะเวลาหรือตัวกำหนดระยะเวลาที่ชัดเจน ว่าแต่ละสัปดาห์จะให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ไปเรื่องอะไร” (ผู้ให้ข้อมูล 3, 30 สิงหาคม 2565)</p> <p>“ ช่วยให้กำหนดทิศทางในการพัฒนานักศึกษาและสอนได้อยู่ใน กรอบเนื้อหาครบวิชาได้” (ผู้ให้ข้อมูล 1, 26 สิงหาคม 2565)</p> <p>“ ได้ระบุหัวข้อให้สอดคล้องกับเวลาที่จะสอนจริงซึ่งส่งเสริมให้การ เรียนการสอนมีประสิทธิภาพ” (ผู้ให้ข้อมูล 6, 29 สิงหาคม 2565)</p> <p>“ ทำให้ระยะเวลาในแต่ละหัวข้อรายวิชามีความเหมาะสมไม่ซ้ำซ้อน มุ่งตอบพัฒนาบุคคลได้ดีและสำเร็จการศึกษาได้ในระยะเวลาที่กำหนด” (ผู้ให้ข้อมูล 7, 28 สิงหาคม 2565)</p> <p>“ เป็นการสรุปผลการเรียนการสอนแนวทางการสร้างองค์ความรู้ ทักษะกิจกรรมและเป็นแผนการเรียนการสอนในภาคการศึกษา” (ผู้ให้ ข้อมูล 5, 31 สิงหาคม 2565)</p>

ตารางที่ 4.4 (ต่อ)

ประเด็น	ข้อมูลจากการสัมภาษณ์
ระยะเวลาของการศึกษามีผลต่อการจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้	<p>“ระยะเวลาของการศึกษามีความสอดคล้องเป็นเช่นเดียวกับมคอ.2” (ผู้ให้ข้อมูล 4, 27 สิงหาคม 2565)</p> <p>“ทำให้ผู้สอนกำหนดเนื้อหาให้ชัดเจน” (ผู้ให้ข้อมูล 8, 26 สิงหาคม 2565)</p>

จากข้อมูลของกลุ่มเป้าหมาย ที่ได้ให้สัมภาษณ์ถึงระยะเวลาของการศึกษา มีผลต่อการจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตามรูปแบบการจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ภาษาบาลี มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา สามารถสรุปเป็นประเด็นได้ดังต่อไปนี้

1. สามารถค้นหา ตีความ และประเมินสารสนเทศ เพื่อใช้ในการพัฒนาความรู้และการแก้ปัญหาทางวิชาการได้อย่างสร้างสรรค์ มีความรู้ความเข้าใจในหลักการและทฤษฎีสำคัญทางพระพุทธศาสนา

2. ระยะเวลาคือข้อกำหนดในการเรียนรู้ตามมคอ.3 ในแต่ละเทอมไม่น้อยไม่มากเกินไป ผู้สอนจำเป็นต้องกำหนดให้พอเหมาะ สามารถจัดการเรียนการสอนได้ตามระยะเวลาที่กำหนดไว้ แต่ส่วนใหญ่แล้วมักจะสอนไม่ครบเนื้อหา

3. มคอ. 3 มีประโยชน์ต่อระยะเวลาหรือตัวกำหนดระยะเวลาที่ชัดเจนว่าแต่ละสัปดาห์จะให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ไปเรื่องอะไร จะได้ระบุหัวข้อให้สอดคล้องกับเวลาที่จะสอนจริงซึ่งส่งเสริมให้การเรียนการสอนมีประสิทธิภาพช่วยให้กำหนดทิศทางการพัฒนานักศึกษาและสอนได้อยู่ในกรอบเนื้อหาครบถ้วนวิชาได้

4. ทำให้ระยะเวลาในแต่ละหัวข้อรายวิชามีความเหมาะสมไม่ซ้ำซ้อนมุ่งตอบวัตถุประสงค์ได้ดีและสำเร็จการศึกษาได้ในระยะเวลาที่กำหนด ช่วยให้ผู้สอนกำหนดเนื้อหาให้ชัดเจน

5. เป็นการสรุปผลการเรียนการสอนแนวทางการสร้างองค์ความรู้ทักษะกิจกรรมและเป็นแผนการเรียนการสอนในภาคการศึกษาซึ่งเป็นไปในทิศทางเดียวกันที่มีในมคอ.2

4.1.5 รูปแบบการจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ภาษาบาลี มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา ด้านการวัดและประเมินผล

ตามระเบียบของมหาวิทยาลัยได้กำหนดการวัดและการประเมินผลการศึกษาให้นักศึกษาต้องได้รับการประเมินผลการเรียนรู้ผ่านกิจกรรมการเรียนรู้ของรายวิชา และเข้าสอบทุกครั้งที่มีการสอบทุกประเภท

การสอบย่อยหรือการประเมินผลการเรียนรู้ระหว่างการเรียนการสอน เป็นการทดสอบ และหรือการประเมินผลการเรียนรู้ในระหว่างการศึกษาของแต่ละรายวิชา การกำหนดเวลา จำนวนครั้ง วิธีการสอน และกิจกรรมการเรียนรู้ ให้อยู่ในดุลยพินิจของอาจารย์ประจำรายวิชา

การสอบกลางภาค เป็นการทดสอบในระหว่างการศึกษาของแต่ละรายวิชา โดยมีการแจ้งให้นักศึกษาทราบล่วงหน้า การกำหนดเวลาและวิธีการสอบให้อยู่ในดุลยพินิจของอาจารย์ประจำรายวิชา

การสอบปลายเป็นการทดสอบครั้งสุดท้ายของแต่ละรายวิชาที่ได้ทำการเรียนการสอน ตามเนื้อหาและระยะเวลาตามปริมาณหน่วยกิตในภาคการศึกษานั้น การกำหนดเวลาและวิธีการสอบให้ เป็นไปตามตารางประกาศของมหาวิทยาลัย ยกเว้นในกรณีที่อาจารย์ประจำรายวิชาจะกำหนดให้มีการ สอบปลายภาคนอกตารางสอบของมหาวิทยาลัยก็ได้

การให้คะแนนการสอบ หรือคะแนนผลการเรียนรู้ประจำรายวิชา ให้อยู่ในดุลยพินิจของ อาจารย์ประจำรายวิชา โดยในการประเมินผลการเรียนรู้จะต้องเป็นไปตามมาตรฐานการวัดและการ ประเมินผลภายใต้การควบคุมของคณบดี ซึ่งมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนาได้ กำหนดมาตรฐานการวัดและการประเมินผลการศึกษาระดับปริญญาตรี ในการกระจายของระดับ คะแนน ดังที่ปรากฏในตารางที่ 4.5

ตารางที่ 4.5 การกระจายของระดับคะแนน การวัดและการประเมินผลการศึกษาระดับปริญญาตรี

ช่วงคะแนน	สัญลักษณ์	ความหมาย
80-100	A	ดีเยี่ยม (Excellent)
75-79	B+	ดีมาก (Very Good)
70-74	B	ดี (Good)
65-69	C+	ค่อนข้างดี (Fairly Good)
60-64	C	พอใช้ (Fair)
55-59	D+	อ่อน (Poor)
50-54	D	อ่อนมาก (Very Poor)
0-49	F	ผลการประเมินตกชั้น (Fail)
รอการประเมิน	I	การวัดผลไม่สมบูรณ์ (Incomplete)

มาตรฐานการวัดและการประเมินผลการศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา ในรายวิชาที่หลักสูตร กำหนดไว้ว่ามีการประเมินผลอย่างไม่ค่าระดับคะแนนหรือกำหนดไว้ว่าไม่นับหน่วยกิต โดยการ กระจายของระดับคะแนน ดังที่ปรากฏในตารางที่ 4.6

ตารางที่ 4.6 การกระจายของระดับคะแนน การวัดและการประเมินผลการศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา

ช่วงคะแนน	สัญลักษณ์	ความหมาย
70-100	S	ผลการประเมินเป็นที่พอใจ (Satisfactory)
0-69	U	ผลการประเมินไม่เป็นที่พอใจ (Unsatisfactory)
รอการประเมิน	I	การวัดผลไม่สมบูรณ์ (Incomplete)

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลการสัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมาย ถึงการวัดและการประเมินผลมีความสำคัญต่อการจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตามรูปแบบการจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ภาษาบาลี ของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา ดังที่ปรากฏในตารางที่ 4.7

ตารางที่ 4.7 การวัดและการประเมินผลมีความสำคัญต่อการจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตามรูปแบบการจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ภาษาบาลี ของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา

ประเด็น	ข้อมูลจากการสัมภาษณ์
การวัดและการประเมินผลมีความสำคัญต่อการจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้	<p>“การวัดและประเมินผลมีประโยชน์และสำคัญต่อผู้สอนวิชายิ่งเพื่อจะได้นำข้อเสนอแนะของนักศึกษา มาปรับปรุงในเทอมต่อไป” (ผู้ให้ข้อมูล 11, 31 สิงหาคม 2565)</p> <p>“มคอ.3 เป็นตัวชี้ว่าสมควรจะวัดผลประเมินผลรายวิชาด้วยวิธีอะไร และระยะไหนควรวัดและประเมินผล” (ผู้ให้ข้อมูล 3, 30 สิงหาคม 2565)</p> <p>“ช่วยให้ทราบผลการเรียนของนักศึกษาได้ตามผลสัมฤทธิ์ของการเรียน” (ผู้ให้ข้อมูล 1, 26 สิงหาคม 2565)</p> <p>“มคอ.3 หัวข้อและรายละเอียดรายวิชาซึ่งทำให้ผู้สอนจะได้ออกข้อสอบให้ตรงตามเนื้อหา และประเด็นที่ต้องการประเมินนักศึกษา” (ผู้ให้ข้อมูล 6, 29 สิงหาคม 2565)</p> <p>“การส่งแผนการเรียนการสอนเป็นมคอ.3 ก่อนเปิดภาคการศึกษาคือแผนการเรียนการสอนตามรูปแบบวิชาการ” (ผู้ให้ข้อมูล 8, 26 สิงหาคม 2565)</p> <p>“การจัดการศึกษาตามมคอ.3 จะมีประโยชน์ทำให้อาจารย์นักศึกษาได้รับองค์ความรู้ตามที่กำหนดไว้ในหลักสูตรและการวัดประเมินผลสัมฤทธิ์ก็จะได้ทราบอย่างตรงกับความเป็นจริง” (ผู้ให้ข้อมูล 7, 28 สิงหาคม 2565)</p>

ตารางที่ 4.7 (ต่อ)

ประเด็น	ข้อมูลจากการสัมภาษณ์
<p>การวัดและการประเมินผลมีความสำคัญต่อการจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้</p>	<p>“สามารถจัดการประเมินผลได้ตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ได้” (ผู้ให้ข้อมูล 2, 30 สิงหาคม 2565)</p> <p>“กระบวนการประเมินนอกเหนือจากการวัดผลด้านความเข้าใจเนื้อหาของรายวิชาแล้ว จะต้องมีการวัดผลเรื่องทักษะด้านอื่นๆ เพื่อเป็นการผลิตคนเก่งและดีออกสู่สังคม” (ผู้ให้ข้อมูล 9, 31 สิงหาคม 2565)</p> <p>“มีการสอดส่อง และป้องกันไม่ให้เกิดการประพฤติมิชอบในองค์กรและสังคม” (ผู้ให้ข้อมูล 10, 29 สิงหาคม 2565)</p> <p>“เป็นแนวทางในการสอนและจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในภาษาไทย” (ผู้ให้ข้อมูล 5, 31 สิงหาคม 2565)</p> <p>“การวัดและประเมินผล จะมีรายละเอียดมากยิ่งขึ้นจึงมีความสำคัญและประโยชน์” (ผู้ให้ข้อมูล 4, 27 สิงหาคม 2565)</p>

จากข้อมูลของกลุ่มเป้าหมาย ที่ได้ให้สัมภาษณ์ถึงการวัดและการประเมินผลมีความสำคัญต่อการจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตามรูปแบบการจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ภาษาบาลี มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา สามารถสรุปเป็นประเด็นได้ดังต่อไปนี้

1. การวัดและประเมินผลสามารถจัดการประเมินผลได้ตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ มีประโยชน์และสำคัญต่อผู้สอนวิชายิ่งเพื่อจะได้นำข้อเสนอแนะของนักศึกษามาปรับปรุงในทอมต่อไป
2. มคอ.3 เป็นตัวชี้ว่าสมควรจะวัดผลประเมินผลรายวิชาด้วยวิธีอะไรและระยะไหนควรวัดและประเมินผล จะช่วยให้ทราบผลการเรียนของนักศึกษาได้ตามผลสัมฤทธิ์ของการเรียน และเป็นแนวทางในการสอนและจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในภาษาบาลีในภาษาไทย
3. มคอ.3 หัวข้อและรายละเอียดรายวิชาซึ่งทำให้ผู้สอนจะได้ออกข้อสอบให้ตรงตามเนื้อหา และประเด็นที่ต้องการประเมินนักศึกษา โดยส่งแผนการเรียนการสอน ก่อนเปิดภาคการศึกษา คือแผนการเรียนการสอนตามรูปแบบวิชาการ
4. การจัดการศึกษาตามมคอ.3 จะมีประโยชน์ทำให้อาจารย์นักศึกษาได้รับองค์ความรู้ตามที่กำหนดไว้ในหลักสูตรและการวัดประเมินผลสัมฤทธิ์ก็จะได้ทราบอย่างตรงกับความเป็นจริง
5. การวัดและประเมินผลในการตัดเกรดจะมีรายละเอียดมากยิ่งขึ้นจึงมีความสำคัญและประโยชน์ กระบวนการประเมินนอกเหนือจากการวัดผลด้านความเข้าใจเนื้อหาของรายวิชาแล้ว จะต้องมีการวัดผลเรื่องทักษะด้านอื่นๆ เพื่อเป็นการผลิตคนเก่งและดีออกสู่สังคม

4.2 ผลของการใช้รูปแบบการจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ภาษาบาลี มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา

การนำเสนอข้อมูล โดยคณะผู้วิจัยได้แยกประเด็นหลักๆ ที่ได้จากการวิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสารที่เกี่ยวข้อง (Documentary research) และการเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ที่เกี่ยวกับผลของการใช้รูปแบบการจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ภาษาบาลี มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา ซึ่งมีอยู่ 2 ประการ เพื่อให้เกิดความชัดเจนในการรวบรวมข้อมูลในการวิเคราะห์ดังนี้

1) ผลของการใช้รูปแบบการจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ภาษาบาลีจากผลการศึกษา ประจำปีการศึกษา 2564

2) ผลของการใช้รูปแบบการจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ภาษาบาลีจากประเมินการเรียนการสอนของอาจารย์โดยนักศึกษา ประจำปีการศึกษา 2564

4.2.1 ผลของการใช้รูปแบบการจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ภาษาบาลีจากผลการศึกษาประจำปีการศึกษา 2564

การวิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสารที่เกี่ยวข้อง ถึงผลของการใช้รูปแบบการจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ภาษาบาลีจากผลการศึกษาประจำปีการศึกษา 2564 ดังปรากฏตามตารางที่ 4.8

ตารางที่ 4.8 ผลของการใช้รูปแบบการจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ภาษาบาลี ประจำปีการศึกษา 2564

สาขาวิชา	ผลการศึกษา										
	A	B+	B	C+	C	D+	D	S	U	F	I
พุทธศาสตร์เพื่อการพัฒนา	2	2	1							1	
ภาษาอังกฤษ	8	11	19								
การปกครอง	2	12	28	5							1
การสอนภาษาอังกฤษ	9	12	7	3	5						
การสอนภาษาไทย	16	13	8	5							
การสอนสังคมศึกษา		2	18	8	6						
พุทธศาสนาและปรัชญา (โท)								8			
พุทธศาสนาและปรัชญา (เอก)								8			
รวม	37	52	81	21	11			16		1	1

จากตารางที่ 4.8 พบว่า ผลการศึกษาจากการเรียนรู้ภาษาบาลี นักศึกษาที่มีผลการศึกษา อยู่ระดับมากที่สุด คือ ระดับ B จำนวน 81 รูป/คน รองลงมา ระดับ B+ จำนวน 52 รูป/คน ส่วน นักศึกษาที่ไม่ผ่านเกณฑ์วัดและประเมินผลจำนวน 1 รูป และนักศึกษารอการประเมินที่มีการวัดผลไม่ สมบูรณ์ จำนวน 1 คน

การวิเคราะห์ข้อมูลการสัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมาย ถึงผลการศึกษาที่มีความสำคัญต่อการจัด การศึกษาเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ภาษาบาลี มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา วิทยา เขตล้านนา ดังที่ปรากฏในตารางที่ 4.9

ตารางที่ 4.9 ผลการศึกษามีความสำคัญต่อการจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ภาษาบาลี มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา

ประเด็น	ข้อมูลจากการสัมภาษณ์
<p>ผลการศึกษา มีความสำคัญต่อการจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้</p>	<p>“สามารถนำไปปรับปรุงได้ ช่วยให้อาจารย์คิดหาวิธีการจัดการเรียน การสอนที่เหมาะสมแก่ผู้เรียน” (ผู้ให้ข้อมูล 2, 30 สิงหาคม 2565)</p> <p>“ผมเห็นว่าไม่น่าจะเกี่ยวกับผู้สอนโดยตรงแต่เท่าที่เห็นอาจจะมีส่วน เท่าที่เห็นอาจารย์สอนส่วนใหญ่มักจะปล่อยเกรดเป็นเหตุให้เกรดเพื่อ เกือบทุกรายวิชา” (ผู้ให้ข้อมูล 11, 31 สิงหาคม 2565)</p> <p>“เกรดเป็นเพียงองค์ประกอบหนึ่งหรือเป็นผู้ชี้วัดว่าผู้เรียนมีความ สนใจและใส่ใจในรายวิชาหรือไม่” (ผู้ให้ข้อมูล 3, 30 สิงหาคม 2565)</p> <p>“สามารถช่วยให้ประเมินการเรียนการสอนได้และนำไปปรับปรุงการ พัฒนานักศึกษาให้ดีขึ้น” (ผู้ให้ข้อมูล 1, 26 สิงหาคม 2565)</p> <p>“ผลการเรียนของนักศึกษาสามารถนำไปปรับปรุงจัดการศึกษาได้ โดยเกรดของนักศึกษาจะสะท้อนถึงความยากง่ายของเนื้อหาวิชาและ ประสิทธิภาพการเรียนการสอนของอาจารย์” (ผู้ให้ข้อมูล 6, 29 สิงหาคม 2565)</p> <p>“มีแต่ไม่ส่งผลต่อการเรียนการสอนเกรดเป็นส่วนหนึ่งของการวัดผล แต่แต่ถ้าได้ความรู้ความสามารถจึงจะมีผล” (ผู้ให้ข้อมูล 8, 26 สิงหาคม 2565)</p> <p>“ผลการศึกษาของนักศึกษาสามารถนำมาพิจารณาและวางแผนการ จัดการเรียนการสอนและรูปแบบการสอนรวมถึงกิจกรรมส่งเสริมได้ถ้ามี ความตั้งใจและมีเวลา” (ผู้ให้ข้อมูล 7, 28 สิงหาคม 2565)</p>

ตารางที่ 4.9 (ต่อ)

ประเด็น	ข้อมูลจากการสัมภาษณ์
<p>ผลการศึกษามี ความสำคัญต่อการจัด การศึกษาเพื่อส่งเสริมการ เรียนรู้</p>	<p>“พัฒนาการเนื้อหาที่นำมาใช้สอนพัฒนารูปแบบการสอนและการจัดกิจกรรมมีหลากหลายมากขึ้นตลอดจนถึงการประเมินผล” (ผู้ให้ข้อมูล 5, 31 สิงหาคม 2565)</p> <p>“ผลการเรียนของนักศึกษาจะทำให้อาจารย์ผู้สอนรู้ว่าควรจะแก้ไขหรือจัดการกับการเรียนอย่างไร” (ผู้ให้ข้อมูล 4, 27 สิงหาคม 2565)</p> <p>“การประเมินผลต้องมีความหลากหลาย เนื่องจากตัวผู้เรียนอาจมีความถนัดในแต่ละด้านที่แตกต่างกัน โดยเฉพาะทักษะในแต่ละด้านของผู้เรียนจะมีความแตกต่างกัน บางคนมีทักษะด้านความจำดี บางคนมีการคิดวิเคราะห์ดี บางคนมีความประพฤติเรียบร้อยดี บางคนมีจิตใจเอื้อเพื่อช่วยเหลือการงานดี เป็นต้น” (ผู้ให้ข้อมูล 9, 31 สิงหาคม 2565)</p>

จากข้อมูลของกลุ่มเป้าหมาย ที่ได้ให้สัมภาษณ์ถึงผลการศึกษามีความสำคัญต่อการจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตามรูปแบบการจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ภาษาบาลี มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา สามารถสรุปเป็นประเด็นได้ดังต่อไปนี้

1. ไม่ส่งผลต่อการเรียนการสอน เกรดเป็นส่วนหนึ่งของการวัดผล แต่ถ้าได้ความรู้ความสามารถจึงจะมีผล เป็นเพียงองค์ประกอบหนึ่งหรือเป็นผู้ชี้วัดว่าผู้เรียนมีความสนใจและใส่ใจในรายวิชาหรือไม่

2. สามารถช่วยให้ประเมินการเรียนการสอนได้และนำไปปรับปรุงการพัฒนานักศึกษาให้ดีขึ้นสามารถนำไปปรับปรุงได้ ช่วยให้อาจารย์คิดหาวิธีการจัดการเรียนการสอนที่เหมาะสมแก่ผู้เรียน แต่ว่าอาจารย์สอนส่วนใหญ่มักจะปล่อยเกรดเป็นเหตุให้เกรดเพื่อเกือบทุกรายวิชา

3. ผลการเรียนของนักศึกษาสามารถนำไปปรับปรุงจัดการศึกษาได้โดยเกรดของนักศึกษาจะสะท้อนถึงความยากง่ายของเนื้อหาวิชาและประสิทธิภาพการเรียนการสอนของอาจารย์

4. ผลการศึกษาของนักศึกษาสามารถนำมาพิจารณาและวางแผนการจัดการเรียนการสอนและรูปแบบการสอนรวมถึงกิจกรรมส่งเสริมได้ ถ้ามีความตั้งใจและมีเวลา อันมีส่วนสำคัญต่อพัฒนาการเนื้อหาที่นำมาใช้สอนพัฒนารูปแบบการสอนและการจัดกิจกรรมมีหลากหลายมากขึ้นตลอดจนถึงการประเมินผล

5. ผลการเรียนของนักศึกษาจะทำให้อาจารย์ผู้สอนรู้ว่าควรจะแก้ไขหรือจัดการกับการเรียนอย่างไร ดังนั้นการประเมินผลต้องมีความหลากหลาย เนื่องจากตัวผู้เรียนอาจมีความถนัดในแต่ละด้านที่แตกต่างกัน โดยเฉพาะทักษะในแต่ละด้านของผู้เรียนจะมีความแตกต่างกัน นักศึกษาบาง

คนมีทักษะด้านความจำดี บางคนมีการคิดวิเคราะห์ดี บางคนมีความประพฤติเรียบร้อยดี บางคนมีจิตใจเอื้อเฟื้อเพื่อช่วยเหลือการงานดี เป็นต้น

4.2.2 ผลของการใช้รูปแบบการจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ภาษาบาลีจากประเมินการเรียนการสอนของอาจารย์โดยนักศึกษา ประจำปีการศึกษา 2564

1. ผลของการใช้รูปแบบการจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ภาษาบาลีจากการประเมินของอาจารย์โดยนักศึกษา คณะศาสนาและปรัชญา หลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชา พุทธศาสตร์เพื่อการพัฒนา รายวิชา ภาษาบาลีเพื่อการค้นคว้าพระพุทธศาสนา ภาคเรียนที่ 1/2564 ดังที่ปรากฏในตารางที่ 4.10

ตารางที่ 4.10 ผลการประเมินการจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ภาษาบาลีจากการสอนของอาจารย์โดยนักศึกษา คณะศาสนาและปรัชญา หลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชา พุทธศาสตร์เพื่อการพัฒนา

การเตรียมเนื้อหาการสอน	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. มีการชี้แจงแนวการสอนอย่างชัดเจน	4.57	0.50	มากที่สุด
2. มีเอกสารประกอบการสอนและแนะนำแหล่งศึกษาค้นคว้าที่เหมาะสม	4.43	0.58	มาก
3. จัดลำดับการสอนเป็นขั้นตอนเข้าใจง่ายและเหมาะสมกับเวลา	4.43	0.65	มาก
4. เนื้อหาครอบคลุม ครบถ้วน ตามที่กำหนดไว้ในหลักสูตร	4.43	0.58	มาก
วิธีการถ่ายทอดความรู้			
5. การถ่ายทอดความรู้โดยมีความเชื่อมโยงของเนื้อหา เป็นขั้นตอนไม่วกวน	4.34	0.64	มาก
6. มีกิจกรรมการเรียนการสอนสอดคล้องกับวัตถุประสงค์และเนื้อหา	4.26	0.61	มาก
7. อธิบายได้ตรงประเด็น ยกตัวอย่างชัดเจน เข้าใจง่าย	4.57	0.50	มากที่สุด
8. สอนเนื้อหาครบถ้วนตามแนวการสอนที่กำหนดไว้	4.39	0.57	มาก
9. ใช้สื่อและอุปกรณ์การสอนที่เหมาะสมสอดคล้องกับเนื้อหาวิชาและนักศึกษา	4.52	0.50	มากที่สุด
การบูรณาการและเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ			
10. การกระตุ้นความสนใจของผู้เรียนและก่อให้เกิดการเรียนรู้	4.35	0.56	มาก

ตารางที่ 4.10 (ต่อ)

11. เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้วิเคราะห์ แสดงความคิดเห็น ทำงานร่วมกัน หรือเรียนรู้ด้วยตนเอง	4.52	0.50	มากที่สุด
12. จัดประสบการณ์ที่ทำให้ผู้เรียนสามารถเชื่อมโยงความรู้กับรายวิชา อื่นๆ หรือนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน หรือการปฏิบัติงาน	4.30	0.62	มาก
13. มีการนำเสนอผลวิจัย และ/หรือ สถานการณ์ปัจจุบันมาใช้ ประกอบการสอน	4.13	0.68	มาก
14. มีการสอดแทรกคุณธรรมและจริยธรรมแก่นักศึกษา	4.35	0.63	มาก
15. สร้างบรรยากาศในชั้นเรียนมีความอบอุ่น เน้นความร่วมมือไม่เน้น การแข่งขันผู้เรียนมีความสุขในการเรียน มีความเป็นประชาธิปไตยให้คุณค่ากับความคิดเห็นและกระบวนการคิดของผู้เรียน	4.61	0.49	มากที่สุด
16. ความสามารถจัดประสบการณ์โดยเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง (คือ คำนี้ถึงความแตกต่างเฉพาะบุคคล เช่น การเปิดโอกาสให้ผู้เรียนค้นคว้า อิสระส่วนบุคคล การให้ผู้เรียนค้นคว้าเพิ่มเติมในห้องสมุด การสอนทาง เครือข่ายอินเทอร์เน็ต ฯลฯ)	4.17	0.64	มาก
17. มีการประเมินผลหลายรูปแบบ ผู้เรียนทราบวิธีการประเมินและมี ส่วนร่วมในการกำหนดสัดส่วนคะแนน	4.30	0.46	มาก
ความรู้ความสามารถของผู้สอน			
18. มีความรู้ในวิชาอย่างถูกต้องและทันสมัย	4.48	0.58	มาก
19. มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีต่อนักศึกษา	4.57	0.50	มากที่สุด
20. สอนตรงเวลาและเข้าสอนอย่างสม่ำเสมอ	4.57	0.50	มากที่สุด
21. ประพฤติตนเป็นแบบอย่างที่ดี	4.61	0.49	มากที่สุด
22. ช่วยเหลือ แนะนำด้านวิชาการหรือด้านอื่นๆ แก่นักศึกษา	4.52	0.50	มากที่สุด
23. การรับฟังความคิดเห็นและข้อวิจารณ์จากผู้เรียน	4.43	0.58	มาก
สิ่งสนับสนุนการเรียนรู้			
24. ใช้สิ่งสนับสนุนการเรียนรู้ที่หลากหลาย ทำให้นักศึกษาเกิดความ สนใจและอยากเรียนรู้มากยิ่งขึ้น เช่น อุปกรณ์ ตัวอย่างของจริง หนังสือ ตำรา คู่มือ เว็บไซต์หรือการได้เสวนากับผู้เชี่ยวชาญ	4.35	0.63	มาก
25. ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการเรียนการสอนได้อย่างเหมาะสม	4.52	0.58	มากที่สุด
ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ความพึงพอใจของนักศึกษาที่มีต่อ อาจารย์ผู้สอน รายด้าน	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
การเตรียมเนื้อหาการสอน	4.47	0.58	มาก
วิธีการถ่ายทอดความรู้	4.41	0.56	มากที่สุด

ตารางที่ 4.10 (ต่อ)

การบูรณาการและเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ	4.34	0.57	มาก
ความรู้ความสามารถของผู้สอน	4.53	0.53	มากที่สุด
สิ่งสนับสนุนการเรียนรู้	4.44	0.61	มาก
สรุปผลการประเมินความพึงพอใจ	4.42	0.56	มาก

จากตารางที่ 4.10 พบว่า นักศึกษา คณะศาสนาและปรัชญา หลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชา พุทธศาสตร์เพื่อการพัฒนา มีความพึงพอใจในการสอนของอาจารย์ รายวิชา ภาษาบาลีเพื่อการค้นคว้าพระพุทธศาสนา อยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยรวม ($\bar{X}$) = 4.42 และมีความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) = 0.56 ซึ่งสามารถสรุปเป็นอันดับจากมากไปหาน้อยได้ดังนี้

1. ความรู้ความสามารถของผู้สอน
2. การเตรียมเนื้อหาการสอน
3. สิ่งสนับสนุนการเรียนรู้
4. วิธีการถ่ายทอดความรู้
5. การบูรณาการและเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

2. ผลของการใช้รูปแบบการจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ภาษาบาลีจากการประเมินของอาจารย์โดยนักศึกษา คณะมนุษยศาสตร์ หลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชา ภาษาอังกฤษ รายวิชา ภาษาบาลีเพื่อการค้นคว้าพระพุทธศาสนา ภาคเรียนที่ 1/2564 ดังที่ปรากฏในตารางที่ 4.11

ตารางที่ 4.11 ผลการประเมินการจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ภาษาบาลีจากการสอนของอาจารย์ โดยนักศึกษา คณะมนุษยศาสตร์ หลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชา ภาษาอังกฤษ

การเตรียมเนื้อหาการสอน	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. มีการชี้แจงแนวการสอนอย่างชัดเจน	4.34	0.47	มาก
2. มีเอกสารประกอบการสอนและแนะนำแหล่งศึกษาค้นคว้าที่เหมาะสม	4.06	0.43	มาก
3. จัดลำดับการสอนเป็นขั้นตอนเข้าใจง่ายและเหมาะสมกับเวลา	4.22	0.48	มาก
4. เนื้อหาครอบคลุม ครบถ้วน ตามที่กำหนดไว้ในหลักสูตร	4.13	0.41	มาก
5. การถ่ายทอดความรู้โดยมีความเชื่อมโยงของเนื้อหา เป็นขั้นตอนไม่วกวน	4.00	0.35	มาก

ตารางที่ 4.11 (ต่อ)

6. มีกิจกรรมการเรียนการสอนสอดคล้องกับวัตถุประสงค์และเนื้อหา	4.06	0.50	มาก
7. อธิบายได้ตรงประเด็น ยกตัวอย่างชัดเจน เข้าใจง่าย	4.16	0.44	มาก
8. สอนเนื้อหาครบถ้วนตามแนวการสอนที่กำหนดไว้	4.06	0.56	มาก
9. ใช้สื่อและอุปกรณ์การสอนที่เหมาะสมสอดคล้องกับเนื้อหาวิชาและนักศึกษา	4.00	0.56	มาก
10. การกระตุ้นความสนใจของผู้เรียนและก่อให้เกิดการเรียนรู้	4.25	0.50	มาก
การบูรณาการและเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ			
11. เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้วิเคราะห์ แสดงความคิดเห็น ทำงานร่วมกัน หรือเรียนรู้ด้วยตนเอง	4.13	0.60	มาก
12. จัดประสบการณ์ที่ทำให้ผู้เรียนสามารถเชื่อมโยงความรู้กับรายวิชาอื่นๆ หรือนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน หรือการปฏิบัติงาน	3.88	0.48	มาก
13. มีการนำเสนอผลวิจัย และ/หรือ สถานการณ์ปัจจุบันมาใช้ประกอบการสอน	4.00	0.35	มาก
14. มีการสอดแทรกคุณธรรมและจริยธรรมแก่นักศึกษา	4.22	0.48	มาก
15. สร้างบรรยากาศในชั้นเรียนมีความอบอุ่น เน้นความร่วมมือไม่เน้นการแข่งขันผู้เรียนมีความสุขในการเรียน มีความเป็นประชาธิปไตยให้คุณค่ากับความคิดเห็นและกระบวนการคิดของผู้เรียน	3.88	0.74	มาก
16. ความสามารถจัดประสบการณ์โดยเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง (คือคำนึงถึงความแตกต่างเฉพาะบุคคล เช่น การเปิดโอกาสให้ผู้เรียนค้นคว้าอิสระส่วนบุคคล การให้ผู้เรียนค้นคว้าเพิ่มเติมในห้องสมุด การสอนทางเครือข่ายอินเทอร์เน็ต ฯลฯ)	4.03	1.68	มาก
17. มีการประเมินผลหลายรูปแบบ ผู้เรียนทราบวิธีการประเมินและมีส่วนร่วมในการกำหนดสัดส่วนคะแนน	3.97	0.59	มาก
ความรู้ความสามารถของผู้สอน			
18. มีความรู้ในวิชาอย่างถูกต้องและทันสมัย	4.22	0.48	มาก
19. มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีต่อนักศึกษา	3.97	0.59	มาก
20. สอนตรงเวลาและเข้าสอนอย่างสม่ำเสมอ	4.16	0.62	มาก
21. ประพฤติตนเป็นแบบอย่างที่ดี	4.22	0.48	มาก

ตารางที่ 4.11 (ต่อ)

สิ่งสนับสนุนการเรียนรู้			
22. ช่วยเหลือ แนะนำด้านวิชาการหรือด้านอื่นๆ แก่นักศึกษา	4.09	0.46	มาก
23. การรับฟังความคิดเห็นและข้อวิจารณ์จากผู้เรียน	4.19	0.53	มาก
24. ใช้สิ่งสนับสนุนการเรียนรู้ที่หลากหลาย ทำให้นักศึกษาเกิดความสนใจและอยากเรียนรู้มากยิ่งขึ้น เช่น อุปกรณ์ ตัวอย่างของจริง หนังสือ ตำรา คู่มือ เว็บไซต์หรือการได้เสวนากับผู้เชี่ยวชาญ	4.09	0.46	มาก
25. ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการเรียนการสอนได้อย่างเหมาะสม	4.13	0.48	มาก
ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ความพึงพอใจของนักศึกษาที่มีต่ออาจารย์ผู้สอน รายด้าน			
การเตรียมเนื้อหาการสอน	4.19	0.45	มาก
วิธีการถ่ายทอดความรู้	4.09	0.49	มาก
การบูรณาการและเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ	4.02	0.56	มาก
ความรู้ความสามารถของผู้สอน	4.14	0.53	มาก
สิ่งสนับสนุนการเรียนรู้	4.11	0.47	มาก
สรุปผลการประเมินความความพึงพอใจ	4.12	0.50	มาก

จากตารางที่ 4.11 พบว่า นักศึกษา คณะมนุษยศาสตร์ หลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชา ภาษาอังกฤษ มีความพึงพอใจในการสอนของอาจารย์ รายวิชา ภาษาบาลีเพื่อการค้นคว้าพระพุทธศาสนา อยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยรวม ($\bar{X}$) = 4.12 และมีความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) = 0.50 ซึ่งสามารถสรุปเป็นอันดับจากมากไปหาน้อยได้ดังนี้

1. การเตรียมเนื้อหาการสอน
2. ความรู้ความสามารถของผู้สอน
3. สิ่งสนับสนุนการเรียนรู้
4. วิธีการถ่ายทอดความรู้
5. การบูรณาการและเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

3. ผลของการใช้รูปแบบการจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ภาษาบาลีจากการประเมินของอาจารย์โดยนักศึกษา คณะสังคมศาสตร์ หลักสูตรรัฐศาสตรบัณฑิต สาขาวิชา การปกครอง รายวิชา ภาษาบาลีเพื่อการค้นคว้าพระพุทธศาสนา ภาคเรียนที่ 1/2564 ดังที่ปรากฏในตารางที่ 4.12

ตารางที่ 4.12 ผลการประเมินการจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ภาษาบาลีจากการสอนของ
อาจารย์โดยนักศึกษา คณะสังคมศาสตร์ หลักสูตรรัฐศาสตรบัณฑิต สาขาวิชา การปกครอง

การเตรียมเนื้อหาการสอน	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. มีการชี้แจงแนวการสอนอย่างชัดเจน	3.28	0.45	ปานกลาง
2. มีเอกสารประกอบการสอนและแนะนำแหล่งศึกษาค้นคว้าที่เหมาะสม	4.72	0.45	มากที่สุด
3. จัดลำดับการสอนเป็นขั้นตอนเข้าใจง่ายและเหมาะสมกับเวลา	4.44	0.9	มาก
4. เนื้อหาครอบคลุม ครบถ้วน ตามที่กำหนดไว้ในหลักสูตร	3.28	0.45	ปานกลาง
วิธีการถ่ายทอดความรู้			
5. การถ่ายทอดความรู้โดยมีความเชื่อมโยงของเนื้อหา เป็นขั้นตอนไม่วกวน	3.56	0.9	มาก
6. มีกิจกรรมการเรียนการสอนสอดคล้องกับวัตถุประสงค์และเนื้อหา	4.72	0.45	มากที่สุด
7. อธิบายได้ตรงประเด็น ยกตัวอย่างชัดเจน เข้าใจง่าย	3.72	0.45	มาก
8. สอนเนื้อหาครบถ้วนตามแนวการสอนที่กำหนดไว้	4.17	0.83	มาก
9. ใช้สื่อและอุปกรณ์การสอนที่เหมาะสมสอดคล้องกับเนื้อหาวิชาและนักศึกษา	4.72	0.45	มากที่สุด
10. การกระตุ้นความสนใจของผู้เรียนและก่อให้เกิดการเรียนรู้	3.28	0.45	ปานกลาง
การบูรณาการและเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ			
11. เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้วิเคราะห์ แสดงความคิดเห็น ทำงานร่วมกัน หรือเรียนรู้ด้วยตนเอง	4.0	0.00	มาก
12. จัดประสบการณ์ที่ทำให้ผู้เรียนสามารถเชื่อมโยงความรู้กับรายวิชาอื่นๆ หรือนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน หรือการปฏิบัติงาน	4.17	0.83	มาก
13. มีการนำเสนอผลวิจัย และ/หรือ สถานการณ์ปัจจุบันมาใช้ประกอบการสอน	4.72	0.45	มากที่สุด
14. มีการสอดแทรกคุณธรรมและจริยธรรมแก่นักศึกษา	4.17	0.83	มาก
การบูรณาการและเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ			
15. สร้างบรรยากาศในชั้นเรียนมีความอบอุ่น เน้นความร่วมมือไม่เน้นการแข่งขันผู้เรียนมีความสุขในการเรียน มีความเป็นประชาธิปไตยให้คุณค่ากับความคิดเห็นและกระบวนการคิดของผู้เรียน	3.28	0.45	ปานกลาง

ตารางที่ 4.12 (ต่อ)

16. ความสามารถจัดประสบการณ์โดยเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง (คือ คำนึงถึงความแตกต่างเฉพาะบุคคล เช่น การเปิดโอกาสให้ผู้เรียน ค้นคว้าอิสระส่วนบุคคล การให้ผู้เรียนค้นคว้าเพิ่มเติมในห้องสมุด การสอนทางเครือข่ายอินเทอร์เน็ต ฯลฯ)	4.00	0.00	มาก
17. มีการประเมินผลหลายรูปแบบ ผู้เรียนทราบวิธีการประเมินและมี ส่วนร่วมในการกำหนดสัดส่วนคะแนน	4.44	0.50	มาก
ความรู้ความสามารถของผู้สอน			
18. มีความรู้ในวิชาอย่างถูกต้องและทันสมัย	3.56	0.90	มาก
19. มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีต่อนักศึกษา	4.44	0.90	มาก
20. สอนตรงเวลาและเข้าสอนอย่างสม่ำเสมอ	3.28	0.45	ปานกลาง
21. ประพฤติตนเป็นแบบอย่างที่ดี	4.28	0.45	มาก
22. ช่วยเหลือ แนะนำด้านวิชาการหรือด้านอื่นๆ แก่นักศึกษา	4.17	0.83	มาก
23. การรับฟังความคิดเห็นและข้อวิจารณ์จากผู้เรียน	4.17	0.83	มาก
สิ่งสนับสนุนการเรียนรู้			
24. ใช้สิ่งสนับสนุนการเรียนรู้ที่หลากหลาย ทำให้นักศึกษาเกิดความ สนใจและอยากเรียนรู้มากยิ่งขึ้น เช่น อุปกรณ์ ตัวอย่างของจริง หนังสือ ตำรา คู่มือ เว็บไซต์หรือการได้เสวนากับผู้เชี่ยวชาญ	3.28	0.45	ปานกลาง
25. ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการเรียนการสอนได้อย่างเหมาะสม	4.44	0.90	มาก
ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ความพึงพอใจของนักศึกษาที่มี ต่ออาจารย์ผู้สอน รายด้าน			
การเตรียมเนื้อหาการสอน	3.93	0.56	มาก
วิธีการถ่ายทอดความรู้	4.03	0.59	มาก
การบูรณาการและเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ	4.11	0.44	มาก
ความรู้ความสามารถของผู้สอน	3.98	0.73	มาก
สิ่งสนับสนุนการเรียนรู้	3.86	0.68	มาก
สรุปผลการประเมินความพึงพอใจ	4.03	0.61	มาก

จากตารางที่ 4.12 พบว่า นักศึกษา คณะสังคมศาสตร์ หลักสูตรรัฐศาสตรบัณฑิต สาขาวิชา การปกครอง มีความพึงพอใจในการสอนของอาจารย์ รายวิชา ภาษาอังกฤษเพื่อการค้นคว้าพระพุทธศาสนา อยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยรวม ($\bar{X}$) = 4.03 และมีความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) = 0.61 ซึ่งสามารถสรุปเป็นอันดับจากมากไปหาน้อยได้ดังนี้

1. การบูรณาการและเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ
2. วิธีการถ่ายทอดความรู้
3. ความรู้ความสามารถของผู้สอน
4. การเตรียมเนื้อหาการสอน
5. สิ่งสนับสนุนการเรียนรู้

4. ผลของการใช้รูปแบบการจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ภาษาบาลีจากการประเมินของอาจารย์โดยนักศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ หลักสูตรศึกษาศาสตรบัณฑิต สาขาวิชา การสอนภาษาอังกฤษ รายวิชา ภาษาบาลีและสันสกฤตเพื่อการศึกษาคัมภีร์พระพุทธศาสนา ภาคเรียนที่ 2/2564 ดังที่ปรากฏในตารางที่ 4.20

ตารางที่ 4.13 ผลการประเมินการจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ภาษาบาลีจากการสอนของอาจารย์ โดยนักศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ หลักสูตรศึกษาศาสตรบัณฑิต สาขาวิชา การสอนภาษาอังกฤษ

การเตรียมเนื้อหาการสอน	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. มีการชี้แจงแนวการสอนอย่างชัดเจน	4.71	0.46	มากที่สุด
2. มีเอกสารประกอบการสอนและแนะนำแหล่งศึกษาค้นคว้าที่เหมาะสม	4.82	0.38	มากที่สุด
3. จัดลำดับการสอนเป็นขั้นตอนเข้าใจง่ายและเหมาะสมกับเวลา	4.74	0.44	มากที่สุด
4. เนื้อหาครอบคลุม ครบถ้วน ตามที่กำหนดไว้ในหลักสูตร	4.44	0.50	มาก
วิธีการถ่ายทอดความรู้			
5. การถ่ายทอดความรู้โดยมีความเชื่อมโยงของเนื้อหา เป็นขั้นตอนไม่วกวน	4.47	0.50	มาก
6. มีกิจกรรมการเรียนการสอนสอดคล้องกับวัตถุประสงค์และเนื้อหา	4.65	0.48	มากที่สุด
7. อธิบายได้ตรงประเด็น ยกตัวอย่างชัดเจน เข้าใจง่าย	4.53	0.50	มากที่สุด
8. สอนเนื้อหาครบถ้วนตามแนวการสอนที่กำหนดไว้	4.62	0.49	มากที่สุด
วิธีการถ่ายทอดความรู้			
9. ใช้สื่อและอุปกรณ์การสอนที่เหมาะสมสอดคล้องกับเนื้อหาวิชาและนักศึกษา	4.32	0.47	มาก
10. การกระตุ้นความสนใจของผู้เรียนและก่อให้เกิดการเรียนรู้	4.29	0.46	มาก

ตารางที่ 4.13 (ต่อ)

การบูรณาการและเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ			
11. เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้วิเคราะห์ แสดงความคิดเห็น ทำงานร่วมกัน หรือเรียนรู้ด้วยตนเอง	4.29	0.46	มาก
12. จัดประสบการณ์ที่ทำให้ผู้เรียนสามารถเชื่อมโยงความรู้กับรายวิชาอื่นๆ หรือนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน หรือการปฏิบัติงาน	4.29	0.46	มาก
13. มีการนำเสนอผลวิจัย และ/หรือ สถานการณ์ปัจจุบันมาใช้ประกอบการสอน	4.53	0.50	มากที่สุด
14. มีการสอดแทรกคุณธรรมและจริยธรรมแก่นักศึกษา	4.50	0.50	มาก
15. สร้างบรรยากาศในชั้นเรียนมีความอบอุ่น เน้นความร่วมมือไม่เน้นการแข่งขันผู้เรียนมีความสุขในการเรียน มีความเป็นประชาธิปไตยให้คุณค่ากับความคิดเห็นและกระบวนการคิดของผู้เรียน	4.32	0.47	มาก
16. ความสามารถจัดประสบการณ์โดยเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง (คือคำนึงถึงความแตกต่างเฉพาะบุคคล เช่น การเปิดโอกาสให้ผู้เรียนค้นคว้าอิสระส่วนบุคคล การให้ผู้เรียนค้นคว้าเพิ่มเติมในห้องสมุด การสอนทางเครือข่ายอินเทอร์เน็ต ฯลฯ)	4.24	0.42	มาก
17. มีการประเมินผลหลายรูปแบบ ผู้เรียนทราบวิธีการประเมินและมีส่วนร่วมในการกำหนดสัดส่วนคะแนน	4.41	0.49	มาก
ความรู้ความสามารถของผู้สอน			
18. มีความรู้ในวิชาอย่างถูกต้องและทันสมัย	4.35	0.48	มาก
19. มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีต่อนักศึกษา	4.46	0.50	มากที่สุด
20. สอนตรงเวลาและเข้าสอนอย่างสม่ำเสมอ	4.50	0.50	มาก
21. ประพฤติตนเป็นแบบอย่างที่ดี	4.44	0.50	มาก
22. ช่วยเหลือ แนะนำด้านวิชาการหรือด้านอื่นๆ แก่นักศึกษา	4.26	0.44	มาก
23. การรับฟังความคิดเห็นและข้อวิจารณ์จากผู้เรียน	4.41	0.49	มาก
สิ่งสนับสนุนการเรียนรู้			
24. ใช้สิ่งสนับสนุนการเรียนรู้ที่หลากหลาย ทำให้นักศึกษาเกิดความสนใจและอยากเรียนรู้มากยิ่งขึ้น เช่น อุปกรณ์ ตัวอย่างของจริง หนังสือ ตำรา คู่มือ เว็บไซต์หรือการได้เสวนากับผู้เชี่ยวชาญ	4.47	0.40	มากที่สุด
25. ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการเรียนการสอนได้อย่างเหมาะสม	4.65	0.48	มากที่สุด

ตารางที่ 4.13 (ต่อ)

ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ความพึงพอใจของนักศึกษาที่มีต่ออาจารย์ผู้สอน รายด้าน			
การเตรียมเนื้อหาการสอน	4.68	0.45	มากที่สุด
วิธีการถ่ายทอดความรู้	4.48	0.48	มาก
การบูรณาการและเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ	4.37	0.47	มาก
ความรู้ความสามารถของผู้สอน	4.42	0.49	มาก
สิ่งสนับสนุนการเรียนรู้	4.72	0.44	มากที่สุด
สรุปผลการประเมินความความพึงพอใจ	4.48	0.50	มาก

จากตารางที่ 4.20 พบว่า นักศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ หลักสูตรศึกษาศาสตรบัณฑิต สาขาวิชา การสอนภาษาอังกฤษ มีความพึงพอใจในการสอนของอาจารย์ รายวิชา ภาษาบาลีและสันสกฤตเพื่อการศึกษาค้นคว้าพระพุทธศาสนา อยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยรวม ($\bar{X}$) = 4.48 และมีความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) = 0.50 ซึ่งสามารถสรุปเป็นอันดับจากมากไปหาน้อยได้ดังนี้

1. สิ่งสนับสนุนการเรียนรู้
2. การเตรียมเนื้อหาการสอน
3. วิธีการถ่ายทอดความรู้
4. ความรู้ความสามารถของผู้สอน
5. การบูรณาการและเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

5. ผลของการใช้รูปแบบการจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ภาษาบาลีจากการประเมินของอาจารย์โดยนักศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ หลักสูตรศึกษาศาสตรบัณฑิต สาขาวิชา การสอนภาษาไทย รายวิชา ภาษาบาลีและสันสกฤตเพื่อการศึกษาค้นคว้าพระพุทธศาสนา ภาคเรียนที่ 2/2564 ดังที่ปรากฏในตารางที่ 4.14

ตารางที่ 4.14 ผลการประเมินการจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ภาษาบาลีจากการสอนของอาจารย์ โดยนักศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ หลักสูตรศึกษาศาสตรบัณฑิต สาขาวิชา การสอนภาษาไทย

การเตรียมเนื้อหาการสอน	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. มีการชี้แจงแนวการสอนอย่างชัดเจน	4.48	0.50	มาก
2. มีเอกสารประกอบการสอนและแนะนำแหล่งศึกษาค้นคว้าที่เหมาะสม	4.30	0.46	มาก

ตารางที่ 4.14 (ต่อ)

3. จัดลำดับการสอนเป็นขั้นตอนเข้าใจง่ายและเหมาะสมกับเวลา	4.73	0.45	มากที่สุด
4. เนื้อหาครอบคลุม ครบถ้วน ตามที่กำหนดไว้ในหลักสูตร	4.06	0.24	มาก
วิธีการถ่ายทอดความรู้			
5. การถ่ายทอดความรู้โดยมีความเชื่อมโยงของเนื้อหา เป็นขั้นตอน ง่ายกว่า	4.73	0.45	มากที่สุด
6. มีกิจกรรมการเรียนการสอนสอดคล้องกับวัตถุประสงค์และเนื้อหา	4.21	0.41	มาก
7. อธิบายได้ตรงประเด็น ยกตัวอย่างชัดเจน เข้าใจง่าย	4.73	0.45	มากที่สุด
8. สอนเนื้อหาครบถ้วนตามแนวการสอนที่กำหนดไว้	4.48	0.50	มาก
9. ใช้สื่อและอุปกรณ์การสอนที่เหมาะสมสอดคล้องกับเนื้อหาวิชา และนักศึกษา	4.21	0.41	มาก
10. การกระตุ้นความสนใจของผู้เรียนและก่อให้เกิดการเรียนรู้	4.30	0.46	มาก
การบูรณาการและเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ			
11. เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้วิเคราะห์ แสดงความคิดเห็น ทำงาน ร่วมกัน หรือเรียนรู้ด้วยตนเอง	4.48	0.50	มาก
12. จัดประสบการณ์ที่ทำให้ผู้เรียนสามารถเชื่อมโยงความรู้กับ รายวิชาอื่นๆ หรือนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน หรือการปฏิบัติงาน	4.73	0.45	มากที่สุด
13. มีการนำเสนอผลวิจัย และ/หรือ สถานการณ์ปัจจุบันมาใช้ ประกอบการสอน	4.48	0.49	มาก
14. มีการสอดแทรกคุณธรรมและจริยธรรมแก่นักศึกษา	4.06	0.24	มาก
15. สร้างบรรยากาศในชั้นเรียนมีความอบอุ่น เน้นความร่วมมือไม่ เน้นการแข่งขันผู้เรียนมีความสุขในการเรียน มีความเป็น ประชาธิปไตยให้คุณค่ากับความคิดเห็นและกระบวนการคิดของ ผู้เรียน	4.73	0.45	มากที่สุด
16. ความสามารถจัดประสบการณ์โดยเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง (คือคำนึงถึงความแตกต่างเฉพาะบุคคล เช่น การเปิดโอกาสให้ผู้เรียน ค้นคว้าอิสระส่วนบุคคล การให้ผู้เรียนค้นคว้าเพิ่มเติมในห้องสมุด การสอนทางเครือข่ายอินเทอร์เน็ต ฯลฯ)	4.64	0.48	มากที่สุด
17. มีการประเมินผลหลายรูปแบบ ผู้เรียนทราบวิธีการประเมินและ มีส่วนร่วมในการกำหนดสัดส่วนคะแนน	4.73	0.45	มากที่สุด

ตารางที่ 4.14 (ต่อ)

ความรู้ความสามารถของผู้สอน	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
18. มีความรู้ในวิชาอย่างถูกต้องและทันสมัย	4.88	0.33	มากที่สุด
19. มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีต่อนักศึกษา	4.73	0.45	มากที่สุด
20. สอนตรงเวลาและเข้าสอนอย่างสม่ำเสมอ	4.30	1.46	มาก
21. ประพฤติตนเป็นแบบอย่างที่ดี	4.73	0.45	มากที่สุด
22. ช่วยเหลือ แนะนำด้านวิชาการหรือด้านอื่นๆ แก่นักศึกษา	4.88	0.33	มากที่สุด
23. การรับฟังความคิดเห็นและข้อวิจารณ์จากผู้เรียน	4.30	0.46	มาก
สิ่งสนับสนุนการเรียนรู้			
24. ใช้สิ่งสนับสนุนการเรียนรู้ที่หลากหลาย ทำให้นักศึกษาเกิดความสนใจและอยากเรียนรู้มากยิ่งขึ้น เช่น อุปกรณ์ ตัวอย่างของจริง หนังสือ ตำรา คู่มือ เว็บไซต์หรือการได้เสวนากับผู้เชี่ยวชาญ	4.73	0.45	มากที่สุด
25. ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการเรียนการสอนได้อย่างเหมาะสม	4.88	0.33	มากที่สุด
ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ความพึงพอใจของนักศึกษาที่มีต่ออาจารย์ผู้สอน รายด้าน			
การเตรียมเนื้อหาการสอน	4.39	0.41	มาก
วิธีการถ่ายทอดความรู้	4.44	0.45	มาก
การบูรณาการและเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ	4.55	0.44	มากที่สุด
ความรู้ความสามารถของผู้สอน	4.64	0.41	มากที่สุด
สิ่งสนับสนุนการเรียนรู้	4.81	0.39	มากที่สุด
สรุปผลการประเมินความพึงพอใจ	4.56	0.45	มากที่สุด

จากตารางที่ 4.21 พบว่า นักศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ หลักสูตรศึกษาศาสตรบัณฑิต สาขาวิชา การสอนภาษาไทย มีความพึงพอใจในการสอนของอาจารย์ รายวิชา ภาษาบาลีและสันสกฤตเพื่อการศึกษาค้นคว้าพระพุทธศาสนา อยู่ในระดับมากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ยรวม ($\bar{X}$) = 4.56 และมีความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) = 0.45 ซึ่งสามารถสรุปเป็นอันดับจากมากไปหาน้อยได้ดังนี้

1. สิ่งสนับสนุนการเรียนรู้
2. ความรู้ความสามารถของผู้สอน
3. การบูรณาการและเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ
4. วิธีการถ่ายทอดความรู้
5. การเตรียมเนื้อหาการสอน

6. ผลของการใช้รูปแบบการจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ภาษาบาลีจากการประเมินของอาจารย์โดยนักศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ หลักสูตรศึกษาศาสตรบัณฑิต สาขาวิชา การสอนสังคมศึกษา รายวิชา ภาษาบาลีและสันสกฤตเพื่อการศึกษาค้นคว้าพระพุทธศาสนา ภาคเรียนที่ 2/2564 ดังที่ปรากฏในตารางที่ 4.15

ตารางที่ 4.15 ผลการประเมินการจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ภาษาบาลีจากการสอนของอาจารย์ โดยนักศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ หลักสูตรศึกษาศาสตรบัณฑิต สาขาวิชา การสอนสังคมศึกษา

การเตรียมเนื้อหาการสอน	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. มีการชี้แจงแนวการสอนอย่างชัดเจน	4.12	0.59	มาก
2. มีเอกสารประกอบการสอนและแนะนำแหล่งศึกษาค้นคว้าที่เหมาะสม	3.88	0.80	มาก
3. จัดลำดับการสอนเป็นขั้นตอนเข้าใจง่ายและเหมาะสมกับเวลา	4.05	0.66	มาก
4. เนื้อหาครอบคลุม ครบถ้วน ตามที่กำหนดไว้ในหลักสูตร	3.95	0.70	มาก
วิธีการถ่ายทอดความรู้			
5. การถ่ายทอดความรู้โดยมีความเชื่อมโยงของเนื้อหา เป็นขั้นตอนไม่วกวน	3.83	0.70	มาก
6. มีกิจกรรมการเรียนการสอนสอดคล้องกับวัตถุประสงค์และเนื้อหา	3.90	0.73	มาก
7. อธิบายได้ตรงประเด็น ยกตัวอย่างชัดเจน เข้าใจง่าย	4.07	0.68	มาก
8. สอนเนื้อหาครบถ้วนตามแนวการสอนที่กำหนดไว้	4.02	0.75	มาก
9. ใช้สื่อและอุปกรณ์การสอนที่เหมาะสมสอดคล้องกับเนื้อหาวิชาและนักศึกษา	3.93	0.71	มาก
10. การกระตุ้นความสนใจของผู้เรียนและก่อให้เกิดการเรียนรู้	3.90	0.69	มาก
การบูรณาการและเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ			
11. เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้วิเคราะห์ แสดงความคิดเห็น ทำงานร่วมกัน หรือเรียนรู้ด้วยตนเอง	3.95	0.66	มาก
12. จัดประสบการณ์ที่ทำให้ผู้เรียนสามารถเชื่อมโยงความรู้กับรายวิชาอื่นๆ หรือนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน หรือการปฏิบัติงาน	4.02	0.72	มาก
13. มีการนำเสนอผลวิจัย และ/หรือ สถานการณ์ปัจจุบันมาใช้ประกอบการสอน	3.88	0.67	มากที่สุด

ตารางที่ 4.15 (ต่อ)

14. มีการสอดแทรกคุณธรรมและจริยธรรมแก่นักศึกษา	4.02	0.68	มาก
15. สร้างบรรยากาศในชั้นเรียนมีความอบอุ่น เน้นความร่วมมือไม่เน้นการแข่งขันผู้เรียนมีความสุขในการเรียน มีความเป็นประชาธิปไตยให้คุณค่ากับความคิดเห็นและกระบวนการคิดของผู้เรียน	4.02	0.72	มาก
16. ความสามารถจัดประสบการณ์โดยเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง (คือคำนึงถึงความแตกต่างเฉพาะบุคคล เช่น การเปิดโอกาสให้ผู้เรียนค้นคว้าอิสระส่วนบุคคล การให้ผู้เรียนค้นคว้าเพิ่มเติมในห้องสมุด การสอนทางเครือข่ายอินเทอร์เน็ต ฯลฯ)	3.90	0.58	มาก
17. มีการประเมินผลหลายรูปแบบ ผู้เรียนทราบวิธีการประเมินและมีส่วนร่วมในการกำหนดสัดส่วนคะแนน	3.95	0.70	มาก
ความรู้ความสามารถของผู้สอน			
18. มีความรู้ในวิชาอย่างถูกต้องและทันสมัย	4.05	0.62	มากที่สุด
19. มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีต่อนักศึกษา	4.39	0.73	มากที่สุด
20. สอนตรงเวลาและเข้าสอนอย่างสม่ำเสมอ	4.12	0.77	มาก
21. ประพฤติตนเป็นแบบอย่างที่ดี	4.20	0.67	มาก
22. ช่วยเหลือ แนะนำด้านวิชาการหรือด้านอื่นๆ แก่นักศึกษา	4.12	0.71	มากที่สุด
23. การรับฟังความคิดเห็นและข้อวิจารณ์จากผู้เรียน	4.17	0.66	มาก
สิ่งสนับสนุนการเรียนรู้			
24. ใช้สิ่งสนับสนุนการเรียนรู้ที่หลากหลาย ทำให้นักศึกษาเกิดความสนใจและอยากเรียนรู้มากยิ่งขึ้น เช่น อุปกรณ์ ตัวอย่างของจริง หนังสือ ตำรา คู่มือ เว็บไซต์หรือการได้เสวนากับผู้เชี่ยวชาญ	3.98	0.72	มากที่สุด
25. ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการเรียนการสอนได้อย่างเหมาะสม	3.98	0.72	มาก
การเตรียมเนื้อหาการสอน	4.00	0.69	มากที่สุด
วิธีการถ่ายทอดความรู้	3.94	0.71	มาก
การบูรณาการและเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ	3.96	0.68	มาก
ความรู้ความสามารถของผู้สอน	4.18	0.69	มากที่สุด
สิ่งสนับสนุนการเรียนรู้	3.98	0.72	มากที่สุด
สรุปผลการประเมินความพึงพอใจ	4.03	0.72	มาก

จากตารางที่ 4.15 พบว่า นักศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ หลักสูตรศึกษาศาสตรบัณฑิต สาขาวิชา การสอนสังคมศึกษา มีความพึงพอใจในการสอนของอาจารย์ รายวิชา ภาษาบาลีและสันสกฤตเพื่อการศึกษาค้นคว้าพระพุทธศาสนา อยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยรวม ($\bar{X}$) = 4.03 และมีความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) = 0.72 ซึ่งสามารถสรุปเป็นอันดับจากมากไปหาน้อยได้ดังนี้

1. การเตรียมเนื้อหาการสอน
2. ความรู้ความสามารถของผู้สอน
3. สิ่งสนับสนุนการเรียนรู้
4. วิธีการถ่ายทอดความรู้
5. การบูรณาการและเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

7. ผลของการใช้รูปแบบการจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ภาษาบาลีจากการประเมินการสอนของอาจารย์โดยนักศึกษาคณะศึกษาศาสตร์และปรัชญา หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชา พุทธศาสนาและปรัชญา รายวิชา ภาษาบาลีเพื่อการศึกษาค้นคว้าพระพุทธศาสนา ภาคเรียนที่ 1/2564 ดังที่ปรากฏในตารางที่ 4.16

ตารางที่ 4.16 ผลการประเมินการจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ภาษาบาลีจากการสอนของอาจารย์ โดยนักศึกษาคณะศึกษาศาสตร์และปรัชญา หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชา พุทธศาสนา และปรัชญา

การเตรียมเนื้อหาการสอน	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. มีการชี้แจงแนวการสอนอย่างชัดเจน	4.80	0.40	มากที่สุด
2. มีเอกสารประกอบการสอนและแนะนำแหล่งศึกษาค้นคว้าที่เหมาะสม	4.20	0.75	มาก
3. จัดลำดับการสอนเป็นขั้นตอนเข้าใจง่ายและเหมาะสมกับเวลา	4.80	0.4	มากที่สุด
4. เนื้อหาครอบคลุม ครบถ้วน ตามที่กำหนดไว้ในหลักสูตร	4.40	0.49	มาก
วิธีการถ่ายทอดความรู้			
5. การถ่ายทอดความรู้โดยมีความเชื่อมโยงของเนื้อหา เป็นขั้นตอน ไม่รวน	4.60	0.49	มากที่สุด
6. มีกิจกรรมการเรียนการสอนสอดคล้องกับวัตถุประสงค์และเนื้อหา	4.40	0.80	มาก
7. อธิบายได้ตรงประเด็น ยกตัวอย่างชัดเจน เข้าใจง่าย	4.80	0.40	มากที่สุด
8. สอนเนื้อหาครบถ้วนตามแนวการสอนที่กำหนดไว้	4.40	0.49	มาก
9. ใช้สื่อและอุปกรณ์การสอนที่เหมาะสมสอดคล้องกับเนื้อหาวิชาและนักศึกษา	3.80	0.98	มาก

ตารางที่ 4.16 (ต่อ)

10. การกระตุ้นความสนใจของผู้เรียนและก่อให้เกิดการเรียนรู้	4.60	0.49	มากที่สุด
การบูรณาการและเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ			
11. เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้วิเคราะห์ แสดงความคิดเห็น ทำงานร่วมกัน หรือเรียนรู้ด้วยตนเอง	4.80	0.40	มากที่สุด
12. จัดประสบการณ์ที่ทำให้ผู้เรียนสามารถเชื่อมโยงความรู้กับรายวิชา อื่นๆ หรือนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน หรือการปฏิบัติงาน	4.40	0.80	มาก
13. มีการนำเสนอผลวิจัย และ/หรือ สถานการณ์ปัจจุบันมาใช้ ประกอบการสอน	4.60	0.49	มากที่สุด
14. มีการสอดแทรกคุณธรรมและจริยธรรมแก่นักศึกษา	4.40	0.49	มาก
15. สร้างบรรยากาศในชั้นเรียนมีความอบอุ่น เน้นความร่วมมือไม่ เน้นการแข่งขันผู้เรียนมีความสุขในการเรียน มีความเป็น ประชาธิปไตยให้คุณค่ากับความคิดเห็นและกระบวนการคิดของ ผู้เรียน	4.40	0.80	มาก
16. ความสามารถจัดประสบการณ์โดยเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง (คือคำนึงถึงความแตกต่างเฉพาะบุคคล เช่น การเปิดโอกาสให้ผู้เรียน ค้นคว้าอิสระส่วนบุคคล การให้ผู้เรียนค้นคว้าเพิ่มเติมในห้องสมุด การสอนทางเครือข่ายอินเทอร์เน็ต ฯลฯ)	4.20	1.17	มาก
17. มีการประเมินผลหลายรูปแบบ ผู้เรียนทราบวิธีการประเมินและ มีส่วนร่วมในการกำหนดสัดส่วนคะแนน	4.20	0.75	มาก
18. มีความรู้ในวิชาอย่างถูกต้องและทันสมัย	4.80	0.40	มากที่สุด
19. มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีต่อนักศึกษา	4.60	0.49	มากที่สุด
20. สอนตรงเวลาและเข้าสอนอย่างสม่ำเสมอ	4.20	1.17	มาก
21. ประพฤติตนเป็นแบบอย่างที่ดี	4.40	0.8	มาก
22. ช่วยเหลือ แนะนำด้านวิชาการหรือด้านอื่นๆ แก่นักศึกษา	4.80	0.4	มากที่สุด
23. การรับฟังความคิดเห็นและข้อวิจารณ์จากผู้เรียน	4.40	0.80	มาก
สิ่งสนับสนุนการเรียนรู้			
24. ใช้สิ่งสนับสนุนการเรียนรู้ที่หลากหลาย ทำให้นักศึกษาเกิดความ สนใจและอยากเรียนรู้มากยิ่งขึ้น เช่น อุปกรณ์ ตัวอย่างของจริง หนังสือ ตำรา คู่มือ เว็บไซต์หรือการได้เสวนากับผู้เชี่ยวชาญ	4.80	0.40	มากที่สุด
25. ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการเรียนการสอนได้อย่างเหมาะสม	4.40	0.49	มาก

ตารางที่ 4.16 (ต่อ)

ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ความพึงพอใจของนักศึกษาที่มีต่ออาจารย์ผู้สอน รายด้าน	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
การเตรียมเนื้อหาการสอน	4.55	0.51	มากที่สุด
วิธีการถ่ายทอดความรู้	4.43	0.61	มาก
การบูรณาการและเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ	4.43	0.70	มาก
ความรู้ความสามารถของผู้สอน	4.53	0.68	มากที่สุด
สิ่งสนับสนุนการเรียนรู้	4.60	0.45	มากที่สุด
สรุปผลการประเมินความพึงพอใจ	4.50	0.65	มาก

จากตารางที่ 4.16 พบว่า นักศึกษา คณะศาสนาและปรัชญา หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชา พุทธศาสนาและปรัชญา มีความพึงพอใจในการสอนของอาจารย์ รายวิชา ภาษาบาลีเพื่อการค้นคว้าพระพุทธศาสนา อยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยรวม ($\bar{X}$) = 4.50 และมีความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) = 0.65 ซึ่งสามารถสรุปเป็นอันดับจากมากไปหาน้อยได้ดังนี้

1. สิ่งสนับสนุนการเรียนรู้
2. การเตรียมเนื้อหาการสอน
3. ความรู้ความสามารถของผู้สอน
4. การบูรณาการและเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ
5. วิธีการถ่ายทอดความรู้

8. ผลของการใช้รูปแบบการจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ภาษาบาลีจากการประเมินการสอนของอาจารย์โดยนักศึกษา คณะศาสนาและปรัชญา หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชา พุทธศาสนาและปรัชญา รายวิชา ภาษาบาลีและภาษาอังกฤษเพื่อการค้นคว้าพระพุทธศาสนา ภาคเรียนที่ 1/2564 ดังที่ปรากฏในตารางที่ 4.17

ตารางที่ 4.17 ผลการประเมินการจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ภาษาบาลีจากการสอนของอาจารย์โดยนักศึกษา คณะศาสนาและปรัชญา หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชา พุทธศาสนาและปรัชญา

การเตรียมเนื้อหาการสอน	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. มีการชี้แจงแนวการสอนอย่างชัดเจน	4.44	0.50	มาก
2. มีเอกสารประกอบการสอนและแนะนำแหล่งศึกษาค้นคว้าที่เหมาะสม	4.33	0.47	มาก

ตารางที่ 4.17

3. จัดลำดับการสอนเป็นขั้นตอนเข้าใจง่ายและเหมาะสมกับเวลา	4.33	0.47	มาก
4. เนื้อหาครอบคลุม ครบถ้วน ตามที่กำหนดไว้ในหลักสูตร	4.22	0.42	มาก
วิธีการถ่ายทอดความรู้			
5. การถ่ายทอดความรู้โดยมีความเชื่อมโยงของเนื้อหา เป็นขั้นตอน ไม่ รวน	4.33	0.47	มาก
6. มีกิจกรรมการเรียนการสอนสอดคล้องกับวัตถุประสงค์และเนื้อหา	4.56	0.50	มากที่สุด
7. อธิบายได้ตรงประเด็น ยกตัวอย่างชัดเจน เข้าใจง่าย	4.33	0.47	มาก
8. สอนเนื้อหาครบถ้วนตามแนวการสอนที่กำหนดไว้	4.33	0.47	มาก
9. ใช้สื่อและอุปกรณ์การสอนที่เหมาะสมสอดคล้องกับเนื้อหาวิชาและ นักศึกษา	4.67	0.47	มากที่สุด
10. การกระตุ้นความสนใจของผู้เรียนและก่อให้เกิดการเรียนรู้	4.11	0.31	มาก
การบูรณาการและเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ			
11. เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้วิเคราะห์ แสดงความคิดเห็น ทำงานร่วมกัน หรือเรียนรู้ด้วยตนเอง	4.67	0.47	มากที่สุด
12. จัดประสบการณ์ที่ทำให้ผู้เรียนสามารถเชื่อมโยงความรู้กับรายวิชา อื่นๆ หรือนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน หรือการปฏิบัติงาน	4.44	0.50	มาก
13. มีการนำเสนอผลวิจัย และ/หรือ สถานการณ์ปัจจุบันมาใช้ ประกอบการสอน	4.67	0.49	มากที่สุด
14. มีการสอดแทรกคุณธรรมและจริยธรรมแก่นักศึกษา	4.33	0.47	มาก
15. สร้างบรรยากาศในชั้นเรียนมีความอบอุ่น เน้นความร่วมมือไม่เน้น การแข่งขันผู้เรียนมีความสุขในการเรียน มีความเป็นประชาธิปไตยให้ คุณค่ากับความคิดเห็นและกระบวนการคิดของผู้เรียน	4.44	0.50	มาก
16. ความสามารถจัดประสบการณ์โดยเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง (คือ คำนึงถึงความแตกต่างเฉพาะบุคคล เช่น การเปิดโอกาสให้ผู้เรียน ค้นคว้าอิสระส่วนบุคคล การให้ผู้เรียนค้นคว้าเพิ่มเติมในห้องสมุด การ สอนทางเครือข่ายอินเทอร์เน็ต ฯลฯ)	4.67	0.47	มากที่สุด
17. มีการประเมินผลหลายรูปแบบ ผู้เรียนทราบวิธีการประเมินและมี ส่วนร่วมในการกำหนดสัดส่วนคะแนน	4.33	0.47	มาก

ตารางที่ 4.17

ความรู้ความสามารถของผู้สอน	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
18. มีความรู้ในวิชาอย่างถูกต้องและทันสมัย	4.33	0.47	มาก
19. มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีต่อนักศึกษา	4.33	0.47	มาก
20. สอนตรงเวลาและเข้าสอนอย่างสม่ำเสมอ	4.44	0.50	มาก
21. ประพฤติตนเป็นแบบอย่างที่ดี	4.44	0.50	มาก
22. ช่วยเหลือ แนะนำด้านวิชาการหรือด้านอื่นๆ แก่นักศึกษา	4.22	0.42	มาก
23. การรับฟังความคิดเห็นและข้อวิจารณ์จากผู้เรียน	4.11	0.31	มาก
สิ่งสนับสนุนการเรียนรู้			
24. ใช้สิ่งสนับสนุนการเรียนรู้ที่หลากหลาย ทำให้นักศึกษาเกิดความสนใจและอยากเรียนรู้อย่างยิ่งขึ้น เช่น อุปกรณ์ ตัวอย่างของจริง หนังสือ ตำรา คู่มือ เว็บไซต์หรือการได้เสวนากับผู้เชี่ยวชาญ	4.67	0.47	มากที่สุด
25. ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการเรียนการสอนได้อย่างเหมาะสม	4.56	0.50	มากที่สุด
ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ความพึงพอใจของนักศึกษาที่มีต่ออาจารย์ผู้สอน รายด้าน			
การเตรียมเนื้อหาการสอน	4.33	0.47	มาก
วิธีการถ่ายทอดความรู้	4.39	0.45	มาก
การบูรณาการและเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ	4.51	0.48	มาก
ความรู้ความสามารถของผู้สอน	4.31	0.45	มาก
สิ่งสนับสนุนการเรียนรู้	4.62	0.49	มากที่สุด
สรุปผลการประเมินความพึงพอใจ	4.40	0.48	มาก

จากตารางที่ 4.17 พบว่า นักศึกษา คณะศาสนาและปรัชญา หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชา พุทธศาสนาและปรัชญา มีความพึงพอใจในการสอนของอาจารย์ รายวิชา ภาษาบาลีและภาษาอังกฤษเพื่อการค้นคว้าพระพุทธศาสนา อยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยรวม ($\bar{X}$) = 4.40 และมีความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) = 0.48 ซึ่งสามารถสรุปเป็นอันดับจากมากไปหาน้อยได้ดังนี้

1. สิ่งสนับสนุนการเรียนรู้
2. การบูรณาการและเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ
3. วิธีการถ่ายทอดความรู้
4. การเตรียมเนื้อหาการสอน
5. ความรู้ความสามารถของผู้สอน

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลการสัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมาย ถึงผลการประเมินการเรียนการสอนมีความสำคัญตามรูปแบบการจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ภาษาบาลี มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา ดังที่ปรากฏในตารางที่ 4.18

ตารางที่ 4.18 ผลการประเมินการเรียนการสอนมีความสำคัญต่อการจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตามรูปแบบการจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ภาษาบาลี มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา

ประเด็น	ข้อมูลจากการสัมภาษณ์
<p>ผลการประเมินการเรียนการสอนมีความสำคัญต่อการจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้</p>	<p>“จากการประเมินผลการเรียนรู้โดยการสอบ ทดสอบ ทดลอง ปฏิบัติ การนำเสนอผลงานจากการศึกษาค้นคว้า และการประเมินความรู้จากการ เข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ ก่อให้เกิดทักษะและประสบการณ์การเรียนรู้ทาง พระพุทธศาสนาสามารถปฏิบัติงานในสาขาอาชีพในสถานการณ์ต่างๆ ได้” (ผู้ให้ข้อมูล 10, 29 สิงหาคม 2565)</p> <p>“ทำให้รู้ว่าผู้สอนรู้จุดเด่นและจุดด้อยในการสอนอย่างไรบ้าง แล้วนำมา ปรับปรุงรูปแบบการเรียนการสอนของอาจารย์” (ผู้ให้ข้อมูล 2, 30 สิงหาคม 2565)</p> <p>“ผลการประเมินมีผลต่อการเรียนการสอนของอาจารย์ได้ และผู้สอนจะ ได้นำผลการประเมินไปปรับปรุงการสอนและวิธีการสอนให้ทันสมัย” (ผู้ให้ ข้อมูล 3, 30 สิงหาคม 2565)</p> <p>“ผลการประเมินการเรียนการสอนมีความสำคัญที่นำไปปรับปรุงการเรียนการสอนตนเอง ปรับปรุงวิธีการสอนเทคนิค การสอนทำให้รู้จัก ตนเองดีขึ้น” (ผู้ให้ข้อมูล 11, 31 สิงหาคม 2565)</p> <p>“ผลการประเมินมีผลต่อการเรียนการสอนของอาจารย์ได้และผู้สอน ก็จะได้้นำผลการประเมินไปปรับปรุงการสอนและวิธีการสอนให้ ทันสมัย” (ผู้ให้ข้อมูล 3, 26 สิงหาคม 2565)</p> <p>“จากผลการประเมินการเรียนการสอนช่วยให้ผู้สอนทราบจุดอ่อนจุด แข็งของตนเองคือ SWOT ของตนเอง” (ผู้ให้ข้อมูล 1, 26 สิงหาคม 2565)</p> <p>“ผลการประเมินการเรียนการสอนเป็นข้อมูลสำคัญที่สามารถนำไป ปรับปรุงจัดการศึกษาได้เพราะผลการประเมินของนักศึกษาสะท้อนถึง การจัดการศึกษาและประสิทธิภาพการสอนของอาจารย์ได้” (ผู้ให้ข้อมูล 6, 29 สิงหาคม 2565)</p>

ตารางที่ 4.18 (ต่อ)

ประเด็น	ข้อมูลจากการสัมภาษณ์
<p>ผลการประเมินการเรียนการสอนมีความสำคัญต่อการจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้</p>	<p>“ผลการประเมินการเรียนการสอนมีความสำคัญต่อการจัดการศึกษาได้บ้างแต่ต้องทำเป็นระบบในตัวชีวิต” (ผู้ให้ข้อมูล 8, 26 สิงหาคม 2565)</p> <p>“แบบประเมินเป็นแบบประเมินภาพรวมทั้งหมดทุกรายวิชาไม่ได้ระบุเฉพาะหรือเป้าหมายเฉพาะในรายวิชาใดๆดังนั้นผลการประเมินจึงไม่ตอบโจทย์เพื่อหาแนวทางพัฒนารายวิชานั้นๆมากนักและนักศึกษายังไม่กล้าออกความคิดเห็นใดๆ” (ผู้ให้ข้อมูล 7, 28 สิงหาคม 2565)</p> <p>“ผลการประเมินการเรียนการสอนมีความสำคัญต่อวิธีการสอนและสร้างองค์ความรู้กิจกรรมการสอนตามแผนการสอน” (ผู้ให้ข้อมูล 5, 31 สิงหาคม 2565)</p> <p>“ผลการประเมินของนักศึกษาจะเป็นเครื่องมือสะท้อนการเรียนการสอนของอาจารย์แต่เครื่องมือที่ใช้ประเมินต้องเหมาะสมกับการเรียนการสอน” (ผู้ให้ข้อมูล 4, 27 สิงหาคม 2565)</p> <p>“ผู้สอนสามารถนำผลจากการประเมินมาทบทวนกระบวนการจัดการเรียนการสอนของตนเองได้ โดยการใช้แบบทดสอบหรือการประเมินพฤติกรรมของนักศึกษาว่าเนื้อหาและกระบวนการสอนที่เรานำมาใช้สร้างความเข้าใจให้กับผู้เรียนมากน้อยเพียงใด เพื่อผู้สอนจะได้นำผลการประเมินเหล่านั้น มาปรับปรุงเนื้อหาและกระบวนการสอนของตนเองต่อไป” (ผู้ให้ข้อมูล 9, 31 สิงหาคม 2565)</p>

จากข้อมูลของกลุ่มเป้าหมาย ที่ได้ให้สัมภาษณ์ถึงผลการประเมินการเรียนการสอนมีความสำคัญต่อการจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตามรูปแบบการจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ภาษาบาลี มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา สามารถสรุปเป็นประเด็นได้ดังต่อไปนี้

1. จากการประเมินผลการเรียนรู้โดยการสอบ ทดสอบ ทดลอง ปฏิบัติ การนำเสนอผลงานจากการศึกษาค้นคว้า และการประเมินความรู้จากการเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ ก่อให้เกิดทักษะและประสบการณ์การเรียนรู้ทางพระพุทธศาสนาสามารถปฏิบัติงานในสาขาอาชีพในสถานการณ์ต่างๆ ได้
2. ทำให้รู้ว่าผู้สอนรู้จุดเด่นและจุดด้อยในการสอนอย่างไรบ้าง แล้วนำมาปรับปรุงรูปแบบการเรียนการสอนของอาจารย์ และสามารถที่จะได้นำผลการประเมินไปปรับปรุงการสอน ปรับปรุงวิธีการสอนเทคนิค การสอนทำให้รู้จักตนเองดีขึ้นและวิธีการสอนให้ทันสมัย

3. ผลการประเมินการเรียนการสอนช่วยให้ผู้สอนทราบจุดอ่อนจุดแข็งของตนเองคือ SWOT ของตนเอง เป็นข้อมูลสำคัญที่สามารถนำไปปรับปรุงจัดการศึกษาได้เพราะผลการประเมินของนักศึกษาสะท้อนถึงการจัดการศึกษาและประสิทธิภาพการสอนของอาจารย์ได้

4. แบบประเมินเป็นแบบประเมินภาพรวมทั้งหมดทุกรายวิชาไม่ได้ระบุเฉพาะหรือเป้าหมายเฉพาะในรายวิชาใดๆ ดังนั้น ผลการประเมินจึงไม่ตอบโจทย์เพื่อหาแนวทางพัฒนารายวิชานี้ๆ มากนักและนักศึกษายังไม่กล้าออกความคิดเห็นใดๆ

5. ผลการประเมินการเรียนการสอนมีความสำคัญต่อวิธีการสอนและสร้างองค์ความรู้ กิจกรรมการสอนตามแผนการสอนเป็นเครื่องมือสะท้อนการเรียนการสอนของอาจารย์แต่เครื่องมือที่ใช้ประเมินต้องเหมาะสมกับการเรียนการสอน แต่ต้องทำเป็นระบบในตัวชี้วัด

6. ผู้สอนสามารถนำผลจากการประเมินมาทบทวนกระบวนการจัดการเรียนการสอนของตนเองได้ โดยการใช้แบบทดสอบหรือการประเมินพฤติกรรมของนักศึกษาว่าเนื้อหาและกระบวนการสอนที่เรานำมาใช้สร้างความเข้าใจให้กับผู้เรียนมากน้อยเพียงใด เพื่อผู้สอนจะได้นำผลการประเมินเหล่านั้น มาปรับปรุงเนื้อหาและกระบวนการสอนของตนเองต่อไป

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

5.1 สรุปผลการวิจัย

การวิจัยเรื่องนี้มีวัตถุประสงค์ 1. เพื่อศึกษารูปแบบการจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ภาษาบาลี มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา และ 2. เพื่อศึกษาผลของการใช้รูปแบบการจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ภาษาบาลี มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา โดยการศึกษจากเอกสารที่เกี่ยวข้อง (Documentary Research) และการเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) จากบุคคลผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับรูปแบบการจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ภาษาบาลี มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา ประกอบด้วย 1. อาจารย์ประจำหลักสูตรระดับปริญญาตรี จำนวน 6 คน 2. อาจารย์ประจำหลักสูตรระดับปริญญาโท จำนวน 1 คน 3. อาจารย์ประจำหลักสูตรระดับปริญญาเอก จำนวน 1 คน 4. คณาจารย์ผู้รับผิดชอบรายวิชาที่เกี่ยวข้องกับภาษาบาลี จำนวน 3 คน รวมทั้งหมดจำนวน 11 คน โดยการเลือกเฉพาะเจาะจง ซึ่งเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยเครื่องมือคือ แบบสัมภาษณ์มีโครงสร้าง แล้วนำมาวิเคราะห์และประมวลผลข้อมูล นำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลได้ดังนี้

5.1.1 รูปแบบการจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ภาษาบาลี มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา ซึ่งเป็นไปตามมคอ.3 ในแผนการสอน สามารถสรุปได้ดังนี้

1. ด้านจุดมุ่งหมาย

นักศึกษามีความรู้และสามารถอธิบายหลักไวยากรณ์บาลีขั้นพื้นฐาน เขียนและอ่านภาษาบาลีโดยใช้อักษรไทย อ่านคัมภีร์พระพุทธศาสนาฉบับภาษาบาลีเบื้องต้นได้ และแปลประโยคบาลีเป็นไทยในเบื้องต้น รวมทั้งสามารถบอกลักษณะภาษาบาลีในภาษาไทยได้และประยุกต์ใช้ สามารถเข้าใจและอธิบายถึงแนวคิดหลักของภาษาบาลีและภาษาอังกฤษเพื่อการศึกษาพุทธศาสนาและปรัชญา สามารถคิด วิเคราะห์ อภิปรายในเรื่องกระบวนการทัศน์ทางภาษาบาลีและภาษาอังกฤษ รวมสามารถสรุปสาระสำคัญ คุณค่า ประโยชน์ของภาษาบาลีและภาษาอังกฤษเพื่อการศึกษาพุทธศาสนาและปรัชญาได้

2. ด้านวิธีการศึกษา

เนื่องจากวิกฤติการณ์การแพร่ระบาดเชื้อโรคไวรัสโคโรนา (COVID-19) จึงนำระบบการเรียนการสอนแบบออนไลน์มาประยุกต์ใช้ช่วยสอนบรรยาย/ซักถาม โดยมีการใช้สื่อประกอบ เช่น การใช้โปรแกรม Zoom/Google Cassroom และ การใช้ Line เพื่อใช้ช่วยสอน การใช้สื่ออื่นประกอบการสอน เช่น สื่อเพาเวอร์พอย และสื่อออนไลน์ Youtube มอบ/แนะนำให้นักศึกษา ค้นคว้า ตำรา ผลงานทางวิชาการ และงานวิจัย โดยทดสอบก่อนเรียน (Pre-test) บรรยาย แนะนำการเรียนการสอนนำเสนอโดยโปรแกรม Power Point แนะนำตำรา เอกสารประกอบการสอน ฝึกปฏิบัติในชั้น

เรียน ทบทวนด้วยปากเปล่า รายบุคคลหรือรายกลุ่ม ทดสอบเป็นรายบุคคลหรือกลุ่ม ให้นำเสนอด้วยโปรแกรม Power Point รวมทดสอบในชั้นเรียนและสอบในห้องสอบตามตารางที่กำหนด

3. ด้านเนื้อหารายวิชา

ประวัติความเป็นมาของภาษาบาลี ภาษาบาลีกับพระพุทธศาสนา ความหมายและความสำคัญของอักษรวิธี วจีวิภาค วายกสัมพันธ ฉันทลักษณ์ การอ่านออกเสียงภาษาบาลี การใช้ตัวสะกดแบบอักษรไทยและโรมัน การใช้นามศัพท์ การใช้กริยา วิภัติถิต อายตนิบาต การแปลบาลีเบื้องต้นจากพุทธภาษิตและไวยากรณ์ บทสวดมนต์ต่างๆ เช่น มงคลสูตร พร้อมทั้งคำแปลและความหมาย ภาษาบาลีในชีวิตประจำวัน และแปลประโยคง่ายๆ ตลอดถึงพุทธภาษิตที่ปรากฏในขุททกนิกาย ธรรมบทคาถา

4. ด้านระยะเวลาของการศึกษา

ระยะเวลาของการศึกษาได้การจัดการเรียนการสอนหนึ่งภาคการศึกษา ในปีที่ 2 ภาคการศึกษาที่ 1 กำหนดหน่วยกิตไว้ 3 หน่วยกิต มีการบรรยายในการเรียนสอนสัปดาห์ละ 3 ชั่วโมง ไม่มีภาคปฏิบัติ และให้นักศึกษาศึกษาด้วยตนเอง 6 ชั่วโมง ให้ระยะเวลาในแต่ละหัวข้อรายวิชาที่มีความเหมาะสมไม่ซ้ำซ้อนมุ่งตอบวัตถุประสงค์ได้ดีและสำเร็จการเรียนการสอนได้ในระยะเวลาที่กำหนด ช่วยให้ผู้สอนกำหนดเนื้อหาให้ชัดเจน

5. ด้านการวัดและประเมินผล

การให้คะแนนการสอบหรือคะแนนผลการเรียนรู้ประจำรายวิชา ให้อยู่ในดุลยพินิจของอาจารย์ประจำรายวิชา ซึ่งมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนาได้กำหนดมาตรฐานการวัดและการประเมินผลการศึกษาระดับปริญญาตรี ในการกระจายของระดับคะแนน ส่วนมาตรฐานการวัดและการประเมินผลการศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา ในรายวิชาที่หลักสูตรกำหนดไว้ว่ามี การประเมินผลอย่างไม่ค่าระดับคะแนนหรือกำหนดไว้ว่าไม่นับหน่วยกิต ซึ่งสามารถนำไปจัดการประเมินผลได้ตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ มีประโยชน์และสำคัญต่อผู้สอนวิชายังเพื่อจะได้นำข้อเสนอแนะของนักศึกษา มาปรับปรุงในเทอมต่อไป

5.1.2 ผลของการใช้รูปแบบการจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ภาษาบาลี มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา

1. ผลการศึกษาจากการเรียนรู้ภาษาบาลี นักศึกษาที่มีผลการศึกษายู่ระดับมากที่สุด คือ ระดับ B จำนวน 81 รูป/คน รองลงมา ระดับ B+ จำนวน 52 รูป/คน ส่วนนักศึกษาที่ไม่ผ่านเกณฑ์วัดและประเมินผลจำนวน 1 รูป และนักศึกษารอการประเมินที่มีการวัดผลไม่สมบูรณ์ จำนวน 1 คน สามารถนำมาพิจารณาและวางแผนการจัดการเรียนการสอนและรูปแบบการสอนรวมถึงกิจกรรมส่งเสริมได้ ถ้ามีความตั้งใจและมีเวลา อันมีส่วนสำคัญต่อพัฒนาการเนื้อหาที่นำมาใช้สอนพัฒนา รูปแบบการสอนและการจัดกิจกรรมมีหลากหลายมากขึ้นตลอดจนถึงการประเมินผล

2. นักศึกษา สาขาวิชา พุทธศาสตร์เพื่อการพัฒนา มีความพึงพอใจในการสอนของอาจารย์ อยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยรวม $(\bar{X}) = 4.42$ และมีความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) = 0.56 และ นักศึกษา สาขาวิชา ภาษาอังกฤษ อยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยรวม $(\bar{X}) = 4.12$ และมีความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) = 0.50 ส่วนนักศึกษา สาขาวิชา การปกครอง มีความพึงพอใจในการสอนของอาจารย์ อยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยรวม $(\bar{X}) = 4.03$ และมีความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) = 0.61

นักศึกษา สาขาวิชา การสอนภาษาอังกฤษ มีความพึงพอใจในการสอนของอาจารย์ รายวิชา ภาษาบาลีและสันสกฤตเพื่อการศึกษาคั่นคว่าพระพุทธศาสนา อยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยรวม $(\bar{X}) = 4.48$ และมีความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) = 0.50 และนักศึกษา สาขาวิชา การสอนภาษาไทย อยู่ในระดับมากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ยรวม $(\bar{X}) = 4.56$ และมีความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) = 0.45 ส่วน นักศึกษา สาขาวิชา การสอนสังคมศึกษา มีความพึงพอใจในการสอนของอาจารย์ รายวิชา ภาษาบาลีและสันสกฤตเพื่อการศึกษาคั่นคว่าพระพุทธศาสนา อยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยรวม $(\bar{X}) = 4.03$ และมีความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) = 0.72

นักศึกษา หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต มีความพึงพอใจในการสอนของอาจารย์ อยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยรวม $(\bar{X}) = 4.50$ และมีความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) = 0.65 และ นักศึกษา หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต อยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยรวม $(\bar{X}) = 4.40$ และมีความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) = 0.48

ผู้สอนรู้จักจุดเด่นและจุดด้อยในการสอนอย่างไรบ้าง แล้วนำมาปรับปรุงรูปแบบการเรียนการสอนของอาจารย์ และสามารถที่จะได้นำผลการประเมินไปปรับปรุงการสอน ปรับปรุงวิธีการสอนเทคนิคการสอนทำให้รู้จักตนเองดีขึ้นและวิธีการสอนให้ทันสมัย

5.2 อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิจัยในการวิจัยครั้งนี้ทำให้ทราบรูปแบบการจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ ภาษาบาลี มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา ส่วนผลการวิจัยที่ได้สรุปเป็นประเด็น สำหรับการอภิปรายผลมีดังนี้

1. จากผลการวิจัยพบว่า รูปแบบการจัดการศึกษาของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย เป็นการมุ่งถ่ายทอดองค์ความรู้ผ่านภาษาและพระพุทธศาสนามีไข่น้อยมุ่งพัฒนาทักษะด้านการดำเนินการฟังการพูดการอ่านและการเขียนภาษาบาลีเพื่อการใช้งานในพุทธศาสนาตามกรอบของการศึกษา ทำให้การเรียนการสอนเป็นไปตามจุดมุ่งหมายโดยได้กำหนดวิธีการศึกษาโดยกลยุทธ์การสอน ให้มีการสอนหลายรูปแบบในรายวิชาตามหลักสูตร ได้แก่ การบรรยาย อภิปราย การนำเสนอการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ การศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง การเขียนรายงาน การฝึกปฏิบัติ การฝึกงาน การได้

ฝึกการทำงานเดี่ยวและเป็นกลุ่ม การเข้าร่วมประชุมสัมมนาทั้งในและนอกสถานที่ เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญโดยใช้หลักโยนิโสมนสิการ ดังนั้นการจัดการเรียนการสอนโดยจัดเนื้อหาสาระและกิจกรรมในการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับความสนใจและความถนัดของผู้เรียนหมายความว่าผู้สอนต้องถือว่าผู้เรียนเป็นคนที่สำคัญที่สุดเนื่องจากผู้เรียนแต่ละคนมีความแตกต่างกันการจัดการเรียนการสอนก็ต้องคำนึงถึงความแตกต่างดังกล่าวเช่นจัดให้คนเรียนซ้ำทำกิจกรรมที่ช่วยเน้นให้เข้าใจอย่างค่อยเป็นค่อยไปส่วนคนเรียนเร็วที่เข้าใจแล้วได้รับกิจกรรมเสริมอย่างอื่นแต่อย่างน้อยผู้เรียนที่แตกต่างกันก็ควรได้รับความรู้ความเข้าใจเนื้อหาวิชาใกล้เคียงกัน ซึ่งสอดคล้องการใช้ภาษาบาลีในภาษาไทยมีทั้งทางวิชาการและในชีวิตประจำวัน โดยเฉพาะการสื่อสารโดยการพูดและการเขียนซึ่งมีคำภาษาบาลีปรากฏอยู่ ดังที่ วิโรจน์ คุ้มครอง และพระมหาวิโรจน์ วรินโท (2561) ได้ทำการศึกษาการวิเคราะห์ภาษาบาลีในภาษาไทย สรุปผลการวิจัยได้ว่าการใช้ภาษาบาลีในภาษาไทยมีทั้งทางวิชาการและในชีวิตประจำวัน โดยเฉพาะการสื่อสารโดยการพูดและการเขียนซึ่งมีคำภาษาบาลีปรากฏอยู่เป็นจำนวนมาก เพราะคนไทยได้รับอิทธิพลทางภาษามาจากภาษาบาลีที่เข้ามาปะปนอยู่ในภาษาไทย สาเหตุจากการยอมรับนับถือศาสนาพุทธของคนไทยเป็นสำคัญ อีกทั้งคนไทยยังนิยมใช้ภาษาบาลีในการตั้งชื่อซึ่งเป็นสิ่งสมมติขึ้น แต่ถ้าตั้งชื่อให้เหมาะสมกับจริตและอุปนิสัยของบุคคลนั้น ชื่อก็จะกลายเป็นสิ่งสำคัญและเป็นอัตลักษณ์ของผู้คนนั้น และสามารถนำประโยชน์สุขมาให้ทั้งทางตรงและทางอ้อม ส่วนการวิเคราะห์คำบาลีที่ใช้ในภาษาไทยปัจจุบัน ซึ่งมีประโยชน์อย่างยิ่งสำหรับผู้ใช้ภาษาไทยในการ พูดสนทนา และการสื่อสารให้เป็นภาษาไทยในการใช้ชีวิตประจำวันได้อย่างถูกต้อง และมั่นใจได้ เช่น คำกาย เป็นต้น ดังนั้น การเรียนรู้ภาษาบาลีกับภาษาไทยอย่างรู้ลึก รู้รากศัพท์ และรู้ความหมายที่ถูกต้องจึงมีคุณค่าแก่การศึกษาอย่างแท้จริง

2. จากผลการวิจัยพบว่า รูปแบบการจัดการศึกษาของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา การกำหนดเนื้อหาอารยวิทยาทำให้รู้ในหลักไวยากรณ์บาลีขั้นพื้นฐาน สามารถเขียนและอ่านภาษาบาลีโดยใช้อักษรไทย อ่านคัมภีร์พระพุทธศาสนาฉบับภาษาบาลีเบื้องต้นและแปลประโยคบาลีเป็นไทยในเบื้องต้นได้ ให้เป็นไปตามมคอ. 3 และจะเป็นประโยชน์ต่อระยะเวลาหรือตัวกำหนดระยะเวลาที่ชัดเจนว่าแต่ละสัปดาห์จะให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ไปเรื่องอะไร จะได้ระบุหัวข้อให้สอดคล้องกับเวลาที่จะสอนจริงซึ่งส่งเสริมให้การเรียนการสอนมีประสิทธิภาพช่วยให้กำหนดทิศทางในการพัฒนานักศึกษาและสอนได้อยู่ในกรอบเนื้อหาครบวิชาได้ อันเป็นแนวทางในการจัดการเรียนรู้ที่จะส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดความเจริญงอกงามในทุกๆ ด้านซึ่งสามารถสรุปเป็นหลักการจัดการเรียนรู้พื้นฐานเพื่อให้ประสบผลสำเร็จตามความมุ่งหมายที่วางไว้ ดังที่อุษา คงทอง และคณะ (2553, หน้า 6-7) ได้กล่าวไว้ว่า

1. สอนจากสิ่งที่อยู่ใกล้ตัวออกไปหาสิ่งที่อยู่ไกลตัวตามปกติผู้เรียนมักจะสนใจและคุ้นเคยกับสิ่งที่อยู่ใกล้ตัวบทเรียนที่ผู้สอนจะนำมาสอนนั้นควรเลือกสิ่งที่อยู่รอบตัวหรือใกล้ตัวก่อนแล้วค่อยสอนสิ่งที่อยู่ห่างจากตัวออกไปเรื่อยๆ และสอนจากสิ่งที่ง่ายไปหาสิ่งที่ยากการจัดการเรียนรู้ถ้าจะ

ให้เกิดการเรียนรู้ที่ดีผู้สอนจะต้องพิจารณาเลือกหัวข้อเรื่องจากง่ายไปหายากอยู่แล้วเพราะสิ่งง่าย ๆ นั้น ผู้เรียนจะเข้าใจได้ดีและเป็นพื้นฐานในการเรียนสิ่งยากต่อไป

2. สอนจากตัวอย่างไปหากฎเกณฑ์ในการจัดการเรียนรู้บทเรียนใดๆก็ตามผู้สอนควรให้ ตัวอย่าง หลายๆ ตัวอย่างหรืออาจจะให้ผู้เรียนช่วยหาตัวอย่างให้แล้วช่วยกันสรุปตั้งกฎเกณฑ์ขึ้นมา และสอนจากสิ่งที่รู้ไปหาสิ่งที่ไม่รู้ทั้งนี้เป็นเพราะว่าประสบการณ์ใหม่นั้นย่อมต้องอาศัยบทเรียนเก่า หรือประสบการณ์เดิมเป็นพื้นฐานจึงจะเรียนบทเรียนใหม่ได้เข้าใจดี

3. สอนจากรูปธรรมไปหานามธรรมในการจัดการเรียนรู้บทเรียนใดๆก็ตามผู้สอนควร พยายามใช้สื่อการเรียนประกอบการจัดการเรียนรู้จะช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจบทเรียนได้ง่ายขึ้นเพื่อเป็นวิธี เป็นการทำให้บทเรียนเป็นรูปธรรมซึ่งจะง่ายแก่การเข้าใจของผู้เรียนและสอนจากการทดลองไปหา การสรุปตั้งกฎเกณฑ์บทเรียนใดที่สามารถให้ผู้เรียนทดลองปฏิบัติจริงได้ผู้สอนก็ควรให้ผู้เรียนทดลอง ปฏิบัติหรือลงมือกระทำด้วยตนเองเมื่อทดลองเสร็จแล้วผู้สอนจึงซักถามและให้ผู้เรียนคิดสรุปเป็น กฎเกณฑ์ขึ้นมา

4. สอนโดยคำนึงความแตกต่างระหว่างบุคคลธรรมชาติของผู้เรียนในวัยต่างๆ นั้นจะมี ความแตกต่างกันทั้งในด้านความสนใจความถนัดพิเศษและความสามารถผู้สอนจะต้องเข้าใจในหลัก พัฒนาการของผู้เรียนในวัยต่างๆ ด้วยเพื่อที่จะได้จัดเตรียมบทเรียนและกิจกรรมไว้หลายๆ อย่างให้ ผู้เรียนได้เลือกทำกิจกรรมตามความถนัดและความสนใจซึ่งจะเกิดผลดีต่อการเรียนของผู้เรียนด้วย โดยคำนึงถึงหลักจิตวิทยาที่ผู้สอนต้องนำมาใช้ในการจัดการเรียนรู้มากที่สุดคือจิตวิทยาพัฒนาการและ จิตวิทยาการศึกษาเป็นต้น

5. สอนโดยยึดจุดหมายของการจัดการศึกษาจุดหมายของการจัดการศึกษาจะเป็น เป้าหมายหลักตามแนวนโยบายในการจัดดำเนินการศึกษาของชาติในระดับต่างๆ โดยยึดความมุ่ง หมายของหลักสูตรและบทเรียนเป็นหลักในการจัดการเรียนรู้นั้นผู้สอนจะต้องจัดกิจกรรมการเรียนรู้ โดยยึดความมุ่งหมายหรือผลการเรียนรู้ที่คาดหวังของหลักสูตรที่กำหนดไว้เป็นหลักและอีกทั้งผู้สอน ยังต้องกำหนดผลการเรียนรู้ที่คาดหวังเฉพาะของแต่ละสาระหรือหน่วยการเรียนรู้ขึ้นด้วยและในขณะ สอนผู้สอนต้องพยายามจัดสถานการณ์สภาพการณ์และกิจกรรมต่างๆ เพื่อให้การจัดการเรียนรู้บรรลุ ตามความมุ่งหมายเฉพาะสาระหรือหน่วยการเรียนรู้นั้นเพื่อให้ผู้เรียนเกิดความรู้ความเข้าใจและมี ทักษะในการเรียนที่ดี

3. จากผลการศึกษาของนักศึกษาสามารถนำมาพิจารณาและวางแผนการจัดการเรียนการสอน และรูปแบบการสอนรวมถึงกิจกรรมส่งเสริมได้ ถ้ามีความตั้งใจและมีเวลา อันมีส่วนสำคัญต่อพัฒนาการ เนื้อหาที่นำมาใช้สอนพัฒนาการเรียนการสอนและการจัดกิจกรรมมีหลากหลายมากขึ้นตลอดจนถึงการ ประเมินผล และทำให้รู้ว่าผู้สอนรู้จุดเด่นและจุดด้อยในการสอนอย่างไรบ้าง แล้วนำมาปรับปรุงรูปแบบ การเรียนการสอนของอาจารย์ และสามารถที่จะได้นำผลการประเมินไปปรับปรุงการสอน ปรับปรุงวิธีการ

สอนเทคนิค การสอนทำให้รู้จักตนเองดีขึ้นและวิธีการสอนให้ทันสมัย ซึ่งเป็นแนวทางหนึ่งที่จะแก้ปัญหาการเรียนการสอนรายวิชาภาษาบาลี ดังงานวิจัยของมนตรี วิชัยวงษ์ (2062) ได้ศึกษาถึงปัญหาการเรียนการสอนวิชาภาษาบาลีเพื่อการค้นคว้าพระพุทธศาสนา : กรณีศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา ผลการวิจัยพบว่า ควรมีการบูรณาการเนื้อหาวิชาภาษาบาลีกับศาสตร์สมัยใหม่ควรนำเอาเทคโนโลยีสมัยใหม่มาประยุกต์ใช้ในการสอนวิชาภาษาบาลี ควรจัดกิจกรรมทัวรด์ทำบุญ ศึกษาศาสนสถานในพระพุทธศาสนา ควรประยุกต์สื่อสมัยใหม่เพื่อใช้กับวิชาภาษาบาลี ควรจำลองห้องให้มีโต๊ะหมู่บูชา พระประธาน ภาพพุทธประวัตินิทานธรรมชาดกเพื่อใช้ในการเรียนการสอนวิชาภาษาบาลี และควรจัดให้มีการสอบวัดผลความรู้เฉพาะวิชาภาษาบาลี ดังนั้นการแก้ปัญหาเป็นกิจกรรมที่มีวัตถุประสงค์ที่จะกำจัดความยากลำบากหรือความยุ่งยาก โดยผ่านกระบวนการให้เหตุผล การคิดแบบสะท้อนในการแก้ปัญหา ซึ่งประกอบด้วยข้อความของความยุ่งยากหรือความยากลำบากซึ่งทำให้ต้องมีการคิด และดำเนินการค้นคว้า หรือสืบสวนเพื่อหาหนทางที่จะแก้ความยุ่งยาก การแก้ปัญหาเป็นระเบียบแบบแผนทั้งการเรียนรู้และการสอน วิธีการสอนแบบแก้ปัญหามีคุณค่าเป็นอย่างมากสำหรับเด็ก เพราะชีวิตเต็มไปด้วยปัญหา ถ้าเด็กรู้เทคนิคของการแก้ปัญหา เขาก็จะสามารถกำจัดความยากลำบากที่เขาจะประสบได้ (จันทน์ หอมแย้ม, 2554)

5.3 ข้อเสนอแนะ

ข้อค้นพบจากการวิจัยและการอภิปรายผลแล้วมีข้อเสนอแนะที่ควรนำไปใช้ใน 2 ระดับ คือ

5.3.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย คณะอาจารย์ประจำสาขาวิชาต่างๆ คณะอาจารย์ประจำหลักสูตร ควรกำหนดนโยบายให้วิทยาเขตต่างๆ กำหนดเนื้อหาที่จะมีการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับความจริงของบริบทผู้เรียนและสอดคล้องกับกิจกรรมต่างๆ ของมหาวิทยาลัยทั้งกิจกรรมที่กำหนดมาจากส่วนกลางและกิจกรรมที่วิทยาเขตกำหนดมา

2. คณะผู้บริหาร คณะอาจารย์ประจำหลักสูตร มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา ควรมีนโยบายในการกำหนดแผนการเรียนการสอนรายวิชาที่เกี่ยวข้องกับภาษาบาลีให้เป็นไปในทิศทางเดียวกันเพื่อความสอดคล้องกับกิจกรรมอื่นๆ ของมหาวิทยาลัย

3. คณะอาจารย์ประจำหลักสูตร อาจารย์รับผิดชอบรายวิชา ควรเรียนรู้เพิ่มเติมในการวัดและประเมินการศึกษาให้สอดคล้องตามความเป็นจริง ถูกต้องตามหลักการทางวิชาการโดยคำนึงถึงกระบวนการเรียนการสอนตามคู่มือหลักสูตรและแผนการสอนที่ได้กำหนดไว้ และไม่ปฏิบัติตามความต้องการของผู้เรียนมากเกินไปแต่ต้องเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางเป็นสำคัญ

5.3.2 ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัย

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยต่อไปมีดังนี้

1. ควรวิจัยเกี่ยวกับกระบวนการการเรียนการสอนภาษาบาลีระดับมัธยมศึกษา
2. ควรวิจัยเกี่ยวกับผลสัมฤทธิ์ของการศึกษาภาษาบาลีในภาษาไทย
3. ควรทำวิจัยเกี่ยวกับคุณค่าของการศึกษาภาษาบาลี
4. ควรทำวิจัยเกี่ยวกับกลยุทธ์การพัฒนาของการศึกษาภาษาบาลี
5. ควรทำวิจัยเกี่ยวกับยุทธศาสตร์การพัฒนาของการศึกษาภาษาบาลี

บรรณานุกรม

1) หนังสือ

กลุ่มหนังสือตัวเขียนและจารึก. (2563). *คู่มือการอ่านและแปลภาษาโบราณ : ภาษาบาลี*. สำนักหอสมุดแห่งชาติ. กรมศิลปากร กระทรวงวัฒนธรรม.

กองบาลีสนามหลวง. (2548). *การศึกษาระดับปริญญาตรีแผนกบาลี*. กรุงเทพฯ: อักษรการพิมพ์
พระมหาอุทัย สายหยุด. (2552). “การสร้างชุดการสอนแบบศูนย์การเรียนรู้วิชาบาลีไวยากรณ์ เรื่อง สมาสสำหรับชั้นเปรียญตรี (ประโยค 1-2 และ ประโยค ป.ธ. 3).” *วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการจัดการการเรียนรู้*. พระนครศรีอยุธยา : มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา.

กมล บุตรชารี. (2564). *แผนการสอน (มคอ.3) รายวิชา ภาษาบาลีเพื่อการค้นคว้าพระพุทธศาสนา*. (เอกสารอัดสำเนา)

กมล บุตรชารี. (2564). *แผนการสอน (มคอ.3) รายวิชา ภาษาบาลีและสันสกฤตเพื่อการค้นคว้าพระพุทธศาสนา*. (เอกสารอัดสำเนา)

กระทรวงศึกษาธิการ. *พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 และ (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553*. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์ (ร.ส.พ.).

จ่านงค์ หอมแย้ม. (2554). *คู่มือเตรียมสอบบรรจุครู ตำแหน่งครูผู้ช่วย ภาค ก เล่ม 1 (ความรอบรู้)*. กรุงเทพฯ : ไฮเอ็ดพับลิชชิง.

ธฤตเดชา ลิภา. (2559). *ความสำคัญของภาษาบาลี เอกสารประกอบบรรยายนิสิตปริญญาโท มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยราชภัฏวชิราวุฒวิทยาลัย.

ปรัชญา เวสารัชช. (2554). *หลักการจัดการศึกษา*. กรุงเทพฯ: ภาพพิมพ์

โผน นามณี, ผศ.ดร. (2564). *แผนการสอน (มคอ.3) รายวิชา ภาษาบาลีและภาษาอังกฤษเพื่อการค้นคว้าพระพุทธศาสนา*. (เอกสารอัดสำเนา)

พระมหาเจริญ กตปุณโย. (2564). *แผนการสอน (มคอ.3) รายวิชา ภาษาบาลีเพื่อการค้นคว้าพระพุทธศาสนา*. (เอกสารอัดสำเนา)

พระมหาพิเศษ ปญญาชิโร. (2564). *แผนการสอน (มคอ.3) รายวิชา ภาษาบาลีเพื่อการค้นคว้าพระพุทธศาสนา*. (เอกสารอัดสำเนา)

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย. (2563). *ระเบียบมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ว่าด้วยการศึกษาในระดับบัณฑิตศึกษา พ.ศ. 2563*. นครปฐม : มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย.

- มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย. (2559). *ระเบียบมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ว่าด้วย การศึกษาระดับปริญญาตรี พ.ศ. 2559*. นครปฐม : มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย.
- มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย. (2563). *หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสนาและ ปรัชญา*. นครปฐม : มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย.
- มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย. (2563). *หลักสูตรรัฐศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการปกครอง*. นครปฐม : มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย.
- มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย. (2563). *หลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสตร์เพื่อการ พัฒนา*. นครปฐม : มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย.
- มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย. (2563). *หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสนาและ ปรัชญา*. นครปฐม : มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย.
- มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย. (2562). *หลักสูตรศึกษาศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการสอน ภาษาอังกฤษ*. นครปฐม : มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย.
- มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย. (2562). *หลักสูตรศึกษาศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการสอนภาษาไทย*. นครปฐม : มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย.
- มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย. (2562). *หลักสูตรศึกษาศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการสอนสังคมศึกษา*. นครปฐม : มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2555). *พจนานุกรมศัพท์ศึกษาศาสตร์ ฉบับราชบัณฑิตยสถาน*. กรุงเทพฯ : อรุณการ พิมพ์.
- รุ่งฟ้า กิติญาณสันต์. (2552). *การส่งเสริมการเรียนรู้ด้วยตนเองของนิสิต : การสะท้อนจากกระบวนการวิจัย ปฏิบัติการ*. ชลบุรี : คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา.
- สมิตไธโร อภิวัฒน์อมรกุล, ดร. (2564). *แผนการสอน (มคอ.3) รายวิชา ภาษาบาลีเพื่อการค้นคว้า พระพุทธศาสนา*. (เอกสารอัดสำเนา)
- สำนักมาตรฐานและประเมินผลอุดมศึกษา. (2558). *แนวทางการส่งเสริมคุณภาพการจัดการเรียนการสอน ของอาจารย์ในสถาบันอุดมศึกษา สำนักมาตรฐานและประเมินผลอุดมศึกษา*. กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา.
- สำนักศาสนาศึกษาวัดเทพศิลา. (2545). *คู่มือเปิดตำราเรียนบาลี*. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราช วิทยาลัย.
- หน่วยส่งเสริมและพัฒนานิชาการ งานบริการการศึกษา. (2551). *รูปแบบการสอนใหม่ : แนวทางการ จัดการเรียนรู้ 9 แนวทางคณะเภสัชศาสตร์*. มหาวิทยาลัยเชียงใหม่. (อัดสำเนา)

อุษา คงทองและคณะ. (2553). *คู่มือการจัดระบบการเรียนการสอนที่ยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ในพระบรมราชูปถัมภ์*. พระนครศรีอยุธยา: โรงพิมพ์เทียนวัฒนา พรินท์ติ้ง.

Arends, R. I. (2001). *Learning to teach* (5th ed.). Singapore: McGraw-Hill.

Johnson, D. W. & Johnson, F. P. (1994). *Joining together: Group theory and group skills* (4th ed.). Englewood Cliffs, N.J.: Prentice-Hall.

Schmuck, R. A. & Schmuck, P. A. (1997). *Group process in the classroom* (7th ed.). Iowa: Brown & Benchmark.

Slavin, R. (1995). *Cooperative learning* (2nd ed.). Boston: Allyn & Bacon.

2) วารสาร

พระมหาวิเศษ เสาะพบดี และคณะ. (2562). “สภาพแวดล้อมการเรียนการสอนภาษาบาลี สำนักศาสนศึกษา ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่”. *วารสารพุทธศาสตร์ศึกษา*. 10(1) : 136-148.

สาโรจน์ บัวพันธุ์งาม. (2559). “อิทธิพลของคำยืมภาษาบาลีและสันสกฤตต่อภาษาไทย”. *วารสารรวมคำแห่ง ฉบับมนุษยศาสตร์*. 35(1) : 105-124.

พระครูปลัดสุวัฒนโพธิคุณ (สมชาย ฐานวุฑฺโฒ). (2017, มกราคม-มิถุนายน). “ถิ่นกำเนิดภาษาบาลี”. *วารสารธรรมธारा*. 3(1) : 11-87.

อุทัย สติมัน และคณะ. (2560). “ภาษาบาลี : ภาษารักษาพระพุทธพจน์”. *วารสาร มจร บาลีศึกษาพุทธโฆสปริทรรศน์*. 3(2) : 39-52.

มนตรี วิชัยวงษ์. (2562). “ปัญหาการเรียนการสอนวิชาภาษาบาลีเพื่อการค้นคว้าพระพุทธศาสนา : กรณีศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา”. *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยนครพนม*. 9(3) : 29-35.

วิโรจน์ คุ้มครอง พระมหาวิริษัณห์ วรินโท. (2561). “การวิเคราะห์ภาษาบาลีในภาษาไทย”. *วารสาร มจร บาลีศึกษาพุทธโฆสปริทรรศน์*. 4(2) : 77-88.

Benson, C., Brown, K.D. and Goodman, B. (2021), "Foregrounding Language Issues in Current Comparative and International Education Research", *Wiseman, A.W. (Ed.) Annual Review of Comparative and International Education 2020 (International Perspectives on Education and Society*. 40(2) : 215-237.

Srikanthan, G. and Dalrymple, J. (2004), “A synthesis of a quality management model for education in universities” . *International Journal of Educational Management*. 18(4) : 266-279.

Uys, P. (2002), “ Networked educational management: transforming educational management in a networked institute” . *Campus-Wide Information Systems*. 19(5) : 175-181.

3) เว็บไซต์

Buddhafacts. *ประวัติความเป็นมาและพัฒนาการของภาษาบาลี*.

<https://buddhafacts.wordpress.com>

ฐานะ ตาคำ และ กิตติพงษ์ ทรงศาศรี. *ภาษาบาลีและสันสกฤตมีความสำคัญอย่างไร*.

https://www.dmc.tv/pages/top_of_week

บ้านจอมยุทธ. *ภาษาบาลีและภาษาสันสกฤตในภาษาไทย*.

https://www.baanjomyut.com/library/2552/sanskrit_and_pali/01.html

บาลีศึกษาสมาคม. *ความเป็นมาของภาษาบาลี*. <http://balisuksa.or.th/palisikkha.html>

วัดพระธรรมกาย. *ภาษาบาลี คืออะไร*. https://www.dmc.tv/pages/top_of_week/

สรารุช ชัยยานุกร. *การออกแบบระบบการจัดการเรียนรู้ออนไลน์*.

<https://sites.google.com/site/wwwsarawut230637com/>

4) สัมภาษณ์

กมล บุตรชาวี. ผู้รับผิดชอบรายวิชา ภาษาบาลีเพื่อการค้นคว้าพระพุทธศาสนา และรายวิชาภาษาบาลีและสันสกฤตเพื่อการค้นคว้าพระพุทธศาสนา. สิงหาคม 2565.

เขมินทร ตันธิกุล. อาจารย์ประจำหลักสูตร สาขาวิชาการสอนสังคมศึกษา. สิงหาคม 2565.

ชุ่ม พิมพ์ศิริ, ดร. อาจารย์ประจำหลักสูตร สาขาวิชาการสอนภาษาไทย. สิงหาคม 2565.

ณรงค์ศักดิ์ ลุนสำโรง, ดร. อาจารย์ประจำหลักสูตร สาขาวิชาการสอนภาษาอังกฤษ. สิงหาคม 2565.

ทรงศักดิ์ พรหมดี, ผศ.ดร. อาจารย์ประจำหลักสูตร สาขาวิชาพุทธศาสนาและปรัชญา (เอก). สิงหาคม 2565.

ธีรศักดิ์ แสนวังทอง. อาจารย์ประจำหลักสูตร สาขาวิชาภาษาอังกฤษ. สิงหาคม 2565.

พระครูวินัยธรสัญญา ญาณวีโร, ดร. อาจารย์ประจำหลักสูตร สาขาวิชาพุทธศาสนาเพื่อการพัฒนา.

สิงหาคม 2565.

พระมหาเจริญ กตปุณฺโณ. ผู้รับผิดชอบรายวิชาภาษาบาลีเพื่อการค้นคว้าพระพุทธศาสนา. สิงหาคม 2565.

วิรัช ภูมาศรี. อาจารย์ประจำหลักสูตร สาขาวิชา การปกครอง. 17 สิงหาคม 2565.

สังัด เขียนจันทิก, ดร. อาจารย์ประจำหลักสูตร สาขาวิชาพุทธศาสนาและปรัชญา (เอก). 22 สิงหาคม 2565.

สมิตไธโร อภิวัฒน์อมรกุล, ดร. ผู้รับผิดชอบรายวิชา ภาษาบาลีเพื่อการค้นคว้าพระพุทธศาสนา. 21 สิงหาคม 2565.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

เครื่องมือการวิจัย

เครื่องมือการวิจัย

แบบสัมภาษณ์

เรื่อง

รูปแบบการจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ภาษาบาลี มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
วิทยาเขตล้านนา

ตอนที่ 1 ข้อมูลของผู้ให้สัมภาษณ์

ชื่อ.....

วุฒิทางการศึกษา.(สูงสุด).....สาขาวิชา

.....

อาจารย์ประจำหลักสูตร

- ( ) ศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชา พุทธศาสตร์เพื่อการพัฒนา
- ( ) ศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชา ภาษาอังกฤษ
- ( ) รัฐศาสตรบัณฑิต สาขาวิชา การปกครอง
- ( )ศึกษาศาสตรบัณฑิต สาขาวิชา การสอนภาษาไทย
- ( )ศึกษาศาสตรบัณฑิต สาขาวิชา การสอนภาษาไทย
- ( )ศึกษาศาสตรบัณฑิต สาขาวิชา การสอนสังคมศึกษา
- ( ) ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชา พุทธศาสนาและปรัชญา
- ( ) ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชา พุทธศาสนาและปรัชญา

อาจารย์รายวิชา

- ( ) ภาษาบาลีเพื่อการศึกษาคั่นคว่าพระพุทธศาสนา
- ( ) ภาษาบาลีและสันสกฤตเพื่อการศึกษาคั่นคว่าพระพุทธศาสนา
- ( ) ภาษาบาลีเพื่อการศึกษาพุทธศาสนาและปรัชญา
- ( ) ภาษาบาลีและภาษาอังกฤษเพื่อการศึกษาพุทธศาสนาและปรัชญา

ตอนที่ 2 รูปแบบการจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ภาษาบาลี มหาวิทยาลัยมหามกุฏราช
วิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา

2.1 รูปแบบการจัดการศึกษาตามแผนการสอนด้านจุดมุ่งหมายของรายวิชา มีความสำคัญต่อกา
ส่งเสริมการเรียนรู้ภาษาบาลี อย่างไร

2.2 รูปแบบการจัดการศึกษาตามแผนการสอนด้านวิธีการศึกษา มีความสำคัญต่อโอกาสส่งเสริมการเรียนรู้ภาษาบาลี อย่างไร

2.3 รูปแบบการจัดการศึกษาตามแผนการสอนด้านเนื้อหารายวิชา มีความสำคัญต่อโอกาสส่งเสริมการเรียนรู้ภาษาบาลี อย่างไร

2.4 รูปแบบการจัดการศึกษาตามแผนการสอนด้านระยะเวลาของการศึกษา มีความสำคัญต่อโอกาสส่งเสริมการเรียนรู้ภาษาบาลี อย่างไร

3.5 รูปแบบการจัดการศึกษาตามแผนการสอนด้านการวัดและประเมินผลรายวิชา มีความสำคัญต่อโอกาสส่งเสริมการเรียนรู้ภาษาบาลี อย่างไร

ตอนที่ 3 ผลของการใช้รูปแบบการจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ภาษาบาลี

3.1 จากผลการเรียนของนักศึกษา (เกรด) สามารถนำไปปรับปรุง/แก้ไขในการจัดการศึกษาของอาจารย์ผู้สอน เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ภาษาบาลี ได้หรือไม่ อย่างไร

3.2 จากผลการประเมินการเรียนการสอนของนักศึกษา สามารถนำไปปรับปรุง/แก้ไขในการจัดการศึกษาของอาจารย์ผู้สอน เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ภาษาบาลี ได้หรือไม่ อย่างไร

ขอขอบคุณในการให้ข้อมูลในครั้งนี้

คณะผู้วิจัย

เครื่องมือการวิจัย

แบบสอบถาม

เรื่อง

รูปแบบการจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ภาษาบาลี มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
วิทยาเขตล้านนา

คำชี้แจง

ประเมินอาจารย์สอนโดยนักศึกษา ภาคการศึกษาที่ .....

รายวิชา : ..... : .....

อาจารย์บรรยาย : .....

วิธีการเข้าประเมิน

ใช้แอปพลิเคชัน สแกน QR CODE ซึ่งต้องเชื่อมต่อกับอินเทอร์เน็ต โปรแกรมจะทำการ
เชื่อมต่อไปยังเว็บไซต์ในมือถือโดยอัตโนมัติโดยกด Open Browser จะนำเข้าสู่หน้าเว็บสำหรับการ
ประเมิน หรือ

เข้าเว็บไซต์ http://e-port.mbu.ac.th/qa_as แล้วใช้ Code : 1678202538934 เข้า
ระบบเพื่อทำแบบประเมิน

แบบประเมินการสอนของอาจารย์โดยนักศึกษา

ประจำปีการศึกษา 2565 ภาคเรียนที่ 1

วิชา **GS62207-63 : สัมมนาสารัตถะในพระไตรปิฎก** อาจารย์สอน **พระมหาวิเศษ ปญญาวิชโร เสาะพบดี**
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับนักศึกษา

เลขประจำตัวนักศึกษา* : 13 หลัก

ตอนที่ 2 ความพึงพอใจของนักศึกษาที่มีต่ออาจารย์ผู้สอน

5 = มากที่สุด 4 = มาก 3 = ปานกลาง 2 = น้อย 1 = น้อยที่สุด

รายการประเมิน	ระดับความพึงพอใจ				
	5	4	3	2	1
การเตรียมเนื้อหาการสอน	5	4	3	2	1
1. มีการชี้แจงแนวการสอนอย่างชัดเจน	☐	☒	☐	☐	☐
2. มีเอกสารประกอบการสอนและแนะนำแหล่งศึกษาค้นคว้าที่เหมาะสม	☐	☒	☐	☐	☐
3. จัดลำดับการสอนเป็นขั้นตอนเข้าใจง่ายและเหมาะสมกับเวลา	☐	☒	☐	☐	☐
4. เนื้อหาครอบคลุม ครบถ้วน ตามที่กำหนดไว้ในหลักสูตร	☐	☒	☐	☐	☐
วิธีการถ่ายทอดความรู้	5	4	3	2	1
5. การถ่ายทอดความรู้โดยมีความเชื่อมโยงของเนื้อหา เป็นขั้นตอน ไม่วกวน	☐	☒	☐	☐	☐
6. มีกิจกรรมการเรียนการสอนสอดคล้องกับวัตถุประสงค์และเนื้อหา	☐	☒	☐	☐	☐
7. อธิบายได้ตรงประเด็น ยกตัวอย่างชัดเจน เข้าใจง่าย	☐	☒	☐	☐	☐
8. สอนเนื้อหาครบถ้วนตามแนวการสอนที่กำหนดไว้	☐	☒	☐	☐	☐
9. ใช้สื่อและอุปกรณ์การสอนที่เหมาะสมสอดคล้องกับเนื้อหาวิชาและนักศึกษา	☐	☒	☐	☐	☐
10. การกระตุ้นความสนใจของผู้เรียนและก่อให้เกิดการเรียนรู้	☐	☒	☐	☐	☐

การบูรณาการและเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ	5	4	3	2	1
11. เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้วิเคราะห์ แสดงความคิดเห็น ทำงานร่วมกัน หรือเรียนรู้ด้วยตนเอง	☐	☒	☐	☐	☐
12. จัดประสบการณ์ที่ทำให้ผู้เรียนสามารถเชื่อมโยงความรู้กับรายวิชาอื่นๆ หรือนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน หรือ การปฏิบัติงาน	☐	☒	☐	☐	☐
13. มีการนำเสนอผลวิจัย และ/หรือ สถานการณ์ปัจจุบันมาใช้ประกอบการสอน	☐	☒	☐	☐	☐
14. มีการสอดแทรกคุณธรรมและจริยธรรมแก่นักศึกษา	☐	☒	☐	☐	☐
15. สร้างบรรยากาศในชั้นเรียนมีความอบอุ่น เน้นความร่วมมือไม่เน้นการแข่งขันผู้เรียนมีความสุขในการเรียน มีความเป็นประชาธิปไตยให้คุณค่ากับความคิดเห็นและกระบวนการคิดของผู้เรียน	☐	☒	☐	☐	☐
16. ความสามารถจัดประสบการณ์โดยเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง (คือคำนึงถึงความแตกต่างเฉพาะบุคคล เช่น การเปิดโอกาสให้ผู้เรียนค้นคว้าอิสระส่วนบุคคล การให้ผู้เรียนค้นคว้าเพิ่มเติมในห้องสมุด การสอนทางเครือข่ายอินเทอร์เน็ต ฯลฯ)	☐	☒	☐	☐	☐
17. มีการประเมินผลหลายรูปแบบ ผู้เรียนทราบวิธีการประเมินและมีส่วนร่วมในการกำหนดสัดส่วนคะแนน	☐	☒	☐	☐	☐
ความรู้ความสามารถของผู้สอน	5	4	3	2	1
18. มีความรู้ในวิชาอย่างถูกต้องและทันสมัย	☐	☒	☐	☐	☐
19. มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีต่อนักศึกษา	☐	☒	☐	☐	☐
20. สอนตรงเวลาและเข้าสอนอย่างสม่ำเสมอ	☐	☒	☐	☐	☐
21. ประพฤติตนเป็นแบบอย่างที่ดี	☐	☒	☐	☐	☐
22. ช่วยเหลือ แนะนำด้านวิชาการหรือด้านอื่นๆ แก่นักศึกษา	☐	☒	☐	☐	☐
23. การรับฟังความคิดเห็นและข้อวิจารณ์จากผู้เรียน	☐	☒	☐	☐	☐
สิ่งสนับสนุนการเรียนรู้	5	4	3	2	1
24. ใช้สิ่งสนับสนุนการเรียนรู้ที่หลากหลาย ทำให้นักศึกษาเกิดความสนใจและอยากเรียนรู้มากยิ่งขึ้น เช่น อุปกรณ์ ตัวอย่างของจริง หนังสือ ตำรา คู่มือ เว็บไซต์หรือการได้เสวนากับผู้เชี่ยวชาญ	☐	☒	☐	☐	☐
25. ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการเรียนการสอนได้อย่างเหมาะสม	☐	☒	☐	☐	☐

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะอื่นๆ

บันทึกผลการประเมิน

ขอขอบคุณทุกท่านที่กรุณาตอบแบบประเมิน สำนักงานประกันคุณภาพการศึกษา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

ภาคผนวก ข

หนังสือ ขอเชิญเป็นผู้เชี่ยวชาญ

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน วิทยาลัยศาสนศาสตร์ล้านนา มมร วิทยาเขตล้านนา โทร. ๐53-27๐975-6 ต่อ 15

ที่ อว 7915(2)/462

วันที่ 27 มิถุนายน 2565

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้เชี่ยวชาญ

เรียน พระครูวิทิตศาสนทร, ผศ.ดร.

ด้วยสถาบันวิจัยญาณสังวร มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ได้ให้การสนับสนุนบุคลากรทำวิจัยเพื่อพัฒนาด้านวิชาการทางพระพุทธศาสนา เรื่อง “รูปแบบการจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ภาษาบาลี มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา” และจำเป็นต้องอาศัยผู้เชี่ยวชาญ เพื่อตรวจสอบความตรงของเครื่องมือ จึงเรียนมาเพื่อเชิญท่านเป็นผู้ตรวจเครื่องมือในการทำงานวิจัยครั้งนี้ พร้อมกันนี้ได้แนบร่างแบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย จำนวน 1 ชุด

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

(พระมหาวิเศษ ปญญาวชิโร, รศ.ดร.)

ผู้รับผิดชอบโครงการ

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน วิทยาลัยศาสนศาสตร์ล้านนา มมร วิทยาเขตล้านนา โทร. ๐53-27๐975-6 ต่อ 15

ที่ อว 7915(2)/463

วันที่ 27 มิถุนายน 2565

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้เชี่ยวชาญ

เรียน พระครูสมุห์ธนโชติ จิระธมโม, ดร.

ด้วยสถาบันวิจัยญาณสังวร มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ได้ให้การสนับสนุนบุคลากรทำวิจัยเพื่อพัฒนาด้านวิชาการทางพระพุทธศาสนา เรื่อง “รูปแบบการจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ภาษาบาลี มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา” และจำเป็นต้องอาศัยผู้เชี่ยวชาญ เพื่อตรวจสอบความตรงของเครื่องมือ จึงเรียนมาเพื่อเชิญท่านเป็นผู้ตรวจเครื่องมือในการทำงานวิจัยครั้งนี้ พร้อมกันนี้ได้แนบ ร่างแบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย จำนวน 1 ชุด

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

(พระมหาวิเศษ ปญญาวชิโร, รศ.ดร.)

ผู้รับผิดชอบโครงการ

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน วิทยาลัยศาสนศาสตร์ล้านนา มมร วิทยาเขตล้านนา โทร. ๐53-27๐975-6 ต่อ 15

ที่ อว 7915(2)/465

วันที่ 28 มิถุนายน 2565

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้เชี่ยวชาญ

เจริญพร ผศ.ดร.อุเทน ลาพิงค์

ด้วยสถาบันวิจัยญาณสังวร มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ได้ให้การสนับสนุนบุคลากรทำวิจัยเพื่อพัฒนาด้านวิชาการทางพระพุทธศาสนา เรื่อง “รูปแบบการจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ภาษาบาลี มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา” และจำเป็นต้องอาศัยผู้เชี่ยวชาญ เพื่อตรวจสอบความตรงของเครื่องมือ จึงเรียนมาเพื่อเชิญท่านเป็นผู้ตรวจเครื่องมือในการทำงานวิจัยครั้งนี้ พร้อมกันนี้ได้แนบ ร่างแบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย จำนวน 1 ชุด

จึงเจริญพรมมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

พ.ม.ท.ร.๑๖

(พระมหาวิเศษ ปญญาวิโร, รศ.ดร.)

ผู้รับผิดชอบโครงการ

ภาคผนวก ค

หนังสือ ขออนุญาตเก็บรวบรวมข้อมูล

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน วิทยาลัยศาสนศาสตร์ล้านนา มจร วิทยาเขตล้านนา โทร. ๐53-27๐975-6 ต่อ 15

ที่ อว.7915(2)/466 วันที่ 28 มิถุนายน 2565

เรื่อง ขออนุญาตเก็บรวบรวมข้อมูล

เรียน พระครูวินัยธรสัณฐชัย ญาณวีโร, ดร.

ด้วยสถาบันวิจัยญาณสังวร มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ได้ให้การสนับสนุนบุคลากรทำวิจัยเพื่อพัฒนาด้านวิชาการทางพระพุทธศาสนา เรื่อง “รูปแบบการจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ภาษาบาลี มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา” เพื่อให้งานวิจัยสำเร็จลุล่วงด้วยดีจึงขออนุญาตเก็บรวบรวมข้อมูลในการทำงานวิจัยครั้งนี้ พร้อมกันนี้ได้แนบ แบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย จำนวน 1 ชุด

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณา

(พระมหาวิเศษ ปณณวชิโร, รศ.ดร.)

ผู้รับผิดชอบโครงการ

ภาคผนวก ง

ใบรับรองจริยธรรมของข้อเสนอการวิจัย

ใบรับรองจริยธรรมการวิจัยของข้อเสนอการวิจัย
เอกสารข้อมูลคำอธิบายสำหรับผู้เข้าร่วมการวิจัยและไบนินยอม

หมายเลขข้อเสนอการวิจัย ว.๓๕๔/๒๕๖๕

ข้อเสนอการวิจัยนี้และเอกสารประกอบของข้อเสนอการวิจัยตามรายงานการแสดงด้านล่าง ได้รับการพิจารณาจากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยแล้ว คณะกรรมการฯ มีความเห็นว่าข้อเสนอการวิจัยที่จะดำเนินการมีความสอดคล้องกับหลักจริยธรรมสากล ตลอดจนกฎหมาย ข้อบังคับและข้อกำหนดภายในประเทศ จึงเห็นสมควรให้ดำเนินการวิจัยตามข้อเสนอการวิจัยนี้ได้

ชื่อข้อเสนอการวิจัย: รูปแบบการจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ภาษาบาลีมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา
(Educational Management Model to Promote Pali Language Learning at Mahamakut Buddhist University; Lanna Campus)

รหัสข้อเสนอการวิจัย: -

สถาบันที่สังกัด: มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา

ผู้วิจัยหลัก: พระมหาวิเศษ ปญญาชิโร

เอกสารที่พิจารณาทบทวน

๑. แบบเสนอโครงการวิจัย	ฉบับที่ วันที่ ๕ กรกฎาคม ๒๕๖๕
๒. เอกสารชี้แจงข้อมูลผู้เข้าร่วมการวิจัย	ฉบับที่ วันที่ ๕ กรกฎาคม ๒๕๖๕
๓. หนังสือแสดงเจตนายินยอมเข้าร่วมการวิจัย	ฉบับที่ วันที่ ๕ กรกฎาคม ๒๕๖๕
๔. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล	ฉบับที่ วันที่ ๕ กรกฎาคม ๒๕๖๕

(พระสุวรรณเมธาภรณ์, ผศ.)

ประธานคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
๒๒ สิงหาคม ๒๕๖๕

หมายเลขใบรับรอง: ว.๓๕๔/๒๕๖๕

วันที่ให้การรับรอง: ๒๒ สิงหาคม ๒๕๖๕

วันหมดอายุใบรับรอง: ๒๒ สิงหาคม ๒๕๖๖

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
๗๙ หมู่ ๑ ตำบลลำไทร อำเภอน้อย
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ๑๓๑๗๐
โทรศัพท์ ๐ ๓๕๒๔ ๘๐๐๐-๕ โทรสาร ๐ ๓๕๒๔ ๘๐๓๔
www.mcu.ac.th

ที่ อว ๘๐๐๗/ว.๓๕๔

๒๒ สิงหาคม ๒๕๖๕

เรื่อง รับรองจริยธรรมการวิจัยของข้อเสนอการวิจัย

เรียน พระมหากษัตริย์ ปณฺณวชิโร / นักวิจัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

ตามที่ท่านได้มีหนังสือขอใบรับรองจริยธรรมการวิจัยของข้อเสนอการวิจัย เพื่อทำการวิจัยในเรื่อง “รูปแบบการจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ภาษาบาลีมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตลำนานา” มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตลำนานา

คณะกรรมการจริยธรรมการวิจัย ได้พิจารณาเครื่องมือการวิจัยของท่าน โดยให้มีการแก้ไขปรับปรุง/เพิ่มเติมเอกสาร ตามเอกสารแนบ

จึงเรียนมาเพื่อทราบและดำเนินการต่อไป.

เรียนมาด้วยความนับถือ

(พระสุวรรณเมธาภรณ์, ผศ.)

ประธานคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ภาคผนวก จ

บทความนำเสนอระดับนานาชาติ

The Model of Educational Management to Promote Learning of Pali Language¹ at Mahamakut Buddhist University Lanna Campus, Thailand

Phramaha Wiset Sorphobdee¹, Phrakrusamu Thanachot Khurnphech², Benjawan Chaiya³,
Nareerat Khruangao⁴

^{1,2,3,4}Mahamakut Buddhist University; Lanna Campus, Thailand

ABSTRACT

*Published Online: 27 August 2022

This research was aimed at 1) investigating the educational management model to promote Pali language learning at Mahamakut Buddhist University, 2) investigating the educational management model to promote Pali language learning at Mahamakut Buddhist University; Lanna Campus, and 3) investigating the results of using this educational management model. Relevant documents were examined, and data were collected from in-depth interviews. Target groups included 1) eight full-time course instructors and 2) three subject instructors. The tool used for data collection was a structured interview form, and data were analyzed using descriptive content analysis.

The results of the study were as follows: 1) The educational management model to promote Pali language learning at Mahamakut Buddhist University was implemented in accordance with the course manual to promote learning that allowed instructors to clearly define the framework of teaching content in their subjects; 2) The educational management model to promote Pali language learning at Mahamakut Buddhist University; Lanna Campus was implemented in accordance with the subject's teaching plan to expand the framework of teaching content, enabling instructors to organize their teaching activities to cover all contents; and 3) The results of using this educational management model indicated that students got the "B" grade at the highest level and their satisfaction with teaching was at a high level. This played an important role in allowing instructors to know and improve their teaching strengths and weaknesses.

Keywords:

Educational management model, Learning, Pali language

BACKGROUND AND RATIONALE

The Buddha's teachings have been preserved and passed down in the form of Pali as well as studied and translated into native languages in various countries. Sometimes, there may be a mistranslation, and the meanings may vary and may not correspond to reality. As a language that has preserved the Buddha's teachings, it is necessary to learn Pali to understand and implement it at the same time. Like the blood in the body, the blood of Buddhism is Pali. If the body lacks blood, there is a problem with blood or a bloodstream infection, making it difficult for this body to live normally. If Buddhism lacks or does not know Pali, it is difficult for Buddhism to survive.

Therefore, a lifelong learning of Pali without discouragement or burnout is essential. It is also important to learn Pali in accordance with the aims of Buddhism and to gain access to the benefits that one should receive from Buddhism by practicing oneself (Tharendecha L., 2016, P.4). This is consistent with the educational management of Mahamakut Buddhist University, which has set the curriculum to have subjects related to Pali, such as the Bachelor of Religious Studies in Buddhist Studies (2016). Pali is in the subject of Pali for Buddhism Research under the specific subject category, the Buddhism subject group, and the Faculty of Religion and Philosophy. This subject involves grammar,

Corresponding Author: Phramaha Wiset Sorphobdee

*Cite this Article: Phramaha Wiset Sorphobdee, Phrakrusamu Thanachot Khurnphech, Benjawan Chaiya, Nareerat Khruangao (2022). Errors in Writing Paragraph of Non-English Majors at Tay Do University. International Journal of Social Science and Education Research Studies, 2(8), 410-414

¹It is an ancient language in the Indian-European family, which was used to record scriptures in Theravada Buddhism.

Phramaha Wiset Sorphobdee et al, The Model of Educational Management to Promote Learning of Pali Language at Mahamakut Buddhist University Lanna Campus, Thailand

basic reading and translation, use of Pali in Thai, Pali and Buddhism, Buddhist scriptures in Pali, and practices of researching short or abbreviated Buddhist texts from the Pali documents (Mahamakut Buddhist University, 2016, p.29).

After the Bachelor of Education Program was updated (2020), Pali has been placed in the subject of Pali and Sanskrit for Buddhism Research under the specific subject category, the Buddhism subject group, and the Faculty of Education, and taught for all majors and faculties. This subject involves grammar, reading and translation, use of Pali and Sanskrit in Thai, important Pali and Sanskrit scriptures of Buddhism, and practices of analyzing short Buddhist texts from the Pali and Sanskrit documents (Mahamakut Buddhist University, 2020, P.64). It has set guidelines for improving learning outcomes for students to be disciplined, honest, and responsible for themselves and society and to have knowledge and understanding of important principles and theories of Buddhism. Moral and ethical activities have been inserted in some subjects, including supplementary activities for moral and ethical development. There are a variety of teaching forms, such as lectures, discussions, presentations, learning activities, self-studies, report writings, practical trainings, internships, and individual and group work practices (Mahamakut Buddhist University, 2020, P.109-112).

From the aforementioned reason, the research team found that Pali has a great influence on Thai, and, especially, Thai has adopted a lot of Pali words. Studying Thai well needs to understand it well until the end of doubts, which is greatly beneficial to the study of Thai. Direct Pali learning is also important for monks and novices in Buddhist countries. Even at the top universities, there is a major in Pali. Therefore, children who study Pali should be proud that they have studied the language of the Buddha and the language that has recorded the teachings of Buddhism. This is consistent with Mahamakut Buddhist University, which has organized the Pali education by defining the aims, methods of study, subject contents, duration of study, and measurement and evaluation. There is a model of educational management to promote learning outcomes on morality, ethics, knowledge, intellectual, interpersonal, and numerical analysis skills, and communication and information technology, including the situation of Pali educational management at Mahamakut Buddhist University Lanna Campus.

OBJECTIVES

1. To investigate the model of educational management to promote learning of Pali at Mahamakut Buddhist University;
2. To investigate the model of educational management to promote learning of Pali at Mahamakut Buddhist University Lanna Campus; and
3. To investigate the effect of using the model of educational management to promote learning of Pali at Mahamakut Buddhist University Lanna Campus.

METHODOLOGY

This research was qualitative research with the following methodology:

1) Data were collected through documentary research in the Faculty of Religion and Philosophy in Buddhism for Development and Buddhism and Philosophy, the Faculty of Education in Thai Teaching, English Teaching, and Social Studies Teaching, the Faculty of Social Sciences in Governance, and the Faculty of Humanities in English, including other documents; and

2) Data were collected through in-depth interviews from individuals involved in the model of educational management to promote learning of Pali at Mahamakut Buddhist University Lanna Campus located in Mueang Chiang Mai District, Chiang Mai Province.

The target group consisted of 1) six lecturers of bachelor's degree program, 2) one lecturer of master's degree program, 3) one lecturer of doctor's degree program, and 4) three lecturers responsible for Pali subjects, a total of eleven people, who were chosen by purposive sampling.

Data were collected by using a structured interview form and then analyzed and processed. The results of data analysis were also presented.

RESULTS

1. The model of educational management to promote learning of Pali at Mahamakut Buddhist University was in accordance with the course manual. The Bachelor of Arts Program aims at providing students with knowledge and understanding of key principles and theories in the majors, awareness of studying the customs, rules, and regulations that change according to the situation, and ability to find, interpret, and evaluate information to develop knowledge and solutions to professional problems creatively.

The Bachelor of Education Program aims at providing students with doctrines in life, knowledge and understanding of principles, theories, and contents, and awareness of value of art, language, and culture of Thailand and the international community, including intellectual skills to seek ways to work and live happily and creatively.

The Master of Arts Program aims at providing students with ability to develop quality personnel with morals and ethics to serve society in all fields based on the Buddhist principles and philosophy as well as to develop innovation or new knowledge, insightful understanding of core knowledge in Buddhism and philosophy as well as principles and concepts as foundations of life, and ability to use wisdom to consider the reality of what is experienced and to solve problems with a lack of adherence, develop creative interactions in group activities, demonstrate the distinction of being a spiritual leader, and use Internet media and modern technology to

Phramaha Wiset Sorphobdee et al, The Model of Educational Management to Promote Learning of Pali Language at Mahamakut Buddhist University Lanna Campus, Thailand

propagate and disseminate Buddhism to the society thoroughly.

The Doctor of Philosophy Program aims at providing students with awareness of true value of morality and ethics as well as benefits that come from learning, knowledge in various dimensions of Buddhism and philosophical concepts, and ability to present research papers for organizational development in an appropriate way, compromise ideas by looking at the good points that exist for mutual benefits, analyze, interpret, and screen mathematical data and statistics in the study and research of problems and conclusions, and suggest solutions to problems in various fields based on the principles of Buddhism and philosophy.

The aim of the these programs is important for educational management to promote learning to enable teachers to clearly define the teaching contents in the subjects. It is like a teaching tool or map and is important to student development so that they have a working model and the teachers have directions in teaching to meet the subject objectives.

2. The model of educational management to promote learning of Pali at Mahamakut Buddhist University Lanna Campus was in accordance with the lesson plan. The Bachelor of Arts Program aims at providing students with knowledge and ability to explain basic Pali grammar, write and read Pali using Thai characters, read basic Pali version of the Buddhist scriptures, translate Pali sentences into Thai, and describe and apply the Pali characteristics in Thai.

The Bachelor of Education Program aims at providing students with knowledge and ability to explain origin of Sanskrit and ability to write and read Sanskrit alphabets, classify and describe Sanskrit speeches, compose simple sentences from Sanskrit syntax, and understand influence of Sanskrit on Thai and Mahayana Buddhism.

The Master of Arts Program aims at providing students with knowledge and ability to explain importance and principles of Pali grammar, understanding of basic translation principles, and ability to translate and explain simple Pali sentences in the Dharma.

The Doctor of Philosophy Program aims, after studying Pali and English for the study of Buddhism and philosophy, at providing students with knowledge and ability to explain main concepts of Pali and English for the study of Buddhism and philosophy, think, analyze, and discuss paradigms in Pali and English, and summarize essences, values, and benefits of Pali and English for the study of Buddhism and philosophy.

The aim of the these programs is important for educational management to expand the scope of subject contents, enabling the teachers to organize all teaching activities to cover all the contents in order to achieve the objectives of the subjects. In addition, there is a clear unity to achieve the objectives, resulting in complete knowledge according to the aim of the subjects.

3. The effect of using the model of educational management to promote learning of Pali at Mahamakut Buddhist University Lanna Campus was also investigated. According to the results of the study regarding the Pali learning, the students with the highest academical result were those at level B, 81 people, followed by those at level B+, 52 people. One student did not pass the measurement and evaluation criteria, and one student waited for evaluation with incomplete measurement.

Teaching assessment results are important for educational management. Teachers are enabled to know their own strengths and weaknesses in teaching. These results can be then used to improve the teaching methods and techniques of teachers. Teaching makes them know themselves and how to teach better.

DISCUSSIONS

The results of this research revealed the model of educational management to promote learning of Pali at Mahamakut Buddhist University Lanna Campus and can be summarized as points for discussion as follows:

1) The model of educational management at Mahamakut Buddhist University aims at transferring knowledge through languages and Buddhism, not at developing skills in listening, speaking, reading, and writing Pali for use in Buddhism according to the framework of education. Therefore, the teaching meets the purpose with a variety of teaching forms, such as lectures, discussions, presentations, learning activities, self-studies, report writings, practical trainings, internships, individual and group work practices, and on-site and off-site seminars, by mainly focusing on learners based on the Yonisomanasikara principle. For this reason, the teaching management by arranging the learning contents and activities to suit the learner's interests and aptitudes means that the teachers must regard the learners as the most important person. Since each learner is different, the teaching management is necessary to take into account such differences; for example, by arranging for slow learners to do activities that help emphasize their understanding gradually and for fast learners who have understood to attend other supplementary activities. However, different learners should at least have the same knowledge and understanding of the subject contents. This corresponds to the use of Pali in Thai, both academic and in daily life, especially verbal and written communications in which the Pali words appear. According to Viroj K. & Weeratis V. (2018), the use of Pali in Thai is both academic and in daily life, especially, oral and written communications in which there are many Pali words, because Thai people are influenced by Pali that has been mixed in Thai. This is mainly due to the acceptance of Buddhism by Thai people. In addition, Thai people like to use Pali in naming things, which are fictitious. If the naming is

Phramaha Wiset Sorphobdee et al, The Model of Educational Management to Promote Learning of Pali Language at Mahamakut Buddhist University Lanna Campus, Thailand

appropriate to the person's ethics and characters, the name then becomes important and unique to that person and can bring benefits and happiness both directly and indirectly. From the analysis of Pali words currently used in Thai, it is especially useful for Thai users in speaking, conversation, and communication in Thai in their daily life correctly and confidently, such as body words. Therefore, learning Pali and Thai in depth and knowing their root words and correct meanings are truly valuable to study.

2) The results of the students' studies can be taken into account to plan the teaching management and styles and supplementary activities. Willingness and time are important to the development of the contents used in teaching, the development of teaching styles, and the organization of more diverse activities, including the evaluation. In addition, teachers are enabled to know their own strengths and weaknesses in teaching. These results can be then used to improve the teaching methods and techniques of teachers. Teaching makes them know themselves and how to teach better. This is a way to solve the problems of teaching Pali subjects. According to Montri W. (2019), contents of Pali subjects should be integrated with modern sciences, modern technologies should also be applied in teaching Pali, a tour of the temples to make merit and learn religious places in Buddhism should be organized, modern media should be applied to the teaching of Pali subjects, a room with an altar table, the principal Buddha image, and pictures of the Buddha's history and Jataka tales for teaching Pali subjects should be simulated, and a test to measure knowledge of Pali subjects should be arranged. Therefore, problem solving is an activity aimed at eliminating difficulties or frustrations through the process of reasoning and reflective thinking in problem solving, which contains messages of difficulties or frustrations requiring thinking and conducting research or investigating to find a way to solve these difficulties or frustrations. In addition, problem solving is a formality in both learning and teaching. Problem-solving teaching methods are very valuable for children because life is full of problems. If they know the techniques of problem solving, they will be able to get rid of the difficulties they will face (Chammong H., 2011).

CONCLUSIONS AND RECOMMENDATIONS

This research presents the model of educational management to promote learning of Pali and the effect of using the model of educational management. The results of this research are therefore useful for formulating guidelines and policies of various educational institutions at the tertiary, secondary, and elementary levels, both government and private educational institutions, including educational institutions of the Thai monks, where there is educational management for children, youth, and the general public, both monks and lay people, in communities and societies in various regions so that they can

learn and see the importance of Pali and, especially, the proper and sustainable use of Pali in Thai.

There are four recommendations for this research.

Firstly, the faculty members of majors and programs should formulate policies for various campuses, determine the contents of subjects in accordance with the truth of the learner's contexts and various activities of the university, both centrally defined activities and organized activities on campus.

Secondly, the management team and faculty members of majors and programs at Mahamakut Buddhist University Lanna Campus should establish a policy to formulate a teaching plan for Pali subjects in the same direction in order to be consistent with other activities of the university.

Thirdly, the faculty members of programs and subjects should learn more to measure and evaluate studies in accordance with the truth and the academic principles by taking into account the teaching process according to the program guide and the lesson plan. Rather than meeting the needs of the learners too much, it must mainly focus on the learners.

Finally, the recommendations for further research are as follows:

1. The process of teaching Pali at the secondary education level should be studied;
2. The achievements of learning Pali in Thai should be studied;
3. The value of learning Pali should be studied;
4. The methods of improving Pali learning should be studied; and
5. The strategies of improving Pali learning should be studied.

REFERENCES

1. Chammong H. Teacher's Exam Preparation Guide. Assistant Teacher Position, Part A, Volume 1 (Knowledge). Bangkok: High-ed Publishing. 2011.
2. Mahamakut Buddhist University. Regulations of Mahamakut Wittayalai University on education at the graduate level 2020. Nakhon Pathom: Mahamakut Buddhist University. 2020.
3. Mahamakut Buddhist University. Bachelor of Arts Program Faculty of Buddhist Studies for Development. Nakhon Pathom: Mahamakut Buddhist University. 2020.
4. Mahamakut Buddhist University. Bachelor of Education Program Department of English Language Teaching. Nakhon Pathom: Mahamakut Buddhist University. 2019
5. Mahamakut Buddhist University. Bachelor of Education Program Department of teaching Thai

Phramaha Wiset Sorphobdee et al, The Model of Educational Management to Promote Learning of Pali Language at Mahamakut Buddhist University Lanna Campus, Thailand

- language. Nakhon Pathom: Mahamakut Buddhist University. 2019.
6. Mahamakut Buddhist University. Bachelor of Education Program Department of Social Studies Teaching. Nakhon Pathom: Mahamakut Buddhist University. 2019.
  7. Mahamakut Buddhist University. Bachelor of Political Science Program Department of Governance. Nakhon Pathom: Mahamakut Buddhist University. 2020.
  8. Mahamakut Buddhist University. Bachelor of Political Science Program in Governance. Nakhon Pathom: Mahamakut Buddhist University, 2020.
  9. Mahamakut Buddhist University. Doctor of Philosophy Program Department of Buddhism and Philosophy. Nakhon Pathom: Mahamakut Buddhist University. 2020.
  10. Mahamakut Buddhist University. Doctor of Philosophy Program in Buddhism and Philosophy. Nakhon Pathom: Mahamakut Buddhist University, 2020.
  11. Mahamakut Buddhist University. Mahamakut Buddhist University Regulations on Graduate Studies 2020. Nakhon Pathom: Mahamakut Buddhist University, 2020.
  12. Mahamakut Buddhist University. Master of Arts Program Department of Buddhism and Philosophy. Nakhon Pathom: Mahamakut Buddhist University. 2020.
  13. Mahamakut Buddhist University. Regulations of Mahamakut Buddhist University on Bachelor's Degree Education 2016. Nakhon Pathom: Mahamakut Buddhist University. 2016.
  14. Ministry of Education. Amended National Education Act 1999 (No. 2) 2002 and (No. 3) 2012. Bangkok: Express Transportation Organization of Thailand (ETO) Publisher.
  15. Montri W. "Problems in teaching Pali language for researching Buddhism.: A case study of Mahamakut Wittayalai University Lanna Campus". Journal of the Humanities and Social Sciences: Nakhon Phanom University. 9(3): 29-35. 2019
  16. Pradchaya W. Principles of Educational Management. Bangkok: Prints. 2011.
  17. Tharendecha L. "The Importance of Pali Language" Lectures for Master's Degree Students Mahachulalongkornrajavidyalaya University. Bangkok: Mahabali Wichalai. 2016
  18. Viroj K. & Weeratis V. "A Critical of Pali Language in Thai Language" Journal of MCU Palisueksabuddhaghosa Review. 4 (2):77-88. 2018.

ประวัตินักวิจัย

ชื่อ	: พระมหาวิเศษ ปญญาวิโร
ตำแหน่ง	: หัวหน้าโครงการวิจัย
ประวัติการศึกษา	: ศาสตราจารย์มหาบัณฑิต (พุทธศาสนศึกษา) : ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต (ผู้นำทางการศึกษา) : รัฐศาสตรมหาบัณฑิต (การเมืองการปกครอง) : รัฐศาสตรบัณฑิต (ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ) : นิติศาสตรบัณฑิต (นิติศาสตร์) : เกษตรศาสตรบัณฑิต (การจัดการทรัพยากรป่าไม้) : ศิลปศาสตรบัณฑิต (การพัฒนาเด็กปฐมวัย)
ผลงานทางวิชาการ	: Phramaha Sorphbdee. & Group. (2020). “Sexual Identity and Sexual Marginalization in Thai Norms”. <i>Solid State Technology</i> . 63(5) : 2039-2044. : Phramaha Sorphbdee. & Group. (2020). “The Philosophy of Law in Buddhist Scripture”. <i>Solid State Technology</i> . 63(6) : 201730 - 201735. : Phramaha Sorphbdee. & Group. (2021). “A Model to Promote Family Happiness among the People of Chiang Mai province by the application of good household life”. <i>Turkish Journal of Physiotherapy and Rehabilitation</i> . 32(2) : 20619.
ผลงานการวิจัย	: พระมหาวิเศษ เสาะพบดี และคณะ. (2550). บทบาทพระธรรมจาริกในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาแก่คนไทยภูเขา. : พระมหาวิเศษ เสาะพบดี. (2558). การเลือกตั้งผู้ว่าราชการจังหวัดโดยตรง : มุมมองของนักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา. : พระมหาวิเศษ เสาะพบดี และคณะ. (2558). หลักธรรมในการพัฒนาจิตใจของผู้ต้องขัง ในทัณฑสถานหญิงเชียงใหม่ : พระมหาวิเศษ เสาะพบดี และคณะ. (2558). แนวทางในการพัฒนาจิตวิญญาณความเป็นมนุษย์ของผู้ต้องขัง ในทัณฑสถานหญิงเชียงใหม่.
สถานที่ทำงานปัจจุบัน	: มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา

ประวัตินักวิจัยร่วม

- ชื่อ** : พระครูสมุห์ธนโชติ จิระธมฺโม
- ตำแหน่ง** : ผู้วิจัยร่วม
- ประวัติการศึกษา** : พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต (พระพุทธศาสนา)
: ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (การวิจัยและพัฒนาท้องถิ่น)
: ศาสตรศาสตรบัณฑิต (การศึกษานอกระบบ)
- ผลงานทางวิชาการ** : พระครูสมุห์ธนโชติ จิระธมฺโม และคณะ. (2562). “แนวทางในการพัฒนาจิตวิญญาณความเป็นมนุษย์ของผู้ต้องขังในทัณฑสถานหญิงเชียงใหม่”. *วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร.* 7 (ฉบับเพิ่มเติม) : 422-434.
: พระครูสมุห์ธนโชติ จิระธมฺโม และคณะ. (2565). “ธรรมยุติกนิกาย : การเดินทางและวิวัฒนาการในล้านนา”. *วารสารปรัชญาและศาสนา.* 7(1) : 116-151.
: พระครูสมุห์ธนโชติ จิระธมฺโม และคณะ. (2564). “การท่องเที่ยวเชิงพุทธตามคัมภีร์ไบเบิลานพระเจ้าเสียบโลกในจังหวัดเชียงใหม่”. *วารสารปณิธาน.* 17(2) : 203-232.
: พระครูสมุห์ธนโชติ จิระธมฺโม และคณะ. (2564). “วัดสวนดอก: สืบปายะสถานและโบราณวัตถุที่สำคัญเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนาในจังหวัดเชียงใหม่”. *วารสารปรัชญาและศาสนา มหาวิทยาลัยขอนแก่น.* 6(1) : 54-81.
- ผลงานการวิจัย** : พระครูสมุห์ธนโชติ จิระธมฺโม และคณะ. (2563). แนวทางการพัฒนาวิธีการสอนเชิงบูรณาการสำหรับนักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา. *วารสารพุทธศาสตร์ศึกษา.*
: พระครูสมุห์ธนโชติ จิระธมฺโม และคณะ. (2564). การประเมินหลักสูตรศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสนาและปรัชญา (หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ. 2559) มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา.
: พระครูสมุห์ธนโชติ จิระธมฺโม และคณะ. (2564). แนวทางการบริหารจัดการเทคโนโลยีการศึกษาเพื่อพัฒนาระบบประกันคุณภาพการศึกษา.
- สถานที่ทำงานปัจจุบัน** : มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา

ประวัตินักวิจัยร่วม

ชื่อ	: เบญจวรรณ ชัยยะ
ตำแหน่ง	: ผู้วิจัยร่วม
ประวัติการศึกษา	: ศาสตราจารย์มหาบัณฑิต (การบริหารการศึกษา) : ครุศาสตรบัณฑิต (ภาษาไทย)
ผลงานทางวิชาการ	: เบญจวรรณ ชัยยะ และคณะ. (2545). ปริวรรตคัมภีร์ล้านนา พระเจ้า เลียบโลก.
สถานที่ทำงานปัจจุบัน	: มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา

ประวัตินักวิจัยร่วม

ชื่อ	: นาริรัตน์ เครือแก้ว
ตำแหน่ง	: ผู้วิจัยร่วม
ประวัติการศึกษา	: ศิลปศาสตรบัณฑิต (<i>การจัดการทั่วไป</i>)
ผลงานการวิจัย	: นาริรัตน์ เครือแก้ว และคณะ. (2549). การวิเคราะห์แนวคิดการสร้างงานของ นักปราชญ์ในจังหวัดเชียงใหม่: กรณีศึกษา พระพุทธพจนวราภรณ์ : นาริรัตน์ เครือแก้ว และคณะ. (2550). การบวชเรียนมีผลต่อการพัฒนา คุณภาพชีวิตของเยาวชนไทยภูเขา โรงเรียนพระปริยัติธรรม จังหวัดเชียงใหม่ : นาริรัตน์ เครือแก้ว และคณะ. (2553). ภาพลักษณ์มหาวิทยาลัยมหามกุฏราช วิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา ตามทัศนะของนักศึกษา
สถานที่ทำงานปัจจุบัน	: วิทยาลัยศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา